

הישיבה המאה-ועשרים ואחת של הכנסת התשיעית

יום רביעי, ט' סיון תשל"ח (14 יוני 1978)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הד"ר ב. הלוי :
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה
נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכ-
נסת.
פנן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונ-

ב. שאלות ותשובות

- הד"ר ב. הלוי :
אנחנו עוברים לסעיף הראשון בסדר-היום : שאל-
תות ותשובות.
1537. הליקויים בתיפקודה של חברת
"מקורות — בינוי ופיתוח"
- חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החקלאות
ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):
- בעתון "הארץ" מיום 16 באפריל 1978 התפרסמה ידי-
עה שההפסד של חברת "מקורות — בינוי ופיתוח"
מגיע השנה לסכום של 40 מיליון לירות. בשנה שעבר-
רה הגיע ההפסד ל-15 מיליון לירות. ועוד נאמר
בכתבה :
- א. בחברה מצויים מאות עובדים שאינם עובדים.
ב. בחברה כמה עשרות כלי-רכב מיותרים המכ-
בידים על תיפעולה הכלכלי של החברה.
ג. מנהל "מקורות" יעקב טוביה גרוס סבור שיש
להביא לפיטורים של 400 עובדים המעיקים על
החברה.
ד. קבלנים פרטיים מבצעים עבודות פיתוח ב-50%
מן המחירים של החברה.
ה. באוצר ובמשרד החקלאות קיים חשש שכסף
שמעביר נציג המים ל"מקורות — בינוי ופיתוח"
משמש להון חוזר לפרוייקטים שמבצעת חברה זו
מחוץ למשק המים.
ו. אין כל ביקורת על משק הכספים של החב-
רה.
ז. ייתכן מאוד שתקציב המדינה מממן פעילות
שאינו מכוון לה כלל.
שאלותי הן :
1. האם הנאמר לעיל נכון בשלמותו או בחל-
קו ?
2. מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת לחקן
את העיוותים הנזכרים למעלה ?
1397. שאלת הקמתם של מאחזים בסיני
- חברת-הכנסת ד. רוזילוי שאל את שר החקלאות
ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במאריס 1978):
- ברצוני לדעת :
1. כמה מאחזים הוקמו בסיני מאז ביקורו של
הנשיא סאדאת ?
 2. היכן ממוקמים המאחזים הללו ?
 3. לכמה מהם ניתן אישור מראש של ועדת הש-
רים לענייני התיישבות ?
 4. באילו חודשים בוצעו העבודות, ועל-ידי מי ?
 5. מי שילם בעד ביצוע העבודה ?
 6. האם התשלומים נעשו לאחר בדיקה כי הע-
בודה אכן בוצעה ?
 7. אם לא — מדוע ?
 8. מתי הוגשה בקשה לאישור תקציבי לוועדת
הכספים ?
 9. מה היתת העלות הכללית של עבודות אלו ?
- תשובת שר-החקלאות א. שרון :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)
1. לא הוקמו שום מאחזים בסיני מאז ביקורו
של הנשיא סאדאת.
 - 2-9. התשובה על השאלה מס' 1 עונה על שא-
לות אלו.

שביצעה חברת "מקורות" בשנה האחרונה הצטמצם, או עומד להצטמצם בשנה הבאה?

תשובת שרי-החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לדברים שבכתבה:

א. בחברה מספר ניכר של עובדים קשישים שאיבדו את כושר עבודתם הפיסי, הם מעיקים על מצבה של החברה, אך הבעיה היא בראש-ויראשונה בעיה הומאנית.

ב. ננקטות פעולות ייעול וחסכון בחברה.

ג. ראה תשובה על שאלה א.

ד. נקבעו נוהלים המחייבים את החברה לעבוד במחירי השוק.

ה. נוהל הפיקוח על תקציבי הפיתוח אינו מאפשר העברת כספי פיתוח למימון פעילות שוטפת.

ו. לא נכון.

ז. לא נכון.

אני עומד לכנס אסיפה כללית של בעלי המניות ולהציע להם תכנית מגובשת להבראת החברה.

פה כדאי לציין, למי שאינו יודע, ששליש מחברת "מקורות" — בינוי ופיתוח — הוא בבעלות "חברת העובד" דים", וזה עניין היסטורי; שלישי — בבעלות הסוכנות היהודית; שלישי — בבעלות הממשלה.

1538. צימצום פעילויותיה של חברת

"מקורות"

חברה-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החקלאות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי דבר בכנסת על השאלות הבאות הנוגעות לחברת "מקורות":

א. מה הם השיקולים שהביאו את משרד הק"ל לאות לכפות על חברת "מקורות" לצמצם את יחידות התיפעול שלה בנושאים של עבודות עפר, בינוי וביצוע של עבודות-שדה אחרות?

ב. מדוע מעדיף משרד החקלאות, לאחרונה, העסקת קבלנים פרטיים בפרוייקטים של ביצוע שהם מטבע ברייתם, בתחום הפעילות של חברת "מקורות"?

שרי-החקלאות א. שרון:

שר החקלאות חובע מחברת "מקורות" לצמצם יחידות לא יעילות ויחידות שאינן פועלות בפיתוח מפעלי מים. לא העדפתי קבלנים פרטיים אלא קבעתי כי פעולות הפיתוח, שמקור מימוןן הוא כספי המדינה, ייעשו במכרזים. נראה לי שכל מינהל תקין צריך לדאוג לכך שכל העבודות יגיעו במשך הזמן למסירה למכרזים. קבענו דרך הדרגתית ובשנה זו ההתחלה היא של 15%.

הי"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברה-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

האם אפשר להבין מדברי השר שהיקף העבודות

שרי-החקלאות א. שרון:
אני מניח ששאלתו של חבר-הכנסת פעיל מכור ונת לחברת "בינוי ופיתוח" של "מקורות", שלמעשה יותר מ-50% מעיסוקה אינם בכלל בתחום עבודות המים. זו חברה העוסקת בעבודות בניין ועבודות אחרות שאין להן שום קשר לעבודות המים.

ציבור העובדים של חברת "מקורות" — וברשותך, אדוני היושב-ראש, ארחיב את הדיבור במלים מספר על בעיה זו, שהיא מאוד חשובה — הוא אולי מצוי בורי העובדים המסורים ביותר הקיימים במדינה. זה ציבור שנשא על כתפיו במשך ארבעים שנה עבודות חלוציות מאין כמותן, אם בפיתוח משק המים, אם בעבודות ביצורים בסניג, שהיה צריך לבצע אותן תחת לחץ, ואם בכל משימה שנקראו לה. המצב שנוצר הוא שחברת "בינוי ופיתוח" היא חברה הנושאת בהפסדים כבדים, שיגיעו השנה לכדי עשרות מיליוני לירות. הייתי אומר שציבור העובדים הוא מסור ורציני, ולא הייתי יכול לגרוע מאיזו שהיא מלת שבה לציבור העובדים של "מקורות", אלא שהחברה נושאת בהפסדים כבדים. אין מנוס ממה שעשינו, וזאת כדי לבצע את פיתוח משק המים כנדרש.

כדאי להדגיש — ויושבים כאן חברי כנסת רבים המכירים את בעיות משק המים — כי אם ישראל לא תצליח בעשר השנים הבאות להוסיף למשק המים כ-450 מיליון מטרים מעוקבים מים — וצריך לזכור שהפרוייקט הזה עולה בהיקפו על הפרוייקט של המור ביל הארצי והוא הרבה יותר מסוכך ממנו — נעמוד ב-1990 בפני מחסור חמור של מים בתחום החקלאות. מסיבה זו כל לירה שניתן לחסוך כיום ולהפנות למפעלי פיתוח המים עלי-ידי ביצוע עבודות במחירים זולים יותר — חשובה. הגענו בביצוע — ולא דווקא עלי-ידי קבלנים פרטיים, אלא עלי-ידי המשקים עצמם — לעלויות שהן לפעמים עלויות של 50% מעלויות הביצוע עלי-ידי "מקורות". זאת אומרת, הבעיה הק"ל יימת איננה בשום-פנים-ואופן רצון להעדיף קבלן זה או זה, מה גם שהציור במקרה של רוב המשתתפים במכרזים הוא ציוד השייך למשקים או לאזור עצמו.

לשאלתך הישירה: מבחינת העבודות לפיתוח משק המים הערכתי היא שבעשר השנים הבאות נגיע להיקף של כמיליארד לירות בשנה במונחי הכסף של השנה שעברה. "מקורות" חייבת להצטמצם, לפי דעתי, בפעילותיה שאינן קשורות למשק המים, וזו למעשה התשובה.

רב שילנסקי (הליכוד):

אבקש, אם אפשר, לקרוא את התשובה על השאלה-תה שלי מס' 1537.

הי"ר ב. הלוי:

בבקשה.

(שרי-החקלאות א. שרון קורא את התשובה על השאלתה מס' 1537. ראה לעיל, עמ' 2982).

העיר. המצוקה נובעת מקוטרם קטנים של המערכת העירונית בשכונה "אושיות".
(2) "מקורות" תבצע חיבור נוסף לשם הגדלת האספקה.

(3) החיבור יבוצע עם השלמת ההסדרים הכספיים בין עיריית רחובות ו"מקורות".

1587. יריעה ברבר גירוש ערבים של שבט אבו רביעה כנגב

חבריהכנסת ת. טובי שאל את שר החקלאות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

בתאריך 10 במאי 1978 התפרסמה ידיעה בעתון "הארץ" מאת מרדכי ארציאלי ובה נאמר, בין היתר, כי "מתיחות רבה שררה אתמול בשבט אבו רביעה לאחר שגודע שבשעות הבוקר המוקדמות נעלמו יותר מ-1,200 ראשי צאן שרעו בשטחים בין קיבוץ רבי"דים ללואדי שללה. ארבעה מבין שמונת הרועים הגיעו בשעות הבוקר המאוחרות לשבט, השוכן ליד ערד, וסיפרו כי שני ג'יפים ובהם שישה אנשי הסיירת הירוקה עצרו ארבעה מבין הרועים וגירשו את העדרים".

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם מוכן כבוד השר לחקור את המקרה?
2. האם מוכן כבוד השר לפעול למען החוזת 1,200 ראשי הצאן לבעליהם?
3. האם מוכן כבוד השר להורות על הפסקת פעילות "הסיירת הירוקה" נגד הבדואים, הגורמת לנו"קים ברכוש ובנפש והפוגעת בחופש התנועה ובקיומם של הבדואים כנגב?

שר החקלאות א. שרון:

1. חקרתי את המקרה והידיעה מצוצה מן האצבע, אין בה אף מלה אחת של אמת.

2. מאחר שאין זו אמת, לא ראיתי שום צורך בהחזרת 1,200 ראשי צאן שלא נלקחו כלל מבעליהם.

3. "הסיירת הירוקה" פועלת נגד כל מי שעובר על החוק ופולש לשטחים שאין לו רשות להיות בהם. הפעולה היא רק לפי החוק.

הי"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבריהכנסת טובי.

תופים מרבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מסמכות איזה חוק פועלת "הסיירת הירוקה"?

שר החקלאות א. שרון:

"הסיירת הירוקה" הוקמה עוד על-ידי הממשלה הקודמת. אינני יכול לתת כרגע תשובה מדויקת, כי אינני יודע. תקבל תשובה מפורטת. אני יכול לומר שהגוף הזה — שאמנם מגסים לשייך אותו לי אי-שית — אני כשר מהווה רק אחד הגורמים המתאמים את פעולותיו. "הסיירת הירוקה" פועלת בתאום עם משרד המשפטים ועם משרד הפנים. כאמור, תקבל תשובה מדויקת על שאלתך.

1539. העברת משרד החקלאות לירושלים

חבריהכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החקלאות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בתשובה על השאלתה מס' 1087 שלי לראש הממשלה ענה סגן השר יורם ארדור, ביום 8 במאוס 1978, כי בכוונת הממשלה לרכז את כל המשרדים הממשלתיים המרכזיים בירושלים וכי בכיוון זה כבר נעשתה פעולה חשובה והיא תימשך.

נוכחתי כי למשרד החקלאות משרדים רבים בקריה בתל-אביב, הפועלים במקביל למשרדים בירושלים. שאלותי הן:

1. האם פועל כבוד השר לחיסול המשרדים בתל-אביב וריכוז הפעולה בירושלים?
2. אם כן — מתי יועברו סופית המשרדים מתל-אביב וכל פעולת המשרד תרוכז בירושלים?

שר החקלאות א. שרון:

1. בכוונת משרד החקלאות לעבור בקרוב לירושלים. לצורך זה מונה אדם מיוחד במשרד החקלאות, מר יוסף סגל, עוזר לסגן-לל לאמריקות, שיטפל בבעיה זו. נוצרו מגעים ראשוניים בין נציבות שירות המדינה ואגף התקציבים לבין ועד עובדי המשרד ונתגלתה מחלוקת לגבי התנאים המוצעים לעובדים המועברים. נמשכים הדיונים והבירורים במגמה למצוא נוסחה שתאפשר העברת תקינה של המשרדים לירושלים.

2. כאשר יושג הסכם חיובי בין ועד עובדי המשרד לנציבות שירות המדינה ואגף התקציבים יוחל בהעברת המשרדים לירושלים.

פה אני צריך לציין שמשרד החקלאות, בניגוד לרוב משרדי הממשלה, ממוקם מאז הקמת המדינה בתל-אביב. מדובר בציבור עובדים גדול מאוד ולכן הבעיה כשלעצמה איננה קלה.

1586. תקלות באספקת מים לשכונה "אושיות" ברחובות

חבריהכנסת ש. רכטמן שאל את שר החקלאות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

לאחרונה קיבלתי תלונות רבות מחושבים הגרים בשכונת "אושיות" רחובות, המתלוננים על לחץ מים נמוך בבתיהם וכן על הפסקות מים כימי ישי אחר-הצהריים וערבי חגים.

אם התקלות באספקת מים סדירה לא תבואנה על פתרון לפני התקרב עונת הקיץ ייגרם סבל רב לאוכלוסיה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

האם ננקטים צעדים למען אספקת מים סדירה ולהגדלת לחץ המים בשכונה?

תשובת שר החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) לחץ האספקה של "מקורות" הולם את צרכי

לא נעשה בצורה כזאת — אני מבקש ממך שתעביר אלי רשימה כזו בהקדם כדי שנוכל לעשות כל מאמץ שהקריטריון שהגדרתי יישמר בכל המקומות שבהם ניתנים כספי מדינה לביסוס ולסיוע ליושבים.

1544. שאלת מותן זכיון לחיפוש נפט לגור-מים הקשורים עם חברת הכנסת פלאטו-שרון

חברת הכנסת ד. רוזווליו שאל את שר האנרגיה והתשתיות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

הנני מבקש לדעת האם ניתן זכיון לחיפוש נפט לגורם הקשור עם חברת הכנסת פלאטו-שרון או הנמ"צא בבעלותו.

שר האנרגיה והתשתיות י. מודעי:
חברת הכנסת רוזווליו איננו נוכח באולם, אבל אני מעדיף בכליזאת להשיב על השאלה הזאת, כי היא חוזרת ונשנית.

הי"ר ב. הלוי:
בבקשה.

שר האנרגיה והתשתיות י. מודעי:
תשובתי היא: לא. זכיון לחיפוש נפט מוענק לגורמים רק לאחר שהשקיעו כספים בבדיקות גיאולוגיות סייסמיות ואחרות ובעקבותיהן הם נכונים להתחיל בקידוחים.

מנהל ענייני הנפט החליט להעניק לחברת "לנ-קסטור", בבעלותו של חברת הכנסת פלאטו-שרון, היתר מוקדם המתיר לחברה לערוך תוך פרק זמן של כשנה רק את הבדיקות הנזכרות כדי לקבוע אם יש סיכוי לקידוחים.

1546. קשריו של שר האנרגיה והתשתיות עם חברת "רבולון"

חברת הכנסת מ. פעיל שאל את ראש הממשלה ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

אבקש מאת כבוד ראש הממשלה להשיב לי על השאלות הבאות הנוגעות לנכסיהם הכלכליים של שרים בממשלה:

א. מה הם הסידורים המדויקים שעשה השר יגאל הורביץ כדי להשתחרר מבעלותו על עסקיו הכלכליים הרבים וכדי לוודא ששיקולים של טובת-הנאה לא ישתרבו בשיקוליו הממלכתיים כשר התעשייה, המסחר והתיירות?

ב. מה הם הסידורים המדויקים שעשה השר אריאל שרון כדי להשתחרר מבעלותו על עסקיו החקלאיים הפרטיים?

ג. האם נכונה הידיעה שהגיעני כי חוותם של אריאל שרון ואשתו נמצאת במצב כספי קשה, וכי הם תלויים יתר על המידה במענקים ובמילוויות המזורמים על-ידי בעל עסקים עתיר-נכסים מעבר לים?

ד. מה הם הסידורים המדויקים שעשה השר יצחק מודעי כדי להשתחרר מבעלותו ומתפקידיו בהנהלת חברת "רבולון"?

1590. הקריטריונים למתן אשראי מרוכז ותקציבי פיתוח למשקים

חברת הכנסת י. זכאי שאל את שר החקלאות ביום ט"ו באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

בהודמנויות רבות הודעת כי בתקציב משרדך לשנת 1978 תסייע למשק החקלאי החלש.

הודעת כי אשראי מרוכז ותקציבי פיתוח יינתנו כעדיפות ליושבים חלשים.

אודה לך אם תשיב לי:

1. לפי אילו קריטריונים ייקבע שמשק הוא חלש או שהוא חזק?

2. האם בקריטריונים לקביעה שמשק הוא חזק או חלש יובאו בחשבון קרקע, מים, תעשייה, מפעלי הבראה ותיירות?

שר החקלאות א. שרון:
האשראי המרוכז מופעל השנה בהתאם להודעות הקודמות בעדיפות מוחלטת ליושבים צעירים וחלשים. מתוך 400 יושבים שפעלו בעבר במסגרת זו הופסק המימון לכ-260 יושבים, אבל ל-140 הישובים הממשיכים בקבלת מימון במסגרת זו צורפו כ-120 יושבים חדשים, יושבים הנמצאים בטיפול של המחלקה להתיישובות של הסוכנות היהודית.

מצאתי כדבר פגום את החלוקה, שבעיני היתה מלאכותית, בין יושבים הנמצאים עדיין בטיפול של המחלקה להתיישבות ובין אלה שהתבססו ועברו למשרד החקלאות. לדעתי מי שהיה זכאי ליתר סיוע על-ידי האשראי המרוכז הם דווקא משקים שעברו להתחלת ביסוסם במובן שהם בטיפול של המחלקה להתיישובות.

מאחר שמדובר בכספי לאום, בכסף של כולנו, הפסקנו את החלוקה המלאכותית הזאת והסיוע ניתן ליושבים בהתאם למצבם, גילם ומיקומם. בפועל נמצאים כיום במסגרת המימון יושבים שעברו בשנים האחרונות מטיפול המחלקה להתיישבות לטיפול משרד החקלאות ויושבים שעדיין לא יצאו לביסוס. בקביעת הישובים הכלולים בפעולה זו נלקח בחשבון העודף המשקי שלהם, שהוא מבטא את כלל הפעילויות, לרבות תעשייה ותיירות.

הי"ר ב. הלוי:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת זכאי.

יחזקאל זכאי (המערך):
שר החקלאות אחראי כלפי הכנסת לתקציב של מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית. האם גם במסגרת המחלקה להתיישבות תדאג להנהיג קריטריונים, בהתאם למצב המשקי של הישובים, לשם מתן סיבסוד ואשראי?

שר החקלאות א. שרון:
אנחנו עובדים עכ ה מחלקה להתיישבות בשיתוף פעולה כה הדוק עד שהייתי אומר שלמעשה זו פעילות של גוף אחד.

אם חברת הכנסת זכאי סבור שיש מקומות שהדבר

חברת ל"ב, ישיבה ק"א

— שאלות ותשובות (פעיל, מודעי, י. תמיר, הלוי, פלאט-שרון) —

לית, אני אומר: יש מצב דומה בעיריות מספר, על-פי הסקרים הראשונים שכבר ראיתי.

בשולי הנושא שהעלית, חבר-הכנסת תמיר, אני מבקש להודיע כי משרדנו בודק את האפשרות להחליף את שיטת התאורה של שמות הרחובות ומספרי הבתים המוארים היום בנורות חשמל במספרים שיהיו מוארים ללא חשמל. זה פלואורסצנט מורכב יחד עם חומר פוספורי, אבל ללא צורך באנרגיה חשמלית. שיטה זו — כך אנחנו מקווים — תביא לחסכון ניכר בחשמל.

הבדיקות של שיטה זו נסתיימו ואשרו, אכן, כמוכן, יש לנו שתי בעיות: האחת פורמאלית חוקתית והשנייה, כמוכן, טכנולוגית צורתית.

הידיד ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (הליכוד):

באיו מידה ראשי העיריות בשלטון המקומי משתפים פעולה עם משרד הפנים בעניין חסכון באנרגיה חשמלית?

שר-האנרגיה והתשתית י. מדעי:

כללית התשובה חיובית. יש שיתוף פעולה מצדם ויש היענות מצדם, אבל צריך לזכור שלא כל הנושא הזה מוסת בתקנות עירוניות. יש חלקים ממנו המוסתים בתקנות של משרד הפנים, ולכן גם אם יש הסכמה בין עירייה מסוימת לבין משרדי לא תמיד יכולים אנו להפעיל את העניין לפני שאנחנו מעבירים את הנושא דרך פרוצדורות תחקיקתיות.

אבל, גם אם לא שאלת, אני צריך לומר שיש גם היענות רבה מצד משרד הפנים. אם אינך רואה עדיין פעילות רחבה ביותר בנושא הזה הרי זה יותר בגלל המגבלות הטכנולוגיות, אם כי חלקן, כמו דודי חשמל, קשורות גם בנושאים האדמיניסטרטיביים-תחתיים קטנים.

1735. הקמת תחנת-כוח בשכונות

המערביות של ירושלים

חבר-הכנסת ש. פלאט-שרון שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

לאחרונה נודע כי חברת החשמל עומדת להקים תחנת-כוח גדולה בלב השכונות קריית-משה, בית הכרם ויפה-נוף בירושלים.

תחנת-כוח זו מהווה סכנה חמורה לבריאותם ולרווחתם של תושבי השכונות בית-הכרם, יפה-נוף, קריית-משה ואף של תושבי שכונות בית-יגון וקריית יובל. תושבי שכונות אלה נתונים בלא-הכרח לסכנות אקולוגיות בשל המישרפה המוקמת בבית-החולים "שער צדק".

שאלותי הן:

א. האם כבוד השר פועל למניעת הקמתה של תחנת-כוח העלולה להוות מטרד אקולוגי לתושבי שכונות אלו?

ב. אם לא — מה הסיבה לכך?

ה. באיו מידה נכונה הידיעה שהגיעני כי שלטונות המס במשרד האוצר לא מורשים לבדוק בקפידה הראויה את הכנסותיהם ורווחיהם של מפעלי "רב-לון"?

שר-האנרגיה והתשתית י. מדעי:

א. — תפנה את השאלות אליהם.

ד. אין לי ולא היתה לי בעלות כלשהי בחברת "רב-לון".

ה. מייד לאחר שנתמנית לשר בממשלה התפטרתי מתפקידי במועצת המנהלים של חברת "רב-לון" ואין לי שום קשר עם חברה זו מאז.

1734. מניעת ביובו של אנרגיה חשמלית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום-כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

סקר מטעם עיריית חדרה מצביע על ביובו בצריכת חשמל במסגרת הצריכה ברשויות המקומיות.

אני עצמי עד לתפאורה חשמלית בזבזנית הנהוגה לרוב להפעלת תאורה בחצרות בטרם החשיך ולריבוי האורות אחרי עליית השחר. יש בוודאי עוד גורמי ביובו. לצורה זו של שימוש באנרגיה יש השלכות על חינוך לביובו והעדר חסכון.

מה עושה משרד האנרגיה והתשתית למנוע ביוזבז כנזכר למעלה?

שר-האנרגיה והתשתית י. מדעי:

הבעיה ידועה לנו. התאורה הציבורית מופעלת על-ידי העיריות ובאמצעות שעות מיתוג. או באמצעות תא. פוטואלקטרי, לפיכך יקרה שתאורות רחובות תפעל עוד בטרם שקעה השמש ותוסק רק זמן-מה לאחר זריחתה. ידועים לנו גם מקרים של הפעלת תאורה ציבורית שלא לצורך, ואכן, יש בכל אלו ביובו אנרגיה לריק, שניתן למנוע.

מתבצע עתה סקר מקיף על-ידי חברת החשמל בכל העיריות בארץ. הוא מקיף את השימוש בחשמל במכוני מים, תאורת בתי-מספר, מוסדות, משרדים ורחובות. כבר עתה מתברר כי המגזר הראשי שבו מבזבזת תאורה הוא מגזר הרחובות.

בעוד כחודשיים יסתיים הסקר ומסקנותיו יתייחסו למצב צריכת החשמל בכל עיריה בנפרד ולפוטנציאל החסכון האפשרי בכל עיריה.

עם השלמת הסקר ניתן יהיה להתגבר על הבעיה באורח אדמיניסטרטיבי טכני על-ידי שיטת פיקוד נכונה, החלפת גופי תאורה בלתי-יעילים בגופי תאורה יעילים ואפשרות ניצול של מעצמים. יחד עם משרד הפנים נבדוק דרכים אדמיניסטרטיביות לאכוף את שיטת הפיקוד הנכונה.

במקביל לעריכת הסקר על-ידי חברת החשמל מתבצעות בדיקות בשיתוף הטכניון בחיפה על-מנת לחקש דווקא פתרונות הולמים לתאורה ציבורית שתהא פונה ציגונאלית אך לא בזבזנית. מיגדם שנערך בעיריית חדרה הראה כי במקרה בעיר זו — ואליה מתייחסת שאלתך — רמת התאורה נמוכה ואינה מבוזבזת. כל-

התקציב הנוכחית. למטרה זו הוקצבו 75 מיליון ל"ר.

ועדה בין-משרדית שבה שותפים הנציגים של משרד הפנים, החינוך והאוצר ונציגי מרכז השלטון המ"קומי הוסמכה לקבוע הנחיות ליישום הדין-וחשבון.

מר מליון משמש יושב-ראש הוועדה. כל שירות חינוך שתהיה לגביו הסכמה בעניין העלות התקנית, שיטת ההתייקרויות ושיעור השתתפות הממשלה, יועבר לביצוע.

1478. פירע כספי של משרד החינוך והתרבות להסדרת הסטודנטים של אוניברסיטת תל-אביב

חבר-הכנסת א. ידלין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

שופט בית-המשפט בתל-אביב פסל את הבחירות למועצת אגודת הסטודנטים ונוף קשות בפעילי אגודה זו על מעשים אשר לא ייעשו.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם מסייע משרד החינוך והתרבות לתקציב אגודת הסטודנטים בתל-אביב?

2. האם מוכן משרד החינוך והתרבות ליוזם יחד עם שלטונות אוניברסיטת תל-אביב הצעה לסדרי פיקוח נאותים על הבחירות למוסדות הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. לא. איננו מקציבים.

2. לאור שאלתך אבדוק את הנושא ועל-פי מסקנות הבדיקה אשקול אם ואיך צריך משרד החינוך לפעול כמוצע.

היו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת ידלין.

אהרן ידלין (המערך):

אם אינני טועה, בכל זאת תומך מרכז ההסברה בהסתדרויות הסטודנטים. מרכז ההסברה כיום הוא בכל זאת במשרד החינוך והתרבות. כלומר, השאלה היא האם הכוונה היא שהמשרד אינו מקציב וגם מרכז ההסברה אינו מקציב? הייתי רוצה לדעת אם גם מרכז ההסברה מקציב או אינו מקציב.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

ברגע זה אוכל לומר מזכרונני שלמרכז ההסברה באוניברסיטאות יש פעילות הסברה. כלומר, יש לו הקצבות לפעולות הסברה שהממשלה מעוניינת בהן ויש לו אמנם אדם המטפל בכך. אבל אין תקציבים לחינוך הפעולות האחרות של האגודות במובנים האחרים. כך נראה לי, בכל אופן אבדוק את האפשרויות החוקיות והאחרות להתערב בנושא הזה.

1479. בית-ספר טכנולוגי על-יסודי דתי

באוניברסיטת בר-אילן

חבר-הכנסת א. ידלין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בעתונות נתפרסמה ידיעה על פתיחת בית-ספר טכנולוגי על-יסודי דתי באוניברסיטת בר-אילן.

השאלתה וזוועברה מלשכת שר הפנים לתשובת שר החינוך והתרבות.

ג. האם לפני תכנון זה נבדקה אפשרות של הקמת תחנת-כוח זו במקום לא מאוכלס שבו לא תהווה סכנה אקולוגית?

היו"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת פלאט-שרון איננו פה, ואפשר להעביר את התשובה לפרוטוקול.

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:

אבל אני בכל זאת אשיב, ברשותך, אדוני היושב ראש, כי קיבלתי פניות גם בכתב.

א. התשובה שלילית.

ב. מדובר בהתקנה של טורבינת גאז בעלת יכולת ייצור של כ-20 מגאוואט, המיועדת לפעול רק בפיקי זמן קצרים, בשעת דחק, דהיינו בחוסר הזנה מהרשת הכללית. ואף-על-פי-כן ההתקנה הזאת חיונית לאספקת חשמל לאזור ירושלים בשעת-חירום בטחונית או טכנית.

האתר שבו תותקן התחנה מצוי בשיפולי אזור התעשייה בגבעת-שאל, במרחק מאות מטרים מאזור מגורים.

הקמתה של התחנה באתר האמור אושרה כחוק על-ידי גופי התיכנון והרישוי המוסמכים, ובהם הור"עדה המקומית לתיכנון ובנייה, הוועדה המחוזית לתיכנון ובנייה והמועצה הארצית לתיכנון ובנייה, שהיא הסמכות הסטטוטורית העליונה בתחום זה, אשר דנה בנושא לאחר שהובא לפניו עירעור על החלטת הוועדה המחוקקת.

האישורים שניתנו כאמור כוללים שורת תנאים והגבלות, מפורטים ומחייבים, הן בקשר לסידורים בהקמת התחנה והן בקשר לדרכי הפעלתה.

תנאים והגבלות אלו נקבעו בהתייעצות עם השירות לשמירת איכות הסביבה שבמשרד הפנים והם גוועדו למנוע, או לפחות לצמצם עד למינימום, יצירת מטרידים סביבתיים על-ידי הקמת התחנה והפעלתה.

מאחר שהקמת התחנה באתר האמור אושרה כחוק ונגקטו הצעדים הדרושים לדעת הגורמים המקצועיים המוסמכים כדי שהתחנה לא תהיה מטריד אקולוגי; וגם לאחר שאני ביקרתי באתר וראיתי את המרחק שלו מאזורי המגורים וביקרתי בתחנות דומות בעלות עוצמה דומה ראיתי את ההשלכות האקולוגיות — אי-נני רואה מקום להתערבותי למניעת הקמתה של התחנה באתר שיועד לה.

ג. התשובה חיובית. האתר המיועד נבחר בהתחשב בצרכים שאמורה התחנה למלא.

1352. המלצות ועדת קוברסקי

חבר-הכנסת א. ידלין שאל את שר הפנים ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

ברצוני לשאול:

האם תתגשמה המלצות ועדת קוברסקי בדבר חלוקת האחריות הביצועית והפיננסית בין משרד החינוך והתרבות לבין הרשויות המקומיות ומתי?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

המלצות ועדת קוברסקי תתבצענה בהדרגה בשנת

השאלתה וזוועברה מלשכת שר הפנים לתשובת שר החינוך והתרבות.

ברצוני לשאול:

1. האם נערכה בדיקה של צרכי החינוך העל-יסודי הטכנולוגי בגוש דן בכל המערכת ובמגזר הדתי במיוחד? מה העלתה הבדיקה הזאת? מניין מאגר החל-מידים הפוטנציאלי לבית-ספר על-יסודי נוסף באזור?

2. עד כמה משתלב בית-הספר החדש בביצוע הרפורמה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. הנושא נבדק על-ידי המיפוי. בית-הספר מיועד לכל ילדי אזור המרכז ודן ומאגר פוטנציאל החל-מידים לבית-ספר מקצועי דתי הוא גדול מאוד. עד כה לא הוקם באזור זה אף לא בית-ספר טכנולוגי-דתי אחד שהיה בו אפשרויות לימוד לילדי כל הרמות עד הגבוהה ביותר. רבים כאלו קיימים באזור בשביל החינוך הכללי. אגב, מצב דומה קיים בצפון הארץ ובדרומה ואף שם הוא נבדק עתה.

2. בית-ספר זה יתואם וישולב במסגרת הרפורמה כפי שהיא נערכת ותיערך באזור המרכז ואזור דן. רצוני לציין כי קיימת ונבדקת עתה תכנית מורחבת ומקיפה יותר להקמת איגוד ערים לחינוך באזור המרכז, כזו ודן, בתחומים הזקוקים לכך כמו: החינוך המיוחד, החינוך הטכנולוגי והחינוך הדתי. זאת במגמה להעלות את רמת החינוך, לאפשר את גיוונו ולהזיל את הזר-צאותיו.

1480. תיקצוב פעולות אגודת הסופרים

חבר-הכנסת א. ידלין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

מפעלי אגודת הסופרים בישראל הם רבים, מסור-עפים וחשובים ביותר, כגון: מאגנים שהוא הירחון היחיד במדינה לספרות, ספריית מקור, ספריית נפש, מבחר ספרותנו לעם, ספריית שבות ומכון ביבליוגרפי גנוזים. מן הראוי גם לעודד את פעולות אגודת הסופרים בסניפי ירושלים וחיפה, בנוסף לפעולות בתל-אביב.

אי לזאת אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. מה הם, להערכת המשרד, הסכומים הדרושים לאגודת הסופרים לביצוע מפעליה הספרותיים ולהפעלות סניפיה?

2. מה תהיה עזרתו של משרד החינוך והתרבות לאגודת הסופרים בשנת הכספים הבאה?

3. אם קיים הפרש בין שני הסכומים, כיצד ניתן לדעת המשרד להתגבר על פער זה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

בקיום מפעליה של אגודת הסופרים יש להפריד בין אלה שהם בבחינת נתון, כלומר, שכדי שיוכלו למלא את יעודם, אפשרות התימרון התקציבי שלהם היא מוגבלת ביותר, דוגמת "גנוזים", ובין מפעלים שיש בהם אפשרות תימרון תקציבי גדולה, באשר ה"קסם נגזר על-פי התקציב העומד לרשותם, כגון: "ספריית מקור", "ספריית נפש" וכדומה. כלומר, מפעלים אלו יכולים להוציא ספר אחד פחות או ספר אחד יותר, הכול על-פי האפשרויות התקציביות.

באשר לסניפים הרי יש לומר ש"בית הסופר" בירושלים, שהוא לפי מיטב ידיעתנו הסניף הפעיל היחיד, זוכה להקצבה נפרדת משמעותית של משרדנו ולהקצבה מסוימת של עיריית ירושלים.

2. ההקצבה לשנת התקציב השוטפת היא 1,162,000 לירות לעומת 778,000 לירות אשתקד.

3. אגודת הסופרים טרם הגישה השנה תקציב מבו-סס על הכנסות והוצאות אלא רק את תקציב הפעולות שלה. לפיכך לא ציינה האגודה עדיין את גובה ההקצבה הדרושה לה ממשרדנו. אם יהיה פער בין ההקצבה ובין הצפיפות ממשרד החינוך והתרבות, אשר כאמור לא צוינו, ניתן יהיה לגשר עליו לדעת המשרד בדרכים אלה: א. התאמת הפעילות המו"לית לפי האפשרויות התקציביות; ב. העמקת גביית דמי החברות; ג. מציאת מקורות נוספים למענקים — עזרה, בנקים, גרנטים — דבר שאנו דורשים היום מכל המוסדות הנתמכים על-ידינו.

1481. בעיית הנוער באשקלון

חבר-הכנסת א. ידלין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

ניתוח דיפרנציאלי של שיעורי העבריינות בגילאי 16 עד 18 מראה, למשל, כי בעוד שבעיר רחובות חלה ירידה בשיעור העבריינות ב-45%, חלה עלייה מדאגה של 30% בשיעור של עבריינות הנוער באשקלון.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם נערך משרד החינוך והתרבות לביצוע תכניות חינוכיות וקהליות מיוחדות ושיטתיות כדי להתמודד עם בעיית הנוער באשקלון?

2. האם יש שיתוף בין משרד החינוך והתרבות לבין המועצה הציבורית לאיכות החיים מיסודם של איר-גונים ציבוריים באשקלון, ומה הוא שיתוף זה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: משרד החינוך והתרבות בשיתוף המחלקה לחינוך בעיר נערך כלהלן: הוקמה ועדה לבטיחות ולמניעת עבריינות. הוועדה הטילה על מפקד תחנת המשטרה ומנהל המחלקה לחינוך להציע צעדים אופרטיביים לטיפול בנושא. כן הוחלל בסימון הציוד בבתי-הספר, סירת האבטחה פועלת מדי לילה, המשרד מקיימת מארבים, הותקנה תאורה בחצרות בתי-הספר והמשמר האזרחי התבקש לחרוג מהשיגרה ול-התגייס ביתר שאת. ועדי ההורים כונסו על-ידי המחלקה לחינוך במטרה להגביר את מעורבות ההורים. קציני הביטחון הסדיר מסיירים בשוק וברחובות בליווי איש משטרה, מאתרים נערים שאינם עובדים ואינם לומדים ומפנים אותם לטיפול חברות ומשרד העבודה. הוקם מרכז מידע באחריותו של מנהל המחלקה לחינוך שבו ירוכזו המידע על כל הנערים ביישוב.

לשאלה 2: יושב-ראש הוועדה הקראה זימן את נציגי הרשות והמועצה לאיכות החיים. בסגישתה שהתקיימה ב"א בנסיון תשל"ח, 18 באפריל 1978, נתבקשו נציגי המועצה לאיכות החיים להגיש הצעה כוללת של צרכי הפעילות המנוונת של המועצה. הרשות המקומית

1483. קליפת נוקר מצוקה בקיבוצים

חבר-הכנסת א. ידלון שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

ידוע כי דרך טובה לטיפוחם ולקידומם של ילדים מאזורי מצוקה היא הקליטה בקיבוצים, ואכן כארבעת אלפים בני נוער, רובם ככולם מאזורי מצוקה, מקבלים השנה את חינוכם בתנועה הקיבוצית במסגרות חברות נוער ישראליות. הקושי העיקרי בהרחבת המסגרת להיקף גדול יותר נובע ממחסור חמור בשיכון.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. מה בדעת משרד החינוך והתרבות לעשות כדי להרחיב את אפשרויות השיכון בקיבוצים כדי שיוכלו לקלוט נוער מצוקה ולהצילו מבחינה אנושית?
2. מה בדעת המשרד לעשות כדי להתאים את התשלומים הכספיים למימונה השוטף של הקליטה לתנאי האינפלציה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: ברית התנועה הקיבוצית הציעה תכנית לבניית פניות נוער נוספות. משרד החינוך והתרבות יבוא בדברים עם שר הבינוי והשיכון כדי להבטיח תקציב להמשך הבנייה הנ"ל, כפנייתך.

לשאלה 2: מונתה ועדה בראשותו של מנהל האגף לחינוך התיישבותי שמתפקידה לבדוק את הנושא. הו"ר עדה תגיש את סיכומיה עד סוף יוני שנה זו, כלומר עד סוף החודש.

1485. מצב המדע בישראל

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בכתבה ב"מעריב" שהתפרסמה ביום 7 באפריל 1978 צייט עמוס לבב את רקטור האוניברסיטה העברית גדעון שפסקי שאמר: "המדע בישראל היום נמצא בשלבי גסיסה, כמעט מוות".

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים והידיעות שהובאו בכתבה הנ"ל הם נכונים?

2. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להתגבר על המצב?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אנחנו נקיים דיון נרחב בנושא זה כאשר נדון בהצעה שהעלה חבר-הכנסת אבא אבן מייד לאחר שתמסרנה התשובות לשאלות.

לכל השאלות: בשנים האחרונות חל צימצום ניכר בהקצבה הלאומית למוסדות להשכלה גבוהה. המוסדות להשכלה גבוהה במציאות בארץ הם המרכזים הגדולים לא רק להוראה אלא גם למחקר. שיעור הצימצום של ההקצבה הלאומית הגיע ל-40% בקירוב. המוסדות להשכלה גבוהה עשו מאמצים להשלים את הצימצום על-ידי פעולות גיוס אמצעים. משל עצמם ועל-ידי חוץ מחקר. חוזים אלה עם מוסדות וקרנות בארץ

מית הבטיחה להתייחס באהדה לבקשות. נציג המועצה לאיכות החיים העלה הצעה למנות אחראי על נושאי הבטחון והבטיחות אשר ירכו את כל הנושאים הקשורים בבטחון.

1482. רבנים בכתיספר ממלכתיים-דתיים

חבר-הכנסת א. ידלון שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בקשר לשילובם של הרבנים בבתי-הספר ממלכתיים-דתיים, אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. כמה רבנים מוצמדים כיום לבתי-הספר הממלכתיים-דתיים?

2. באילו תנאים מועסקים הרבנים? האם הם מועסקים במשרות מלאות או בחלקיות, ומה הן דרישות המשרה?

3. מה הוא מספר הרבנים המועסקים על-ידי משרד החינוך והתרבות? האם יש תכניות להגדילו?

4. מה הוא התקציב המוקדש לעניין זה כיום ומה הן התכניות בתחום התקציב לשנת הלימודים הבאה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: עשרים ושמונה רבנים.

לשאלה 2: הרבנים אינם רשומים בתקן; הם עובדי דים כשש שעות שבועיות בבתי-הספר ומקבלים שכר בעד שעות אפקטיביות לפי דרגת מורה מוסמך. דרישות המשרה: רב מוסמך, שירות בצבא ויכולת לקיים מגע נאות עם התלמידים. תחומי העיסוקים: פסיקה הלכתית לבתי-הספר, שיחות עם התלמידים בענייני אלה ואמונה, פעילות בחוגים לתורה שבעל-פה ולחיי מודי היהדות, ייעוץ בהכנות שיעורים בתורה שבעל-פה ובלימודי היהדות, השתתפות במסיבות חג בבתי-הספר ושיעורי תורה להורים.

לשאלה 3: בשנת תשל"ט אנו מקווים להגיע למאה רבנים.

לשאלה 4: כיום אין תקציב מוגדר לנושא זה. שכרם של הרבנים בעד החוגים שהם נותנים משרתם בפועל מטעם "חוגים תורניים". לתשל"ט הוגשה בקשה לסעיף תקציבי מיוחד למאה רבנים ותשע שעות שבועיות בממוצע לבית-ספר. בסך-הכול מדובר בתשע מאות שעות.

חירי ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת ידלון.

אהרן ידלון (המערך):

האם מאה הרבנים יוצמדו רק לבתי-הספר ממלכתיים-דתיים או גם לממלכתיים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אשמח מאוד אם בתי-הספר הממלכתיים יסכימו להצמיד רבנים אליהם. ברגע זה היתה הכוונה לפעול לפי בקשתם של בתי-הספר הדתיים כהמשך לשיטה שתתחיל בזמנו ושנאחזו רק ממסגרים אותה עכשיו. אולם אם יהיה בית-ספר כללי שירצה בכך, נשמח להציע זאת.

איתן לבני (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למה אתה לא שם לב להת-
בטאויות של מופרעים?

1488. שירות הפסיכולוגים הניידים

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות
ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בעתון "הארץ" מיום 9 באפריל 1978 הודפסה
כתבה מאת עמוס בן-יורד תחת הכותרת "חוסל שי-
רות הפסיכולוגים-הניידים". בגוף הכתבה נאמר כי
שירות זה היה קיים שלוש עשרה שנה ושירת ישר-
ביום נידחים שאף פסיכולוג קבוע לא רצה לגור בהם.
כן נאמר בכתבה כי הפסיכולוגים הניידים שירתו מאה
ושלושים בתי-ספר ברחבי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות והנתונים המפורטים לעיל הם
נכונים?

2. האם יש צורך להמשיך בשירות כמצויין ל-
עיל?

3. א. אם לא — מה יתפוס את מקומו של השי-
רות שחוסל? ב. אם כן — מה יעשה כבוד השר
לחידוש השירות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: הידיעות והנתונים נכונים בחלקם.

לשאלות 2—3: לא. משרד החינוך והתרבות סבור
כי מבחינה מקצועית עדיפה העסקת פסיכולוג מוסמך
וקבוע המעורה בנעשה ביישוב ובבעיותיו על-פני הע-
סקת פסיכולוג הנודד מיישוב ליישוב. עם הפסקת השי-
רות הנייד הוגבר היקף השירותים המקומיים ואנו
רואים בזה התבססות של השירות הפסיכולוגי בישר-
ביום. שפ"י "כיסה" עד כה כ-80% מן הישובים שבהם
הופסקו השירות הנייד.

היחיד ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם יש לשר נתונים כמה בתי-ספר שזכו עד
עתה לשירות הנייד קיבלו פסיכולוג קבוע? בהתאם
לאינפורמציה שבידי, נשארו עתה בתי-ספר רבים ללא
פסיכולוג.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אם הבנתי נכון את התשובה, הרי כ-80% מהישר-
ביום שבהם הופסקו השירות הנייד "כוסו" על-ידי שי-
רות פסיכולוגי קבוע.

1489. תשלום אגרות הטלוויזיה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולניו שאלה את שר החי-
נוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

בעתון "הארץ" מיום 7 באפריל 1978 פורסם שרבע
מיליון משפחות אינן משלמות את האגרה של הט-
לוויזיה וכי הנהלת רשות השידור איננה מצליחה
לאתרן. אילו הצליחה רשות השידור לחייב את כל

ובחוף-לארץ מאפשרים למוסדות להשכלה גבוהה, במ-
אמץ מיוחד, להמשיך בפעולת מחקר.

בתוך הצימצומים האלה בולטת השאלה של שמירת
פתיחות של המוסדות להשכלה גבוהה לסגל צעיר
מבני הארץ, לישראלים החוזרים מהשתלמויות בחוץ-
לארץ ולעולים. מדיניותה של הוועדה לתיכנון ולתיק-
צוב של המועצה להשכלה גבוהה, בהסכמתי ובהס-
כמת שר החינוך הקודם, היתה לתת עדיפות לפתרון
של שאלה זו. מדרך הטבע מסבה הדאגה לסגל את
האמצעים העומדים לרשותם של המוסדות להשכלה גבו-
הה למשכורות, שבין כה וכה חלקן בתקציב מגיע
ל-70%. קו הפעולה של הוועדה לתיכנון ולתיקצוב,
וגם על כך יש הסכמה שלי, הוא להבטיח עתה גידול
ריאלי למען המחקר והציוד הבסיסי ולמען קניית ספ-
רים וכתבי-עת כדי למנוע פיגור בתחומים אלו ול-
מען מחקר ברמה גבוהה שיוסיף להתקיים במוסדות
להשכלה גבוהה.

1486. זמן ההופעה של אישים פוליטיים

בטלוויזיה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות
ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

אף שאני ער לכך כי איסוף הנתונים שאותם
אני מבקש להלן דורש עבודה רבה, הנני סבור כי
העבודה שתושקע היתה כדאית ותביא לשיפור התד-
מית של ההיגיינה הציבורית בישראל ושל הדמוקרטיה
בה. לכן ברצוני לשאול:

1. כמה זמן, במשך כל תקופת כהונת הכנסת הת-
שיעת, נראה חבר-הכנסת מאיר פעיל על מסך הט-
לוויזיה הישראלית? כוונתי להופעותיו בראיונות, מעל
במת הכנסת ובכל דרך אחרת פרט ליישובות שהוקרנו
במלואן.

2. כמה זמן, בהתאם לנתונים דלעיל, נראו על
מסך הטלוויזיה הישראלית כל חברי חטיבת חירות
בכנסת, למעט השרים והישיבות שהוקרנו במלואן?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: מרשות השידור נמסר לי כי אי-
אפשר לשחזר את השבון הזמנים המדויק של משך
הופעתם של אישים שונים בטלוויזיה. לצרכי בדיקה
עצמית של הטלוויזיה נעשתה סטאטיסטיקה מפורטת
של מספר ההופעות של אישים פוליטיים במהדורת
"מבט" בחודשים דצמבר 1977—מארס 1978. אין משך
רים במהדורת "מבט" ישיבות כנסת במלואן, ושידור
כזה הוא בדרך-כלל נדיר.

ואלו המספרים שנמסרו לי: בתקופה שמתחילה
ביום 4 בדצמבר 1977 ומסתיימת ביום 18 במארס
1978 הופיע חבר-הכנסת פעיל במהדורת "מבט" ארבע
פעמים. באותה תקופה הוקרנו חברי הכנסת מסיעת
חירות, שאינם שרים, שלוש פעמים. לדעת
רשות השידור מספרים אלה אינם מעידים על אפ-
ליה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כמה שאני מרחם עליכם. עלובי נפש.

לימודי על עימות ישראל וערב. חומר זה עבר תהליך של ניסוי יהיה נמצא כעת בשיכתוב. בדעת משרד החינוך והתרבות להכין מהדורת מיוחדת של חומר זה לבתי-ספר ערביים.

תכניות הלימודים המיוחדות לבתי-הספר היהודיים לא נשלחו לבתי-הספר הערביים וגם לא נערכו תכניות לימודים מיוחדות לבתי-הספר הערביים.

בדיונים שונים הועלתה שאלת שילובם של הערבים, בתור אזרחי המדינה, בתכנית החינוכית של שנת ה'30.

ביום 8 במרץ 1978 פירסם האגף לחינוך לערבים חומר למנהלי בתי-הספר ובו הנחיות לאירועי שנת ה'30 וחגיגות יום העצמאות. בחומר הודגש כי מטרת חגיגות העצמאות היא להביא את התלמיד הערבי להרגיש את השתייכותו למדינת ישראל וכי במשך שנת הלימודים צריכים המורים לנצל את שעת המנוח לדיון בהתפתחויות בבתי-הספר ובכפר. כמו-כן ניתנו הנחיות לחגיגות יום העצמאות על-ידי תחריט ספורט, תחרויות בין מקהלות, תחרויות בחיבור ובגאוגרפיה, תערוכה, מצעד צופים, תחרות כדורסל, וכן פעילות משותפת של תלמידים ערבים ויהודים וכיצד בזה.

לגבי הדרוזים, תכניות הלימודים לרגל שנת ה'30 למדינה והטקסטים של יום הזכרון ויום העצמאות זהים לאלה של המגזר היהודי.

1491. מחזלים הקשורים בתחרות האירוביון

תכנית הכנסת מ. שחל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

לאור ההישג המרשים של ישראל בתחרות האירוביון, אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם נכונה הידיעה כי המלחינה-מנצחת גורית הירש ומחבר השיר שזכה בתחרות האירוביון אהוד מנור, מימנו מכיסם את נסיעתם לפאריס?

2. האם נבע העניין מחוסר תקציב?

3. אם כן — כיצד מסביר שר החינוך את העובדה שבשעה שארבעה פקידים של רשות השידור נשלחו ללאס-וגאס, לא נמצא כסף למימון הנסיעה של המלחינה-מנצחת ושל מחבר השיר שייצג את ישראל בתחרות רבת היקף, האירוביון?

4. מה בדעת השר לעשות בעניין זה?

5. האם נכונה הידיעה כי הזמנת שירותי הלוויין הוזנחה וכי לא דאגו לכך בעוד מועד ושעל-כן נבצר מצופי הטלוויזיה בארץ לראות את תחרות האירוביון עד תום?

6. אם לא — מה היא הסיבה לכך שצופי הטלוויזיה בארץ לא יכלו לראות את תחרות האירוביון עד תום?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: את הנסיעה מימנו המלחינה ומחבר השיר מכיסם; את האש"ל לגורית הירש מימנה רשות השידור.

המחזיקים במקלט לשלם את האגרה, היו הכנסותיה בשנה הנוכחית גדלות ב-150 מיליון לירות.

נוכח ההשלכות הכספיות והחברתיות הנובעות מאי-תשלום האגרה על-ידי כל החייבים בכך, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תואם האומדן של העתון את המציאות?
2. אם כן — מה הן הסיבות שגרמו לפיגור כה גדול בגביית האגרות על-ידי רשות השידור?
3. אילו אמצעים עומדים לנקוט כדי למנוע את אי-התשלום של האגרות על-ידי החייבים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: לא. המספר הנכון הוא כמחצית המספר הנקוב. כלומר, הגבייה מגיעה ל-80% בערך, שיעור המתקרב למצוי בארצות אחרות.

לשאלות 2 ו-3: לפי דעתה של רשות השידור כמעט שאי-אפשר להגיע לפתרון שמתקרב לשלמות. זאת משום שקובץ מרשם התושבים העומד לרשות מחלקת הגבייה אינו חופף רשימה של משפחות ובי-תיאב. ייתכן שהפתרון יימצא אם הגבייה תיעשה באמצעות חברת החשמל הגובה ממשפחות ולא מיחידים.

הי"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לתכנית-הכנסת ארבלי-אלמולינו.

שדונה ארבלי-אלמולינו (המערך):

האם עשתה רשות השידור מאמצים כדי לאתר את אלה שלא משלמים את האגרה? אם כן — האם הם חוייבו בתשלום כל החוב והאם הוטלו עליהם קנסות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אין לי אינפורמציה מדויקת כרגע. עד כמה שאני יודע, על כל השאלות התשובה היא כן, אבל אין לי תשובה מדויקת. אני מוכן לבדוק.

1490. חומר לימודי במגזר הדרוזי הערבי

תכנית הכנסת מ. פעיל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א באייר תשל"ח (18 במאי 1978):

אבקש את כבוד שר החינוך והתרבות להשיב לי על השאלות הנוגעות לאירועי שנת השלושים למדינת ישראל במסגרת החינוך של המגזר הערבי והדרוזי:

א. האם תכניות הלימודים המיוחדות לרגל שנת השלושים למדינת ישראל הן זהות במסגרת החינוך של המגזר היהודי, הערבי והדרוזי?

ב. האם כולל החומר הכתוב על מלחמת העצמאות, המעובד ומופץ בכל מערכת החינוך, חומר מיוחד להצגת המלחמה בפני ציבור התלמידים הערבי והדרוזי?

ג. האם קיים שוני בטקסטים של יום הזכרון וחגי העצמאות בין המגזרים השונים של החינוך בישראל בדרך-כלל, ובשנת השלושים בפרט?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: האגף לתכניות לימודים הכין חומר

לפי הערכה שרויים כ-10,000 ילדים בישראל בעי-
זובה חינוכית קשה משום אי היכולת של משפחתם
לטפל בהם, מחסור במוסדות, רמה מקצועית נמוכה
במוסדות הקיימים ותחלופה גבוהה של עובדים בהם וכי-
יוצא בזה.

אבקש להשיב לי :

1. מה נעשה כדי להגיע לפוטנציאל המאקסימלי
של המשפחות שיוכלו לשמש כמשפחות אומנות ?

2. האם קיים גוף המרכז את הנושא כולו בקנה
מידה ארצי מבחינה אירגונית, תכנונית וקביעת מדי-
ניות ?

3. מה הוא מספר הילדים הזקוקים למשפחות אומ-
נות והאם קיים איתור של ילדים הזקוקים לעזרה
דחופה ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

לשאלה 1 : משרדנו פנה באמצעות "המפעל להכש-
רת ילדי ישראל" למשפחות פוטנציאליות וביקשן לשמש
כמשפחות אומנות. נוסף לכך פותחו מסגרות "אומנות"
רחבות המכונות "מוסדות משפחתיים", הכוללות עשרה
—חמישה-עשר ילד.

לשאלה 2 : הטיפול בנושא הוא מורכב הן בשל
היותו בטיפול של כמה משרדי ממשלה והן בשל הי-
בעיות המתעוררות באיתור משפחות אומנות ובמש-
פחות האומנות עצמן. אין כיום שיתוף פעולה מלא
בין המשרדים וכל משרד מקיים גוף מרכזי בקנה
מידה ארצי מבחינה אירגונית, תכנונית וקביעת מדי-
ניות. ועדת השרים לרווחה וחברה דנה עתה בריכוז
הנושא.

לשאלה 3 : מאחר שהנושא מפוצל בין משרדים
אין אפשרות לאמוד את מספרם של הילדים. במישור
המקומי פועלים היום קציני הביקור הסדיר והעובדים
הסוציאליים לאיתור הילדים בגיל 5—12 כשכל אחד
מהם מנסה לאתר הן את הילדים הזקוקים לעזרה
דחופה והן משפחות אומנות או מסגרות תחליפיות
כגון : בתי ילדים, פנימיות יום, משפחות קרובים והפ-
ניה לקיבוצים.

ד"ר צ. ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד) :

האם ידוע לשר ש"המפעל להכשרת ילדי ישראל"
ראיין חמש-מאות תלמידים ברחבי הארץ לקליטה במוס-
דות פנימייתיים ? מתוך חמש-מאות תלמידים אלו הת-
קבלו, בהתאם להערכה התקציבית, מאתיים וחמישים
תלמידים לשנת הלימודים. לפני שבועיים הודיע משרד
החינוך והתרבות למפעל שלא יוכל לתת את התקציב
שנדרש לפני שישה חודשים ולכן בתחילת שנת הלי-
מודים הקרובה עלולים מאתיים וחמישים תלמידים שלא
נקלטו בשום מסגרת חינוכית בארץ להיות מועדים
להתדרדרות.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אסור שזה יקרה. אם יש מאתיים וחמישים יל-
דים שאין להם פתרון, צריך לעשות כל מאמץ כדי
למצוא להם פתרון. לא ידוע לי על כל הפרטים.

לשאלה 2 : הדבר נבע גם משיקול תקציבי וגם
מן הכלל שנבקע לגבי נסיעות לאירוביוון, שהוא :
הרשות משלמת מחצית ממחיר כרטיסי הטיסה של
הלהקה המבצעת וכן את מלוא האש"ל ללהקה ול-
מלחין.

לשאלה 3 : אין שום שייכות בין עניין זה לבין
נסיעות לצרכי גיבוש תכנית לרכישת ציוד ב-5 עד
7 מיליוני דולר לראדיו ולטלוויזיה — שזו היתה
מטרת הנסיעה האחרת שהשואל מזכיר.

לשאלה 4 : עניינים אלה מסורים לרשות השידור
ולא לשר.

לשאלות 5 ו-6 : הלוויין הוזמן חודשיים וחצי בערך
לפני מועד השידור, מייד לאחר שהרשות קיבלה את
כל הפרטים הטכניים מאיגוד השידור האירופי. אף-
על-פיכך הוברר כי שני ערוצי הלוויין בשעות מסו-
יימות נתפסו בשביל מזמינים אחרים כחצי שנה קודם-
לכן. בעזרת איגוד השידור האירופי הצליחה רשות
השידור לפנות אחד מן הערוצים לפחות לחלק מן
הזמן, ואילו לא נתארכה התכנית מעל למתוכנן היה
השידור כולו עובר בלוויין. מכאן שלא היתה כל הו-
נחה באירגון ההקרנה של תכנית האירוביוון.

1553. חינוך עלי-סודי בבית-ג'ן

חבר-הכנסת א. נסראלדין שאל את שר החינוך והתרבות
ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978) :

הכפר בית-ג'ן מונה יותר מ-6,000 דרוזים, ומספר
מסיימי כיתה ח' בשנה הנוכחית הוא יותר מ-200 בנים
ובנות. אף-על-פיכך לא דאג משרד החינוך והתרבות
לפתוח בכפר הנ"ל כיתות לימוד על-יסודיות.

אבקש את כבוד השר להשיב לי :

1. למה לא דאג משרד החינוך והתרבות עד
כה להקמת בית-ספר תיכון במקום ?

2. מה מתכוון משרד החינוך והתרבות לעשות
כדי שתלמידי הכפר בית-ג'ן יוכלו להמשיך בלי-
מודיהם העל-יסודיים ?

3. האם מודע השר לעובדה שבני בית-ג'ן עתי-
דים לשרת בצהל ובזרועות הבטחון ?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)
לכל השאלות : לקראת שנת הלימודים תשל"ט אי-
שר משרדנו פתיחה כיתה י' בבית-ג'ן. נציגי המשרד
ביקרו במקום ובדקו את התנאים הפיסיים והפדאגוגיים
ויעצו למועצה המקומית לפתוח כיתה י' טכנולו-
גית.

משרדנו ממשיך לקיים מגע עם הרשות המקומית
כדי לפתוח כיתה י', שתהווה גרעין לבית-ספר על-
יסודי לתלמידי בית-ג'ן והכפרים הדרוזיים שבסבי-
בה.

1554. משפחות אומנות

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר החינוך והתרבות
ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978) :

1557. פירסום של מרכז ההסברה

חבר-הכנסת מ. דקל שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

בפירסום של מרכז ההסברה הנושא את השם "דע את עמך — הרקע להקמת מדינת ישראל" נאמר בקטע "אופי המאבק", בפרק ההנחיות למסביר:

"אחד החסרונות בתיאורים הקיימים של המאבק להקמת המדינה הוא הנטיה להגזים ולהפריז בחשיבותם של המיבצעים הצבאיים של תנועות המחתרת ובכך לתת לו צביון של 'מאבק צבאי לגירוש הכובש הזר'. למעשה ברור היה לכל הגופים אשר נטלו חלק במאבק כי לא היה בכוחו של הישוב 'לגרש בכוח' את בריטניה מארץ-ישראל וכי הפעילות הצבאית שימשה כלי עזר למאבק המדיני. כלי עזר חשוב אך לא מרכיב מרכזי במאבק להשגת העצמאות". וכדי שלא יישארו ספקות לגבי הכוונה של מרכז ההסברה בקטע "אופי המאבק", באה הבהרה בסעיף הראשון של הקטע "מרכיבי המאבק", סעיף הנושא את השם "הישוב העברי בארץ-ישראל": "אין צורך להרחיב את הדיבור על חשיבות הישוב העברי בארץ כגרעין למדינה בדרך. שנות מלחמת העולם השנייה היו שנות התארגנות וגייבוש מסגרות, אשר הפכו את הישוב לכוון מאורגן למאבק העתידי".

אבקשך להשיב לי:

א. האם אין בצורה זו של פרשנות משום נסיון "לשכתב" את ההיסטוריה כדי להמעיט ולגמד את השפעת המאבק המזוין נגד הבריטים על ההחלטות הבריטיות לפנות את ארץ-ישראל?

ב. איזה מטרות חינוכיות צריכה לשמש גישה זו?

ג. מה הם השיקולים של מרכז ההסברה בהצגה זו של הדברים?

ד. תפקידו של מרכז ההסברה הוא להסביר את מדיניות הממשלה. האם זו מדיניות ממשלת ישראל?

ה. כשר החינוך והתרבות, מה הנך מוכן לעשות כדי שההיסטוריה הקרובה של תקופת הקמת המדינה תוצג בהתאם לעובדות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
לכל השאלות: ממרכז ההסברה נמסר לי כי המטרה החינוכית היא הזדהות עם העבר על מורכבותו. השיקול המרכזי הוא הרצון לתת תמונה מאוזנת ומלאה ככל האפשר של הרקע להקמת המדינה. אחד המידים הקבועים של מדיניות הממשלה הוא להגביר את ידיעת חבריו הקרוב והרחוק. למסגרת זאת שייך גם פירסום זה.

לצערי לא הספקתי לעבור על החומר ואעשה זאת בשבועות הקרובים כדי שאוכל לחוות את דעתי אם אמנם יש בו מגמות כפי שהשואל טוען. לא הייתי בארץ בשלושה שבועות אלה ולא יכולתי לקרוא זאת בעצמי.

אהרן ידלין (המערך):

האינפורמאציה מוסמכת. זה בניגוד להתחייבות של העבר שבכל שנה יגדילו את המפעל במאתיים וחמישים תלמידים מהמקרים הקשים ביותר מתוך מאות התלמידים הזקוקים למפעל.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
יש לך היום הצעה לסדר-היום על זה.

אהרן ידלין (המערך):

לא על זה. לצערי לא אישרו לי את ההצעה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
אינני יודע, לא הייתי לפני שבועיים. אשתדל לדאוג שלא יקרה שלא יהיה בית לילדים שצריכים לו.

1555. הפצת עלון משמין בבתי-הספר

חבר-הכנסת א. לבני שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

בערב יום העצמאות השנה נשלח לבתי-הספר שונים ברחבי הארץ לחלוקה בין התלמידים עלון בשם "עצמאות; ידיעות מלחמת תש"ח" שהוצא על-ידי ברית התנועה הקיבוצית, המדור תיעוד והסברה. המורים חילקו עלון זה בין התלמידים.

מקריאת עלון זה אפשר להבין כי מלחמת תש"ח התנהלה בעיקר על-ידי בני הקיבוצים. מצד שני, יש בעלון השמצות למכביר, ברוח התקופה ההיא, על האצ"ל.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ראוי כל גוף להפיץ כל חומר בין כתלי בתי-הספר?

2. האם מתפקידם של המורים הוא לחלק בין התלמידים חומר מסוג זה?

3. האם על חומר מודפס המופץ בין ילדים בתוך כיתותיהם לעבור בדיקה על-ידי משרד החינוך והתרבות ו/או על-ידי מנהלי בתי-הספר?

4. מדוע מרשה משרד החינוך והתרבות להפיץ עלונים מלאי ארס והשמצה בין ילדים רכים?

5. האם השר מודע לכך כי בהפצת עלונים מסוג זה יש מעין "שטיפת מוח" פוליטית בתוך כתלי בית-הספר?

6. מה יש בדעת השר לעשות כדי למנוע הישנות של מקרים כאלה בעתיד?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
לכל השאלות: חומר הנשלח אל מוסדות החינוך חייב לקבל מראש אישור של משרד החינוך והתרבות. קיימת הוראת קבע שלפיה מטפלים מנהלי בתי-הספר בחומר שקיבל אישורו של משרד החינוך והתרבות.

אם השואל הנכבד ימצא לנו עותק מן העלון ויודיענו באיזה בתי-ספר מדובר, נבדוק את הדבר לגופו של עניין.

חוברת ל"ב, ישיבה קכ"א

— שאילתות ותשובות (הלוי, דקל, המר, ג. כהן, רוזוילי, אלוגי, שריד) —

היו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברי-הכנסת דקל.

מיכאל דקל (הליכוד):

האם להגיש שאילתה נוספת?

שרי-החינוך והתרבות ז. המר:
כן.

1559. התארגנות פוליטית של מורים

חברי-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):
עם כל ההכרה בזכותו של כל מורה, כמו של כל אורח בישראל, להביע עמדות בנושאים פוליטיים, האם אין בהתארגנות של המורים הירושלמים, שגם עשתה כהתארגנות של גוף מקצועי טהור, לצורך הבעת עמדות בשאלות פוליטיות אקטואליות הפרה של עקרון ההפרדה בין המערכת החינוכית והמערכת הפוליטית?

ברצוני לשאול:

כיצד בדעתך לנהוג בנידון?

תשובת שרי-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הבעת דעה בשאלות פוליטיות על-ידי מורים, בוד-דים או קבוצות, אינה פוגעת בתפקודם כמורים, כל עוד נעשה הדבר מחוץ לכתלי בית-הספר.

1561. הניהול ברשות השידור

חברי-הכנסת ד. רוזוילי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

לאור הפירסומים בעתונות אודות משכורתו החורגת מכל מה שהיה נהוג עד עתה של פרופסור ירון, יו"ר שבי-ראש רשות השידור, ולאור ההסבר כי פרופסור ירון מקדיש את כל זמנו לרשות כיושב-ראש פעיל בנוסף למנהל כללי ברשות השידור ולמנהלי הראדיו והטלוויזיה, הנני רוצה לדעת:

1. מה היא חלוקת העבודה בין יושב-ראש רשות השידור והמנהל הכללי של הרשות?

2. האם ניהול תקין של הרשות מצדיקים יושב-ראש פעיל בשבוע עבודה מלא, מנהל כללי ומנהל ראדיו וטלוויזיה?

3. האם אין במצב זה כפילויות אשר יפגעו בעבודת הרשות העצמאית, שידוריה ועובדיה?

4. האם מרשה תקציב הרשות הוצאות ניהול כה גבוהות?

5. מה היא התרומה של מערכת ניהול כזאת לשיפור השידורים והאווירה ברשות השידור?

שרי-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: יושב-ראש רשות השידור מנהל את עבודתם של המוסדות הציבוריים של הרשות ואילו המנהל הכללי עומד בראש הסגל של עובדי הרשות: עתונאים, מפיקים, מהנדסים, טכנאים, עובדי מינהל, וכו'.

לשאלות 2—3: אין רשות נוגעת בחברתה. כמלאו

הגימה. המנהל הכללי ומנהלי הראדיו והטלוויזיה דו-מים בחלוקת התפקידים ביניהם למנהל הכללי של מש-רד ממשלתי ומנהלי אגפיו. בעניין היושב-ראש, כבר במליאה הקודמת נשמעה לעתים קרובות הדעה שראוי לתת ליושב-ראש אפשרות לייחד את כל זמנו לעני-יני מוסדות הרשות. לפי סעיף 10 לחוק רשות השי-דור זכאי היושב-ראש ל"גמול סביר" בעד הזמן שיק-דיש למילוי תפקידיו, אם הזמן הנדרש הוא כל זמן עבודתו, והגמול ייקבע לפי תנאי זה.

לשאלה 4: אין להוצאות ניהול המדוברות משקל ממשלי בתקציב רשות השידור.

לשאלה 5: התשובה היחידה לשאלה ממין זה עולה מתוך הערכת כלל השידורים.

1585. עובדת עתונאים למען הליכוד

חברי-הכנסת ש. אלוגי וי. שריד שאלו את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

ב-14 במאי תשל"ח נמסר לציבור בתכנית "עלי כותרת", כי עתונאים עובדי רשות השידור עבדו בשכר בתעמולת הבחירות של הליכוד. הואיל ויש בכך פג-י עה באתיקה העתונאית האוסרת על עתונאים לעסוק בפירסום, הואיל ויש בכך עבירה על התקשי"ר האוסר על עובדי מדינה לעבוד מחוץ לשירות המדינה ללא אישור בכתב המתיר להם זאת והואיל ויש בכך עבירה על הוראות רשות השידור האוסרת עבודה למען מפ-לגות, ברצוננו לשאול:

א. מי הם העובדים שעבדו למען הליכוד, כמה זמן עבדו, כמה כסף קיבלו והאם קיבלו אישור לע-בודה זו?

ב. אם הדבר נעשה שלא באישור, מה יש בדעתך לעשות כדי שהעבריינים יועמדו לדין?

תשובת שרי-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א: אין לרשות השידור מידע על האמור בשאלתה. העדר המידע גובע מכך שלא ניתן לשום אדם היתר לעבור על הוראות הרשות בנושא זה. יתר-על-כן, היועץ המשפטי לרשות השידור הפיץ ערב הבחירות חוזר לכל עובדי הרשות בעניין זה.

לשאלה ב: באין מידע אי-אפשר לטפל בכך כיום.

1613, 1614, 1669. בדיקות מבחני הבגרות

חברי-הכנסת מ. דקל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג באייר תשל"ח (30 במאי 1978):

בעתון "הארץ" מיום ב' 22 במאי 1978 פורסמה ידיעה מאת סופר "הארץ" מר עמוס בן-זורד כי "צפ-ר" יים עיכובים של שבועות ואפילו חודשים בבדיקת בחינות הבגרות."

בידיעה נאמר כי משרד החליט לשנות את השיטה שהיתה נהוגה מזה שנים מספר, ושעל-פיה נעשו הב-דיקות בצורה מרוכזת, ולפור את הבחינות לבתי הבר-הנים.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. האם עומד הנך לבטל את ההוראה הזאת כדי לאפשר לנבחנים לקבל את מבחניהם במהירות האפשרית לקראת הרשמתם להמשיך לימודים?
ג. האם העובדה של חוסר מבנה מתאים לביצוע הבדיקות מצדיקה את המתח הרב המלווה לקבלת תוצאות בחינות הבגרות?

הברית-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג באייר תשל"ח (30 במאי 1978):

בעתון "הארץ" מיום 22 במאי 1978 הודפסה ידיעה מאת עמוס בן-יורד שלפיה החליט משרד החינוך והתרבות לחזור לשיטה הישנה של בדיקת בחינות הבגרות. שיטה זו תגרום לעיכובים של שבועות ואפילו חודשים במסירת התוצאות של בחינות הבגרות.

עיכוב מתן תוצאות הבחינות לא רק שגורם למתח רב ומיותר אצל הנבחנים הצעירים, אלא אינו מאפשר להם לתכנן את חייהם לעתיד הקרוב ולפעמים גם לעתיד הרחוק. הדבר מקשה עליהם להמשיך בלימודים, בעיקר שיש לפעמים מרווח זמן בין סיום לימודי התיכון לבין השירות בצבא ואף גורם לעיוותים.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם הנאמר בידיעה הנ"ל הוא נכון?

2. מה יעשה כבוד השר כדי למנוע את הנאמר לעיל וכדי שתוצאות הבחינות תימסרנה לנבחנים מוקדם יותר מאשר בכל שנה אחרת?

הברית-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

דובר משרד החינוך והתרבות אישר כי המשרד החליט לחזור לשיטה הישנה של פיזור בחינות הבגרות לבדיקה בבתיהם של הבדוקים במקום להקים מרכז ארצי לבדיקה מרוכזת בירושלים כפי שעשה בשלוש השנים האחרונות. עקב כך יחולו עיכובים של חודשים בבדיקת הבחינות. הבדיקה תהא פחות יעילה ופחות סודית וגורמים כמו צה"ל והאוניברסיטאות לא יקבלו את התוצאות במועדים הדרושים. נמסר כי בקרב הבוחנים שורת התמרמרות על החזרה לשיטה הישנה.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

א. מדוע חזר משרדך לשיטת הבדיקות הישנה והבלתי יעילה?

ב. האם העילה היא כספית?

ג. אם כן — האם להערכתך הנוקים הנגרמים מעיכוב התוצאות ומאי יעילות בבדיקה ובסודיות אינם עולים, אפילו בערכים כספיים, על התוצאה המשווערת?

ד. האם מוכן הנך לבדוק חזרה לשיטת הבדיקות המרוכזות או כל דרך בדיקה אחרת שתמנע נזק וסבל מיותר מהנבחנים?

הברית-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

לאור הפירסומים על העיכובים של שבועות וחודשים הצפויים בבדיקת בחינות הבגרות אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם החליט המשרד לחזור לשיטה הישנה של פיזור המבחנים לבתיהם של הבדוקים במקום להקים מרכז ארצי לבדיקה מרוכזת בירושלים כפי שהיתה השיטה בעבר, שיטה שקיצרה מאוד את תהליך הבדיקה ואיפשרה מתן תשובות לנבחנים במועדים הדרושים להמשיך לימודיהם?

2. אם כן — מדוע?

3. האם מודע השר לעובדה כי חזרה לשיטה הישנה פירושה עיכוב של שנה בהמשך לימודיהם של חלק גדול מהנבחנים?

4. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע השהיה של שבועות וחודשים במתן תשובות לנבחנים, שתגרום עגמת-נפש וביזבוז זמן יקר לרוצים להמשיך בלימודיהם?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: השנה יפעיל משרדנו מרכז בדיקה ארצי רק למחברות של נבחנים מיוחדים, שלגביהם יש יתרון לריכוזיות כגון: נבחני עתודה אקדמית ומזורזים שונים.

קשיים בלתי צפויים בריכוז שטח משרדים גדול והתוצאות הרבות הכרוכות בכך חייבו את צימצום ההיקף של ההפעלה המרוכזת. בדיקת המחברות תהיה בצע בשלוחות המחלקה לבחינות, בירושלים, באר-שבע, תל-אביב וחיפה.

שיטת הביזור מבטיחה גם יתרונות וגם חסכון והיא תופעל על-פי לוח זמנים דומה לזה של אשר תקד.

בשיטה זו אפשר יהיה להתחיל בבדיקה מייד לאחר קיום הבחינה ולא כמו בשנים קודמות, שבהן החלה הבדיקה רק לאחר סיום חלק ניכר מן הבחינות.

מעריכי הבחינה יוכלו לבצע את הבדיקה תוך ניצול זמנם באופן גמיש, דבר שיאפשר ניצול כל פוטנציאל המעריכים, שבחלקם לא הטיכם לבוא למרכז הבדיקה הארצי שחייב שהייה של שבועות מספר מחוץ לבית. כך אף יחסכו סכומים גדולים ששולמו בעד איכסון המעריכים בבתי-מלון והעסקת עובדים מיוחדים לייס מיוחדים לסידור המחברות.

יש לציין כי שלא כפי שהדבר נעשה בעבר, ייעשה משלוח המחברות לבתי המעריכים באמצעי הובלה אמין ומסודרים. לכל הבדוקים יינתן תדריך פדא-גוגי לפני מסירות המחברות לבדיקה.

המשרד יפיק לקחים מההתארגנות של השנה לגבי תהליכי הטיפול והמיכון היעילים ביותר להשלמת הבדיקה של בחינות הבגרות.

ד"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

פירוט זה: 1) הזנה — 34 מיליון; 2) מורים בתפ-
קידי הדרכה — 11 מיליון; 3) יוחא"י — 17 מיל-
יון; 4) מוחזקות — 5 מיליון; 5) החלפת שומרים
בשכר בתלמידי על-יסידי — 3 מיליון; 6) תרבות
— 5 מיליון; 7) רווחה — 10 מיליון; 8) השתל-
מויות — 2 מיליון; 9) חינוך בגולה — 5 מיליון;
10) שכר לימוד — 60 מיליון; 11) תקציב פיתוח
— 28 מיליון.

לגבי הקיצוץ, מסרתי שאנחנו נבדוק אפשרות של
תוזנות בפירוט שמסרתי במשך השנה.

1663. סיקור משחקי גביע העולם בכדורגל

חברת הכנסת פ. גרופר שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

גודע לי כי עומד לצאת צוות של הטלוויזיה
לסיקור משחקי הגביע העולמי בכדורגל. כמו-כן גודע
לי שקיימת אפשרות לסקור את המשחקים מהאולפן
בארץ.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. מדוע יישלח צוות לארגנטינה ויוצא ההוצאות
רוכות בכך?

2. האם נבדקת האפשרות לשדר את המשחקים
ואת הקריינות מן האולפן בארץ? אם כן, מדוע לא
ייעשה הדבר?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: רשות השידור טוענת כי צוות
הטלוויזיה נשלח לארגנטינה מכיוון שאין להשוות את
איכות הסיקור של המשחקים מפני כתב המלווה אר-
תם במקום התייחסותם לאיכות סיקור הנעשה מתוך
צפייה במסך הטלוויזיה. כן נעשה הדבר מתוך רצון
לשלוט בבחירת המשחקים המועברים בשידור חי.

1667. שינויים במערכת החינוך

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם מאז כניסת השר לתפקידו כשר החינוך
והתרבות הוחלפו או שונו טקסטים בספרי לימוד ואם
כן, כמה ואילו?

2. האם במשך אותה תקופה הוחלפו ספרי לימוד
ואילו?

3. האם באותה תקופה חלו שינויים במערכת
השעות הנלמדות בתי-הספר היסודיים, חטיבות הבי-
ניים ובתי-הספר התיכוניים?

4. אם כן, אודה לשר אם יפרט באילו מקצור
עות נעשו שינויים אלו?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: מאז סיון תשל"ז הוחלפו או שונו
טקסטים בספרי הלימוד אך ורק: (א) לפי השינוי-

אורה נמיר (המערך):

האם השר יכול למסור לנו כמה זמן, לפי הע-
רכתו, יעבור בין בדיקת הבחינות לבין מסירת התו-
צאות לנבחנים?

שר החינוך והתרבות ז. המר:
אינני יודע.

אורה נמיר (המערך):

אפשר לבדוק?

שר החינוך והתרבות ז. המר:
כן.

1646. שיתוף אמנות יורדת בתכנית

פלחיויה ביום העצמאות

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ד באייר תשל"ח (31 במאי 1978):

תכנית הטלוויזיה המרכזית למוצאי יום העצמאות
"שלושים שנות להקות צבאיות", שצולמה בבסיס שריון
אי שם בארץ, הבלוטה במיוחד את ותיקי הלהקות
הראשונות וביניהם את הגברת הלנה הגדל. בהתאם
למיטב ידיעת השואל, הגברת הנ"ל ירדה מהארץ וחייה
כיום בגולת גרמניה. היא אינה נשואה ליהודי אלא
לבן העם הגרמני, והיא שינתה את שמה מנחמה
(שמה העברי) להלנה.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם אין פגם בשילובה של הגברת הלנה הגדל
בתכנית שהיתה המרכזית בשידורי הטלוויזיה ביום העצ-
מאות?

2. בהתאם לידיעת השואל נהגו פעם אמצעי התק-
שורת הממלכתיים לא לשותף בתכניותיהם אמנים יש-
ראלים שירדו מהארץ. מה קרה לנוהג זה ומה יהיה
הנוהג בעתיד?

3. מה יעשה כבוד השר כדי שתופעה כשיתוף
דמות כשל הלנה הגדל בתכנית מרכזית של הטלוויזיה
ביום העצמאות לא תחזור עוד?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: משדרי רשות השידור הם בסמכות
מוסדותיה. אראה להביא את העניין לדיון בוועד המ-
נהל.

1661. הקיצוצים בתקציב משרד

החינוך והתרבות

חברת הכנסת א. ידלן שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

אודה לכבוד השר אם יפרט את הקיצוצים שבוצעו
בתקציב משרד החינוך והתרבות לשנת 1978/79, בעק-
בות החלטת הממשלה והכנסת לקצץ בתקציב המדינה
3 מיליארד לירות.

שר החינוך והתרבות ז. המר:

סך כל הקיצוץ מתקציב המשרד לפי החלטת הממ-
שלה והכנסת הוא בגובה של 180 מיליון לירות לפי

1670. איצטדיון ברחובות

חברת-הכנסת ש. רכטמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

בעתונות פורסם כי משרד החינוך והתרבות יתן ממקורותיו או באמצעות ההתאחדות לכדורגל הלוו" אות ומענקים לרשויות המקומיות ולגופים הציבוריים להקמת איצטדיון.

בעיר רחובות, עיר בת שמונים ושמונה שנים, עדיין אין איצטדיון ראוי לשמו. זה הקיים, מתקניו לקויים, הוא ממוקם באזור מגורים ויהווה בעתיד הק" רוב מטרד רציני לאוכלוסייה. דבר זה ידוע לרשות הספורט שבמשרדך.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

האם יהיה מוכן כבוד השר לתת עדיפות בהק" צאת משאבים כספיים להקמת איצטדיון ראוי לשמו בעיר רחובות, כאשר התשתית של האיצטדיון, מרכז ויסגל, כבר קיימת ועל כן אפשר יהיה לסיים את בני" יית האיצטדיון בהוצאה כספית יחסית לא גדולה?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נבדקת אפשרות של הקצאת תקציב לשיפור מג" רשי כדורגל קיימים אך עד כה לא נמצאו המקורות לכך. גם ידועה לנו בעיית האיצטדיון ברחובות אך בשלב זה אין לנו פתרון בשבילה.

1672. תליית תמונות בבתי-הספר

חברת-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

רצוף בזה העתק מכתב אשר נשלח עליידי מנהל בית-הספר היסודי "גיבורי ישראל" בתל-אביב אל כל מורי בית-הספר.

אבקש את כבוד השר להשיב לי על השאלות להלן הנוגעות לסעיף 4 של מכתב המנהל:

1. על סמך איזה חוק או צו או תקנה ממלכ" תית יכול מנהל בית-הספר לחייב את כל הכיתות לרכוש ולתלות בכיתה את תמונת ראש הממשלה?
2. האם נוהג משרד החינוך או מוסד ממלכתי ישראלי תרבותי אחר להמליץ כי בתי-הספר שלנו ירכשו ויתלו על כתליהם תמונות של רמטכ"לים, שרי בטי" חן וכיוצא בזה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: משרד החינוך לא הורה למנהלי בתי-הספר לרכוש או לתלות תמונות של ראש הממ" שלה, הרמטכ"ל וכך, במוסדות החינוך. היתה זו יזמה פרטית של מנהל בית-הספר, שאינה עומדת בני" גוד לשום תקנה.

הי"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

השאלה שלי היא חינוכית ערכית. אם אכן זה המצב, באיזו מידה שוקל השר להעביר הנחיות למנ"י

יים בתכניות הלימודים שאושרו לפני תשל"ז; (ב) לפי תביעות מדענים לתיקון אי דיוקים או ביטויים טוב" ייקטיביים, וגם זאת בהמשך עקבי להחלטות שר החינוך הקודם.

לשאלה 2: הוצאו מרשימת הספרים המאושרים שלוש שים ושבעה ספרים. ולפי החלטתנו השנה הוצאו אך ורק ספרים שכבר לפחות שנתיים נמצאו בלתי ראויים לשימושם של התלמידים. ספרים אלה צוינו לפ" חות שנתיים, בכוכבנית, היינו כמאושרים לשנה אחת, תוך תביעה מהמוציא לאור לתקן את הספר תיקונים הכרחיים ומשמעותיים. מאחר שהספרים לא תוקנו אי אולו לחלוטין מן השוק, הם נמחקו מהרשימה. נוספו כמאתיים ספרים והוברות חדשים.

לשאלות 3—4: לא חלו שינויים במערכת הש" עות.

1668. מבנה קבע לתיאטרון הילדים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

בשל הקשיים ההולכים וגוברים בקיום העבודה הסדירה והיעילה של תיאטרון הילדים והנוער שבי מנהלתה של אורנה פורת, קשיים הנובעים מחוסר מבנה קבע המתאים לתיאטרון, אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה עושה משרד החינוך והתרבות כדי למצוא אכסניית קבע לתיאטרון חינוכי מעולה זה, שיוכל להגדיל את תרומתו לכלל ילדי ישראל אם יוסר ממנו קושי טכני זה?

2. האם מוכן השר להשפיע על עיריית תל-אביב— יפו, שבתחום שיפוטת יש אולמות מתאימים רבים, להעמיד אולם כ"נחמני" או כ"אוהל שם" כמשכן קבע לתיאטרון הילדים והנוער?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: זה שנים מספר שמתנהלים דיו" נים עם עיריית תל-אביב לקבלת אולם בשכירות לק" יום החזרות, ההתארגנות, איחסון התפאורה וכ"ו. לא" חרונה היה משא-ומתן עם החברה הממשלתית שמנהלת את "אולם נחמני".

ואולם אף שהאולם נמצא בבעלותה של חברה ממשלתית ואף שהוא אינו מנוצל במלואו ומביא הפסדים משמכסים מקופת עיריית תל-אביב, לא נענתה החברה לבקשת התיאטרון לילדים להשכיר לו את האולם ולאפשר לו לנהל באחריותו ועל חשבינו.

ברצוני לפנות בנושא זה לשר האוצר ולבקש את התערבותו.

הי"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

האם השר יכול להתערב התערבות חזקה יותר אצל ראש עיריית תל-אביב כדי להשפיע ולשכנע אותו להעמיד אולם מאולמות העיר לרשות הילדים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

טוב, אשתדל.

1. מה על הגננות בגנים הפרטיים לעשות כדי לקבל רשיון של משרד החינוך וכדי להיות תחת פיקוחו?

2. מה הם הקריטריונים לקיום גן פרטי?

3. אם יחליט משרד החינוך על סגירת גנים פרטיים בשל סיבות שונות, האם ישולמו פיצויים לגננות שעבדו במשך שנים רבות?

4. האם לא קיימת אפשרות להציע פיצויים לגננות כדי לסגור את הגנים שאינם תואמים את דרישות הפיקוח?

ש"החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: על-פי הוראות חוק פיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969 לא יפתח אדם בית-ספר (לרבות גן-ילדים), לא יקיימו אלא אם יש בידו רשיון לפי חוק זה ובהתאם לתנאיו ולא יפרסם אדם פתיחת בית-ספר אם אין לו רשיון. לפיכך על הגננות בגנים הפרטיים להגיש בקשה לרשיון בהתאם לתקנות ול-הבטיח קיומם של תנאים נאותים בגן-הילדים לשם קבלת רשיון ולשם פיקוח של משרד החינוך והתרבות.

לשאלה 2: על-פי כללי פיקוח על בתי-ספר (מב-גנים למתן רשיונות), תשל"א-1971 ייבדק גן-הילדים בתחומים הבאים: א) העבודה הפדאגוגית — הכשרתה וכשרה המקצועי של הגננת, שטח היצירה, פעילות הילדים, מראה הכיתה, האווירה, הגן וציודו, החצר ומתקניה; ב) סידורי התברואה — בדיקת הסיגורים התברואיים בכיתה הגן ובחצר, מיקום חדרי השיירות ומספר האסלות, האוויר, התאורה, הצפיפות של הילדים (הבטחת 1.25 מ"ר לפחות לכל ילד השוהה בגן) וכן המצב הבריאותי של הגננת ושל העוזרת לגננת; ג) הבטיחות — מבנה הגן והגישה אליו, החצר, מספר הכיתות, הגידור, המטבח ומיתקני הבישול והחימום, עזרה ראשונה, ציוד כיבוי-אש וכו'. כן יש לקבל חוות-דעת על הבקשה לקיים גן פרטי מרשות החינוך המקומית והוועדה המקומית לתיכנון ובנייה.

לשאלות 3-4: אין הצדקה לתשלום פיצויים לגננות שעבדו בגנים פרטיים ללא רשיון, ללא פיקוח וללא תמיכה כספית בהוצאות האחזקה. במקרה של סגירת גן לפי דרישת הפיקוח יהיה משרדנו מוכן לדאוג לקליטת הגננות בגנים מוכרים וזאת בתנאי שהן תואמות את דרישות הפיקוח.

הצ"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחקי יצחקי (הליכוד):

מותר לחבר לשאול כיצד נקבע שיעור שכר הלימוד? האם יש תקנות לכך או האם יכולה כל גננת לקבוע את שכר הלימוד? גננת אחת גובה 300 ל"ר וזאת אחרת 400 לירות.

ש"החינוך והתרבות ז. המר:

זו לא שאלה נוספת, זו שאלה אחרת וצריך להתכונן אליה.

הלים שלא יוציאו הוראות מעין אלה גם משום מסור רת ישראל שלא לתלות תמונות וגם — מה שיותר חשוב — לא להנך מנהלים להתאים את עצמם יותר מדי לשליט הקונקרטי. זה הטריד אותי במשך שלושים שנה.

פגן שר הבטחון מ. צפורי:

זו שאלה או נאום?

ש"החינוך והתרבות ז. המר:

אני ברגע זה יכול לומר שאינני רואה פגם בכך שיהיו תמונות בבתי-הספר של אישים ממלכתיים, ירי-חניים ואחרים. אינני נכנס לשאלה ההלכתית, גם מחקו לי אותה ואני חושב שהיא לא רלבנטית. יש תמונות של אישים ורבנים ואלה לא פסלים. אני מדבר על העניין עצמו, אינני רואה סיבה ערכית להתנגד.

1673. הגירות בתחרויות כדורגל

חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

בימים האחרונים פורסמו במדורי הספורט של העיתונים האשמות מצד קבוצות כדורגל שונות, ובמיוחד מהליגות הנמוכות, על מקרים של קנוניות ומכירת משחקים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נערכה על-ידי רשות הספורט בדיקה חקירה שעליהן דווח בעתונות?

2. אם כן, מה היו הממצאים?

3. אם לא, האם תיערך חקירה בימים הקרובים?

4. אילו אמצעים נקטה ועומדת לנקוט רשות הספורט כדי להבטיח את שמירת ההגיונות בתחרויות הכדורגל?

תשובת ש"החינוך והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: השמועות על נסיונות להטיית התוצאות של משחקי כדורגל נחקרות על-ידי חברת חקירות המועסקת על-ידי ההתאחדות לכדורגל ובמידת הצורך על-ידי המשטרה.

לשאלות 2-3: לפי מידע שבידינו עומדות חקירות אלה להסתיים תוך פרק זמן קצר.

לשאלה 4: משחקי הכדורגל מנוהלים על-ידי ההתאחדות לכדורגל וזו, בהשתתפות פעילה של רשות הספורט במשרדנו, נוקטת מדי שנה פעולות שונות של הסברה והדרכה מחד גיסא ושל הרתעה וענישה מאידך גיסא לשם שמירת ההגיונות בתחרויות הכדורגל.

1741. גני-ילדים פרטיים

חברת-הכנסת י. יצחקי שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בסיון תשל"ח (8 ביוני 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממ"ש, שלה, חוק יסוד: בתי-המשפט וחוק בתי-המשפט (הו"ראות מעבר), תשל"ח—1978.

הי"ר ב. הלוי:
נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונח

ד. הצעות לסדר-היום

1. מצב החינוך הגבוה והמחקר המדעי במדינת ישראל

מי חינוך, אפשר היה לקבל את הדין ולו גם בכאב וצער, אך אין שום מפעל אחר במדינת ישראל שחק-ציבו קוצץ ריאליטי ב־30%—40% בארבע שנים. לשון אחרת: הקיצוץ הזה משקף החלטה, מדעת או שלא מדעת, להנמיך את קומתו היחסית של החינוך הגבוה לעומת צרכים אחרים ולהעמיד אותו בדרגה נמוכה יותר בסולם העדיפויות הלאומיות. מדיניות זו מעידה, לדעתי, על איבוד עשתונות וסילוף כל חוש מידה.

וממתי נפתח תהליך זה? מה? 1974. תגובה מו"ז והוצאת דופן על מלחמת יום-הכיפורים שהביאה לנו, בין השאר, את בשורת צימצום הפער הטכנו-לוגי בין מדינת ישראל והמדינות הערביות. שורת ההגיון היתה נותנת, שדווקא מבחן תמור זה ידרבן את מדינת ישראל להגביר מאמץ ומתח במדע וב-השכלה הגבוהה. תחת זה מתחולל מהלך הפוך ומ-נוגד למשוער ולמתבקש. יותר משאני קובל על המ-צוקה התקציבית, הריני נדהם מעיוות המושגים וסי-לוף סדר העדיפויות הבאים כאן לידי ביטוי.

אינני מתעלם, חברי הכנסת, מהסברה שקצב הגיי-דול וההרחבה של המערכת משנות ה-60 עד 1973 היה מעבר לכל שיעור ומידה. אך, מוטב הגידול הבילתי מבוקר דאז ההקפאה הבילתי נבונה דהיום. עד ראשית שנות ה-60 היו שלושה מוסדות מוכרים בלבד. אינני מתחרט על חלקי הצנוע, כיושב-ראש המועצה להשכלה גבוהה, בפתיחת שערי ההרחבה על-ידי הכרה באוניברסיטאות חדשות כברי-אלון ותל-אביב ולאחר מכן באוניברסיטת חיפה בתשתית עצמאית. תור צאת המהלך שהתפתח בעשור-וחצי האחרונים מו-דקרת עכשיו בשבעה מוסדות מוכרים, ציבור סטו-דנטים המונה חמישים וחמישה אלף נפש, סגל אקדמי המונה כעשרת אלפים נפש וציבור נוסף של שמונת אלפים וחמש-מאות אנשי סגל לא אקדמי בתפקי-דים טכניים ומינהליים.

כיצד משפיעים תהליכי הקיצוץ על פעולת המ-ערכת הלכה למעשה? ההוראה נמשכת ובעלי המש-רות הקבועות נשארים על כנם. יש דרך אחת להפ-עלת החסכון האכזרי: צימצום הסגל היותר שלא הגיע לקביעות והימנעות ממפעלי מחקר חדשים. התו-צאה, לפי הערכת הרקטור של האוניברסיטה העברית: סכנה של ירידה מנכסים בתחומי המחקר השונים. הכוונה היא אולי לדריכה במקום אבל עיקר התוצאה היא נסיגה מתמדת. יש סכנה שישראל תהיה חלי-

הי"ר ב. הלוי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום והצעות חוק. הצעה ראשונה היא הצעה מס' 938, של חבר-הכנסת אבא אבן: מצב החינוך הגבוה והמחקר המדעי במדינת ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבן.

אבא אבן (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני נדרש לנושא הזה מתוך חרדה שמדינת ישראל מקפחת את עתי-למדינת ישראל יש מגבלות ללא תקנה בכל בחי-נות הכמות והחומר. פתוחים לפנינו סיכויי גדולה רק בתחומי האיכות והרוח. מול יתרון של שכ-נינו בשטח, באוכלוסיה, בריבוי של מדינות, באוצ-רות נפט ובנכסי ממון ביקשנו תמיד לתקן את המ-און הרעוע עליידי גיוס מירב הנכסים בתורה ובמדע. זה היה חלומנו. מעטים נגד רבים, איכות מול כמות, רוח נגד חומר. אין הסבר אחר לעצם סוד קיומו של העם היהודי בהיסטוריה ושל מדינת ישראל בא-זור מתנכר ועויין. אך מה גורל צפוי לנו אם ית-רונם הכמותי של שכנינו יעמוד בעינו ואילו יתרוננו האיכותי יצטמצם, וילך?

שאלה מדאית? זו עולה על השפתיים מול המ-צוקה הפוקדת את מערכת החינוך הגבוה בישראל. לא טמון בוויכוח הזה שום רווח מפלגתי לאף אחד, מטעם פשוט: התקלה שבאתי להתריע עליה נמשכת זה ארבע שנים והיא מגיעה לשיא חומרתה בשנה זו. אני קורא איפוא את הכנסת כולה, על כל מגי-ריה העיקריים, ליסורי חרטה וחשבון-נפש משותפים.

מאז שנת 1974 מתחוללת ירידה עצומה באחוז ההקצבה של הממשלה להשכלה הגבוהה מתקציב משרד החינוך והתרבות וגם מתקציב המדינה. הקצבות הממ-שלה למערכת הזאת פחתו ב־45% במונחים ריאליים. חלקם של קיצוצים אלה נספג על-ידי המוסדות על-ידי הקטנת סגל העובדים באלפיים ומאתיים משרות, צימצום הרכישות של ציוד מדעי ושל ספרים והקטנת היקף הפעולות. אולם, אחרי כל הקיצוצים האלה, התקציבים הכוללים של האוניברסיטאות פחתו באותה תקופה ב־26% במונחים ריאליים. שיעור ההשתתפות של הממשלה והסוכנות היהודית בתקציבי מערכת ההש-כלה הגבוהה ירד מ־84.6% בשנת תשל"ד עד ל-66.6% בשנת תשל"ז.

חברי הכנסת, אילו היה מדובר במהלך כולל של חסכון וריסון לרגל המצוקה התקציבית בכל תח-

המרהיב של האילתור החובבני. כל דבר, שמומחים ומלומדים טענו שאיננו אפשרי כלל, קם ונהיה. כל ישראלי חוגג במעמקי נפשו את תבוסתו של מומ"ח זה מלומד אשר התיאוריה הוזהרת שלו נרצחה על-ידי עובדה אפורה, את תבוסתם של מומחים שאמרו כי אין הארץ מסוגלת לקלוט את עוליה, של מומחים שטענו כי שום דבר לא יצמח במקומות שבהם הכול צומח בימינו, של מומחים שגרסו כי מדינה קטנה כישראל לא תוכל לייצר מוסי סילון ומוצרי אלק-טרוניקה מסובכים ולהגיע לרמת מחקר באנרגיות הגר-בוהות במדעים המתוחכמים. מומחה הוא אדם היודע את הכול, אך לא שום דבר נוסף. ומכיוון שאי-ננו תופס את הממד האנושי החריג והמפתיע שבכל חוויה, הרי הוא מחטיא תכופות את המטרה.

כבוד ותהילה לעידן החובבנות והאוטודידקטיות, אך עידן זה חלף לבלי שוב; מעתה ואילך אין משימה חשובה בבטחון, בתעשיה, בחקלאות, בחינוך, בגינהול ובתיכנון החברתי, שניתן להגשימה בלי מטען כבד של דעת שיטתית ומאורגנת.

כנסת נכבדה, אם כי הפלגתי בתיאור תוצאותיה של המצוקה התקציבית בחינוך הגבוה, הריני מודע לליקויים רבים הטעונים תיקון בעוד מועד. את הנ-עשה אין להשיב. ספק אם הייתי ממליץ לכתחילה, שמדינה המונה 3.5 מיליון נפש תתכבד בשבעה מוק-דים עצמאיים ונפרדים של השכלה גבוהה. כלום לא ייתכן גם עכשיו מהלך של ריכוזיות מינהלית סבירה ובתיאום של צרכים ושיאפוט? כלום לא מת-קרב שעת הפרדת המערכת הגדולה הזאת מה-מבנה החינוכי בעקבי כדי שלא תעמוד לפנינו אותה אנטי-תיזה בין המוסד המחקרי וטיפת-החלב בבית-הספר טעון הטיפוח?

אני מציע שהכנסת תתן את דעתה האחרת והיסודית על הנושא הזה. מתי לאחרונה קיימה ממ-שלה ישראלית דיון בסוגיית ההשכלה הגבוהה וה-מדע? בדעתי להציע במהלך הדיון במליאה ובוועדה את כינונה של ועדה המורכבת מארבעה או חמש, שתמליץ על דרכים לחיזוק מערכת החינוך הגבוה ולפיתוחה המתוכנן בשנות ה-80 ואילך.

אינני מציע התבטאויות על נושאים אלה בהצ-בעה היום. מכל-מקום, אדוני היושב-ראש, קשה לה-עלות על הדעת סוגיה ראויה יותר לרישום בסדר-יומנו. באוי נחליט פה אחד לקיים דיון בכנסת.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובת.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שותף לד-אגתו של חבר-הכנסת אבא אבן למצבן של האוני-ברסיטאות בישראל. אני שותף מלא להערכתו את חשיבות פיתוחו של החינוך הגבוה בעם ישראל ובמ-דינת ישראל. לא הייתי מציע להרחיק לכת, כפי שעשה חבר-הכנסת אבא אבן, ולומר שסיבת הקיצוצים באו-ניברסיטאות היא אידיאולוגית, היא אולי, לדעתך, חלק מאי-קביעות עדיפויות לאומיות בחברה ובמשך בשנים רבות. אולם, גם לא הייתי פוטר את האוני-ברסיטאות עצמן מקביעות עדיפויות וקדימויות. אצל.

לה, תוך כמה שנים, מדינה ממדרגה שנייה או שלי-שית בתחום המדע העולמי. יהיו בה פחות מחקר, פחות מדענים צעירים, פחות גישה לספרים ולציוד ופיגור באחד התחומים המועטים שבהם היא בתי-חו-רין להמריא אל השיאים הגבוהים ביותר.

שעה שחברי סגל זוטרים מקבלים מכתבים על הפסקת עבודתם אחרי שש-שבע שנים, לפני הגיעם למעמד של קביעות, מתחולל חזיון מוזר ביותר: מדי-נת ישראל משקיעה הון תועפות בהכשרת כשרונות מעולים כדי שיהיו נפלטם ונזרקם קודם-כול ממ-ערכת החינוך ולעתים קרובות מתפתים להיעקר מן הארץ. כיצד לא נוכל להיות מודאגים משיעורם הגבוה של יורדים אקדמיים בכלל מניינם המכאיב של הנוס-שים את הארץ?

אינני בטוח כי מדובר כאן רק בשגיאה שבהי-סח-הדעת. סביב לסוגיות החינוך הגבוה נצטברו כמה תסביכים: בדיבד עם יחס מסורתי של דרך-ארץ שיהודים נוהגים בתורה ובמדע קיימת גם דעה קדו-מה נגד החינוך הגבוה המוצג פה ושם בעתונות ובדעת-הקהל כסוג של מותרות שמדינה דלה אינה רשאית להתקשט בו יתר על המידה. הבל ורעות רוח. דווקא מדינה ענייה כמדינתנו אינה רשאית להרשות לעצמה קמצנות במצרך כה חיוני ובסיסי.

כל שאיפה ישראלית לכושף התחרות כלכלי בשו-ר קים התובעניים של הקהילה האירופית והעולם האט-לאנטי, כל סיכוי לקיים מאזן בטחוני המושתת על הגברת הייצור העצמי והמקורי, כל יומרה לשמש מוקד גאווה ותפארת לעם היהודי בתפוצותיו מות-נים, בין השאר, בקיומו של ציבור גדול של בעלי מקצועות וכישורים אקדמיים. והבחינה הזאת של התו-עלת הכלכלית והתרבותית איננה יחידה. אל נא נהיה תועלתים מעבר לכת תועלת.

אני זוכר כיצד קיימנו פעם דיון במועצה להש-כלה גבוהה על הצעת אחד מחבריה לתכנן את האו-ניברסיטאות רק לפי צרכי המשק. אני זוכר את שאלתו של פרופסור גרשם שלום: מה מספר לומדי הקבלה שהמשק זקוק להם מדי שנה בשנה? ייתכן, חברי הכנסת, כי הוא טעה. נדמה לי כי ניהול המשק מאז המהפך הוא עניין סתום שרק דורשי נסתרות מסוגלים לפענח אותו.

אולם נוסף על העמדה המופרכת הגורסת את החינוך הגבוה כעניין של מותרות ותפנוקים לעומת הפאתוס האנושי והחברתי של בעיות החינוך היסודי וטעויות הטיפוח, רובצת לפתחנו הסתייגות נפשית מיו-חסת יותר שמקורה בתולדות הציונות. נודה ונתוודה: יש בה בצינונות החלוציות מרכיב של אנטי-אינטלקט-ואליות. הרי המטרה היתה דה-אקדמיזאציה של העם היהודי והוצאת היהודים מספריותיהם ומבתי-מדרשם כדי להעמידם בתוך הליכי ייצור ראשוניים. גיבור הסאגה הציונית היה פעם המאתמטיקאי החולב פרה בישוב חקלאי. הגיון זה היה מובן וסביר כדרך של תיקון הפיראמדה החברתית והתעסוקתית המעוותת של העם היהודי באותם הימים. היום היינו רואים תו-פעה כזאת כביובו משווע של כותי-אדם יקר.

זאת ועוד, המפעל הציוני והישראלי הוא הנצחון

כליות והבטחונות של המדינה. ה. האוניברסיטאות חייבות להתאים את פעולותיהן לאמצעים העומדים לרשותן תוך שמירה על רמתן והבטחת קידומן.

כנסת נכבדה, שר החינוך והתרבות והממשלה סמך כן את ידם על הפעולה של הוועדה לתיכנון ול-תיקצוב ונעשים עתה מאמצים לשמור על הערך הרי-אלי של תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה. פירוש הדבר הוא הימנעות מקיצוצים נוספים בתקציבי ההש-כלה הגבוהה, הבטחת החידוש של הצידוד הבסיסי, שמירת רמת הספריות והבטחת קליטת סגל צעיר, עולים וישראלים חוזרים.

אשר לבעיה האירגונית של ניהול המוסדות להש-כלה גבוהה כאשר קיימים שבעה מוסדות נפרדים, הרי מצב זה הוא בהתאם לחוק המועצה להשכלה גבוהה באישור הממשלה וכתוצאה מהתפתחות היס-טורית. עם זאת נעשות פעולות להגברת השיתוף הבין-מוסדי ולמניעת כפילויות מיותרות.

כאמור, הנושא הוא חשוב ואני מסכים שהוא יידון בכנסת.

הח"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, יש רק הצעה אחת, שהנושא יידון במליאת הכנסת. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

2. מניעת פיטורים בבית-החרושת "שמשון"

פועלים שבעמל כפיהם נבנה המפעל, התפתח והגיע להישגים.

עליית היצוא התעשייתי ב-35% מצד אחד וצימ-צום הייצור בבית-חרושת "שמשון" מצד שני, וה-החלטה על סגירת מפעל הטקסטיל בבית-שאן שעוד יוברר בה היום, מבליטים את האנזומאליה הקיימת במשק, שהוחרפה על-ידי המהפך הכלכלי. הנסיון לז-קוף את עליית היצוא לזכות המדיניות הכלכלית הנ-הוגה על-ידי הממשלה הנוכחית נוגד את המציאות ומזלזל בכושר ההבחנה והידע בתחום המשק והכל-כלה. כל תלמיד בסמסטר הראשון של לימודי מדעי הכלכלה יודע שההשקעות בחקלאות, בירקות, בפרי-חים ובתבואה מניבות פירות לאחר שישה עד תשעה חודשים. לאחר שלוש עד ארבע שנים. בתע-שיה, במיוחד במפעלים חדשים, לאחר שלוש עד חמש שנים, ובמפעלים קיימים שמסכים אותם לייצור מוצרים חדשים, לאחר שנה או שנתיים לפחות.

הגדלת היצוא בתעשייה ב-35% הינו הישג מר-שים שיש להתברך בו, אך יש לראותו, אדוני שר התעשייה, המסחר והתיירות, כפרי המדיניות הכלכלית של ממשלת המערך, שידעה לעודד את התעשייה, ובמ-יחד את התעשייה שתוצרתה מיועדת ליצוא, על-ידי נתינת תמריצים. חששות כבדים מקנים בלב, שנטישת מדיניות זו תוך היצמדות לתורות כלכליות שאבד עליהן הכלל, תוצאותיה יהיו צימצום הייצור ובמיוחד

עם זאת נכונה העובדה שהעולתה לפנינו, שמאז תשל"ד ועד תשל"ז — בארבע השנים שצויינו — הופחתה השתתפות הממשלה בתקציבי האוניברסיטאות במונחים ריאליים בכ-45%. עקב תהליך זה צומצמו במידה ניכרת תקציבי האוניברסיטאות ומאחר שההכ-נסות מהמקורות האחרים — שכר לימוד ותרומות — אינן יכולות להדביק את הצרכים, נפגעו האו-ניברסיטאות במיוחד. הביטוי לכך היה בהקטנת סגל הוועדים, שצמצום ניכר של רכישות של ציוד מדעי וספרים. ואכן, אינני יודע אם יש דוגמה לצימ-צומים בשיעור כזה בסקטורים ציבוריים אחרים.

מאז שנת תשל"ד — אפריל 1974 — פועלת מטעם המועצה להשכלה גבוהה הוועדה לתיכנון ול-תיקצוב לאוניברסיטאות. הוועדה לתיכנון ולתיקצוב הגי-שה לממשלה תכנית, שמטרתה לשמור על הרמה והה-היקף שאליהם הגענו בשנת תשל"ז ולהבטיח צמיחה ופיתוח אקדמי מבוקר בהתאם להנחות היסוד המפו-רטות: א. האוניברסיטאות בישראל צריכות להיות פתוחות לכל תלמיד מהארץ ומחוץ-לארץ, הראוי מב-חינת כישוריו ללמוד בהן. ב. האוניברסיטאות ישקדו על שמירתה ופיתוחה של רמה גבוהה במחקר מדעי כזו שמערכת ההשכלה הגבוהה תוכל להיבחן על-פי אמות-מידה המקובלות בקהיליה המדעית בעולם. ג. על האוניברסיטאות החובה לקלוט ולקדם מדענים צע-רים מצטיינים גם מבין העולים החדשים ומבין היש-אלים החוזרים מחוץ-לארץ. ד. על האוניברסיטאות לתרום את תרומתן לפתרון הבעיות החברתיות, הכל-

הח"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום: מניעת פיטורים בבית-החרושת לצמ"גים "ש-שון", של חברת-הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו. בב-קשה.

שרשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים שבהם מציין שר התעשייה, המסחר והתיירות בסיפוק שהיצא התעשייתי בישראל גדל בחמשת החודשים האחרונים ב-35% לעומת השנה הקודמת, עומד אחד המפעלים, שהיה השנה בין חמשת היצואנים המצטיינים, לפטר עובדים בידיעה ברורה שכתוצאה מכך היצוא שלו יקטן השנה. המדובר בבית-החרושת "שמשון" שהוא אחד משני בתי-החרושת לצמ"גים בארץ.

תעשיית הצמ"גים בישראל רשמה לזכותה הישגים מרשימים. בזכות ההנהלה וצוות העובדים הגיעו המפ-עלים לפריון שאיננו נופל מהמקובל בארצות מפר-תחות ולטיב תוצרת המתחרה בשוקי העולם עם בתי-החרושת המפורסמים ביותר. בזכות הישגים אלה הס-תכם היצוא של "אליאנס" ו"שמשון" בשנה הקודמת 38 מיליון דולר. אך, כתוצאה מהמסבר הפוקד את תעשיית הצמ"גים בעולם מצד אחד ומהמהפך הכלכלי מצד שני, יוקטן היצוא השנה ויסתכם לפי ההערכות ב-34 מיליון דולר. כתוצאה מכך עומד בית-החרושת "שמשון" לפטר בימים אלה מאה ושבעה עובדים,

כדי לברות מעבודה, ומצד שני בקשיים האובייקטיביים הקיימים בהסתגלותו של עובד למקום חדש, כאשר עליו להתחיל הכול מבראשית, דבר הפוגע בהכנסתו ובמעמדו במקום החדש.

כדי למנוע תהליך זה מוטלת חובה על הממשלה לפעול להבטחת ההסבה המקצועית של העובדים בתקופת המעבר ממקום העבודה האחד לשני, לדאוג שרמת ההכנסה של העובד העובר ממקום עבודתו למקום עבודה חדש לא תפגע בתקופת המעבר. אני מציעה שדבר זה ייעשה באמצעות קרן האבטלה שתשתתף בתשלום ההפרש בין הכנסתו הקודמת של העובד לבין הכנסתו החדשה. כמו כן יש לדאוג גם להבטחת רציפות הזכויות הסוציאליות.

בטוחותי, שאם הממשלה תאמץ לעצמה את הגישה הזאת, יצאו מכך נשכרים המשק, החברה ובראש וראשונה העובד שעולמו נחרב עליו כאשר נפלט ממקום העבודה לאחר שנים שבהן הוא השקיע כוחות, עמל ובריאות לקידום המפעל.

כבוד היושב-ראש, פיטורי העובדים בבית-החרושת "שמשון", סכנת סגירה של מפעל הטקסטיל בבית-שאן המעסיק כשבע-מאות עובדים, סימני השאלה הקיימים לגבי המשך העבודה במפעלי הסוכר בעפולה ובקריית-גת לאחר גמר העונה, הצימצומים המתוכננים במטוויות הכותנה — כל זה חייב להדליק נורה אדומה אצל שר התעשייה, המסחר והתיירות מצד אחד ואצל שר העבודה והרווחה מצד שני. כל מפעל שתוצרתו מיועדת ליצוא ואשר נסגר ומצמצם את הייצור, יורגשו אותותיו במאזן המסחרי. כל פועל שיפוט מהתעשייה ולא יקלט בענפי הייצור, יעמיק את החוליה של מבנה המפרנסים הסובל כבר שנים מעורף עובדים בשירותים הציבוריים ומחסר כוח-אדם בייצור.

כבוד היושב-ראש, אני יודעת שאין תרופה אחידה לכל תחלואי המשק. כל מקרה מחייב טיפול נפרד בהתאם לתנאים הספציפיים המאפיינים אותו. אך כל זה מחייב קביעת מדיניות ברורה וכללית וקריטריונים שעליהם תבוצע התדיניות, ואין כוונתי למדיניות של "איפה ואיפה" ולתנייה "מתחת לשולחן" לפי ראות עיניו הבלעדית של מי שמוסמך לתת קביעת מדיניות ברורה וגלויה היא הכרחית כדי שהיצרנים ידעו את המגיע להם והממשלה תדע את המוטל עליה ואת התחייבויותיה.

לתעשיית הצימגים יש כל הנתונים, אדוני השר, להתפתחות ולהרחבה. זה תלוי בנכונותה של הממשלה לסייע לזירוז התהליך של הסבת קווי הייצור על-ידי הבטחת הלוואות בתנאים נאותים. ככל שהחלטה על כך תיפול בהקדם, כן תקוצר תקופת המעבר עם כל הקשיים המתלווים אליה. על הממשלה גם לדאוג לעובדים המפוטרים, אשר יש ביניהם כאלה שעבדו במפעל שנים רבות, עשר, חמש-עשרה ועשרים וחמש שנים, ושאיבדו מכשרם בעבודה הקשה ובמשמרות. יש גם לזכור כי הם רכשו מיומנות גדולה בעבודה זו שאין דומה לה במשק. ולכן חייבת הממשלה לדאוג בעוד מועד לשבצם בעבודה בתאמה או להסבם למקצועם. כל זה צריך להיילם עשות טרם תסתים התקופה שצויינה בהודעה המוק-

הייצור לצורך יצוא. ויש לראות בפיטורים בבית-החרושת "שמשון" סימפטום המאפיין את המדיניות הזאת.

תעשיית הצימגים בישראל, המעסיקה כאלפיים ומאתיים עובדים בבתי-החרושת "אליאנס" בחדרה ו"שמשון" בפתח-תקוה, הגיעה בזכות הייצור המשוכלל, כוח עבודה מיומן והנהלה יעילה לפריון עבודה גבוה ול-טיב מעולה של תוצרתה. דבר זה איפשר לה להגדיל את הייצור והיצוא בשנים האחרונות על אף המשבר שפקד את תעשיית הצימגים בעולם לאחר מלחמת יום-הכיפורים.

אדוני היושב-ראש, על אף התחרות הקשה בשוק העולם נמכרו תוצרת ישראל בארצות-הברית, שהיא הארץ הקלאסית של תעשיית הצימגים. הירידה בהיקף היצוא המצופה השנה נובעת משתי סיבות: (א) הצורך בהתאמת המוצרים לשוק העולמי על-ידי הקטנת ייצור צימגים למכוניות נוסעים והגדלת ייצור הצימגים למכוניות חקלאיות, דבר המחייב הסבה בקווי הייצור. (ב) פגיעה ברווחיות היצוא כתוצאה מהמהפך הכלכלי, דבר המקטין את אפשרויות המפעל ברכישת ציוד חדש מצבירת ההון העצמי שלו.

אדוני היושב-ראש, הצטרפות ישראל לשוק האי-רופי המשותף מעמידה בפני התעשייה בישראל את הצורך זאת להכרח לבצע במקרים רבים ובמפעלים שונים הסבה דו-תכליתית: (א) הסבה של קווי ייצור; (ב) הסבה של פועלים מבחינה מקצועית. הממשלה אינה יכולה להיות בשום פנים ואופן משקיפה פאסיבית בתהליך זה ועליה להיות גורם מתכנן, מדרבן ומסייע בתחום העזרה הכספית שצריכה להינתן למפעלי התעשייה ליישום תהליך הסבת קווי הייצור ול-עידוד היצוא בתקופת המעבר. כמו כן מוטלת עליה החובה לדאוג להסבה המקצועית של העובדים במעבר ממפעל למפעל, תוך הבטחת שרמת החיים של העובדים לא תיפגע כתוצאה מתהליך הכרחי זה.

הפיטורים הצפויים בבית-החרושת "שמשון" בימים שקיים מחסור בבעלי מקצוע ולא מעט מפעלי תעשייה אין ביכולתם להרחיב את הייצור כתוצאה ממחסור בכוח-אדם מקצועי, מבליטים את הצפוי למשק ולחברה אם הממשלה לא תראה את הנולד ולא תנה קוט באמצעים המתחייבים מהשינויים שיחולו במבנה המשק ואם היא תהיה צמודה לעקרונות של חופש היזמה ואי-התערבות במשק. פליטת פועלים מהתעשייה גם כאשר יש מחסור בכוח-אדם אינה מבטיחה באופן אוטומטי את קליטתם של פועלים אלה בענפי ייצור, ואנו יכולים לעמוד במצב של עודף תעסוקה באזורים שונים וכיסי אבטלה באותו זמן באזורים אחרים או במקצועות שונים. הנסיון שהצטבר לאחר סגירת המפעל בהתמנע והפיטורים שם, פיטורי העובדים בלבידי אשקלון ובבית-החרושת פרידמן בירושלים, מוכיחים שפחות משליש מן הפועלים שפוטרו נקלטו בתעשייה. האחרים נקלטו בשירותים הציבוריים או פנו לרוכלות, למסחר ולעיסוקים אחרים. מיותר להסביר על הנזק הנגרם מכך למשק ואת ההשלכות השליליות על החברה.

הסיבות לחופעה זו נעוצות מצד אחד בהלך-ההרוח הקיים בחברה הישראלית לעשות את כל האפשרי

עם החוץ ואנו, כולנו, כיסינו להם את חוסר הכושר שלהם לעשות זאת.

יש כאלה שאינם יכולים להתחרות עם החוץ באופן זמני, יש כאלה שאינם יכולים להתחרות עם החוץ מפני שהם צריכים לעשות מאמץ עליון כדי להתייעל ויש כאלה שצריכים יהיו לשנות קווי ייצור, כפי שהגדישה חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, ואני שותף לגישה זו. אולם, יש אולי כאלה שאין להם אפשרות להתחרות עם החוץ בכל מצב, בכל מועד ובכל תאריך. ואז, כולנו צריכים לנסות לחשוב אם לאורך ימים, לא באופן זמני ולא כשלב מעבר אלא באופן נצחי, צריכה מדינת ישראל לכסות את חוסר הכושר שלהם להתחרות.

אנו החלטנו שאנו חייבים להתחרות עם החוץ ויהי מה. תודה לאל שהתעשייה בעלייה, היצוא בע"ייה והמשק רעב לכוחות עבודה. העובדה שחברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו ציינה שבמקרים שאנשים פוטר רוב כמו ב"תמנע" ובמקומות אחרים בעבר, נקלט רק כשליש מהם בתעשייה והיתר עבר לשירותים, זו באמת בעיה, זו בעיה ועוד איך. כאשר אנסה להצביע על פתרונות, אינני בטוח שחברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו תצטרף להצעת. לדעתי, כדי שלא יתרחבו השירותים תים צריך כל ענף שירותים או השירותים כולם לעשות אותו המאמץ שהכרחנו את המשק היצרני לעשות אותו, בלי חכמות. אמרנו למשק היצרני שכולו חייב להתחרות עם החוץ ויהי מה. אין תמריצים, עליהם לעשות את כל הניתוחים אצלם ולא חשוב אם המדובר במפעל פרטי, הסתדרות, ממשלתי או אחר, בין אם זה מפעל של אדם פרטי ובין אם זה מפעל של "כור", אין ברירה. עליהם לעשות חיי שובים מתודשים על כל ההוצאות שלהם, על מכוניות, על שר, על עובדים, על מנהלים. אין להם ברירה. את זאת אמרנו למשק היצרני.

לעומת זאת, מה אמרנו בעבר למשק השירותים? שום דבר. לא אמרנו מאומה. הם מלהוכרי. פיטורי ייעול במשק השירותים? מי שאומר זאת, כאילו התי נצר. ומה אנו רוצים? איך אנו יכולים לבוא בטר ענות כאשר איננו מעזים לעשות שום שינוי במשק השירותים, לא במשרדי הממשלה, לא בהסתדרות, לא בקופות-החולים, לא בבנקים ולא בעריות של המעריך ושל הליכוד גם יחד? אנחנו לא מוכנים, ואחר-כך אנחנו מתפלאים שזו האבן השואבת לכוח-העבודה ש נפלט — אם נפלט — מהתעשייה. אבל אינני רוצה לעסוק עכשיו בוויכוח הזה. לא שהוא צדדי, הוא מרכזי, אבל אני רוצה לחזור לנושא שלנו.

אומרים שהמהפך גילה כמה גילויים. אחד מהם, שיש קשיים רציניים ביאליאנס-שמשון" והם נאלצו צים לפטר מאתיים איש. אם הם רוצים להסב עובדים, ואם יש טעם בהסבת עובדים ובקווי ייצור חדשים, אנחנו הכתובת. אינני בורח מהכתובת הזאת. יבואו ויביאו תכנית — אבל לא עלי-ידי העתון ולא עלי-ידי האיום שמאתיים איש יגיעו למסדרונות המשרד או לממשלה — במח אנו רוצים להשקיע כדי להסב קווי ייצור וכדי לעזור לעובדים להיקלט בקווי הייצור החדשים. אני הכתובת, אינני בורח מזה, בשביל מטרה זו המשרד קיים. יביאו את התכנית אלינו,

דמת עד לפיטורים. שירות התעסוקה חייב להיכנס לתמונה בעוד מועד ולשתף פעולה עם מועצת הפועלים כדי להקל על העובדים אשר נגזר עליהם להיות מפוטרים את תקופת המעבר עד להיקלטותם בעבודה חדשה.

בימים אלה, אדוני השר, כפי שבוודאי ידוע לך, מתנהל משא-ומתן בין הנהלת המפעל לבין מועצת פועלי תפתח-תקווה וועד העובדים על רשימת המפוטרים. ואם בכל זאת נגזר שיהיו פיטורים, חוקה על מועצת הפועלים ועל ועד העובדים במקום שהם יעשו את כל אשר ביכולתם כדי לצמצם את רשימת המפוטרים עד למינימום האפשרי. כולם חייבים לעזור כדי להבטיח את השמת העובדים בעבודה חילונית. אם זה באותו מקצוע, מה טוב, ואם יש צורך בהם סבה מקצועית, יש לעשות גם זאת. את כל זה צריך לעשות בהקדם כדי להקל על העובדים את תקופת המעבר ככל האפשר. הממשלה חייבת לסייע למפעל זה, שאיננו מהמפעלים הכושלים אלא מהמצליחים שבארצנו, להסב את קווי הייצור כדי שיוכל לעמוד בכל ההתחייבויות שהוא קיבל עם עצמו.

משום כל הדברים האלה, אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר ב. הלוי:
רשות הדיבור לשר התעשייה, המסחר והתיירות, לתשובה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כרגיל אני מא- זין בקשב רב לדבריה של חברת-הכנסת שושנה אר- בלי-אלמוזלינו, מתוך הנחה וידיעה שעל הדברים שהיא אומרת היא גם חושבת, היא חיה אותם, הם מדי- איגים אותה והיא לא מציגה הצגות ראוות כדי למ- צוא כותרות בעתונים. הנושא שהעלתה היום הוא נושא נכבד ואני אנסה להסביר אותו מזווית הראייה שלי.

אומרת חברת-הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו שה- התיירות והניפון בהישגי היצוא, מקורם ושרשיהם במדיניות הממשלה הקודמת. אם כן, תבוא עליה הברכה. אבל העובדה היא שהיצוא הוא בעלייה, עובדה שאני מאמין כי היא משמחת לבו של כל אדם. בין אם זה בגלל המדיניות החדשה ובין אם זה למרות המדיניות החדשה — ויש הבדל תהומי בין שתי אפשרויות אלה — העובדה היא שהיצוא גדל. כשאני אומר "למרות", הרי זה למרות העובדה שבטוול 30% פרמיות, סובסידיות או תמריצים, קיראו לכך ככל שתתרי, בעד כל דולר יצוא. אני מוכן לומר "למרות" ולא "בגלל", למרות ביטול התמרי- צים ב-30% על כל דולר, היצוא עלה.

רבותי חברי הכנסת, המהלך הזה של ביטול התמ- ריצים היה ניתוח כירורגי כל-כך נכבד, כל-כך מהפכני, שמוכרח היה להביא לשינויים הכרחיים במועד, ההכרח להתחרות עם החוץ ללא תמריצים. עכשיו באים ואומ- רים: יש לנו בעיות, ובכן, מי שאינו מסוגל להת- חרות עם החוץ, צריך לחשוב מה עליו לעשות. אנו רצינו שיתגלה באופן ברור, היכן כל הכיסוי שניתן בעבר לכל אלה שלא היה ביכולתם להתחרות בעצמם

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כן, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ב. הלוי:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו לוועדה. ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מדוע לא ממשיכים? מחכים למייג'ור חדאד כדי לדון בנושא איקריט ובירעם?

הי"ר ב. הלוי:

נתבקשנו לשנות את סדר ההופעות של השרים השונים, ונתחיל בהצעה לסדר-היום 1285 של חברת-הכנסת יהושע רבינוביץ על ההידרדרות בתחום המ-שק. גם הוא איננו במליאה ואמרים שהוא בדרך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

נתחיל בנושא בית-שאן.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מצטער, אין חובה בתקנון שהשר המשיב יהיה באולם. אם המציע, חברת-הכנסת הדר, ישנו באולם הוא יכול להעלות את ההצעה שלו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

במקרה הגרוע נחליף אנחנו את השר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
איפה השר?

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מצטער, אני חושב שזכותו של חברת-הכנסת הדר לגמק את הצעתו לפי הסדר. אלה התקדימים.

הי"ר ב. הלוי:

אני שומע שהשר הודיע מראש — הוא בבניין הכנסת — שהוא עסוק כרגע והוא מבקש לשנות את הסדר. נתחיל, אם כן, בהצעה של חברת-הכנסת יהושע רבינוביץ.

יאמרו מה הם רוצים מאתנו, אולי נאשר ואולי נס-סול. אם יש להם בעיות מעשיות, יצביעו היכן מקור מות העבודה הבעייתיים ואיך הם רוצים לפתור אותם. בבקשה. אם אין להם תכנית כזאת והם חושבים שהממשלה תחזור לשיטת התמריצים כדי לכסות את חוסר כושר התחרות שלהם, לא אנחנו הכתובת. אי-נחנו לא נחזור לשיטת התמריצים ולא לרעיון ה-סיסי שלהם: לכסות את חוסר כושר התחרות של התעשיה הישראלית. לא.

אני שמח להגיד שיש ויכוח על כך אם רוצים להיות היצוא נפגעה או לא. אפילו אם אקבל את הגישה שיש פגיעה ברווחיות ומה שהיה בספטמבר, אוקטובר, נובמבר שנה שעברה לא יהיה בדיוק — ואני רוצה להזכיר לכם שיש מי שהבטיח אחרי ה-פורמה בשנה שעברה או לפני שנתיים שאיש לא ייפגע ושהננו יישאר לכולם ועוד יוסיפו ולא יורידו לאיש — גם אם אינני בטוח שהרווחיות לא תרד, הרי אין לנו ברירה. את הטענה הזאת אני שומע לא רק מן היצרנים, ואתם יודעים שאני עומד בהתקפות קשות מאוד של היצרנים ושל התעשיינים. ואם אינך יודעת, חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, תשמעי את הטענות גם מהתעשיינים. אבל אין לנו כסף אחר כדי לסבסד את חוסר כושר התחרות שלנו. אנחנו בני כושר תחרות, יש לנו תוצרת נהדרת, עובדים מצויינים, מנהלים נפלאים ובלבד שתהיה מוטיבאציה ולא יחשבו שאפשר לפנות לממשלה שתכסה על חוסר כושר התחרות.

אני פונה אל הנהלת המפעל ומבקש ממנה להיות רוחניים, להיות יעילים, לעשות הכול כדי שיהיו לעובדים מקורות פרנסה. אם המשרד יצטרך להיות הכתובת שתעזור להסתב העובדים כדי שהמפעל יהיה יעיל, רוחני ויעמוד בכושר תחרות עם העולם, הם מוזמנים לבוא למשרד לדיון.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי כדאי להעביר אותו לוועדת העבודה והרווחה?

שר התעשיה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
בבקשה, תעבירו לוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, האם את מסכימה להעביר את ההצעה לוועדה?

3. ההידרדרות בתחום המשק

הי"ר ב. הלוי:

אמר, אני מצטט: "אנו מצויים באזור המעבר שבין אינפלוציה של הוצאות לבין אינפלוציה של ביקוש ולמעלה מזה, כי מתקרבים לתפנית מסוכנת שכתוצאה מהתרחבות הביקוש המקומי יתרחב הגרעון במ-און התשלומים על-ידי הגדלת היבוא והפסקת גידול היצוא גם יחד". זו חזות קשה החייבת להחריד את קברניטי המשק משלוותם המשוונה לעת הזאת ולה-ניעם לפעול ללא דיחוי למניעת ההידרדרות מסוכנת במשק שידם כה רבה בו מאז עלו לשלטון.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1285 של חברת-הכנסת יהושע רבינוביץ בנושא: ההידרדרות בתחום המשק. רשות הדיבור לחברת-הכנסת רבינוביץ.

יהושע רבינוביץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבועיים הגיש נגיד בנק ישראל את הדין-וחשבון שלו וכה

קשת רחבה של ייקורים והוצאות המנטרלים במידה רבה, ואולי אף במלואה, כל הטבה המיועדת ליצוא.

חברי הכנסת, עם המהפך הכלכלי נשברו כלים במשק אך אם הנידון והאחדות השערים יצלו במתן פתרונות לגידולו המהיר של היצוא; אם בגלל מעגל ההצמדה הסבוך שמשקנו נע בתוכו זה עשרות בשנים ואם בגלל החשש שהזרמה עודפת של לירות על-ידי בנק ישראל ברכישת מטבע-חוץ תאלץ את הלירה שלנו להתפתח. אלה יניעו ביתר שאת את הספיראלה האינפלציונית, כי אז הממשלה תיאלץ ללכת בדרכים מעוותות בעזרתה ליצואנים שנפגעו על-ידי עידודים אינדיבידואליים בצורות שונות ומשונות הע"לולים לגרוף את המערכת כולה להתעוותות רבה ומ"סוכנת בעתיד. מתרבים הסימנים לכך ופרשיות הה"טבות למפעלים הפטרוכימיים, לענף הטקסטיל ולרבים אחרים, יוכיחו.

המהפך הכלכלי אינו מבטיח את המשך השיפור במאזן התשלומים. השנה אף יורע המצב בתחום חיוני זה והוא הדין בתחום צימצום האינפלציה. הצעדים החרפים שנגקטו בשנים 1974—1976, השנים שלאחר מלחמת יום-הכיפורים; למניעת התמוטטות כלכלית היו מלווים בהכרח בהתייקרויות, אך לכולנו היה ברור כי המטרה המרכזית, לאחר המאמץ העצום להיחלץ מהמצוקות הקשות שלתוכן נקלענו לאחר המלחמה, חייבת להיות צימצומה של האינפלציה שפגיעתה ההר"סנית במשק, בחברה ובמוסר כבדה ומסוכנת ככל שהיא נמשכת והולכת. מטרה זו היתה מקובלת בכל כולם, על הקואליציה והאופוזיציה כאחד. בכפיפות למטרה זו הושגת תקציב 1977/78 על התייקרות של 25%—27% בערך והמאמצים היו מכוונים להגיע בסוף העשור להתייקרות של כ-15% בלבד. יעד זה היה בהישג ידנו, גם אם ההתפתחות חייבה תיקוני מסלול מסויימים. המשק נע במסלול נכון שהוביל בבטחה לצימצום האינפלציה. אך אז עט על המשק המהפך הכלכלי, שהפיתוח המאסיבי היה בו אבן ראשה, וד"חף אותו בכוח אלי סחרור אינפלציוני מסוכן.

שנת 1977 נסתיימה בהתייקרות של 43%. גם השנה תגיע התייקרות ל-40% בערך והשנים 1979/80 תעמודנה אף הן, ללא כל ספק, בצלה של אינפלציה דוהרת על כל השלכותיה החמורות. היו לנו בעבר שלושה פיתוחים מאסיביים: ב-1952, ב-1962 וב-1974. הם היו מחוייבי המציאות, גם אם לא השיגו את מטרתיהם במלואם. הפיתוח המאסיבי האחרון בשיעור של כ-45% היה מיותר לחלוטין והשפעתו במשק היא הרסנית. הפיתוח האחרון הקפיץ את חובתה של הממ"שלה בן-לילה ב-60 מיליארד לירות והוא מוטט למעשה את היסודות שעליו אפשר היה להשתית הש"נה תקציב מניח את הדעת. המהפך הגדיל את פירוץ החובות בתקציב השנה ב-80 מיליארד לירות בערך וזה מלבד הגידול הרב בהוצאות ובשכר שבאו בעק"בותיה.

שר האוצר חייב היה לדעת כי כל פיתוח מא"סיבי, אם אינו מלווה בצעדים חריפים ומרסנים בשני התחומים העיקריים של התקציב והשכר, שכרו יוצא בהפסדו. אני מטיל ספק בשניים: אם ניתן לקצץ קיצוץ משמעותי בתקציב בלי לזעזע את אשיות החב"

אנו לא היינו זקוקים לאזהרות הנגיד. אנו הת"רענו כי המהפך הכלכלי המיט על המשק פורענות גדולה שלא בנקל ניחלץ ממנה. אנו התרענו כי המהפך הכלכלי שיבש את מהלכו התקין של המשק לעבר יעדיו העיקריים שהם: צימצום הגרעון במאזן התש"לומים, צימצום האינפלציה ושיבה לצמיחה כלכלית מתוקנת ובריאה.

מוקד החומרה של המשק שלנו הוא בגרעון הע"צום במאזן התשלומים שמקורו הוא בעיקר במלחמת יום-הכיפורים ובהשלכותיה הקשות על משקנו עד עצם היום הזה. בשלוש השנים שלאחר מלחמת יום-הכיפורים, 1974—1976, בתקופה מהחמורות ביותר במשק מאז קום המדינה, עוצבה מדיניות כלכלית ונגקטו צעדים חריפים לבלימת ההידרדרות ולשיפור המצב, שהתמקדו בשניים: צימצום משמעותי של הביקושים המקומיים והמציצ ה"יצוא. תוצאות מדיניות זו לא את"רו לבוא. צומצם הגרעון במאזן התשלומים במיליארד וחצי דולר, גדלו הרזרבות במטבע-חוץ וגדל היצוא במידה מרשימה ומעוררת השתאות. עתה הוברר לעין כול, כי המהפך הכלכלי אינו מבטיח שיפור מש"מעוטי במאזן התשלומים, שהיה, הווה ויהיה מוקד העניות הכלכליות שלנו.

במרכזה של כל מדיניות כלכלית בישראל חייב לעמוד המאמץ העליון להגדיל ולהמריץ את היצוא, שבגידולו הבלתי מופרע טמונים פתרונות לבעיות ה"יסוד של משקנו. עובדה היא, עובדה נחרצת — על אף כל פיתולי ההסברים הרשמיים — כי המהפך הכלכלי לא הטיב עם היצוא. לי אין ספק כי הנידון רחוק מלהיות תרופת פלא לעידוד היצוא. מעניין כי במצע הליכוד, בפרק הגוגע למדיניות שער החליפין, נאמר ואני מצטט: "כי הליכוד מחייב המשך הפי"חות הוחלת תוך חתירה לגיד מוחלט של שער הח"ליפין באמצע שנות ה"80". אך למר ארליך אצה הדרך כרב-מג וכמחולל נפלאות בסילוק עיוותים, והוא הקדים את הנידון להחליט כלכליים חיוניים והכ"חיים ובעיקר למאמץ אדיר להאטת קצב ההתייק"ריות ולהדברת האינפלציה. בחפזו גרם שר האוצר להתמרה מסוכנת במצבו של המשק, שבתוצאותיה המ"רות חשים בכל בית בישראל.

זכות ראשונים לביטול עיוותים אינה שמורה לו, למר ארליך, כבר היו דברים מעולם בהיסטוריה הכל"כלית של מדינת ישראל. כבר היה איחוד שערים לא פעם אחת אבל לא פעם נסתיימו מאמצים אלה בהגברת הלחצים האינפלציוניים, וזה מה שקרה לנו עתה אך בחומרה רבה וחריפה מתמיד. גם במשק קיים ותקף הכלל כי "לכל זמן ועת לכל חפץ", ומהל"כים כלכליים הבאים שלא בעתם וטרם זמנם הש"פעתם היא, לא פעם, הרסנית ומוזעזעת.

היו חייבים להבין כי במסגרת המשקית המוגבלת שלנו אין להשעין את שער המטבע על משחק חפשי של כוחות השוק בלבד. כוחות הביקוש וההיצע אינם פועלים כהלכה בתנאינו המיוחדים המוגבלים. היו חיי"בים להבין כי במשק שלנו, המבוסס על הצמדה רבת אנפין שאין משלה בעולם כולו, כל מהלך להיטיב עם היצוא על-ידי שער הלירה בלבד מפעיל מייד

תוברת ל"ב, ישיבה כ"א
— הצעות לסדר-היום (רבינוביץ) —

אך התקציב המעורער הוא המבטא יותר מכול את כשלונה של ממשלת הליכוד בתחום הכלכלי. התקציב, חברי הכנסת, הוא מוקד התורפה של ההתרח-שויות הכלכליות במשק, המחמירות והולכות. בדיון על התקציב התרענו כי אומדניו אינם מציאותיים; כי התקציב לא יעמוד במבחן המציאות ולא יבטא נכונה את ההתרחשויות במשק; אך לא שעו לאזהרותינו והמשיכו להשלות את הציבור, לזרות חול בעיניו ול-הפריח אשליות מרגיעות.

עוד לא היתה כשערווריה הזאת ועוד לא קרה בתולדות המדינה והכנסת שיוגש תקציב שהוא כולו אחיות עיניים ושהנחותיו היסודיות היו מופרכות מעי-קרן בטרם יבשה דיו עורכי ועוד לפני שהודפס ופורסם והונח על שולחן הכנסת. הלא ברור עתה, והיה ברור כבר אז, כי ההתייקרויות יגיעו ל-40% לעומת 32% שנצפו בתקציב, וכי הגידול בשכר יגיע סביב 60% לעומת 36% שבתקציב, וכי השער יעלה ויבוא ויגיע ל-20 לירות הדולר לערך לעומת 16.5 לירות הדולר בתקציב, וכי ההזרמה תרקיע לשיאים לא נודעים עד עתה, ל-18 מיליארד לירות ויותר לעומת ה-6 מיליארד לירות החזויה בתקציב וכי הזרמה אדירה זו תדחיק ביתר שאת אינ-פלאציה של ביקוש על כל השלכותיה החמורות; הי-בוא יגדל, היצוא יקטן, המחירים יגאו ויעמיק אי-שקט תעשייתי הרה סכנות חברתיות ומשקיות.

ונוכח חזות קשה זו תמוהה מאוד ומדכאת מאוד מדיניות היד הרחבה והפתוחה של ממשלה זו בח-לוקת הטבות שונות לסקטורים מבוססים במשק, הט-בות המסתכמות במיליארדי לירות, כגון: ביטול מס רכש ומס נסיעות, הורדת מס מעסיקים על יצוא, הקלות מלאי לתעשיינים, הורדת מס על רווחים בלתי מחולקים, הקלות בתשלום מיסל מלאי ועוד ועוד הט-בות למיניהן. והשאלה הנשאלת: האם במצבנו אנו, בהידרדרות הכלכלית שבה המשק מיטלטל, באינפלאציה הדוהרת המכלה כל חלקה טובה, האם איי אפשר היה לדחות הטבות נדיבות אלו, ותהא חיוניותן אשר תהא, ותמורתן לנסות לצמצם במידה מסוימת ייקורים הפוג-עים ברמת החיים של הציבור כולו?

חברי הכנסת, הממשלה איבדה את השליטה על המתרחש במשק. הממשלה איבדה כל שליטה על ההוצאות בתקציב וויתרה בקלות-ידע על השליטה בהכנסות. זו ממשלה כנועה המנחה למשק להידרדר, מתחמקת מכל עשימת עם בעיותיו האקוטיות. ודאי זכור לכולנו הראיון של של האוצר ב"מעריב" במאוס 1978, רק לפני שלושה חודשים. בתשובה למראיין שביקשו להגדיר בדייקנות את מדיניות השכר של הממשלה שממנה היא לא חסטה, משיב השר בתקי-פות, ואני מצטט: "...הממשלה הזאת שונה מקוד-מותיה. אין היא בנויה על עקרון הכניעה. אם יהיה צורך, היא תנקוט בצעדים בלתי פופולאריים. בשנת 1978, שהיא שנה קריטית למשק, יש לעשות את-החתה ולא לשלם כל תוספת שכר בשירותים. בשי-רותים רק תוספת יוקר ועוד 3%-3.5% תוספת של שכר וזחל. בשום מקרה לא נשלם תוספת מעבר למדיניות הממשלה. אנחנו לא נדפיס לירות כדי ש-ערכן ירד עוד בטרם נסתיימה ההדפסה והסתחור

רה שלנו. התקציב לוקה בדרגה גבוהה של קשי-חות. איי אפשר לקצץ בסעיף החזר חובות, המהווים כשליש מההוצאה הכוללת; איי אפשר, במצבנו המיוחד, לקצץ קיצוץ משמעותי בסעיפי הבטחות המהווים גם הם כשליש מההוצאה; שלישו הנותר של התקציב מורכב ברובו מהוצאות המושלמות על-פי דין או חוזה, כך שמוגבלות מאוד, לדעתי, האפשרויות הרי-אליות לקיצוצים משמעותיים כי הם עלולים לפגוע או לבטל כליל הישגים שהושגו בעמל בתחום שי-רותי הרווחה והחברה.

אני גם מטיל ספק ביכולתה של ממשלה זו, ממ-שלה שהדירה ללא צורך את האינפלאציה לשיאים מסוכנים והבטיחה את משכה עד סוף העשור הזה, ממשלה המיטיבה על סקטורים מבוססים במשק ומת-עלמת מהצורך לאזן את הנטל בצורה צודקת יותר, אני מטיל ספק ביכולתה לנהל וליישם מדיניות שכר מאופקת ומרוסנת מאוד כפי שהיה מתחייב מהמצב הקשה שאנו שרויים בו.

בראש סדר הקדימויות של היעדים הלאומיים שלנו לשנים הקרובות צריך היה להציב את המאמץ להד-ברת האינפלאציה, אך במבחן עליון זה בתחום הכל-כלי נכשלה ממשלת הליכוד כשלוו חרוץ. היעד היה בהישג ידנו. להוותנו, המהפך טילטל את המשק טל-טלה עזה והטילו אל מערבולת אינפלאציונית על כל משמעותיה החמורות.

משפטים מספר. לבעיות הצמיחה. ההאטה במשק לאחר מלחמת יום-הכיפורים היתה מחוייבת המציאות. בזכותה אפשר היה לשחרר גורמי ייצור, להפנותם ליצוא ולהזניקם לשיעור מעורר השתאות; בזכותה אפשר היה לצמצם ב-1.5 מיליארד דולר את הגרעון במאזן התשלומים; בזכותה אפשר היה לצבור רו-ות בטבע-חוז' בהיקף שלא ידענו כמותו, וכל זאת בלי שההאטה תלווה באבטלה כפי שקרה בארצות עשירות ומבוססות מאתנו. עתה הגיעה שעתה של צמיחת המשק מחדש. אך בשום פנים ואופן אסור שצמיחה זו תנבע מחידוש הגידול המהיר בצריכה הפרטית והציבורית. הצמיחה חייבת להינשא על גבי גידול היצוא והשקעות בתעשיות יצוא.

בדין-וחשבון האחרון שלו מנתח הנגיד ניתוח קודר מאוד את הצמיחה המעוותת החזויה השנה, וכך הוא כותב, ואני מצטט: "על-פי אומדנים ראשוניים יהיה שיעור צמיחת התוצר השנה כ-5.6%, גידול יותר מזה שנקבע בתקציבים הלאומיים. זהו אמנם מפנה בצמי-חה, אולם, לצערי, אינו תואם את צרכי המשק מב-חינת צימצום הגרעון במאזן התשלומים. התוספת לחו-צר לא תנבע, כנראה, מגידול משמעותי ביצוא אלא מהגורמים הבאים: א. גידול ב-4% בצריכה הפר-טית; ב. גידול של הצריכה הציבורית המקומית גם כן בשיעור של 4%; ג. התאוששות מהירה של ענף הבנייה למגורים והתאוששות איטית יותר ביתר ההש-קעות במשק. חידוש תנופת הצמיחה יחד עם המשך האינפלאציה המהירה מהווה תחזית עגומה לחודשים הקרובים. מה שדרוש לנו זו צמיחה על בסיס גי-דול היצוא וההשקעות שתקרבונו לעצמאות כלכלית, ולא מה שמסתמך על צמיחה על בסיס גידול הצריכה הפרטית והציבורית שתרחיקנו מיעד זה." סוף צייטוט מדברי נגיד בנק ישראל.

מנן שר האוצר י. פלומין :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כנראה השתנו תפקידים. אני עוד זוכר ימים שאני העליתי הצעות לסדר-היום ואז שר-האוצר יהושע רבינוביץ טרח להשיב לי מעל במת הכנסת.

אורה נמיר (המערך):
אתה לא שר.

מנן שר האוצר י. פלומין :

הערכתי היא רק שהמירות נשמעו אחרת. אנחנו כאשר ביקרנו הצענו גם הצעות קונסטרוקטיביות, דבר שאינני יכול לומר על ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת רבינוביץ.

אעיר הערות מספר לדבריו, במסגרת זמן סביר היות שוויכוח מסוג זה אפשר לנהל עד קריאת שמע של שחרית. אני מציע שאולי נחלץ מן הדיון, שכבר דנו בו, על המהפך הכלכלי. הדיון בנושא זה מוצה בכנסת עד תום ואין זה הולם שנחזור ונדון בבעיה הזאת כמחצית השנה לאחר המהפך הכלכלי. יש עובדות, יש מציאות, הגלגל הזה לא יחזור אחורנית. הבה נחמוד עם הבעיות הקיימות היום במשק ולא נחזור להיסטוריה.

מדבר חבר-הכנסת רבינוביץ על מעבר מאינפלציה של עליות לאינפלציה של ביקושים. עם כל הכבוד הראוי, העובדות במשק אינן מוכיחות כך. ההזרמה הממשלתית היתה בחודש אפריל כ-160 מיליון לירות בלבד וכל ארבעת החודשים הראשונים של שנת 1978 היא היתה אפילו פחות מ-1 מיליארד הל"י. רות התוויות לחודש. בשלב זה ודאי וודאי שאין לדבר על אינפלציה הנובעת מעודפי ביקוש המשק.

קיימת סכנה — אני מסכים עם חבר-הכנסת רבינוביץ אך יש לי גם שאלה אליו בנושא הזה — שאם תהיה התמטטות בחזית השכר ואז נצטרך לשלם את כל אותן התביעות שחבריו למצע וחבריו לסיעה של חבר-הכנסת רבינוביץ מעלים לפנינו, תהיה באמת אינפלציה של ביקוש. תהיה הזרמה של מיליארדים מצד השכר ויהיו לחצים על אינפלציה ביקושת ולא על אינפלציה של עליות.

אני שואל את חבר-הכנסת רבינוביץ: האם דבריו נאמרו גם על דעת חבריו בהסתדרות? האם בתביעתו לריסון בחזית השכר הוא בא בעצה אחת עם חבריו?

שלמה הלל (המערך):

האם התשובה שלך היא על דעתו של שר האוצר?

מנן שר האוצר י. פלומין :

כן, חבר-הכנסת שלמה הלל, היות שהממשלה הלכה לקראת ההסתדרות במגעים שהיו כדי לנסות, למצות ולפתור בעיות המשק בהסכמה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

הממשלה הלכה לקראת עצמה.

מנן שר האוצר י. פלומין :

הממשלה הלכה לקראת ההסתדרות בנושא זה. יש

האינפלציה ישתולל". מלים, מלים כדרכונות. ומה נגיד עתה לתקיפות זו ולכושר עמידה זה? והמשך הסיפור על גילגוליו השונים הלא הוא ידוע, מ-3% תוספת שכר בשירותים הציבוריים ל-5%, ומ-5% ל-9% ומ-9% ל-15%, בדיוק כפי שנדרש.

ומטוסי "אל על" המריאו בלי שהוסדרה אף לא בעיה אחת מהבעיות המהותיות, שבגללן פרצה השבירה והמטוסיה קורקעו. זו היתה "התקפלות" לא מכובדת של שרי הממשלה, שהסתבכותם בהרפתקה זו גרמה לאבדן הכנסות של עשרות מיליוני לירות ול-כירסום מצער במוניטין של החברה, ועוד כהנה וכהנה מקרים של אבדן דרך רבים מספור.

כיום, לאחר שנה, עומדת הממשלה על עיי מפולת רבים של משנתו הכלכלית של הליכוד, של בשור רותיו האידאולוגיות אותן שאג מעל במות רבות. מה נשתייר לאחר שנה מההכרזות המלהיבות על משחק תפשי של כוחות השוק, על אי-מעורבות ממשלתית, על אי-שימוש במלוות פנים כאמצעי מימון של הממשלה, על צימצום ההוצאות, על בנייה להשכרה ועל עוד ועוד? להיפך, הממשלה נישאה על גלגליה הרוגזים של מציאותנו הכלכלית בכיוון ההפוך לכל תורת הכלכלית של הליכוד. השנה העמיקה מעורבותה של הממשלה במשק; השנה גבר השימוש במלוות פנים כאמצעי מימון של הממשלה; השנה חזרה הממשלה להצמצום מלאה למעשה, וחסרת תכלית היא ההבטחה לבנות בהשכרה כל עוד לא הודברה האינפלציה הדוהרת אצלנו.

בתחום הבנייה הוציאלית אנו שרויים כבר בעיי צימו של משבר חריף שיגיע עיוועים חברתיים קשים בעוד שנה—שנתיים. הממשלות הקודמות, רבינוביץ, חברי הכנסת, הלכו בדרך של עידודים לפיתוח של המדינה ולכלכלתה. עידוד אזורי הפיתוח, עידוד ההתיישבות, עידוד התעשייה ועידוד היצוא — כך גבנתה הארץ וכך הוקם כאן משק מסועף, כך הגענו להישגים מרשימים המעוררים השתאות בעולם כולו, בחקלאות, בתעשייה, בתירות, ביצוא, ביצוא לנפש מן הגבולות בעולם, ואין אנחנו מתעלמים ממשגים ששיגנו ומכשלונות שנכשלונו בהם.

הליכוד שילח במשק את מהפכו הכלכלי והפך עידודים שבנו את הארץ, עידודים המקובלים בעולם כולו, לעיוותים מסוכנים שיש לסלק מייד ובכל מחיר. כך הוכן מהפך כלכלי כחפזה, בחובבנות, בהתעלמות מוחלטת ממציאותנו המיוחדת, והתוצאות המריות לא אחרו לבוא. המהפך הדחיר את האינפלציה לשיאים מסוכנים; המהפך העמיק עיוותים במשק, המהפך הוליד צמיחה שדופה המסכנת את הישיגנו בתחום מאון התשלומים והשנה יגדל הגרעון שבו, המהפך מאלץ את הממשלה לחפש דרכים מעוותות לעידודים שונים העלולים לגרוף את המערכת כולה להתעוותות מסוכנת בעתיד.

ואני שואל את שר האוצר: אייכה, שר האוצר? על כל אלה שפירטתי כאן ועל כל אלה שלא פירטתי כי קצר המצע מהשתרע, אני מבקש לקיים דיון בכנסת.

היו"ר ב. שינמן :

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

כאלה שטוענים שהלכה יותר מדי ויש כאלה שטוענים שהלכה פחות מדי.

שלמה הלל (המערך):
מה אתה טוען?

סגן שר האוצר י. פלומין:

השאלה הזאת לא רלבנטית כרגע. אין ספק שאם אנחנו בנושא הזה נפרוץ את הסכרים, נתגשם התחזית של חבר-הכנסת רבינוביץ.

חבר-הכנסת רבינוביץ מדבר על הצורך בעידוד יצוא ומדבר על הצורך בשיפור התנאים ליצוא. אני שואל: מניין ההתקפה על אותן ההטבות שאנחנו נתנו לתעשייה דווקא כדי לקדם את היצוא? הרי חבר-הכנסת רבינוביץ טוען לדבר והיפוכו.

שלמה הלל (המערך):

אתה טוענת שהממשלה שלך פרצה את הסכרים. אתה חוזר בדך מדבריד?

סגן שר האוצר י. פלומין:

לא אמרתי. אמרתי: אם אנחנו כתוצאה מהסכם השכר שעשוי להיחתם, אם נמלא את כל התביעות המחכות לנו מאחורי הדלת, אם נמלא אחרי כל התביעות הללו, תיפרץ החזית. אמרתי זאת והדברים מיוסכים על כולם. לא אמרתי על ההסכם הנוכחי כי הוא הסכם מסגרת, הוא הקובע תנאים למשא ומתן. למרבית הצער לא סיימנו את המשא ומתן. אם ניעתר לתביעות שמגישים לנו ועומדים להגיש לנו, אם ניכנע להם, כאן תתעורר הבעיה.

עדיאל אמוראי (המערך):

בינתיים האינפלציה של הוצאות הפכה לאינפלציה של ביקוש, וזאת דעתו של נגיד בנק ישראל ועל זאת השאלה.

סגן שר האוצר י. פלומין:

חבר-הכנסת עדיאל אמוראי, אם בחודש אפריל היתה הורמה של 160 מיליון לירות בלבד, אינני רואה כאן אינפלציה של ביקוש.

עדיאל אמוראי (המערך):

אינך יודע שזאת היתה הטעיה, אמנם לא היית בארץ; למחרת היה מיליון, לפני כן היה מיליון וחצי. אפשר לעשות מניפולאציות ביום הקובע.

סגן שר האוצר י. פלומין:

על ממוצע של ארבעה חודשים אי-אפשר לעשות מניפולאציה. על כן נראה לי שחזערכה, גם של חבר-הכנסת אמוראי, בשלב זה איננה מבוססת על המציאות.

עדיאל אמוראי (המערך):

הממוצע של ארבעה חודשים עובר את המיליארד.

ס

היו"ר פ. שינמן:

אבקש לא להפריע בקריאות-ביניים.

עדיאל אמוראי (המערך):

מדוע לא?

היו"ר פ. שינמן:

לא באופן תדיר, די בקריאות-ביניים אחת.

עדיאל אמוראי (המערך):

אם מוסרים נתון לא נכון, מותר לתקן ואכן תינתן קנתי שהממוצע הוא יותר ממיליארד.

סגן שר האוצר י. פלומין:

הממוצע ינואר-אפריל הוא 900 מיליון לירות בדיוק.

הערות נוספות לחבר-הכנסת רבינוביץ המתלונן על בעיית הפער במאזן התשלומים. אינני יודע מאין הפסידות לגבי נושא היצוא. נתוני היצוא מראים על גידול משמעותי בתקופה ינואר-אפריל לעומת התקופה הקודמת אשתדק. אנחנו משיגים מעל ומעבר למטרות שהצבנו לעצמנו. אנחנו מקווים שהתופעה הזאת של מגמת הגידול ביצוא אכן תגדל, לכן, חבר-הכנסת רבינוביץ, נתנו הטבות במלאי ולכן גיתנו אותם התמריצים אשר מיניה וביה אתה מבטל אותם. אחת מהשתיים: אם גם אתה מוטרד — ואני בטוח שאתה מוטרד ואתה מעוניין בקידום היצוא — היית צריך לתמוך בהטבות שאנחנו נותנים לעידוד היצוא. אי-אפשר באותו נאום לבוא ולהתלונן על הפער במאזן התשלומים ההולך וגדל כביכול, ומצד אחר לתקוף את ההטבות שאנחנו רוצים לתת ליצוא.

יהושע רבינוביץ (המערך):

הבעיה השנה היא בעיה של גידול ביבוא אשר יגרם לגרעון במאזן התשלומים.

סגן שר האוצר י. פלומין:

הגידול ביבוא, חבר-הכנסת רבינוביץ, כפי שאתה יודע, בחלקו הגדול נובע מהצבר של מלאי יהלומים, ובחלקו האחר נובע מהעובדה שיש התחלה של גידול בצמיחה ותמיד גידול בצמיחה מוקדם על-ידי גידול של נכסי מלאי, יש עלייה בנכסי השקעה לתעשיית יצוא ויש עלייה במספר המועסקים בתעשיית היצוא ויש שיפור בנושא הזה. הבה נעמיד דברים על דיוקם. יש בעיות, אינני מטיח אותן, אבל במקום שהדברים משתפרים, לא שם נמקד את הארטילריה.

עדיאל אמוראי (המערך):

היכן הם השתפרו למשל?

סגן שר האוצר י. פלומין:

חבר-הכנסת אמוראי, נקיים את הדו-שיח אבל לא בצורה כזאת. לא מכובדה של הכנסת הוא לקיים כאן דו-שיח בצורה זו.

עדיאל אמוראי (המערך):

בכנסת צריך לדבר דברים רציניים. הכול נעשה יותר גרוע. תראה את האינדקס של החודש, מחר הוא יתפרסם.

מנחם סבירור (הליכוד):

חבר-הכנסת אמוראי, למה אתה לא מצטט את השבחים של נגיד בנק ישראל?

עדיאל אמוראי (המערך):

זה היה בתקופה של רבינוביץ, נכון? הוא אמר זאת בוועדה.

הי"ר פ. שינון :

חברי הכנסת, אבקש להפסיק את הדו-שיח.

עדיאל אמורי (המערך) :
בעקבות המהפך.

סגן שר האוצר י. פלומין :

שאל חברי-הכנסת רבינוביץ מה השתנה מה השנה. אינני רוצה להלאות את חברי הכנסת בפירוט המאון של מה שהשתנה מאז תחילת השנה. אבל עצם העובדה, ואני מדבר על דברים שלך לכאורה הם ייראו אולי שוליים, שאזרחי המדינה היוצאים היום לחוץ-לארץ אינם עבריינים בידיעתך — גם זה שינוי. אתה הפכת רבע מליון איש כל שנה לעבריינים. עצם העובדה המוסרית הזאת היא כבר הישג. עצם העובדה שבאים לארץ יצרנים, עצם העובדה שהרחבנו את היצוא, שהרחבנו את ההשקעות — זה הישג.

שלמה הלל (המערך) :

וכי מה יש, הרי אתם משחררים אותם לאחר מכן.

סגן שר האוצר י. פלומין :

אם פישטנו את מערכת המיסוי, זה הישג ש-לנו.

(שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ קורא קריאת-ביניים)

שלמה הלל (המערך) :

אני עוסק עכשיו בראש הממשלה ולא במשטרה. ראש הממשלה הנוכחית הביא לשיחרורו של אסיר, של פושע בצורה מודעת, אתה יודע זאת.

חיים קופמן (הליכוד) :

חברי-הכנסת הלל, מאז שאתה לא שר המשטרה אין מקרי שחיתויות בארץ.

הי"ר פ. שינון :

אבקש להפסיק. תנו בבקשה לסגן שר האוצר להמשיך בדבריו.

סגן שר האוצר י. פלומין :

חברי-הכנסת רבינוביץ, אתה מתלונן על ריבוי השיי-מוש במילווה פנים. אולי נראה מה גרם לכך שה-שנה יש לנו נטל עצום כל-כך של פרעון מילווה פנים? מי היה אותו שר אוצר ומי היו אותם. אשפי המשק שגרמו לכך ששנה זו תהיה שנת שיא בפר-עון מילווה? היכן היה כושר הראייה למרחוק שלכם אז, כאשר בשנה אחת בבת-אחת גרמתם להצבר חר-בות פנים בסכום של 40 מיליארד לירות? אולי היתה לכם כבר אז התחושה שלא אתם תהיו אלה שתצ-טרכו לשבור את הראש מהיכן לקחת את הכסף ולפ-רוע את החובות.

עדיאל אמורי (המערך) :

אדוני סגן שר האוצר, מאז שאתם בשלטון עלו חובות הפנים יותר מאשר בכל השנים שלפני כן.

סגן שר האוצר י. פלומין :

חברי-הכנסת אמורי, אתה מסכים אתי — הבה לא נקיים דיאלוג — שנת 1978/79 היא שנת שיא שלא היתה ולא תהיה כמותה בערכים נומינאליים או בערכים ריאליים.

סגן שר האוצר י. פלומין :

גם לפני המהפך, אתה יודע זאת היטב.

עדיאל אמורי (המערך) :

אתה יודע בכמה העלה המהפך את שיעור החו-בות?

סגן שר האוצר י. פלומין :

אדוני היושב-ראש, הסימנים במשק מראים על תחילתה של צמיחה, לראשונה מזה כמה שנים. אין אנחנו צופים ספיראלה של התייקרויות כפי שתבר-הכנסת רבינוביץ מנסה לתאר לפנינו. אני חושב שח-זינו בשנים האחרונות ספיראלה יותר גבוהה ולא דווקא כתוצאה ממלחמת יום-הכיפורים. אנחנו מקווים למדיניות שכר מרוסנת שלא תסכל את מטרות היסוד של המשק.

מתוך כל הדברים שמנתי, ומחוסר זמן לא אמנה אחרים בפירוט, נראה לי שהתחזיות והאזעקה של חברי-הכנסת רבינוביץ אינם במקומם. ההצעה לסדר-היום איננה במקומה. אדוני היושב-ראש, אני מבקש את חברי הכנסת שלא לכלול את ההצעה לסדר-היום בסדר-יומה של הכנסת.

הי"ר פ. שינון :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל, להצעה להעביר את הנושא לוועדה.

בארי פעיל (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדוע מן הראוי הוא לדון בהצעה של חברי-הכנסת רבינוביץ בוועדת הכספים או בוועדת הכלכלה על-פי מה שוועדת הכ-נסת תחליט? סיבה ראשונה: בבקשה, מה אומרים חברי חירות על התכנית הכלכלית של הממשלה? מה אמרו על התכנית הזאת חברי-הכנסת כהן-אורגד, שנחשב לכלכלן של תנועת החירות, וחברי-הכנסת מאיר כהן שהוא איש חירות ומאוד מקפיד להיראות כגד-שנאבק למען חיסול הפערים? מה אמר אדם כמו חברי-הכנסת יורם אירדור, איש אחר בתנועת החי-רות, שהיה במשך שנים רבות פעיל בהסתדרות? שלו-שה' אלה, איזה קולות וברקים ורעמים הקימו כנגד התכנית של הממשלה בדיונים הפנימיים של סיעת הליכוד בכנסת.

לכן אינני מבין מדוע צריך סגן שר האוצר להת-חמק מהנושא על-ידי כך שיוירד את ההצעה בסדר-היום. לפחות בגלל הביקורת של אנשים שלכם בלי-כוד, הרוצים לעשות "מה יפית" כלפי המקופחים בישראל, לעשות רושם שהם דואגים להם, לפחות הממת קול זו מחייבת שהנושא יועבר לוועדה. לכן אינני מבין מדוע היית צריך לדרוש שהנושא יוסר מסדר-היום. אם יקומו היום חברי חירות הנ"ל וי-גידו במליאה כי מה שאמרו לפני יומיים בדיונים פנימיים בסיעת הליכוד בכנסת לא היה נכון ושח-מבקשים מחילה, אזי אגיד שהנימוק שלי אינו חו-פס. אבל לאחר שדיברו גבוהה גבוהה, הרי כמי שאמון עלי סגנונו של זאב ז'בוטינסקי אני מציע לאנשי הליכוד : לאט לכם. כבוד שר האוצר, כבוד סגן שר

— הצעות לסדר-היום (פעיל, נוף, שינמן, רבינוביץ, הלל, לין, הדר) —

הרשע רבינוביץ (המערך):
אני מבקש לדון במליאה.

(קריאה: בעצם למה לא? זה נושא סודי? זה עניין בטחוני?)

הד"ר פ. שינמן:
אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
נגד — רוב
נמנעים — 1

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת לא נתקבלה.

הד"ר פ. שינמן:
נצביע עתה על הצעתו של חבר-הכנסת פעיל,
להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — מיעוט
נגד — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
לא נתקבלה.

שלמה הלל (המערך):
מי נמנע? ההצבעה לא חוקית.

הד"ר פ. שינמן:
מי נמנע? אין נמנעים.

האוצר, אתם אוכלים די מרורים גם מחבריכם.
צדק חבר-הכנסת רבינוביץ שהעיר הערות קשות מאוד.
אפילו בתוכם דורשים לדון בוועדה, אז למה שלא
נעביר זאת לוועדה?

הוסיפו זאת לכך שבשנה האחרונה המוצלחים
יותר נוסקים למעלה והמוצלחים פחות לא נוסקים
אלא נוחתים למטה. גם שר האוצר מודיע על בשורה
רצינית: חברים, בתקופה הקרובה יהיה מחיר המ-
כונית זול יותר. זו בשורה יוצאת מן הכלל. למי?
למוצלחים, אך זוהי בשורה קשה לאחרים.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
מכונית לכל פועל.

כאיר פעיל (מחנה שלי):
אתה יכול להצטרף ל"רפ"י. שר הבינוי והשי-
כון מודיע לנו בשורות שמחירי הדירות מאמירים.
איוז בשורה זו לשכבות המצוקה?

הנושא רציני ולא תיטיב הממשלה לעשות אם
תתחמק מדיון.

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת קורפו, הירגע, ככל שאתה יושב בש-
קט, טוב יותר לליכוד. ככל שאתה מדבר, נגרם
נזק לליכוד.

לכן אני מציע: תיאותו להעביר את הנושא לו-
ועדה. נשיק כולנו ראש אל ראש, אולי אפשר לשכנע,
לשמע ביקורת, לשפר פה ושם דברים. הרי באמת
אינכם מלקקים דבש בשנה האחרונה, למה לכם להת-
חמק? מכאן מנחה הגיון הדברים לכך שהנושא חייב
להיות נידון באחת הוועדות הכלכליות-משקיות של הכ-
נסת: או בוועדת הכספים או בוועדת הכלכלה או
בוועדה מעורבת. זאת אני מציע.

הד"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת רבינוביץ, האם אתה מסכים להעביר
את ההצעה לוועדה?

4. עקורי בירעם ואיקרית

הד"ר פ. שינמן:
התקנון אינו מונע להעמיד את ההצעה לסדר-
היום. זו הצעה רגילה של חבר כנסת והוכות בידו
להעלות הצעה משלו.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
יש גם הגיון ולא רק תקנון.

עמרם הדר (הרביץ) (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פרשת עקורי
איקרית ובירעם עלתה לדיון מחודש בשנת 1975 וקיבלה
תאוצה מחודשת בשנת 1977, כשמונחת ועדת שרים מיוחדת
דת לבחינת הבעיה. בימים אלה שמענו את שר-המשפטים
שמואל תמיר ועכשיו את חבר-הכנסת נוף כשהם מאי-
צים ומדרבנים לקבלת החלטה חיובית שתאפשר לע-
קורי איקרית ובירעם לחזור למקום מושבם הקודם.

הד"ר פ. שינמן:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-
היום: עקורי בירעם ואיקרית, הצעתו של חבר-הכ-
נסת עמוס הדר (הורביץ). רשות הדיבור לחבר-הכ-
נסת הדר (הורביץ).

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה לסדר. נושא זה
נידון כרגע בוועדת החוץ והבטחון והיא באמצע דיון.
אינני מבין על מה הולכים לדון. הנושא בבירור בו-
עת החוץ והבטחון, מה מטרת הדיון?

אמנון לין (הליכוד):
גם הנושא הקודם היה בוועדה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
זה נמצא בדיון בוועדה.

רבותי חברי הכנסת, על סדר-יומנו, כך חושבים חלק מחברי הכנסת, עומד לדיון חקון עוול אשר נגד-רם בעבר. עלידי החזרת תושבי איקריה ובירעם למקום מושבם הקודם, כך הם סבורים, יושב הצדק על כנו. אך באווירה הקיימת היום מהווים אנשי איקריה ובירעם חלוץ לעומדים וממתנים לתורם.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
חלוץ לכך שמדינת ישראל נותנת לנאמניה את שכרם.

עמם הדר (הרביץ) (המערך):
חלוץ לכך שאתה יושב בתל-אביב ומישהו מגן עליך בגבולות.

בקרבת תושבים לשעבר של חמישה-עשר כפרים נטושים בגליל קיימת פעילות נמרצת במגמה לחזור למקום מושבם הקודם, וביניהם תושבי הכפרים: ביר-ווה, מעלול, דמון, צפורי, סוחמתה, עמקה ואחרים. בקרב תושבים לשעבר של אחי-עשר כפרים נוספים בגליל קיימת פעילות בעצמה נמוכה יותר להחזרתם למקום מושבם הקודם, כשהם ממתנים לראות את ההתפתחות בפרשת איקריה ובירעם.

ניצנים ראשונים לפעילות זו היא תהלוכת תור שבי צפורי לשעבר היושבים בנצרת ואנשי נצרת עצמה לעבר צפורי היהודית, כשרק הסגר השירותים הווטרינריים הוא המונע את כניסתם לכפר. האם מתכוונים אנו לאפשר עימות בין מפגנים מפונים עם רמקולים מול המתיישבים היהודים? האם מתארגנים אמצעי התקשורת שלנו למתן ליווי צמוד לאירועים כאלו — כפי שהיה מקובל עד היום — כשהטלוויזיה מצלמת את המפגנים והמפנים והראיון מסביר ומפרש וכשבקבותיהם באים אמצעי התקשורת הוריים? הכרתנו בזכותם של אנשי איקריה ובירעם לחזור למקום מושבם הקודם תפרוץ סכר ששוב לא נוכל לחסמו.

זאת ועוד, הטענה שהחזרתם תהיה למגורים בלבד לא תעמוד במבחן. אם, חברי ד"ש, הם זכאים לחזור למקום מגוריהם, הם זכאים גם לאדמה שהיתה בביתם, עלותם, לאותם שטחי עיבוד ושטחי המרעה המוחזקים היום עלידי הישובים ברעם, דובב, סאסא, אבן מנחם, שומרה וגורן. מי שמכם, שרי הממשלה, להיות שופטים את אנשי הישובים האלו כעושים את מפוני איקריה ובירעם? הרי חייבים אתם לדמיין לעצמכם את החוזרים למקום מגוריהם כשהוכרה צדקתם והם נוקבים בעיניהם מדי יום ביומו את יורשיהם המעבדים את אדמתם.

אדוני היושב-ראש, אני בא להזהיר את הממשלה והכנסת מפני מעשה שאין ממנו חזרה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
הממשלה שאתה היית חבר בה הכניסה מאה אלף תושבים מבחוץ פנימה בכל מיני נימוקים אחרים. דווקא את "כבשת הרש" של נאמני המדינה אתה רוצה לגזול?

קריאה: אולי אתה יכול להגיד מי הם נאמני המדינה?

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
בהחלט כן.

עמם הדר (הרביץ) (המערך):
עכשיו תקשיב לי —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
— ובגאווה יהודית ציונית.

עמם הדר (הרביץ) (המערך):

פרשת איקריה ובירעם, כמו בעיית כפרים ערבים אחרים, היא תולדה של מלחמת העצמאות, מלחמה רוויית סבל שבה נטשו תושבים ערבים — כמו תור שבים יהודיים — את כפריהם ובתייהם בחפשם מקום מבטחים. במקומות אחרים פונו תושבים ערביים בזמן הקרבות או מייד אחריהם בגלל שיקולים בטחוניים או אחרים. לא מן הנמנע הוא — ואין זה משנה היום — שתוך כדי פעולות הפינוי ניתנו עלידי המפנים הסברים כאלה או כאלה, וביניהם גם הסברים על הזמניות שבפינוי.

במשך הזמן יושבו כל הבורחים והמפונים בכפרים אחרים, בסיועה של המדינה עלידי הקצאת מגרשי בנייה, תשלום פיצויים וכדומה. נוכח הצרכים הבטחוניים והאחרים של אותם ימים וכדי להבטיח שליטה בלתי מעורערת של המדינה הצעירה בשטחים ובגבולות החדשים, יושבו אותם אזורים, שנכבשו ושחשבו תושביהם ברחו או פונו, במתיישבים יהודיים כמאות יושבים, מושבים וקיבוצים. מתיישבים אלה הם בחלקם פליטי ארצות ערב ובחלקם פליטי שואת אירופה.

שרה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

תנו לשר לשמוע, הוא צריך להשיב.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
הדברים האלה הם על דעת המערך?

עמם הדר (הרביץ) (המערך):

חברי-הכנסת רובינשטיין, איש לא חייב לתת לך תשובה. די שתדע מה נעשה במפלגתך. אתה דואג למה שנעשה במערך? תביט ימינה ושמאלה ותראה מה קורה אצלך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
כך אתה מדבר, כך אתה מנמק? מעניין מאוד.

עמם הדר (הרביץ) (המערך):

אתה לא המנחה שלי. תקשיב.

נוכח הצרכים הבטחוניים והאחרים של אותם ימים וכדי להבטיח שליטה בלתי מעורערת של המדינה הצעירה בשטחים ובגבולות החדשים, יושבו אותם אזורים, שנכבשו ואשר תושביהם ברחו או פונו, במתיישבים יהודיים כמאות יושבים, מושבים וקיבוצים. אני יודע שזה זר לך, חברי-הכנסת רובינשטיין, אתה לא מכיר את זה בכלל.

מתיישבים אלו הם בחלקם פליטי ארצות ערב ובחלקם פליטי שואת אירופה. מתיישבים אלו בישיבתם בגליל, כמו בישיבתם של האחרים ביתר חלקי הארץ ששותרו בסערת המלחמה באותם ימים, הם הקובעים את גבולותיה, את עצמאותה ואת עצמתה של מדינתנו המתחדשת.

עמם הדר (הזריז) (המערך):

אני תמה על אנשי ד"ש, נושאי דגל הצדק וה-משפט החובעים להחזיר את המפונים כאשר שופרם הוא חבר-הכנסת טולידאנו. הם רחוקים מרחק רב מה-נעשה בשטח, והיכרותם איתו היא תיאורטית בלבד. אני טוען כנגד ראש הממשלה, אף כי מזור הדבר בעיני, כפי שנמסר הבטיח לסייע בהחזרתם של המ-פונים. האם הפקעת אדמות בגדה לשם הקמת ישובים היא צודקת, הוגנת ונכונה יותר מאשר מניעת מסירת אדמה למפונים ממנה לפני שלושים שנה וסיכון מע-מדם וקיומם של יושבינו הקיימים בגליל?

הזריז פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת השרים לענ-יני עקורי איקריה ובירעם תתכנס בשבוע הבא ות-סכם את מסקנותיה. לאחר מכן יידון העניין בממ-שלה. לאור זאת אני מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. הייתי פונה וממ-ליץ שהעניין יידון בוועדה בהקדם.

הזריז פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליאב, להצעה.

אריה אליאב (מחנה שלי):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני מ-ציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני יודע שזאת בקשה נדושה לפנות לחברי הקואליציה, בין היתר לחברי כנסת מן הליכוד, להצטרף להצעת. זאת פנ-ייה מקובלת, הנימוס מחייב. בואו, רבותי חברי הכנ-סת, נחשוב לרגע איך הנושא האומלל הזה של איק-רית ובירעם מגיע אלינו היום. נזכר כי לפני שנים ספורות — לא אכנס לכל הפרשה — מישוהו כבר קרא לפרשה הזאת: "כבשת הרש" של שלושים השנים האחרונות. היתה בממשלה הקודמת הצעה שעובדה על-ידי חבר-הכנסת טולידאנו, אשר שימש אז בתפקיד ביצועי בממשלה. ההצעה הובאה לסגן ראש הממ-שלה דאן, חבר-הכנסת יגאל אלון. הצעה זאת היתה פותרת את הבעיה בצורה טובה ביותר. האנשים ש-עיבדו אותה השקיעו עבודה ועמל רב. אנשים כאלה יושבים כיום לימניך ולשמאלך, חבר-הכנסת עמוס הדר, השקיעו בנושא הזה שנים של עבודה, עבודת גמלים, להביא לפתרון מוסכם —

דניאל רוזוליו (המערך):

היתה. בעניין זה מחלוקת. היה סיכום במפלגת העבודה בנושא זה ואותו ביטא חבר-הכנסת עמוס הדר.

נאיר פעיל (מחנה שלי):

אוי למפלגת העבודה ואוי ליסכומיה.

אריה אליאב (מחנה שלי):

סגן ראש הממשלה דאן, חבר-הכנסת יגאל אלון — חבל שהוא איננו היום — אימץ הצעה זאת לפי המלצת היועץ לענייני ערבים דאן, שמואל טולידאנו, ולאחר התייעצויות רחבות מאוד שחרגו ממפלגת הע-בודה, לא רק עם אנשי קואליציה דאן אלא גם עם אנשי אופוזיציה דאן שהם היום הקואליציה ובעיקר עם אנשי חירות שאמרו בריש גלי ובקול רם כי הם בעד פתרון. היה איפוא או קונסנסוס רחב מאוד להס-ר דות העניין. לפי ההצעה ההיא לא היו נפגעים גם המושבים וגם הקיבוצים וגם אנשי איקריה ובירעם היו חוזרים למקומם —

דניאל רוזוליו (המערך):

חבר-הכנסת אליאב, אינך יודע מה נעשה בשטח.

אריה אליאב (מחנה שלי):

היות שאתה יושב בשטח בגליל וחבר-הכנסת עמוס הדר יושב בשולי השטח בעמק יזרעאל, יש לכם יו-

מתוך היכרותי את המצב בגליל אני מאמין בא-מונה שלמה, שמהלך בלתי נכון מצדנו יביא להסיה-חמורה בציבור הערבי ולתהליכים בלתי צפויים ש-י-עמידו את מתיישבינו שם במצב בלתי נסבל.

אחיותנו בגליל, לדאבון הלב, אינה מרגינה. עלינו לעשות כל מאמץ כדי להגביר את כוחנו שם ול-עודד את רוח אנשינו. על אנשי הגליל לדעת — ועלינו לעשות כל מאמץ כדי שהם יחושו בכך — שהם חומת המדינה וגאווה. עלינו להמחיש זאת במעש על-ידי הגברת כוחו של הישוב היהודי בגליל בא-נשים, בכלכלה, בחינוך ובחברה. אל לנו לתת להם תחושה של עושי רעה החיים על רכוש הזולת.

הודעקותם החריפה של אנשי הגליל הבאה לבי-טוי באזהרותיהם ובהתרעותיהם של ראשי המועצות האזוריות בוועדי הישובים מפני החלטה פזיזה חייבת להציב תמרון "עצור" בפני רצי ריצת האמוק של עשיית צדק בכל מחיר, ולוא גם במחיר פגיעה במת-יישבינו בגליל.

אם יש בין אנשי איקריה ובירעם כאלה שטרם פוצו על אדמותיהם, יש לפצותם וביד נדיבה. אולם עלינו להודיעם בבירור, שהחזרתם למקום ישובם הקו-דם אינה ניתנת לביצוע. רק החלטה חד-משמעית כזאת תאפשר את השלמתה של פעולת הפיצויים למפו-רים, שהחלה בהצלחה ופסקה בעקבות מליצי היושר למיניהם.

חברי הכנסת, פרשת איקריה ובירעם התרחשה במלחמת העצמאות. מאז אותה מלחמה ותאירועים שבאו בעקבותיה חלפו שלושים שנה. אין נחמה בכך אבל אולי לא ייגרע, אם נשאל מדי פעם מי ומה גרם לאותה מלחמה גוראה וכיצד התנהלה. איך רוותה הארץ דמם של כ-6,000 קרבנות אדם, אשה, טף וזקן ואיש צבא מציבור בן 600 אלף איש, כשתם נאב-קים על חייהם תרתי משמע. איך נהרסו ישובים יתרי דיים ותושביהם נרצחו וברחו? כיצד התנהלה הגלגל ויושבי כפרים ערבים נטשו? איך אנו מקיזים את דמנו שלושים שנה כנגד צרינו כדי להבטיח את שלומנו ובטחוננו? אל לנו להשלות את עצמנו בנושא איקריה—בירעם כפי שאל לנו להשלות עצמנו בנוש-אים אחרים. המאבק על עצמאותנו ובטחוננו עדיין בעיצומו. במעשה בלתי שקול בפרשה זו אנו עלולים לפתוח לעצמנו כמו ידינו חזית חדשה נוספת ש-לולה להיות מהקשות שבחיותנו.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

אין לזה כל קשר עם פיתוח נוסף של הגליל ולא עם אדמות הישובים היהודיים. יש כאן עניין אחד, פשוט: לעשות צדק, מעט צדק, שארית הצדק, שארית הפליטה של הצדק עם אנשים שהם בבחינת "כב" שת הרש". זה מקרה מיוחד, אין בזה תקדים, ואתם יודעים זאת. לאור הנעשה בלבנון ואחרי מה שנעשה בלבנון יש חשיבות גדולה פי עשר שהממשלה תלך בעקבות אותו שר —

עמם הדר (הרביץ) (המערך):

לידיעתך, אנשי איקריה ובירעם התכחשו לנוצרים בלבנון. הם לא רצו לקבל אותם.

אריה אליאב (מחנה שלי):

לא התכחשו, כן התכחשו — זה לא שייך לנו. שא. אחרי לבנון, אם הממשלה תעשה את הניסיון שהממשלה הקודמת לא עשתה, היא תרכוש לעצמה, ללא שום נזק לאף יהודי, לאף בן יהודי ולאף זנב יהודי, למדינת ישראל ולעם ישראל, אהדה ויחס יוצא מן הכלל מסביב. למה לא לעשות זאת? עליידי זה שגוריד עכשיו את ההצעה של חברי-הכנסת עמוס הדר, נחזק את ידי הממשלה לעשות צדק.

היו"ר פ. שינמן:

חברי-הכנסת עמוס הדר, האם אתם מסכים להצעה להעביר את הצעתך לוועדה?

עמם הדר (הרביץ) (המערך): כן.

היו"ר פ. שינמן:

אם כן לפנינו שתי הצעות: אחת, להעביר את הנושא לוועדה, שנייה — להסיר מסדר-היום. נצביע.

הצבעה

בדד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון — רוב
בדד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

5. הצורך בהגברת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן

מת-הגולן הינה פרי של להט ומאמץ חלוציים של טובי בנינו ופרי מדיניות מתוכננת של הממשלות מאז מלחמת ששת הימים, מדיניות שהוכיחה את עצמה מבחינה כלכלית ומבחינה חברתית.

נדמה לי שלא יעמוד לו לאף שר אומץ לב להכריז שהמערך השאיר אדמה חרוכה ברמת-הגולן, הכרוה שמשתמשים בה בצורה בלתי אחראית שרים רבים כאשר הם באים לחרץ חוסר מעש, שגיאות ומחדלים בפעולותיהם. רמת-הגולן לפני מלחמת ששת הימים הייתה סמל לנחשלות, לעוני ולדלות. היום, כאשר עברו עשר השנים, קשה להכיר את האזור. במקום השממה עובדו שדות ירוקים ופרחים, הוקמו ישובים

תר ידיעה ממני, אבל יש בבית הזה עוד אנשים היושבים בשטח והם חקלאים יהודים. חברת-הכנסת חייקה גרוסמן גם היא חקלאית יהודית היושבת בגליל, והיא סבורה בנושא זה כמני.

דניאל רוזוליו (המערך):

איני מכחיש שקיימת מחלוקת בעניין זה.

אריה אליאב (מחנה שלי): לא אמרתי שאין.

דניאל רוזוליו (המערך):

יש עובדה שמפלגת העבודה קבעה בעניין זה עמדה.

אריה אליאב (מחנה שלי):

אני חוזר ומציין כי סגן ראש הממשלה דאז הביא הצעה שהיתה מוסכמת על רוב חלקי הבית דאז ועל רוב הציבור דאז שממאל, מימין ובאמצע מפני שהיה בה צדק והגיון. הוא רצה לפתור את העניין, לסדר את העניין גם מבחינה פנימית וגם מבחינת העמדה תנו באור אחר בגויים. כאשר הובאה ההצעה לממשלה הקודמת היא נדחתה עליידי ראש-הממשלה דאז, הגברת גולדה מאיר, אשר העמידה את כל יוקרתה על עניין זה והביאה את הנושא למרכז מפלגת העבודה. חברי-הכנסת יגאל אלון שהיה סגן ראש הממשלה עזב לאות מחאה, לנגד עיני, את האולם וביחד אתו עזבו עוד עשרות, עשרות רבות — לא ספרתי, לדעתי כמה מאות חברי מרכז — את האולם וזאת כדי לא להצביע נגד גולדה מאיר אשר כאמור העמידה על עניין זה את כל יוקרתה.

שרשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

מרכז מפלגת העבודה אישר זאת עכשיו מחדש.

אריה אליאב (מחנה שלי):

אני מספר את ההיסטוריה, מה שהתרחש לנגד עיני. מה שהיה אז בלב חברי-הכנסת יגאל אלון — אלקים יודע. אני לא. די לי שראיתי מה שעשה אז. מאותה עת סירסו את העניין מיסודו, ללא צורך. "הדליקו" גם את המתישבים היהודיים בגליל והביאו למצב של מתח שבו נדמה להם שאם יפתרו את הבעיה יורידו אותם מהאדמה. מה פתאום?

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, נעבור להצעה הבאה בסדר-היום: הצורך בהגברת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן, הצעה של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שרשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העלאת הנושא של הצורך בהגברת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן לדיון בכנסת היא ביטוי להזדהות, ובטוחתני שלא רק הודהתי שלי, עם זעקתם של ישובי רמת-הגולן נגד בלימת תנופת ההתיישבות והפיתוח המאפינת את פעולותיה של הממשלה בשנה האחרונה. ההתיישבות בר-

מדים הרוצים להתיישב שם עולה בהרבה על יכולת הקליטה משמשים קרן אור לעומת הצללים המת-לולים היום לחברה הישראלית והמוצאים את ביטויים בכותרות העתונים ובכלי התקשורת האחרים יום יום. מתיישיבי רמת-הגולן זכאים וראויים לכל עידוד ועזרה במאבקים להמשיך את תנופת ההתיישבות על-ידי הקמת ישובים חדשים —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
העזרה הטובה ביותר היא להחזיר אותם משם. אתם רק מסכנים אותם.

יורשנה ארבלי-אלמזלינו (המערך):
אני אינני צריכה לענות לך על הערה זו כי היא אינה ראויה לתשובה, לפי דעתי.

— על-ידי הקמת ישובים חדשים, על-ידי חיזוקם וביסוסם של הישובים הקיימים ועל-ידי הגדלת האוכלוסיה ופיתוח מזורו יותר של העיר קצרין. כדי לאפשר קיומה של קצרין כעיר מרכזית ברמת-הגולן יש להבטיח מקורות תעסוקה רב-גוניים ובראש-הראשונה תעשייה מתחכמת.

הקמת העיר קצרין קשורה קשר בליינתק עם שרי-השיכון לשעבר אברהם עופר ז"ל. לזכותו ייאמר, שגם אם היו לו השגות לגבי מפת ההתיישבות, הוא לא חסך מאמצים ואמצעים לתיכנונה ולבנייתה של העיר קצרין. בלהט שאפיין אותו בכל מקומה הוא האיצ וזירז את התחלת הבנייה של העיר ותרם תרומה נכבדה לקידומה ולביסוסה של ההתיישבות באזור על-ידי הכנת תקציבים להקמת הבתיים והמבנים לישובים שהוקמו שם.

כבוד היושב-ראש, בוועד ישובי רמת-הגולן, שבו מיוצגים כל זרמי ההתיישבות, קיימים מורת-רוח ואכזבה נוכח האטת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן וצימצום התקציבים המיועדים לפיתוח האזור. בניגוד למצב שהיה בשנים קודמות — אותו ביקרה קשות סיעת הליכוד — שבהו עלו להתיישבות שלושה ישובים במצב מצער לשנה, אני מציינת בצער שהשנה לא ניתוסף אפילו ישוב אחד. קיבוץ אורטל, שהינו הקיבוץ הרביעי של הקיבוץ המאוחד, איננו חדש. הגרעין יושב שנים רבות בקיבוץ עין-יוזון והמתין עד להעברתו בשטח האחרון למשכנת הקבועה שלו, ובהזדמנות זו אנו שולחים לאנשיו ברכה נאמנה, ברכת "חזק ואמץ" ואיחולים להצלחה ולשיגשוג. יש עוד חמישה ישובים זמניים שטרם עברו למשכנות הקבע, שלושה ביצענים ממתינים לעלות להתיישבות ברמת-הגולן, אך לדעתם הטיפול בעניין התיישבותם לוקה בסתבת, וחורש שת אני שזאת היא סתבת מכוונת.

כבוד היושב-ראש, האם יכולה להיות סתירה גדולה יותר מזו שבין ההכרזות מרקיעות השחקים לבין המציאות חדלת המעש מאשר מדיניות הממשלה הנורכית בכל הקשור להמשך ההתיישבות ברמת-הגולן? לגבי רמת-הגולן קיים לא רק ההכרח הבטחוני והלאומי בהתיישבות ועליצירת עובדה של קיום רבבות תושבים המעורבים ומושרים באזור, אלא קיימים כל התנאים המאפשרים התיישבות מואצת ומזורזת. לגבי רמת-הגולן לא קיימת ההסתה שניתנה לנ-

לתפארת, בסללו כבישים, פותחו מקורות מים. יישוב רמת-הגולן ופיתוחה היו לברכה לתושבים הדרושים, אשר ההתפתחות הביאה להעלאת רמת חייהם, להרחבת רשת החינוך ולרקימת קשרי ידידות ואחוזה בינם לבין המתיישבים ברמת-הגולן.

ישובי רמת-הגולן חגגו לפני חודשים מספר את חג העשור לראשית ההתיישבות בגולן. הם סקרו את מאזן היש ותבעו את המשך התנופה כדי לבצע את התכנית שהציבו לעצמם: אוכלוסיה בת עשרת אלפים תושבים תוך שנתיים—שלוש, כתחנה בדרך אל המטרה שהיא אוכלוסיה של שלושים אלף נפש תוך חמש שנים.

התשתית קיימת, התכנית עובדה ואני בטוחה שיש גם מועמדים. חסרה רק הנכונות מצד הממשלה להשקיע את הסכומים הדרושים ליישום תכנית זו.

הפער בין הרצוי וההכרחי לפיתוח מואץ של רמת-הגולן ובין המצוי והתקציבים שהועמדו לרשות יעד זה הוא גדול מאוד, בלתי מובן ובלתי מוצדק. התקציב שעמד לרשות עבודות הפיתוח ברמת-הגולן בשנת התקציב הקודמת הסתכם ב-62 מיליון לירות, והשנה התקציב הוא 70 מיליון לירות. אולם אם נביא בחשבון את האינפלציה, הרי שמבחינה ריאלית נמוך יותר התקציב שהוקצב השנה בן 70 מיליון הלירות מהתקציב אשתקד.

המדיניות הבאה לידי ביטוי גם בתקציב שהוקצב השנה לעבודות הפיתוח ברמת-הגולן מנוגדת לצרכים הלאומיים והבטחוניים של מדינת ישראל, המחייבים דווקא במצב המדיני הקיים ובשקט הבטחוני והפוליטי השורר באזור הצפוני לצלל את הזמן העומד לרשותנו לפיתוח, לפריסה ולעיבוי ההתיישבות בגולן בקצב המזורז ביותר.

מאז עלו ראשוני המתיישבים חברי קיבוץ מרום גולן מייד אחרי מלחמת ששת הימים והתמקמו במבנים ששרדו בקונטרה הפכה רמת-הגולן ליעד חלוצי לכל תנועות ההתיישבות, ואיכלוס ישובי הגולן נהיה אתגר לאומי-בטחוני של המדינה.

בעשר שנות ההתיישבות בגולן הוקמו עשרים וחמישה ישובים, שישה מהם נמצאים עדיין במחנות זמניים וטרם עברו לישובי הקבע. הוחל בבניית העיר קצרין, שבה מתגוררות כבר מאה ושלושים משפחות.

המתיישבים ברמת-הגולן משתייכים לכל זרמי ההתיישבות ולכל גוני הקשת הפוליטית, מהקיבוץ הארצי של השומר-ההצעיר ועד לגוש אמונים. כולם, חדרו מטיבאציה חלוצית ותודעה לאומית, התגברו על כל המכשולים והקימו בזמן קצר ישובים לתפארת, היכולים לשמש מופת ודוגמה מבחינה חברתית וכלכלית גם יחד. חלק גדול ממתיישיבי רמת-הגולן הם בנינים ובנות של קיבוצים ומושבים ותיקים אשר העדיפו להתנחל מבראשית בבניין משק בספר. רבים מביניהם הם חניכי תנועות נוער ומשוחזרי צה"ל שלחמו את מלחמות ישראל ברמת-הגולן וקשרו את גורלם עם חבל ארץ זה.

ההתיישבות ברמת-הגולן והעובדה שמספר המוע-

איננה מוטלת בספק ושערכה החברתי לגבי הישגים הקיימים הוא רב, תלויה בראש-וראשונה — ואני אפילו מסתכנת ואומרת שהיא תלויה אך ורק — בממשלת ישראל. שהרי קרקע אינה חסרה, יש אפשרויות להביט טחת כמויות המים הדרושות, ומעל לכול הרי לא יחסרו מתיישבים להגשמת יעד חלוצי זה.

כבוד שר החקלאות, אילו היית מקדיש חלק זעיר מהמרץ והעקשנות המאפיינים אותך — ואני אומרת זאת לחיוב — להגברת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן ואילו היו מדברים פחות ועושים יותר, היית תורם תרומה נכבדה לאוכלוסיית הגולן ולהגברת עצמתו הבטחונית באזור רגיש זה. אני דורשת ממך את פרעון השטר שהתחייבת לו ואת קיום ההבטחות שפירצת בנאומך בקיבוץ מרום גולן בעצרת לכבוד הע"שור להתיישבות ברמת-הגולן.

שמעתי אותך בעצרת מדבר על הגברת ההתיישבות ועל עיבוי הישובים הקיימים, על הקמת ישובים נוספים, על הגברת פיתוח מקורות המים, וכל זה כדי לחזק את בטחוננו בגזרה הצפונית. זרעת הרבה תקוות בלב המתיישבים, אך הם קצרו הרבה אשליות ואכזבות. הייתכן? האין העובדה שמתוך 170 מיליון לירות רזרבה המיועדת לצרכי התיישבות לא ייעדת ממנה אפילו לירה אחת לרמת-הגולן עומדת בסחירה לכל ההבטחות? הייתכן להקציב רק 30 מיליון לירות לפיתוח מקורות המים במקום 65 מיליון לירות. עליפי תכניות קיימות ומאפשרות? אך כנראה הבטחות לחוד. ומעשים לחוד. ייתכן שזה תלוי לא רק בכך אלא יש גורמים נוספים שמפריעים ומעכבים, אבל זה דבר שמאפיין לצערי הרב את הממשלה הזאת שהחוגים הללו תלו בה כל-יך הרבה תקוות.

אדוני השר, אני רוצה לקוות שבלימת ההתיישבות ברמת-הגולן איננה תוצאה של מדיניות הממשלה. אני רוצה להיות בטוחה שכאשר שליט סוריה הנוכחי או לעתיד לבוא יגלה נכונות לקיים שיחות שלום עם ישראל, לא תובטח לו החזרת רמת-הגולן וחזרה לגבול הבין-לאומי כתנאי לביקורו בירושלים.

אני רוצה לקוות שהממשלה תהיה דבקה בעקרונות שאימצה לעצמה בקשר לרמת-הגולן ואשר באו לביטוי בדברי שר-הבינוי-השיכון מר גדעון פת שנגאמרו בטקס המרכזי לציון חנוכת העיר הראשונה בגולן, קצרינו. וכך הוא אמר: "ממשלת ישראל וראש הממשלה נחושים בדעתם כי לעולם לא נרד מהגולן, וברוח מדיניות זו תפעל הממשלה להפוך את הגולן לחבל ארץ ככל האזורים במדינת ישראל". אני תובעת משר החקלאות ומהממשלה לפעול למימוש עקרונות אלה, להקציב את האמצעים הדרושים כדי להגשים את כל אותן התכניות שיבואו ליישם את העקרונות הללו.

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לקיים דיון במליאה בנושא זה.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מפלגת העבודה מידרדרת ומידרדרת לכיוון כנא.

שיא סאדאת, הבטחה שסיכבה את המשך ההתיישבות בפיתחת-רפיח וגרמה לגרוסטה של התנהלויות הדמה של הממשלה. ברמת-הגולן לא קיימת התסבוכת הקרקעית ולא קיים הצורך בהפקעת אדמות. ברמת-הגולן לא מעיקה הבעיה הדמוגרפית ולא התנגדות של התושבים המקומיים להתיישבות יהודים; להיפך, התושבים הדרוזים מעוניינים בפיתוח האזור ולא פעם הם הביעו את נכונותם להשתלב השתלבות מלאה במדינת ישראל. רצונם של הדרוזים להשתלב במדינת ישראל כתושבים שוויוניות וחובות מוצא את ביטוי גם בעובדה שהדרוזים תושבי רמת-הגולן הצטרפו להסתדרות הכללית ונהנים מכל הזכויות שהסתדרות מקנה לחבריה.

על ממשלת ישראל מוטלת החובה —

חיים קורפו (הליכוד):

מדוע לא הצעת זאת לממשלות הקודמות?

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

הצעתי. ציינתי קודם בדברי מה הוא ה"יש" הגדול שהשאירו הממשלות הקודמות.

חיים קורפו (הליכוד):

את הצעת פעם לספח את רמת-הגולן?

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

כן.

חיים קורפו (הליכוד):

אולי תתני לנו ציטאטה?

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

בעניין רמת-הגולן יש קונסנזוס.

תלפז טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תציע לה להצטרף לליכוד.

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אינני זקוקה לעצות שלך באיזה מחנה אהיה ולי איזה מחנה אשתייך.

— על ממשלת ישראל מוטלת החובה ליישם את תכנית רבבה", אותה תכנית שעובדה עליידי יושבי רמת-הגולן בשיתוף עם מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, ואשר הוגשה לך, שר החקלאות, לראש הממשלה ולשר האוצר, ואתם קיבלתם אותה בלב שלם. יעדיה של התכנית הזאת הם: הקמת ישובים נוספים תוך שנתיים—שלוש שנים והשלמת הקמתם של שישה גרעינים הנמצאים במחנות זמניים והעברתם לישוב קבע. האם אפשר לדעת ממך כמה זמן עוד יושב גרעין "שעל" במקומו הזמני? כבר שלוש שנים שהוא יושב שם. ועוד הקמת שמונה ישובים חדשים, ארבעה ישובים במרכז הגולן, שלושה כפרי תעשייה ומרכז אזורי בצפון הגולן באזור ואסט.

יישום תכנית זו יביא להגדלת האוכלוסייה ב-6,500 נפש ועלי-יד כך תמנה האוכלוסייה ברמת-הגולן 10,500 נפש לעומת 4,000 נפש כיום, שמהם 3,150 נמצאים בעשרים ושלושה ישובים חקלאיים, 500 בשני מרכזים אזוריים ו-350 בעיר קצרין.

יישום תכנית זו, שחשיבותה הלאומית והבטחונית

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
אל תתן לנו ציונים.

יצחק יצחקי (הליכוד):
האם אתה רוצה להחזיר את רמת-הגולן לסו-רים?

הי"ר פ. שינמן:
חברת-הכנסת וילנר, איחרת בקריאות-הביניים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר לכם שתהיה נסיגה מכל רמת-הגולן, מכל סנטימטר של רמת-הגולן. אני אומר את זה שוב ושוב כדי שזה יירשם בפרוטוקול.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
אתה שוגה בהיות.

דניאל רוזוליו (המערך):
חברת-הכנסת וילנר ירגיש את עצמו טוב אם מדינת ישראל תהיה סוף סוף בגבולות 1947, אנחנו יודעים את זה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא 1947 אלא 1967.

יצחק יצחקי (הליכוד):
אתה רוצה להגיע לא ל-1947 אלא ל-1936. תלמד קצת היסטוריה, תזכור מה קרה ב-1936. משם הם הגיעו, מסוריה.

הי"ר פ. שינמן:
אני מבקש להפסיק את קריאות-הביניים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הדבר המעניין הוא שחברת-הכנסת רוזוליו נעשה פה הנציג המובהק ביותר של הנצים שבנצים.

דניאל רוזוליו (המערך):
חברת-הכנסת פעיל, אתה יודע יפה מאוד שאינך מדייק, אתה יודע בדיוק מה עמדת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני יודע שאתה וחברך מאבדים את התבונה הפוליטית. אתם יוצקים מים ושמן על-ידי הנצים שב-נצים, זה מה שאתם עושים.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
את תבונה פוליטית פירושה נסיגה טוטאלית לגבולות 1967. אז היא תהיה רק אצלך.

שרי-החלואות א. שרון:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לצערי שילבה חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, שיש לי אליה הרבה מאוד הערכה, דאגה כנה ואמיתית להתיישבות ברמת-הגולן עם נימת ביקורת מיותרת על הממשלה שעושה דווקא בתחום ההתיישבות מעבר למה שהיה מקובל בשנים האחרונות. אני מוכרח לומר, חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, שכאשר שמעתי את דבריה — ואני אומר זאת בכל הידידות כי לא רק שאני מכיר ומוקיר אותך כחברת כנסת, יש לי אליך גם יחס אישי חם מאוד — כאשר שמעתי את הדברים

ואת הטון שבו הם נאמרו היה לי רצון לבוא ולומר: אם כך, גוריד את ההצעה הזאת מסדר-היום. אבל הייתי אומר שעצם הדאגה לעניין, היא שמונעת ממני לעשות כך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני אצביע אתך אם תציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
זה שיקול כדי להעביר את הנושא לוועדה.

שרי-החלואות א. שרון:
לפני שאגיע בעובדות עצמן אני רוצה לומר כמה דברים. לצערי אלה שמדברים היום הם דווקא אתם. זה נכון שלפני כשנה קמתי יום אחד והצגתי מה לפי דעתי צריכה להיות בעשרים-שלושים השנים הבאות מפת ההתיישבות של ישראל. מאז לא אמרתי מלה אחת בנושא ההתיישבות אף שבמשך השנה הזאת הוקמו עשרות ישובים, מרמת-הגולן דרך השומרון והגליל וכן הלאה. לא אמרתי אף מלה. המדבר רים, לצערי, אלה אתם היום. אני גם הייתי אומר שעל כל הצעה שהצעתי, ואפילו בפורום ההתיישבותי הסגור ביותר, הותקפה על-ידכם בחמת זעם שלא היתה דוגמתה ומשיקולים פוליטיים. השיקולים הלא-מייים חדלו בכלל, הם נדחקו הצדה. תקפו ללא הרף משיקולים פוליטיים.

בזמנה קיבלה הממשלה החלטת על עיבוי ההתיישבות בפיתחת-רפיח. חברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, האם את יודעת למה אין עיבוי של ההתיישבות? גם כן בגללכם, בגלל הדיבורים וההתקפות שלכם שהם שלוחי הרסן לחלוטין.

ובכן, אני מציע להפריד בנושאים האלה. אני בכל מקרה מפריד. אני יכול להיות חלוק אתך על נושאים מסויימים ואני ודאי חלוק אתך על נושאים מסויימים. אך בנושאים לאומיים אינני מפריד בין מי שיושב משמאל, מי שיושב מימין ומי שיושב היום מלפנים. בכלל היום הכול התערבב ואי-אפשר לדעת מי שמאל ומי ימין. אני ניגש לעניינים הלא-לאומיים בגישה לאומית. יש כאלה שסבורים שהגישה הזאת מוטעית, זו זכותם. אבל אני ניגש לנושאים האלה ללא חלוקה בין מפלגה כזאת או כזאת.

ולעצם ההצעה, מאז 1976 נמצאים בהקמה חמישה ישובים: ה' אודם, שעל, גשור ב', יונתן וגמלא. בשלבי איכלוס נמצאים אורטל וקצרין. נוסף לכך נמצאות בתיכונן מתקדם התנחלויות ברמתה ובאזור בריכת רם. ישוב נוסף שאושר הוא ארשח במרכז רמת-הגולן.

להתיישבות ברמת-הגולן יש חשיבות עליונה מבחינה בטחונית, מדינית וכלכלית. בנוסף לכך צריך להדגיש ואולי לחזור ולהדגיש נקודה שאנו ממעינים לדבר עליה בזמן האחרון, שההתיישבות ברמת-הגולן היא בין הגורמים המבטיחים שלא יתאפשר עוד לחזור ולהטות את מקורות הירדן כפי שניסו הסורים לעשות בעבר. בטעות מדברים תמיד על מועד פתית מלחמת ששת הימים ומציגים את התאריך כ-5 ביולי 1967. מלחמת ששת הימים לא התחלה בתאריך

הממשלה, כפי שעשתה חברת כנסת מסיעת המערך, בתביעה לזרז עוד יותר את פעולות ההתנחלות, זה קצת גרוטסקי.

מי אם לא ממשלת הליכוד היא המממנת מתחת לשולחן או באופן בלתי חוקי את הפעולות של גוש אמונים ואת פעולות ההתיישבות הבלתי חוקית שהוא מבצע? כל יום מבשר לנו תכניות חדשות להרחבת ההתנחלות בשטחים הכבושים: פעם זו של סגן שר הבטחון לעיבוי ולהרחבת ההתנחלויות הקיימות, כאשר מדובר על הפקעת אלף דונאם לכל אחת מארבעים ושתים ההתנחלויות הקיימות בגדה; פעם זו תכניתו של שר הבטחון להקים שש ערים חדשות; פעם מדובר על שינוי בפירוש התקנות לניהול רכוש הנפקדים בשטחים הכבושים כדי להפקיע מאות אלפי דונאם נוספים לצרכי ההתנחלות חדשה ופעם, מרוב התלהבות להתנחלות ולהפקעות, מוכנים אפילו לפעול תוך "ציפצוף" על הצורך לקשט את פעולות ההפקעה וההתנחלות בנוצות חוקיות, כפי שאירע בני-סאלח, ואז לא מותירים ברירה לבית-המשפט אלא לגנות ולבקש חזרה מתכנית אלה.

חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו אינה מסתפקת בכל זה והיא מציעה להרחיב צעדים אלה גם בגולן. נורסף על צעדיה של ממשלת הליכוד המחבלים בסיכויי השלום, כגון ההתנחלויות וההפקעות בגדה, בפיתחת רפיח ובסיני, הקמת המושבה החדשה של ישראל ברומ לבנון על הגבול הישראלי בשליטת שכירי החרב והפאלאנגות שם, נוסף לכל הצעדים הפרובוקאטיביים האלה המחבלים בשלום מציעה חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו להוסיף עוד צעד, וזרזו ההתנחלות ברמת הגולן.

כפי שאנו מגנים את כל צעדיה של ממשלת הליכוד המגודדים לאינטרס השלום, מגנים אנו את הצעתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו ואנו מציעים להוריד אותה מסדר-היום של הכנסת.

היור' פ. שינמן:

חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו, האם את מסכימה להצעתו של שר החקלאות להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון?

שרשנה ארבל-אלמולינו (המערך):
כן, אדוני.

היור' פ. שינמן:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: הצעת שר החקלאות להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון והצעת חברת-הכנסת תופיק טובי שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

— רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

— מינוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוץ והבטחון נתקבלה.

זה אלא ב-3 בנובמבר 1964, כאשר כמוכר עוד ישבנו בגבולות 1967 וכאשר הסורים בראש כל המדינות הערביות התחילו לבצע את הטיית מקורות הירדן. הייתה אומר שאם יש דבר המבטיח כי תופעה כזאת לא תישנה, הרי זה הגורם של התיישבות יהודית צפופה וחזקה ברמת-הגולן.

אילו ציג שונים, מדיניים ותקציביים, הם המונעים תכנית התיישבות נרחבת יותר ברמת-הגולן. אולי לא מונעים, הייתי אומר משהים או מעכבים. יחד עם זאת, בנוסף לתקציב שהזכירה כאן חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו, בהחלט מושקעים עכשיו סכומי כסף גדולים לפיתוח מקורות מים ולהקמת מפעלי מים חדשים. אני עושה כל מאמץ שאני יכול כדי לקדם את ההתיישבות ברמת-הגולן.

לאור חשיבות הנושא אני מציע להעביר את הדיון לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

היור' פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת טובי, להצעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתה של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו.

בזמן שגוברת התביעה לממשלת ישראל, מצדם של חוגים שונים בארץ וגם בעולם, להפסיק את פעולות ההתנחלות בשטחים הכבושים שהן מעשים המנוגדים למאמץ להגיע להסדר שלום; בזמן שגוברת ההכרה בציבור שההתנחלות בשטחים הכבושים היא כיום פרובוקאציה נגד המאמצים לשלום, באה חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו מהמערך ותובעת מממשלת הליכוד דווקא לזרז את פעולות ההתנחלות בשטחים הכבושים. בזמן שבתוך חוגי הקואליציה הממשלתית נשמעים כיום קולות התובעים להפסיק את ההתנחלות לפחות באופן זמני, ולו רק למראית עין, לתקופה הנקראת תקופת המשא-ומתן לשלום, בתנאים אלה באה חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו מהמערך ומאיצה בממשלה לזרז את ההתנחלות בשטחים הכבושים. זה נשמע קצת מגוחך.

מגוחך ואולי גם חמור היה לשמוע היום מפי חברת-הכנסת עמוס הדר (הרביץ) מהמערך את ההצעה למנוע את שובם של עקורי בירעם ואיקרית לכפריהם. חברי מפלגת העבודה, אם אתם תתחרו עם הליכוד בנציות כזאת ובקיצוניות יתר לאומית כזאת, אתם תמשיכו להצטמק ויחד עם זאת להיון את מדיניות הליכוד המנוגדת לעניין השלום ולשפורך מים על טחנות ההכנה למלחמה חדשה.

בהעלאת הצעה זו מגישה חברת-הכנסת ארבל-אלמולינו למעשה שירות פוליטי זול לממשלת הליכוד ולקיצוניים יותר שבתוכה. הצעה זו היא למעשה חיפוי על צעדיה של ממשלת הליכוד, שבהם היא נוקטת כדי לזרז את ההתנחלות ולהפקיע ללא הרף אדמות נוספות. ידוע שמקמים חברה פרטית בגדה לקניית קרקע ברמאות בשטחים הכבושים. ידוע שמקמים התנחלויות נוספות באצטלה של חופרים אר-כיאולוגיים ומחנות צבא, ואחרי כל זה, לבוא אל

חברת ל"ב, ישיבה קכ"א

— חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (תיקון) (שינמן, מלמד, אמיר, פעיל, ארבל-אלמוזלינו); הצעות לסדר-היום (ארבל-אלמוזלינו, מ. כהן) —

ה. חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (תיקון), תשל"ח—1978 *

(הצעת חבר-הכנסת א. מלמד)

עדיפות לוועדת הכספים היות שהוועדה פועלת בסמ-כות הכנסת.

עד כמה שידוע לי אין התנגדות להצעה זו ואני מציע להעביר אותה לוועדת הכספים של הכנסת לה-כנתה לקריאה ראשונה.

אני רוצה לציין שלא קבעתי בהצעתי את תחולת החוק. אני רוצה להשאיר זאת לוועדה מתוך כך שיש שתי אפשרויות: או להחיל אותו רטרואקטיבית מת-קופה מסוימת או להחיל אותו מהיום, שעליו נח-ליט. הצעתי האישית היתה להחיל את החוק מתחילת שנת הכספים הנוכחית אבל, כאמור, אני רוצה להש-איר זאת לוועדת הכספים.

אני מציע, גברתי היושבת-ראש, להעביר את הצ-עת החוק לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשו-נה.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי הכנסת, אין דברי תשובה, יש הסכמה ומו-צע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

האם ניתן לקבוע כי השיטה שבה הציג חבר-הכנסת מלמד את החוק היא: רעד צו דער וואנט, משמע, אף אחד לא עונה?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (תיקון), תשל"ח—1978, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

ו. הצעות לסדר-היום

1. איכות הסביבה ושינוע פחם מחיפה לתחנת הכוח בחדרה

עיון מחודש בנושא היא החליטה באופן חד-משמעי על חדרה, ואני מצטט: "גם מבחינה כלכלית וגם מבחינת איכות הסביבה פריקת הפחם בחדרה עדיפה על חיפה". אולם לרשות הנמלים יש אינטרס ברור להתרחבות, להתפתחות ולהתפשטות ועל כן נרקמו בחדרי חדרים תכניות להכנת התשתית לפריקת הפ-חם בחיפה, ובכך מטעים את השרים ואת הממשלה. תכניות אלה לא הובאו לידיעת הוועדות הסטאטוטו-ריות ולאישורן, והן תכניות לטווח ארוך ולא לשנים מספר.

גברתי היושבת-ראש, שינוע פחם דרך חיפה יג-רום נזקים חמורים לאיכות הסביבה למשך שנים רבות ויגרם לנזקים בעלי השלכות על הפעילות הכל-כלית כתוצאה מפליטת כמויות גדולות של אבק פחם. אפרט את הנזקים אחד לאחד.

הי"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעת חוק קס"ו, חוק גימלאות לנוש-אי משרה ברשויות השלטון (תיקון), תשל"ח—1978. יביא את הצעת החוק חבר-הכנסת אברהם מלמד.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, —

יעקב זאק אמיר (המערד):

אדוני היושב-ראש, אין נוכח באולם אף לא שר אחד.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

לא צריך, יש הסכמה.

— הצעת החוק שאני מביא לפניכם עתה באה לתקן אי-הבנות בחוק הגימלאות לנושאי משרה בר-שויות השלטון, שוועדת הכספים, אשר הכנסת הסמיכה אותה לפעול בשמה ובסמכותה, עומדת לעתים בפ-ניה.

ההצעה אומרת לתת עדיפות להחלטות של ועדת הכספים של הכנסת, אשר באה במקום הכנסת לצורך זה, על-פני הוראות חוק עובדי המדינה (גימלאות) [נוסח משולב], תשל"ל—1970.

בחוק שירות המדינה או חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל יש הוראות בדבר מניעת כפל גימ-לאות ובדבר האחוז המירבי של הגימלה שלה יהיה זכאי האדם מקבל הקיצבה הן בעד התקופה שעבד כעובד מדינה או כחייל בשירות הקבע והן בעד התקופה שכהן במשרה ברשויות השלטון. דבר זה נוגע למספר מצומצם של מקרים שנתקלנו בהם. למ-עשה הייתי אומר שהוא נוגע לנשיא המדינה, לש-רים, למפקד המדינה, לשופטים, דיינים וקאדים.

אם יש סתירה בין חוק עובדי המדינה ובין הח-לטות ועדת הכספים בעניין זה, הצעתי אומרת לתת

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום: איכות הסביבה ושינוע פחם מחיפה לתחנת הכוח בחדרה, של חברי-הכנסת מאיר כהן ומשה שחל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר כהן.

מאיר כהן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנוסע בכביש החוף בין חיפה לחדרה יכול להבחין בקצב המהיר של בניית תחנת הכוח ליד חוף הים הסמוך לחדרה. יש להניח שתחנה זו תופעל באמצעות פחם בראשית 1981. בשלבים הראשונים של תכנונה הועלו כמה הצעות למיקום פריקת הפחם, אם בחיפה או בח-דרה, ולשם כך הוקמה ועדת-חורב אשר בדין-יוחש-בון הראשון שלה קבעה אמנם את חיפה, אולם לאחר

חיים קורפו (הליכוד):

חבר-הכנסת מאיר כהן, באיוז עיר אתה רוצה שזה יהיה?

מאיר כהן (הליכוד):
בחדרה.

חיים קורפו (הליכוד):

אם זה יהיה בחדרה, כל מה שאמרת יהיה בחדרה.

שר-האגרייה והתשתית י. מודעי:
חדרה אינה רחוקה מחיפה.

מאיר כהן (הליכוד):

תחנת הכוח רחוקה מאוד מחיפה, בעוד שנמל חיפה ממוקם בתוך העיר. זו היתה הטעות הראשונה של ממשלת המאנדאט. תראה את התוצאות ואני אמנה אותן אחת אחת.

בספטמבר 1975 הגישה חברת החשמל תזכיר על ההשלכות של פריקת הפחם בחיפה מבחינה כלכלית ומבחינה איכות הסביבה. בתזכיר צוינו עובדות אלה: מדובר בשנים האחרונות בפריקת 3.4 מיליון טונה פחם לשנה, היינו כ-10,000 טונה ליום. אחרי צימצום של 90% מהפליטה על-ידי נקיטת אמצעים למניעת הפליטה — אם יינקטו ואם ישמרו על כך — ייפלטו לאוויר 2.5 קילוגרם אבק פחם לכל טונה בנמל חיפה, כלומר 25 טונה ליום. התכן הטנטאטיבי לפליטת אבק הוא 120 קילוגרם ליום, היינו פליטת האבק מפחם היא פי מאתיים יותר מהתכן המותר, ולדעת מומחים היא פי שלושה-מאות.

גברתי היושבת-ראש, פריקת הפחם בנמל חיפה מחייבת מיתקני פריקה, מיתקני טעינה וכן מיתקני פריקה בחדרה. אם יפורק הפחם בחדרה יהיה צורך בפירות הפריקה בלבד. יש שתי אפשרויות של הובלת הפחם לחדרה מנמל חיפה: באמצעות דוברות, ברכבת או בשניהם גם יחד. ההובלה בדוברות מחייבת רכישה של דוברות וגוררות, השקעה נכבדה לא רק בציוד אלא גם בחיפועול ואחזקה. ההובלה ברכבת תגרום לכך שקו הרכבת היחיד העובר בלב חיפה ליד בית-החולים "רמב"ם" יהיה עמוס ביותר ושהמחסום ליד פסי הרכבת בכביש המוביל לבית-החולים "רמב"ם", לשכונת בת-גלים ולתחנה המרכזית של "אגד" יהיה חסום לעתים קרובות, דבר שיש בו סכנה לחולים או לפצועים המועברים באמבולאנסים והזקוקים לטיפול נמרץ ושיכול להסתיים באסון, נוסף לפקק התינועה שיווצר ואשר קשה יהיה להתגבר עליו.

נעשה תחשיב שאם הפחם יובל ברכבת יש סיכוי לפליטת חצי אחוז ממשקל הפחם המובל, היינו 50 טונה נוספים של אבקת פחם ייפלטו נוסף לעשרים וחמישה הטונה שכבר הזכרתי. ענן של אבקת פחם יתפור מחיפה לאורך החוף בין חיפה לחדרה ויגרום נזק קשה לחקלאות לאורך כל הדרך. שקיעת אבק הפחם מהאוויר תוך הים וכן תוספת של אבק פחם שיגיע לים כתוצאה משפיכה ישירה תוך כדי פריקה וטעינה וכן משטיפה על-ידי הגשם יביאו לזיהום חופי מפרץ חיפה בנוסף לזיהום אשר המפרץ

כבר סובל ממנו וכוונתי לופת הנשפכת ממכליות ולשפכים הנשפכים מהקישון לים. גברתי היושבת-ראש, מניתי כאן את ההשלכות הנובעות מהתזכיר שהוגש על-ידי חברת החשמל וברצוני להוסיף עוד כהנה וכהנה.

רבתי חברי הכנסת, חיפה סובלת מאחוז גבוה של חלקיקים מהתעשייה הפטרוכימית, בתי-הזיקוק, הדשנים, מפעלי המלט "נשר" ומפעלי תעשייה אחרים במפרץ חיפה. לא רק זאת, היא סובלת בימי הקיץ, במיוחד כאשר נושבת רוח מזרחית, מריחות רעים וריח עילים הנפלטים מבתי-הזיקוק ומיתר התעשיות. מדוע יש להוסיף על סבלם של תושבי העיר חיפה? אבק הפחם שיתפשט בעיר יססה את קירות הבתים, יצבע אותם וגם את העצים ומעט הגנים שנשארו לפליטה בשחור. מי ידאג לנקות או לצבוע את קירות הבתים? מי ישא בהוצאות? ייגרם גם נזק כלכלי לנמל חיפה ולעיר עצמה. מוצרי היבוא והיצוא שיוחזקו במחסני הנמל יכוסו שכבת אבק שחור, דבר אשר יהיה בו פגם אסתטי ואף יותר מזה, תהיה בו סכנה לבריאות התושבים לא רק בחיפה אלא בכל הארץ. לא ניתן יהיה להקים מפעלי תעשייה נוספים בחיפה ובסביבתה ודבר זה יפגע בכלכלתה של העיר. ענן שחור יהיה בקביעות מעל העיר חיפה ומעל חופי הרחצה ואתרי הנופש שבלאו הכי אינה משופעת בהם. גברתי היושבת-ראש, זה שנים קיימות תכניות לפיתוח חוף הריבירה בחיפה, אם כי הן לא הגיעו עדיין למימוש. עם פריקת הפחם בחיפה אפשר יהיה לשכוח תכניות אלה ולגנון.

אני פונה ממש ברגע האחרון, אדוני השר, אליך, לפני שהגזירה תונחת על חיפה, ומבקש ממך לעשות הכול כדי למנוע את פריקת הפחם בחיפה. וזאת, כדי שלא ייגרם נזק לעיר כי ממילא יצטרכו לפרוק את הפחם בתוך הסמוך לתחנת הכוח בחדרה. ואם אכן מעבירים את הפחם מנמל חיפה לחדרה, מדוע תסבולנה שתי ערים? תחנת הכוח מוקמת ליד חדרה ומדוע צריכים גם אנחנו לשאת בסבל הזה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזילנו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל, להצעה באותו נושא.

משה שחל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דבריי אני מבקש להצטרף לדברי קודמי, חבר-הכנסת מאיר כהן, שאני מסכים להם ללא כל הסתייגות. אני מבקש להתנצל מראש על שאולי אחזור על חלק מהנתונים שהוא ציין אבל מאחר שהשומעים במליאה התחלפו, הם לא ישמעו את הדברים פעמיים.

(קריאה: בסך-הכול יש שלושה שומעים.)

היחיד שייאלץ לשמוע את הדברים פעמיים הוא שר האגרייה והתשתית, אבל אולי דבריו של חבר-הכנסת כהן ודבריו ישכנעו אותו לחזור להחלטותיה של ועדת חירם ב'.

שתי ועדות הוקמו כדי לבדוק את שינוע הפחם ומיקומו, האם הפחם ישנוע מנמל חיפה או ממקום אחר. ועדת חירם ב' שהוקמה לעניין זה בדקה וקב-

יפעילו אותה בדלק נוזלי ולא צריכות להיות גם השקעות, שאני אפרט. לאחר שנודע לי שאנשי הכנ"ס, לפתרון זמני שיעלה מיליוני לירות. זאת גם אם נעשה בהנחה שהפתרון יהיה אמנם זמני, אבל במציאות שלנו בישראל ידוע שאין דבר קבוע מפת"רון זמני שמציעים אותו לתקופה של שנים מספר ואין לי ספק שהוא ייפך לפתרון קבע.

חברי הכנסת, כדי לבדוק מה קורה ניסיתי לפנות גם לשר התחבורה. לאחר שנודע לי שאנשי רשות הנמלים טוענים כי לגבי נמל חיפה אין צורך בכלל ברשיונות של ועדת התיכנון המקומית כדי להקים מסוף, אני חשבתי — אודה על האמת ואומר אותה במלוא גילוי הלב, לאחר התייעצות עם ראש העיר בחדרה על כל הסיעות מכל המפלגות — שהתנגדות חבוא מוועדת התיכנון המקומית בחיפה. שהרי זכ"אית עיר להביע את דעתה, אם דבר שרוצים להקים בתחומה עלול לסכל ולסכן את קיומה הכלכלי, הסביבתי וכל המתלווה אליהם. והנה הופתעתי כאשר שמעתי שאומרים ברשות הנמלים, ששטח הנמל הוא תחום אקסטריטוריאלי ושאין צורך לקבל רשיונות כי הם אינם זקוקים לשום אישור משום גורם. עובדה היא, שבניגוד להחלטתה של ועדה, בניגוד לוועדות התיכנון המקומיות שאליהן חייב לפנות כל אזרח הרוצה לסגור מרפסת, יוקם מסוף פחם בניגוד להחלטות ובשם תומניות תיקבע עובדה שתשאר כסידור של קבע.

כותב לי שר התחבורה בתשובה למכתבי אליו: "נושא מסוף הפחם עדיין נמצא בבדיקה במשרד". איוו בדיקה? הרי היתה ועדה, היא בדקה וסיימה את עבודתה. ממשיך השר ואומר: "בעוד כחודש ימים נדע פרטים מדויקים יותר". התשובה היתה ב"ב" 12 במאי 1978. ועוד נאמר בה: "בשלב זה אין באפשרותי למסור לך מידע מוסמך יותר בנידון". אתמול עולה שר התחבורה והתקשורת לדוכן ומתפלמס אתי ואומר שהוא מחלבת, ושהוא מופתע על שאני מגיש הצעה לסדר-היום.

נאיר כהן (הליכוד):

האם מותר לי לגלות לך סוד: במשרד התחבורה הכינו תכניות בקשר לנמל חיפה לעוד תשע שנים. זה לא זמני, זה יהיה קבוע.

משה שחל (המערך):

אני הלוא טוען זאת. שר התחבורה והתקשורת אומר לי שהוא מחלבת. אדרבה, מחלבת יחד. אני לא מכיר דרך אחרת שבה יכול חבר כנסת להתלבט אלא להגיש הצעה לסדר-היום או לקום ולנאום, במיוחד כשמדובר בנושא שהוא רגיש לו.

רבתי חברי הכנסת, קודמי ציין נתונים ומספרים על ההשפעה שתהיה על הסביבה אם ישנוע הפחם בחיפה. אני רוצה לומר לכם דבר נוסף בעניין התזכיר שחברת החשמל הגישה לפני שנה וחצי אודות ההשפעה על הסביבה. באותו תזכיר נאמר שייעשו מאמצים, אני מדגיש מאמצים, להקטין את פליטת האבק של הפחם על ידי 90%, אך זה במקרה שהפתרון יהיה פתרון של קבע. זאת אומרת, אם מדובר בפתרון של קבע, כמות האבק שתפורז יום יום היא

עה כי לפריקה ישירה של הפחם בחדרה יש יתרון גם לכלכלי וגם סביבתי על-פני הפריקה בחיפה, כאשר ההיבט הסביבתי חשוב יותר. משרד התחבורה אימץ את מסקנותיה של הוועדה, אבל כנראה אין די באימוץ מסקנות של ועדה כי במציאות מתברר שהשרים והממשלה אינם פועלים על-פי המלצותיה של ועדת חירם ב' ואף קובעים בשטח עובדות הנוגדות את קביעתה של הוועדה. עובדה היא שמאז סיימה ועדת חירם ב' את תפקידה בחודש יולי 1976 או בחודש אוגוסט 1976 —

שר-האגריגיה והתשתית י. מדעי:
ב-1977.

משה שחל (המערך):

— מאז סיימה ועדת חירם ב' את תפקידה לא נעשו דברים כדי לבצע את המלצותיה.

גברתי היושבת-ראש, בחיפה נפוצו שמועות שלמות הכול ועל אף המלצתה של ועדת חירם ב' הפחם ישנוע בחיפה. כדי לוודא אם יש אמת בשמועות אלה, פניתי לשר האגריגיה והתשתית בשאלתה בתאריך 13 בפברואר 1978 וקיבלתי עליה תשובה המאשרת את החששות שעליהם דיברתי. שר האגריגיה והתשתית ענה לי, כי מסוף הפחם במרחק שני ק"מ לומטר מהחוף בחדרה, כפי שהוצע על-ידי ועדת חירם ב', הוא ראשון מסוגו בישראל והוא מהווה בעיה הגדסית קשה לפתרון. אדוני השר, ועדת חירם ב' ידעה שזה פתרון אולי לא ראשון מסוגו אבל נדיר ושהוא איננו קיים במקרים רבים, ובכל זאת המליצה על כך לאחר שבדקה את הבעיות ההנדסיות והרכובות בהתקנת המסוף בחדרה. צריך היה לומר דבר זה מקודם ולא אחרי שהוועדה בדקה והמליצה. לא רק זאת, עכשיו אומרים לנו — וזה מטריד ביותר — שלא מוקמת ועדה לבדיקה מחודשת של הנושא. משמע, שההמלצות של הוועדה הקודמת שרירות וקיימות ואיש לא שינה אותן.

אומר לי שר האגריגיה והתשתית: "ביקשתי משר התחבורה והתקשורת שיווה על בדיקה חוזרת על אפשרויות הפריקה בנמל חיפה ואפשרות הובלת הפחם מחיפה לחדרה ברכבות או באסדות. רשות הנמלים מטפלת בנושא". אני שואל את השאלה: אם אמר גם היתה החלטה — והחלטה כזאת היתה — שאין לשנוע פחם בחיפה אלא צריך לשנוע אותו בחדרה, שהרי הוועדה המליצה על חדרה כמקום השינוע, לשם מה צריך לפנות לשר התחבורה שיבדוק מחדש את שאלת השינוע דרך נמל חיפה? או באה התשובה שזה יהיה פתרון זמני.

גם אילו היו מתחילים את הבנייה בחודש אוגוסט 1977 היתה בניית המסוף מסתיימת בשנת 1981 או בשנת 1982 ואז היה נשאר פער של שנה בין הקמת תחנת הכוח ובין הקמת המסוף בחדרה, אם וכאשר יקימו אותו. יש לעניין זה שתי תשובות: האחת, צריך להתחיל בעבודה מיד, כי ככל שמתחילים מהר יותר כן תסתיים מוקדם יותר התקנת המסוף. והשנייה, התחנה הזאת תוכננה מראש כדי שתוכל לעבוד גם על דלק נוזלי. במשך השנה הזאת של פער הזמנים

היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לשר האגרניה והתשתית, לתשובה.

שר-האגרניה והתשתית י. מודעי :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה להיטפל לעובדה שדווקא שני חברי כנסת מחיפה הם שהעלו את ההצעה הדחופה לסדר-היום. כיוון שאין לנו בחירות אזוריות במדינת ישראל ואם הבעיה היא בעיה, ההגיון היה מחייב שתקום בכנסת "כצעתקה", אבל לא צעקה אינטרסנטית כזו שקמה, אם כי אי-נני פוסל אותה ואינני מוסמך לפסול אותה. אני מבין את דאגתם אבל אינני מבין את הפאניקה ואת השימוש בביטויים כמו "כל אורחי חיפה על כל מוסדותיהם". יכולתי להבין את עצמתך התקיפה אילו קמו פה נציגי חיפה המוסמכים והיו אומרים: חיפה מוחרת על אספקת חשמל כי אינה מוכנה לשאת בנטל — יהיה הנטל כאשר יהיה — בנטל האקולוגי ובנטל התברואתי. אבל לבוא ולומר: חיפה איננה רוצה וחיפה דרה היא שתשא בנטל הזה, זוהי טענה לא מוצדקת מבחינה ממלכתית כוללת, לא בכנסת ישראל.

מאיר כהן (הליכוד):

אדוני השר, אני חייב לתקן את דבריך. סלח לי. חדרה תסבול מזה ממילא, הרי ממילא יצטרכו לפרוק שם את הפחם, מדוע צריך להוסיף גם לחיפה?

שר-האגרניה והתשתית י. מודעי :

את הארגומנט הכבד הזה כבר העלית בדבריך ואינני מתכוון להתעלם ממנו. אינני בטוח שזאת תפייס עולמך בכל תחומי החיים, שמי שכבר סובל שיסבול עד הסוף. אבל עוד ניגע בסוגיה הזאת.

על-כל-פנים שמחתי שאיש ממגזשי ההצעה לא טען, שאולי אין לנו בכלל צורך בתחנת כוח מוזנת בדלק של פחם. לכן אני מניח שתחברי הכנסת המכובדים מבינים יפה את הכורח שבהקמת תחנת כוח זו שתהיה מוזנת בדלק פחם. העניין הוא חיוני ועקב ההשתחררות החלקית שבעשתי מתלותנו בדלק הנוזלי, שמקורותיו או עיקר מקורותיו, הם להוותנו במדינות עוינות לישראל, בעוד שהפחם מקורו במדינות הארדות בדרך-כלל את מדינת ישראל. לכן ההשקעה של כ-300 מיליוני דולרים נוספים בהסבתה של תחנת כוח משימוש בדלק נוזלי לשימוש בדלק פחם מוצק נתקבלה, לפי עניות דעתי, ככורח המציאות. כל נסיון לומר עכשיו שאולי נפעיל את התחנה בינתיים בדלק נוזלי הוא נסיון הפוגע בעצם היעד שהיה — לפי דעת המחליטים דאז, היינו הממשלה הקודמת, אבל בעניין זה אנחנו בהחלט מסכימים אתה — כורח מציאות למניעת סכנה רבתי. אסור להשהות החלטה זו אפילו יום אחד מעבר למתחייב מהשלמת ההקמה של תחנת הכוח בחדרה.

אומר רק זאת, שבשלב זה, ואני מדבר גם על דעתי של שר התחבורה, מסתמנת עדיפות לפריקה בחיפה אם כי אנחנו ממשכים, ונמשיך גם לאחר שהחלטה תיפול, לבדוק אלטרנאטיבות, ואנסה להסביר במה דברים אמורים.

47 טונה ליום בשעה שמונת 120 קילוגרם. אך אם מדובר בפתרון זמני, הרי לא ישיקעו במיתקנים העור לים ממון ואז תהיה כמות האבק לא 10% בלבד אלא הרבה יותר, ומי יודע לאן נגיע. מלבד השאלה האם תטית של עיר שחורה כולה, אני מדבר על השפעה ממשית מבחינה תברואתית ומבחינה כלכלית.

רבותי, אני רוצה לדבר אולי בצורה יותר דראמטית כדי לזעזע. משמעות שינוע הפחם דרך נמל חיפה היא סגירת העיר וכליה טוטאלית שלה מבחינה כלכלית. אם מדובר על שינוע הפחם דרך נמל חיפה, ההשפעה תהיה הרסנית על כל היבוא והיצוא העוברים דרך הנמל, ואז אחת מהשתיים: או שחלק מהסחורות יעברו לנמל אחר ואז יהיה מחסור בעבודה, בלאו הכי יש היום תחרות די גדולה וחיפה אינה יכולה להרשות לעצמה בשום פנים ואופן שחלק משינוע הסחורות העוברות דרכה ייעשה במקום אחר, או שמבחינה כלכלית אנחנו נפסיד יצוא לארצות שונות.

אולי מיהו יענה ויאמר לי: האם הממשלה והנוגעים בדבר בדקו באיזה מקום מה תהיה הפעם הפחם על יצוא ההדרים? האם מיהו מתאר לעצמו שפרי ההדר היוצא דרך נמל חיפה יעבור ויגיע לצרכן עם חלקיקים של פחם? מה תהיה ההשפעה? האם יקנו אותו בכלל? אבל יתירה מזאת, יש בחיפה תעשיית מזון. אני יודע, למשל, שמפעל כמו "בלורבנד" בודק היום אפשרויות של סגירת המפעל אם אמנם יעבירו את שינוע הפחם לחיפה. הוא לא יוכל בשום פנים ואופן להישאר בתחום הנמל, כשכמות כזאת של פחם תעבור דרכו.

חברי הכנסת, כתוצאה מזיהום הים והחופים תהיה גם פגיעה חמורה באתרי הנוף והתיירות לאורך כל הסביבה וחיפה בתוכה, בעיקר חיפה, כעיר המנסה להתמודד עם הבעיה.

אני רוצה לסיים ולשאול שאלה שאיש, לדעתי, לא נתן דעתו עליה. הרי אין לנו דוברות שיעבירו את הפחם. המשמעות היא או קניית דוברות או בניית צי של דוברות. מיהו ערך חשבון כמה זה יעלה? ואני רוצה לגלות לכם שערך חשבון אלה חברת החשמל, שבתחילה היו לה הסתייגויות, דווקא היא ממליצה לשנע את הפחם בחדרה ומציעה הצעה מהפכנית. היא אמרה שגם מבחינה כלכלית הדרך הנולה ביותר היא לטבע שלוש אניות וליצור מהן מזון ליד חדרה, וממנו ודרכו אפשר יהיה להעביר את הפחם. זו הצעה די מהפכנית אבל, לדעתי, היא ראויה לבדיקה והיא עשויה לזרז את התהליך של הקמת המסוף בחדרה.

אני רוצה לומר לשר האגרניה והתשתית דבר אחד ואיני אומר אותו, חסידות-לילה, כאיום: אם הממשלה לא תחזור בה ולא תישאר נאמנה להחלטות ועדת חירם ותשנע את הפחם דרך חיפה, אני מבטיח שכל אורחי חיפה, בכל יללם היציבורית, על כל מוסדותיהם, לא יאפשרו שדרן עירם ועבר הפחם, דבר שמשמעותו היא הרס העיר מכל הבחינות, תברואתית וכלכלית גם יחד.

לכן אני מציע לכנסת שתדון בנושא.

כאשר נתקבלו המלצות — לא החלטות — ועדת

או שהם אפילו לטובת חדרה, אך אין לכך שחר; הם אמנם הוכירו שהבעיות ההנדסיות זהות, אך אין לזה שחר. בחדרה אנחנו צריכים להקים מיתקן, חבר-הכנסת שחל, שאין כמוהו בעולם ואין דומה לו. זה לא רק עניין של המרחק מהחוף. התגלית שגילית בבית הזה, שהנה חברת החשמל באה עם רעיון חדש של טיבוע אניות, איננה חדשה כלל ועיקר. זו המ-לצה של פרופסור פרברון שהוא מומחה גורבגי, היא הוגשה לנו לפני ארבעה-חמישה חודשים והיא נב-דקה במרוצת הזמן הזה.

גם הפתרונות ההנדסיים, לא של שובר הגלים בלבד אלא של המזח ושל מערכת השינוע ממזח הפריקה אל החוף, הם בעיות הנדסיות שלא נבדקו עדיין בשום מקום בעולם. הבעיה לגבי חדרה היא לא בעיה של משך זמן בלבד, היא לא בעיה של מחיר ותחשיב כלכלי בלבד. היא בעיה יסודית של תכנון בסיסי. האם זהו פתרון הנדסי בריקיימא? האם בכלל זה ניתן? יש דעות לכאן ויש דעות לכאן. לגבי חיפה לא קיימת השאלה, האם הפתרון ההנדסי ניתן. יש הרבה נמלים בעולם והרבה ערים גדולות מחיפה בעולם שבהן הפחם נפרק בטבורין בין אם זה נמל ים ובין אם זה נמל נהר. כזאת היא לונדון רבתל שהפריקה נעשית בטבורה. והערים הללו אין בהן שום מפגע אקולוגי.

ברצוני להסביר הסבר היטב נקודה זו. בשריפת פחם הסכנה היותר גדולה היא בגאזי הפליטה. נפלט גאז גפריתי בהרכבים אפשריים שונים שעלול להיות מפגע תברואתי אם אין נוקטים אמצעי בטיחות מיר-ביים. לראשונה שמעתי כאן שפחם מוצק בצורה של אבני פחם או בצורה של אבקת פחם הוא מפגע תב-רואתי, פה לראשונה שמעתי זאת. אין אף מומחה בריאותי שאומר שהפחם הוא מפגע תברואתי יותר מאבק חול. אין שום קשר בין השניים. יותר מזה, בארצות רבות משתמשים באפר ובפחם ומפזרים אר-תם במתכוון יחד עם דשנים בשדות כדי למנוע סחיפת דשנים, ממש מפזרים במכוון ובאופן נרחב על-פני מאות אלפים של אקרים מפני שאין בו שום מפגע תברואתי. נכון שלפחם בפיוזר דק ובכמויות גדולות יכולה להיות בהחלט השלכה של אי-נוחות. זה כן, אבל בחיפה זאת, הפחם בכמויותיו המתוכננות הוא מפגע אסתטי הרבה יותר קטן מ"נשר", הוא מפגע בריאותי מינימאלי, אם בכלל, בהשוואה לגאזי הפליטה מבתי הויקוק ברוח מזרחית או מהתעשייה הפטרו-כימית. מה שמקבלים בחוצות העיר חיפה בטיפוס בכלי רכב במעלה בכישיה מבחינת גאזי פליטה זו סכנה בריאותית מוחשית. מה שנתקבל מאבקת פחם אין לו שום קשר עם מפגע בריאותי.

מאיר כהן (הליכוד):

לכן צריך להוסיף גם את זה לחיפה.

שרי-הארגניה-ההשתית י. מודעי:

זה לא להוסיף כי זה איננו ממין הטענה בכלל. שם מדברים על מפגע בריאותי ופה מדברים במקרה הטוב ביותר על מפגע אסתטי.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, יש תקן שבו נקבע מה מותר בעיר

חירם ב', הן היו באותו תוקף שבו ניתנו המלצות ועדת חירם א' שנה קודם לכן ושחייבו את הקמת מערכת השינוע בחיפה. באותה מידת תוקף, באיתו מספר הקולות ובהסתייגות אחת נתקבלו החלטות וע-דת חירם א' וועדת חירם ב', לא היתה יותר ולא פחות פניות בקבלת המלצות ועדת חירם א' מאשר בקבלת המלצות ועדת חירם ב'. העובדה שאותה וע-דה, באותו הרכב פונקציונאלי, הגיעה באותה הח-לטות לשתי מסקנות הפוכות בצורה קטבית מצביעה על הקושי שבקבלת ההחלטה.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, אני רק חייב להפנות את תשומת-לבך שוועדת חירם ב' נקבעה כתוצאה מעירעור על ההחלטה הראשונה. היא שינתה את החלטתה כאשר היא לפניה ההחלטות הקודמות, ולכן לא קיימת המ-לצה מול המלצה אלא קיימת המלצה שבאה להח-ליף המלצה קודמת.

שרי-הארגניה-ההשתית י. מודעי:

אילו לא נחפז, הייתי מסביר. ועדות המוקמות על-ידי שר או שרים, תפקידן להמליץ לשר או לשרים שהקימו אותן. אותם שרים ערכו בדיקה חוזרת, כא-שר לפנינו היו מונחות המלצות ועדת חירם א' והמ-לצות ועדת חירם ב'.

מנחם סבדור (הליכוד):

דעת מיעוט בתוך אחת מהן.

שרי-הארגניה-ההשתית י. מודעי:

כן, דעת מיעוט בתוך אחת מהן.

הבדיקה נעשתה בהרכב פונקציונאלי ומקצועי, ש-איננו נופל מהרכבן של ועדת חירם א' וב' שהיו זהות, ובסיוע של מומחים בין-לאומיים ממדרגה רא-שונה, כאשר כל ההומר ניתן להם ולא הועלם מהם שום פרט. כלומר, יש בדיקות שנעשו במסגרת שתי הוועדות, חירם א' וחירם ב', ויש בדיקות גוספות שנעשו בהתאם להמלצות ועדת חירם ב' ויש המלצות של צוות היגוי בין-משרדי שבדק את ההמלצות הללו. לא פלא שאנו דנים בנושא זה בחודש יוני, כאשר המלצות ועדת חירם ב' הוגשו לנו באוגוסט של השנה שעברה ובלחץ של זמן כי היו לבטים קשים מאוד, גם כלכליים, גם הנדסיים, גם של איכות הסביבה וגם ציבוריים כלליים. כל השיקולים הללו הובאו לפ-נינו ונידונו פעמים מספר בהרכב מרכזי ובהרכבים משתנים. המסקנה שקראתי לפניכם, שמסתמנת עדיפות לפריקה בחיפה היא המסקנה שהתקבלה על-ידי כו-לנו, גם בהסתייגות, אבל על-ידי שני השרים שמניו את הוועדות הללו והיא התקבלה לאחרונה ממש.

אני רוצה להסביר את הבעיה המרכזית. קודם-כול הייתי מציע לחברי הכנסת לא להעמיד עצמם כמומחים, גם אם הם קראו את מסקנות ועדת חירם א' וועדת חירם ב' ואפילו של צוות ההיגוי שהגיש את מסקנותיו האחרונות לפני פחות מחודש. וזאת מפני שהבעיות הכלכליות וההנדסיות הן סבוכות ביותר תר בשתי האלטרנאטיבות. אבל השאלה שעוררו כאן נבעה בעיקר מהחששות האקולוגיים שלהם. הם אמנם הוכירו דרך אגב שהשיקולים הכלכליים הם זהים

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
לא הייתי מעוניין לסכסך חיפאי בחיפאי.

אליקים (גוסטב) בדיאן (הליכוד):
מודעי, אם יש תכנית אחרת, לא מפרסמים או-
תה? בעתונות המקומית בחיפה, ב"שחף" ו"כלבו", מת-
פרסמים דברים שמצדיקים פאניקה אם הם אמיתיים.
אתה מתאר תמונה אחרת, מודעי זה לא מתפרסם?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
התכנית התקבלה רק ב-48 השעות האחרונות, התכ-
נית הזאת על מרכיבי ההנדסים בתקבלה, לא בפרוט-
רוט, ב-24 השעות האחרונות, לאחר שהוצאנו ממנה
מרכיבים שהייתה בהם אי-נוחות אסתטית, ואני מדגיש
את המלה אסתטית, על-פי התקנים המקובלים במדינת
ישראל.

הייתי רוצה לגעת בכמה נקודות ספציפיות שה-
עלו חברי הכנסת. חבר-הכנסת כהן, אינני יודע אם
רשות הנמלים יש לה אנטרס של תשתית או לא.
הנטל שהם נוטלים על עצמם בבניית המערכת הזאת
בחיפה הוא כבד. הוא מוסיף להם עבודה קשה.
אינני יכול לראות מדוע רשות הנמלים, שממילא,
גם אם היה נמל הפחם נבנה בחזרה היא היתה הבע-
ים, מדוע תהיה לה עדיפות מנקודת מבט אקספאנ-
סיוניסטית לבנות דווקא מיתקן קטן יחסית ביחס
במקום נמל חדש בחזרה? אין שום יסוד לטעון
הזה. היא אינה מסתירה שום דבר, היא קיבלה אי-
שור לתכנית הסופית רק ב-24 השעות האחרונות.
ידעתי שיש על כך דיון בכנסת ולכן חשתי שש-
הדיון להביא את הממצאים וההחלטות קודם לכנסת.
אנחנו מתכוונים להביא זאת לידיעת תושבי חיפה כולם
באמצעות סרטים וחבורות הסברה. אם הם ידעו את
העובדות לאשורן, אין שום סיבה שתושבי חיפה ירצו
להתנגד לשינוע פחם מנמל חיפה.

הטיעון השני שהעלה חבר-הכנסת כהן — ואני
לא אוכל להתמודד אתו בכשרון הפיזי ובתיאורים
של המפגעים שהיו על עיר החרמל מכל עבריה — שה-
יות שער החרמל כל-יך מוכית, אולי סביר לה-
עביר חלק מהמכות למישהו אחר. הטיעון הזה, מוס-
רית, אולי תופס. זה היה אולי תופס אילו זה היה
מסוג המפגעים שתוארה, גאזי פליטה, אבק דל של
צמנט, שהם באמת מפגעים בריאותיים. אתה רוצה
לשחרר דווקא את חיפה מנושא שאיננו מפגע כזה?
אילו העלית את הטענה שצריך להזיז את בתי-החי-
קוק מחיפה, את התעשייה הסטרוכימית, הייתי מבין.
אבל דווקא בדרך סמלית ולסלק מחיפה מפגע שאיננו
מפגע?

חבר-הכנסת שחל, כבר הדגשתי, שוועדות חירם
וכן ועדת ההיגוי שהגישו לנו את המלצותיה בשנה
שעברה הן ועדות ממליצות. ההחלטה והאחריות היא
של השרים בראש-וראשונה, ואם נקיים דיון, היא
גם של הבית הזה. ועדות אינן מחליטות. הואיל והיו
המלצות נוגדות, השרים במקרה זה לא קיבלו את
ההמלצות על-פי התרשמות כללית אלא, במידת כש-
רוגם הטכנולוגי ועם כל השיקולים הציבוריים וה-
סביבתיים, בדקו את מרכיביהן של התכניות הללו
ומסקנתם בנויה על כך.

מסוימת וליום, המציאות שמדובר עליה היא פי מא-
תים. לפי גירסתך כדאי באמת שהממשלה אולי תא-
מץ שיטה ותמכור לאנשים שקיות של אבק פחם
בתור דבר מאוד בריא, אם זה כל-יך טוב. אילו הפחם
לא היה מוזק, לא היו קובעים תקן שמעליו אסור
שתהיה פליטה.

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
חבר-הכנסת שחל, יכול להיות שההערה ההיתר-
לית שלך היא במקומה. אבל בשביל זה להפסיק את
השר בהצעת הנושא, לא הייתי ממנהר לעשות זאת.

יש שתי גיאות באינפורמאציה הטכנית שחברי
הכנסת שהעלו את ההצעות שוגים בהן. מודעי? כי
הפתרון המוצע פשוט לא מוכר להם. הפאניקה שנוצרה
לא נוצרה על בסיס של אינפורמאציה שניתנה. הרי
אתם אינכם יודעים מה הוא הפתרון ההנדסי המוצע. אתם
יודעים שהיה איזה שהוא פתרון באזור נמל חיפה.
אבל נספח ועד להספקת המסנקות ועד ללקיחת מספרים
מהמלצות ועדת חירם או ממקורות אחרים, המרחק
הוא רב, כי הפתרון המוצע איננו זהה עם הפת-
רונות שהוצעו אז.

קודם-יכול איננו מדברים על שינוע ברכבת העניין
הזה הורד מסדר-היום בשלב מוקדם ולא מסיבות
אקולוגיות. אני עצמי נסעת בארצות, בעיקר באנגליה
שבה חייתי שנתיים, לאורך אלפי קילומטר שבהם
הובלו מטעני פחם בסדרי גודל פי עשרות מאלו
שיובלו בארץ-ישראל ואתה אינך רואה בשנים האחר-
ונות סימן על מסלול המסילה או בסביבתו של אי-
זה שהם כתמים שחורים. לכן אסורנו את האלטרנא-
טיבה של רכבת משיקולי אקולוגיים. הסרנו אותה
משיקולים כלכליים. לא כדאי, אנחנו יוצרים פקק
באזור החוף. כדי להתגבר עליו יש להשקיע הש-
קות גדולות מאוד בגשרים, במעברים ובמחסומים
ובמסילה מקבילה שהן גבוהות. לכן הסרנו את האלטר-
נאטיבה הזאת של שינוע ברכבת מחיפה לחדרה.

נושא שני שהסרנו הוא הנושא של ערום פחם
בחיפה. המספרים שנקבת, חבר-הכנסת שחל, גובעים
מערמות פחם קבועות בגודל נתון. איננו מתכננים
ערום פחם בנמל חיפה. אנחנו מתכננים שינוע ישר
מספנות לאסדות בלי איחסון קרקעי בחיפה. לכן
המספרים שהגשמתם, אין להם שום יסוד. מדידה כזאת
לא נעשתה, ניתוח כזה לא נעשה. נעשה ניתוח של
ערמות פחם בגדלים שצויינו. לכן הפאניקה איננה
במקומה. אבל לך לא חשוב שהסיבה אינה קיימת,
הפאניקה ישנה. ניתוח מקצועי, הנדסי, ישר, נאמן
לעובדות, אם עליו יעשה הניתוח ועל יסוד המס-
פרים — — —

משה שחל (המערך):
הניתוח נעשה על-ידי המחלקה לאיכות הסביבה
בעיריית חיפה, על בסיס שיטה שאתה מדבר עליה.

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:
עיריית חיפה אינה יודעת את השיטה הזאת כי
היא גובשה סופית רק בשבוע האחרון.

אליקים (גוסטב) בדיאן (הליכוד):
בעיריית חיפה הם לא יודעים על פתרון חדש.

אלטרנאטיביות שעדיין נוכל להזדקק להן מבלי שייגר-
מו הפסדים כלכליים.

לכן, מהאופי הזה של דרך הפעולה גובע שהפת-
רון החיפני הוא פתרון ראשוני, ולא נכון מה שא-
מרת, שהזמני הוא היציב ביותר. אין אנחנו מרפים
מהתיכנון האלטרנאטיבי המקביל, אבל נפעיל אותו
רק אם יתברר שאכן יש השלכות סביבתיות מש-
מעותיות.

גברתי היושבת-ראש, יש לי רק דרך אחת כי
אינני רוצה להצניע את השאלה הכבדה הזאת, אני
בהחלט מסכים שהבית יקיים דיון.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
אני מציע להעביר לוועדה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת מאיר כהן, אתה מסכים?

מאיר כהן (הליכוד):
אני מסכים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת שחל, אתה מסכים?

משה שחל (המערך):
אני מסכים. לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
ועדת הכנסת תחליט על הוועדה. האם השר מס-
כים?

שר-האנרגיה והתשתית י. מדעי:
אני מסכים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את
הנושא של שני חברי הכנסת לוועדה. על הוועדה
תחליט ועדת הכנסת. נצביע.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הוחלט להעביר את ההצעה לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת.

הערה אחרונה לחבר-הכנסת שחל: כן, תתפלא,
מישהו נתן את דעתו על ההשפעה של פריקת הפחם
בחיפה על יצוא ויבוא הסחורות. והמסקנה של גותני
דעתם היא שלא קיימת בעיה. אפשר לדבר על הבעיה,
אפשר אפילו בהבל פה ליצור אותה. אבל בפועל,
טכנית, במציאות לא קיימת בעיה זו.

חברי הכנסת, הנסיון בעולם בפריקת פחם ושי-
נוע, גם בדרכי יבשה, הוא נסיון חיובי. במרוצת
השנים הקרובות תיראנה עוד כמה מיליוני טונות של
פחם משונעות, אם מעבר לים ואם ממחצבי פחם
בתוך המדינות לאזורים של תחנות כוח. ההובלה הזאת
תהיה על-פני מאות אלפי קילומטר של ים ובוודאי
אלפי קילומטר של יבשה וזאת לפי נסיון שיש למ-
דינות שמשמשות בפחם. אחת הדוגמאות לכך היא
בריטאניה הגדולה, שנציגיה ומומחיה היו כאן שלוש
פעמים כי הם ביקשו לבוא ולראות במו-עיניהם ולא
לקבל את הנתונים והתכנון בדרך הכתב. הם היו,
הם ביקרו באתרים, גם בנמל חיפה וגם במקום המ-
יועד בחדרה. הם בדקו את קו החוף, ולאחר היסו-
סים — ולא אסתר מהבית שהיו להם היסוסים —
הם הגיעו להמלצה חד-משמעית שאין סכנה חבר-
אית אלא רק קושי אסתטי מינימאלי, ושאין שום
סיבה לבנות בשלב זה נמל לפריקת פחם ומערכת
שינוע בחדרה. חדרה לא תהיה תחנת הכוח היחידה
המונעת בפחם במדינת ישראל. אנחנו כבר מתכננים
תחנת כוח נוספת, אולי בזיקים בדרום. בהחלט יכול
להיות מצב שתהיה תחנה שלישית ורביעית, ואפילו
בפנים הארץ.

אין שום סיבה להקים בשלב זה נמל פחם. המי-
קום שלו צריך להיות כזה שיהא תואם את הפיזור הג-
אוגרפי כפי שמתוכנן לטווחים ארוכים ולא בטווח
הקצר והמיידי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אדוני השר, אם אתה תעביר לוועדה, תוכל לתת
את ההסבר היפה שלך לוועדה.

שר-האנרגיה והתשתית י. מדעי:
אם למרות הנסיון החיובי בעולם יבהיר הנסיון
שיירכש בישראל שיש בכל זאת השלכות סביבתיות,
חבר-הכנסת שחל, טוב לך לשמוע כי זה דרוש לך
מבחינה ציבורית, אם למרות הנסיון החיובי בעולם
וכתוצאה מנסיון התחלתי שיירכש בשינוע מחיפה ית-
ברר שיש השלכות סביבתיות, יהיו בידינו תכניות

2. מניעת סגירתו של מפעל הטקסטיל בבית-שאן

דינה מבני העדה הדרוזית, הצירקסית והבדואית. 700
פועלים ועובדים אלה מאפשרים לציבור נוסף במספר
דומה להתפרנס מבית-החרושת "כיתן" בבית-שאן. מדו-
בר בשליש לערך של כלל המפרנסים תושבי העיר,
שהם כשני שליש מכלל המפרנסים הצירקסיים.

בית-שאן עברה תקופות קשות מאז הקמתה. כי-
שוב פיתוח היא בעלת חשיבות עליונה בקליטת על-
ייה, במיזוג גלויות, בפיוור אוכלוסייה, בהגברת היי-
צור ובפריון העבודה, באיכות החיים ובבטחון השוטף.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום
של כמה חברי כנסת בנושא: מניעת סגירתו של
מפעל הטקסטיל בבית-שאן. רשות הדיבור לראשון
הדוברים, חבר-הכנסת אמיר.

יעקב זאק אמיר (המערך):
גברתי היושבת-ראש, עמיתי חברי הכנסת, מפעל
"כיתן בית-שאן" מעסיק כ-700 פועלים, 500 הם תו-
שבי בית-שאן וכ-200 עובדים אחרים הם אורחי המ-

גלת לשווקם בארץ ומחוצה לה לעומת חברות אחרות כגון "ארגמן", "קשת" ו"אתא", הצוברות רווחים נאיבי משיווק מוצריהן ומחיימות בכבוד? נמסר לי כי מערכת השיווק בחברת "כיתן" כושלת ושהיא מנוהלת כמו חנות מכולת. האם מישהו בדק מציאות עגומה זו? מה הן הסיבות האמיתיות לאי-שיווק המוצרים המוגמרים של חברת "כיתן"?

רבותי חברי הכנסת, אם כבר מדובר בסגירת מטוויות, כביכול בגלל עודף חוטים בארץ, מדוע לא ייסגרו קודם מטוויות במרכז הארץ, כגון "סיב" ו"חור טון"?

גברתי היושבת-ראש, לפני חודשים מספר פוטרו כתשעים עובדים מ"כיתן בית-שאן" ואף-על-פי-כן הוכרס פל הייצור בשנת 1977 לעומת שנת 1976. להלן מעט עובדות: במטוויה, מ-170 טונה לחודש חוטים עבים הגיעו לייצור של 270 טונה חוטים דקים. באשפורה הוגדל הייצור בשנת 1977 לעומת 1976 מ-500 אלף מטר בד לחודש ללמעלה מ-570 אלף מטר בד לחודש. בדפוס הוגדל הייצור מ-250 אלף מטר בד לחודש ל-360 אלף מטר בד.

באמצעי שנת 1977 ביקר במפעלי "כיתן" בארץ מומחה בין-לאומי למטוויות, מר היידלברג. מומחה זה תיאר במסקנותיו את מצב הייצור במטוויות "כיתן" בית-שאן כהישג בלתי רגיל וזאת למרות הצידוד המיוז של בן חמש-עשרה השנה. מסקנות אלה נמסרו למנכ"ל "כיתן", מר שטיינגארט, ובאמצעותו לנציגי העובדים בוועד של המפעל. אני שמח לברך אותם מעל במה זו, גם על כך שבאו מ"כיתן בית-שאן" לכאן כדי לשמוע את הדוברים ואת נציגי המשרד. אולי גזירה זו של סגירת המפעל לא תהיה כעופל על עתידם.

גברתי היושבת-ראש, לפני כשישה שבועות ביקר במפעל מומחה שווייצארי לאשפרות, שהוזמן על-ידי הנהלת החברה כדי להמליץ על השקעות ארוכות טווח. וזאת כהמשך לביקורו של מנכ"ל "כלל", מר דברון, ב"כיתן בית-שאן", ביקור שתוצאתו היתה הרחבת רשמות עמוקה מהישגיו של המפעל בשנה האחרונה. מה קרה פתאום? מדוע הגענו לאיום של סגירת מפעל חיוני ביותר לקיומה של העיר בית-שאן? האם זוהי תוצאה מהציפיות ומהאמצעים של העובדים הרוואים במפעל זה את ביתם ואת מקור פרנסתם? לפי הדין וחשבון הפעול של מפעל "כיתן בית-שאן" לחודש דצמבר 1977 התברר שההפסד המצטבר לשנה זו היה 9,411,500 לירות ולא 36 מיליון לירות כפי שפורסם בכלי התקשורת. מסתבר שהשנה, החל מחודש אפריל 1978, עם עליית מחיר החוטים לעומת מחיר הכותנה, ההפסדים יצומצמו ואף תהיה נטייה לכיוון האיוון ואולי — אני מקווה — אף לרווח קל.

גברתי היושבת-ראש, מפליאות ביותר הן הכרזותיו של כבוד שר התעשייה, המסחר והתיירות, הנוכח פה, שללא בדיקת המאזנים הסכים עם חברת "כלל" שאינה יכולה לשאת עוד בהפסדים וכל בקשתו היא לדחות לכמה חודשים את הקץ על מקום עבודה גדול זה. לעומתו בא כבוד שר תאוצר ומבטיח לפעול ליצור

נזכור כי רק השבוע חדרה חוליית מחבלים דרך הירדן למושב מחולה שהוא קרוב מאוד לבית-שאן. במשך שנים ספגה בית-שאן זו בגבורה את הפגזות הירדנים ואת מהלומות המחבלים בחושביה והיום היא ניצבת בפני בעיה קיומית, היכולה היא להמשיך לתפקד כעיר פיתוח או שעליה לחדול מלהיות.

רבותי חברי הכנסת, אין מדובר פה במציאת מקורות תעסוקה אלטרנטיביים בלבד למובטלים הפורטנציאליים. מגוון התעסוקה בעיר פיתוח לצערנו מצומצם בהרבה בהשוואה למרכז הארץ. עובדים הנאצים לעזוב מקום עבודה במרכז הארץ לא יתקשי גם היום למצוא עבודה אחרת בקרבת מקום. אך פועלים, שכל מקצועם והתמחותם הוא הטקסטיל ושהם ותיקים בענף זה כשבשע-עשרה שנים רצופות נחשבים למתיישבים הראשונים שבאו לבית-שאן, הם שיפלו בין הכסאות ויישאר מחוסרי עבודה.

מה קורה למעשה בקונצרו של חברת "כלל" בעלת המפעלים בדימונה, בבית-שאן ובנצרת-עלית? בטרם אפרט את התמונה בכללותה, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להזכיר שבחברת "כלל" הושקעו כספי המדינה בסכומים של מאות מיליוני לירות. כל המענקים והאשראי הוזל ניתנו לחברה עקב היותה חלוצה בהקמת מפעלים באזורי הפיתוח, מפעלים שנועדו לספק עבודה ומקור פרנסה לתושבי הישובים הללו.

כעת חובקת "כלל" עולם ומלואו. היא עוסקת בעסקי תיירות, מלונאות, בנקאות, ביטוחים, מניות, ועוד היד נטויה. כל העסקים הללו נתאפשרו הודות לסיוע הרב שהמדינה הושיטה לה. חברת "כיתן", שהיא חברת-בת של "כלל", היא חברה יצרנית בשטח הטקסטיל, מן הגדולות בארץ. כידוע "כללטקס", שגם היא חברת-בת של "כלל", היא בעצם הקונה, המשווקת והקובעת את מחיר החוטים לכל המטוויות בארץ.

מחיר הכותנה, המהווה כ-50%—60% ממחיר החוט, לא מאפשר לשוק ברווח את החוט הבודד אלא יש למכרו כמוצר מוגמר בצורת בדים או בגדים. נמסר לי ממקורות מהימנים שבישיבת התיאום בין כל המטוויות בארץ הוחלט לדאוג לסגירת מטוויות שמסור גלות לייצר שלושת אלפים טונה חוטים בשנה, ותמוררת זאת הובטח למטוויות אלו שהן תקבלנה עשרים לירות לקילוגרם חוט לפי כושר הייצור שלהן למשך תקופה של שבע שנים.

אדוני שר התעשייה, המסחר והתיירות, החלטה זו על סגירת מפעל "כיתן בית-שאן" תביא לשליחת הפורעלים הביתה ולהפיכתם למובטלים ולמתוסכלים. הם יתינו בטל על הציבור כנוקדי סעד ולא כעובדים גאים ויצרניים. האם זאת צריכה להיות התוצאה של ישיבה בעיר ספר ובעיר פיתוח במשך שנים ארוכות?

היבט נוסף שעלינו להביא בחשבון הוא שבמשך רדי החברה בתלאיבי עובדים כשלוש-מאות פקידים, המהווים אולי גטל כבד על תקציב המפעלים היצרניים בבית-שאן, דימונה ונצרת-עלית. רבותי חברי הכנסת, מה מתרחש בתחום השיווק בחברת "כיתן", שמייצרת כ-1.8 מיליון מטר בד לחודש ואיננה מסו-

ההשקעות שנעשו במפעל "כיתן-דימונה" ו"כיתן-נצח-רת".

גברתי היושבת-ראש, נוכח מצב חירום זה עלינו להמשיך ולעודד את מפעל "כיתן-בית-שאן", לעודדו על-מנת שיתפתח ויתבסס בחברה הישראלית ובכלכלתה ולדאוג לכך שלא ייסגר. לא תמיד השיקולים הכלכליים היבשים יכולים להכריע ביישוב חלקים גדולים של מדינת ישראל. משבר בא ומשבר חולף, אך ערי הפיתוח לעולם תישארנה על מפת המדינה. עלינו לנקוט מדיניות לאומית על העדפה ברורה לסיפוק צרכיהן של ערי הפיתוח. הגשמת מדיניות פיזור האוכלוסיה מחייבת חקיקה מועדפת בכל התחומים. לצערי, דור החלוצים והאידאליסטים חלף, ועלינו ליצור מערכת תמריצים ממשיים שיעודדו אנשים לעבור לערי הפיתוח. רק כך נוכל להביא לחיזוק ערי הפיתוח שלנו, שבהן הערובה לעתיד המדינה ולשלמותה איננה ארץ.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליאב, להצעה באותו נושא.

אריה אליאב (מחנה שלי):

כבוד היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני שמח שנמצאים ביציע האורחים כמה מאנשי בית-שאן. אני גם שבע-רצון כי לבד משר המסחר והתעשייה שחלו בתו לשבת כאן ולבד מסגן שר המסחר והתעשייה שהיה כאן עד לפני רגע ובוודאי יחזור וחובתו להיות כאן — ואני רואה בשניים אלה, אם מותר, לומר, את יורשי בתפקיד תיעוש ערי הפיתוח — אני שמח שנמצא כאן השר לקליטת העלייה, דוד לוי איש בית-שאן.

כבוד היושבת-ראש, לא אני האיש שאשיר וא-ספר על בית-שאן. אבל גם לי, כאיש שעשה במיטב כוחו במשך שנים ובתפקידים שונים ללוות את העיר האמיצה, הקשה והמסובכת הזאת, מותר לומר כמה מלים על בית-שאן. כאמור ליוויתי עיר זו בתפקידים מכלתיים שונים, ביניהם גם התפקיד השייך ישירות לתיעוש של העיר ולהקמת המפעל שבו אנו דנים היום — וכוונתי לכהונתי כסגן שר לתיעוש ערי הפיתוח.

מלכתחילה אסור היה לשפוט את בית-שאן בקנה מידה הדומה לא רק למרכז הארץ אלא גם לאזורי פיתוח אחרים. אמנם נאמר בכתבי הקודש שלנו ובמאמרי חז"ל, שבית-שאן בנתה פתחו של גן העדן, והיא יכולה להיות כזאת. אבל כאשר אנו — ואינני מטיל אשמה על איש, אני אומר אנו, המוסדות המיישבים של הסוכנות והמדינה — שלחנו לשם אלפי עולים חדשים בסוף מלחמת השיחרור ובראשית שנות ה-50, הטלנו עליהם, ועליהם בלבד, מעמסה קשה מנשוא של אקלים, של מרחק, של חוסר אספקה ושל חוסר אמצעי ייצור כלשהם במשך שנים. והעיר הזאת עברה משבר אחר משבר ונעשתה לשם דבר במשברים שפקדו אותה. היא הפכה לכברה שדרכה עברו אלפי אנשים, שרק חלק מהם נשאר, כאשר הנשאר ארים נאבקים בקשיי יומם בעזרה מינימאלית של המוסדות.

בות ענף הטקסטיל ומצהיר שהממשלה רואה בביסוס ערי הפיתוח ואיכלוס הגליל עדיפות לאומית עליונה.

גברתי היושבת-ראש, הפעם אני מוכרח להסכים עם ידידי מר אברהם שביט, שעמו יש לי חילוקי דעות למכביר, האומר, ואני מצטט מתוך הראיון השבועי בעתון "מעריב": "יש לנו, במקום ממשלה, פדראציה של ממשלות, וכל שר הוא ראש הממשלה של המשרד שלו ובין ראשי הממשלה אין תיאום ואין אחדות".

רבתי חברי הכנסת, העיר בית-שאן הפכה להיות קרבן ובת ערובה למלחמות שבין המדיניות הליברלית, כביכול, של הממשלה לבין חברת הענק "כלל". איני יכול להשתחרר מן המועקה ומן הרושם שפרשת בנק "טפחות" היא, בין היתר, אשר יצרה את המשבר המלאכותי ב"כיתן-בית-שאן". מלחמות אלו בין ענקים פוגעות במציאות חייהם של אנשים שלווים היושבים ביישוב ספר והחיים על גיגע כפיהם, ואת זאת רוצים היום ליטול מהם.

גברתי היושבת-ראש, אדריכל הכלכלה הישראלית בכל הזמנים, מר פנחס ספיר זכרונ-לברכה, היה נדעק נגד מדיניות זו של שימוש בפועלים ופגיעה בפרנסתם לאור שיקולים כלכליים יבשים ומלחמות על שליטה ויוקרה. יחד עם זאת עלי להדגיש, שהמהפך הכלכלי הביא לביטול שתי קרנות, קרן הכותנה וקרן הצמר. קרנות אלו זיכו בעבר את ענף הטקסטיל בסכום של 100 מיליון לירות לשנה. על זה יש להוסיף את ביטול התמריצים האחרים. ההסכם לביטול הקרנות חייב צימצום הדרגתי במשך שבע שנים. ממשלה זו באה והפרה הסכם זה, למרות הודעותיה שהיא תכבד הסכמים שנחתמו על-ידי ממשלות קודמות, בכך שהמהפך הכלכלי שהיא יזמה הביא להפרש במחירי החוטים לטובת יבוא החוטים, הפרש המפלה לרעה את הייצור המקומי של חוטים. אני מקווה שידידי השר לקליטת העלייה יעמוד בהבטחותיו לגבי רום להפסקת יבוא החוטים מחוץ-לארץ במחירי הצפה ואולי יסייע בכך להמשך הפעלת המפעל.

לסיום דברי, גברתי היושבת-ראש, פנחס ספיר המנחה הביא לכך שדימונה, בית-שאן, אופקים ונצרת עלית הפכו לערים שחלק נכבד מאוכלוסיותן הפך לגורם פרודוקטיבי ויוצר במקום ציבור העוסק בעבודת יומו ולא צריגות. תעשיות הטקסטיל, כיום כבעבר, מסייעות לפיזור האוכלוסיה ולאנטגראציה של העולים שהתקבצו למה שכוונה בעבר "עירות פיתוח" ואשר חלק לא מבוטל מהן הפכו היום לערים משגשגות. אל תגרום אתה, אדוני השר, שערים אלה תהפוכנה למוקדי תסיסה ותיסכול חברתי, סייע בידי לעבור את המשבר.

מועצת עיריית בית-שאן, בישיבת חירום שבה השתתפו כל נכבדי העיר ונציגי המפעל, הביעה את דאגתה על שסגירת המפעל תגרום להתמוטטות כלכלית ולתסיסה חברתית בעיר. החלטותיה הן: 1. לתבוע את חיוק מפעל "כיתן" על-ידי חידוש הציוד הישן; 2. לתבוע את ביצוע הסיכום וההבטחה המפורשת לפיתוח קונפאציה במקום מחלקת האריגה ועל-ידי כך ליצור מאתיים וחמישים מקומות עבודה נוספים; 3. לתבוע את הרחבת ההשקעות במפעל, דוגמת

להיות תלויים במצב רוח של שגשגונות החבלנים? אני רוצה לסיים ולומר שיש בידי הממשלה הזאת, בידי כל ממשלה בישראל, די כוח, גם כוח מוסרי וגם כוח ביצועי, כדי לא לתת לעניין הזה לקום ול- התחולל.

אולי אומר מלה אחת בעיקר באוני השר לוי. כשבאתי לבית-שאן כמוכ"ל מפלגת העבודה, נתקלתי בוועד הפועלים במפעל הטקסטיל, הוא היה ועד של גח"ל. זה לא מצא חן בעיני, זה טבעי, לא אהבתי את זה, אבל זה היה ועד טוב, ועד חזק. זה היה ועד חזק שעמד על דעותיו בעניינים מקצועיים. אינני אומר שבגלל זה צריך להחזיק את המפעל ולהשאירו פ- תוח. אני רק לא מבין איך מגיעים בכלל למחשבה "לרדת" עכשוויו על בית-שאן.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ: מה זה שייד לעניין?

אריה אליאב (מחנה שלי):

אמרתי זאת במאמר מוכגר. זו רק תזכורת. אתה יודע והשר לוי יודע ואני יודע כי אנו מעולם לא התייחסנו לוועדים לפי "צבעם" הפוליטי ואני בטוח שגם אתם לא תתייחסו לוועדים לפי ההשתייכות המפלגתית של- הם. רק נזכרתי בזה. אני מסתכל על השר לוי ואני מסתכל על עצמי ונזכר שנתקלתי שם בוועד חדש של גח"ל. אין לזה שום מסקנות לא לכאן ולא לכאן, זו רק תזכורת, לא יותר.

לסיים, אני מקווה שהיום יעלה שר התעשייה, המס- חר והתיירות על דוכן הכנסת וקודם-כול ירגיע את תושבי בית-שאן ואת תושבי כל עמק בית-שאן, את תושבי ישראל ואת כל אלה שאוהבים את ערי הפי- תוח בכלל ואת בית-שאן בעיקר. אהנו מחכים היום לחשובה חד-משמעית מהממשלה בנושא הזה.

הי"ר ע. ארכלי-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קופמן, להצעה באותו נושא.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, חברי-הכ- נסת אליאב, תקשיב לי קצת ותקבל תשובה מה חלקה של חברת העובדים בנושא הזה ומה חלקה של מ- שלת ישראל. בשבוע שעבר הודיעה הנהלת "כיתו" אשר נמצאת בבעלות של קונצרן "כלל", אשר נמצא בבעלות חלקית, אבל גדולה מאוד, של בנק הפועלים אשר הוא חברת-בת של חברת העובדים שהיא שלוחה של ההסתדרות הכללית, על סגירתו של המפעל בבית- שאן ועל פטוריהם של שבע-מאות ועשרים עובדי המפעל.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אני רוצה לעזור לך ולומר שזה 25%... צריך לחייב אותם להישאר בבית-שאן.

חיים קופמן (הליכוד):

עם 25% אפשר להשתלט על קונצרנים עצומים. יש כאן מעל לזה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

העיקר שהפועלים יעבדו.

והנה, אחד המפעלים הראשונים שהוקמו בבית- שאן היה מפעל הטקסטיל. ואף הוא, יחד עם העיר כולה, עבר קשיים על גבי קשיים. לאט לאט ובמ- אמצעים, וקודם-כול במאמצים של אנשי העיר עצמם ובעזרה של המוסדות הממשלתיים ומוסדות הסוכנות, התחילה עיר זו לקום על רגליה, לגדל את בניה, לחנכם לתורה ולמצוות ולעבודה. זו עיר עובדת ממד- רגה ראשונה, והיא התחילה להתבסס. כמו בה מפעלים שונים סביב המפעל המרכזי, מפעל הטקסטיל, שהיווה את לב העיר מבחינה תעסוקתית במשך שנים. מפעל זה גידל דור של פועלים מקצועיים טובים בענף זה. ואז, בסוף שנות השישים ובתחילת השבעים, החלה העיר לסבול משורה של מעשי איבה ומעשי טרור, שאף הם איימו עליה, יחד עם המצב התעסוקתי, מכל הצדדים.

רק בשנים האחרונות ביותר התחילה עיר זו לנ- שום לרווחה מכל הבחינות. אנב, היספור על הילדה הרעבה שצעקה "לחם", "לחם", ב"קול ישראל" לפני כעשור לא היה נכון, לא היו בבית-שאן ילדים רע- בים, זה היה "טרק", "גימיק", של הראדיו.

כאשר החלה העיר לעמוד על רגליה התחילו אנ- שיה, שקודם היתה להם הרגשה שעושים להם עוול, לחוש גאווה, גאווה עצמית מוצדקת במפעליהם, במ- עשייהם וברמת מפעלי התרבות הקיימים בעיר הזאת. בית-שאן איננה כולה ורודה. היא רק החלה לצאת מהקשיים שבהם היתה נתונה. אסור, ממש אסור, בתחילת מפנה זה של העיר, לתת לה מכה שלא תתאושש ממנה. מכה כזאת, כלומר סגירת מפעל הטקסטיל של "כלל", אם תונחת על העיר בית-שאן, היא תחזיר אותה אחורנית כמה שנים.

אם הממשלה הזאת — ואני אומר זאת בלי רוע לב — רוצה ליישם קריטריונים של פרופסור פרידמן, אל תעשה זאת בבית-שאן. אל תתחילו בבית-שאן, תתחילו בתל-אביב. ואני אינני נגד מפעל מרווית, ואינני נגד סגירת מפעלים כושלים, אם הם באמת כושלים. העניין של מפעל "כלל" בבית-שאן לא נבדק עד סופו. האם "כלל" איננה יכולה להעביר לשם טכנולוגיות חדשות יותר, ניהול טוב יותר, ידע טוב יותר שיקים את המפעל על רגליו? אינני בטוח אם הדברים ידועים עד הסוף לשר המסחר והתעשייה ול- סגנו. עד שהדברים לא יהיו בדוקים במאה אחוז, אסור, ממש אסור, לתת ל"כלל" לסגור את המפעל. ואם יקום מישהו ויאמר: "רגע, 'כלל' היא חברה פרטית", הרי אין זה נכון ש"כלל" היא חברה פר- טית. יש לממשלה די מנופים להפעלים על "כלל". "כלל" היא חברה ציבורית, על-כיל-פנים אי-אפשר לקרוא לה חברה פרטית. זו איננה חברה של איש אחד ולא של משפחה אחת. עם כל הכבוד, זה איננו פרומצ'נקו ולא מושביץ. ומי כשר המסחר והתעשייה יודע כמה השקיעה הממשלה ב"כלל" מאז הקמתה, ואיזה יחסים קיימים בין הממשלה ו"כלל". וה- ממשלה יכולה — אני אומר זאת מנסיוני במקרים דומים — לתת הוראה ל"כלל": לא יקום ולא יהיה; פשוט, לא ייסגר המפעל.

כבר נאמר כאן מה היה אילו חלילה לחבלנים שבאו למושב מחולה היה "מתחשק" לעלות כמה קי- לומטר צפונה ולהגיע לבית-שאן, האם אנו צריכים

חיים קופמן (הליכוד):

תשמע לי, חברי-הכנסת אמיר, תראה שהקבוצה הזאת שקיבלה הרבה כסף מממשלת ישראל היתה ילד-לה לנווט אחרת את האניה בבית-שאן.

אורה נמיר (המערך):

תגיד שקראת את זה בעתון.

חיים קופמן (הליכוד):

טוב, אחזור ואומר שקראתי את זה בעתון. אמרתי קודם, אני חוזר ואומר, הטענה היתה שצריכים לסגור חלק מהמטוויות, שיש עודף ייצור וש-יסגרו את אלה שבמרכז הארץ כי שם יש גם מחסור בידים עובדות. אז המצב היה ברור, היה פתרון והכול היה בסדר. מה קרה שהחליטו פתאום לסגור דווקא את טקסטיל בית-שאן שאיננו במרכז הארץ? אם תאמרו שהתפוקה שם נמוכה, אין זה נכון. יש לי כאן מסמכים שוועד העובדים העביר לי על עלייה של 50% בתפוקה: במקום 170—180 טונה לחודש בשנה שעברה מייצרים היום בממוצע 270—280 טונה לחודש. וככל שהתפוקה עולה כך הם מקבלים ענשים.

ובכן, מה בכל אופן קרה? מנכ"ל "כיתן" טען ב-5 ביוני, כלומר לפני תשעה ימים, במפעל — ואני מוסר את עדות העובדים — שמה שקרה ב"כיתן" בית-שאן בזמן האחרון הוא הישג מדהים ואפילו נס. עכשיו צריכים להבין איך מתגלגלים הנסים תוך תשעה ימים. תוך שבוע ימים החליטה הנהלת "כלל" לשנות את המדיניות, וזאת למרות העובדה שמר יעקובוביץ טען, שסיגרו את המטוויות במרכז הארץ. דומני שהנס קשור בהסכם של "הוועדה לקביעת עקרון להשתתפות פלכים", זה גוף, קארטל של בעלי המטוויות בארץ, יש לי כאן המסמך של אותו קארטל. שוב, חשוב לציין שחלק מבעלי המטוויות הם חברי מועצת המגזר הלים של "כלל".

יעקב וא"א אמיר (המערך):

אני רואה ששנינו קיבלנו אינפורמציה מאותו מקור.

חיים קופמן (הליכוד):

נכון, אבל צריך לדעת לתרגם אותה. אתה מתרגם אותה לכיוון הממשלה, אני מתרגם אותה לכיוון חברת העובדים וההסתדרות. קודם-כול תעשה סדר בבית, שם נמצא הכסף.

יעקב וא"א אמיר (המערך):

לי חשוב רק דבר אחד, ציבור העובדים. כל אלה שיש להם כסף אינם מעניינים אותי. כל אלה שיש להם כסף שיתנו אותו לאלה שמקימים — — —

חיים קופמן (הליכוד):

הכסף עובר מהממשלה לחברת העובדים. שם נמצא הכסף.

משה קצב (הליכוד):

חברי-הכנסת אמיר, למה מנכ"ל ההסתדרות לא נש-אר לדיון?

מאיר פעלי (מחנה שלי):

אני יכול להגיד לך שהוא נמצא פה, אני יודע שהוא עלה אל יציע הקהל אל פועלי "כיתן" בית-שאן.

ההודעה גרמה לרעידת אדמה בבית-שאן, כי חמש-מאות מתוך כלל העובדים הם תושבי המקום. זוהי פגיעה ב-25% מכלל אלפיים המפרנסים של בית-שאן, מעירה החשובה על קו העימותים בת 12,000 התושבים. זוהי טראגדיה לעיירת הפיתוח בית-שאן שהיא ישוב ספר אשר סבל בעבר הקרוב מפיגועי מחבלים, פצצות קאטיושה ופעולות מחבלים. אם הממ"שלה לא תטפל במהירות בשיקום הכלכלי של הישוב הזה, הוא עלול להיפגע מוראלי וחס-יחלילה תהיה לזה השלכה לאומית ובטחונית.

נכון שיש כאן התנגשות של שיקולים לאומיים, חברתיים וכלכליים. אבל נושא כזה היה צריך להתברר בוהירות, באורך-רוח, תוך בדיקת הבעיה על-ידי הממשלה והבעלים שמאחריהם עומדים גופים ציבוריים כפי שהזכרתי: "כלל", בנק הפועלים, חברת העובדים וההסתדרות נציגת העובדים.

יכולנו לצפות שקונצרו "כלל" הידוע כמפעל משגשג ומצליח, והלוואי שיורבו כאלה בארץ, יטפל בנושא העדין והמורכב הזה ביתר אחריות לאומית. מדוע לא שמענו בשנה האחרונה על הצעות של "כלל" להסב את המפעל לענפים אחרים בענף הטקסטיל שהם הרבה יותר משגשגים, לדוגמה ענף הקונפקציה? ידוע לכו-לם שאחדים מבעלי המניות וחברי מועצת המנהלים של "כלל" הם בעצמם בעלים של מפעלי טקסטיל, מפעלים משגשגים מאוד, ודי לי אם אזכיר את קר-ייתגת. מדוע הם לא באו, אותו מפעל "כלל" עם חברי מועצת המנהלים שלהם, מדוע הם אינם מסו-גלים לבוא ולתת הצעות להסבה ולשיתוף פעולה עם מפעלים שיש להם בעיה ביצוא ומחסור בידים עוב-דות? אם היו רוצים רק קצת לעשות "חושבים", כפי שאומרים הצברים, היו מוצאים הרבה מאוד פתרונות לבית-שאן.

אין לי ספק שעם התכניות והרעיונות להבראה היתה גם הממשלה עוזרת כפי שעזרה עד היום. כי זאת יש לדעת: המפעל נבנה בעיקר בכספי הממ"שלה. סך כל ההשקעות של הממשלה במבנים וב-ציוד מסתכמות בערכים היסטוריים ב-50 מיליון ל-י-רות. מזה תמיכת הממשלה 75%. זאת אומרת קרוב ל-40 מיליון לירות בהלוואות ומענקים הם כסף רי-אלי של הממשלה בערכים הקודמים, שהיום שוויו 80—100 מיליון לירות.

אבל מה באמת קרה בבית-שאן? לפני כשבועיים הופיע בוועדת הכספים מר יעקובוביץ, מנהל אגף הטקסטיל בהתאחדות בעלי התעשייה שהוא בעל תש-לובת גדולה, וביקש מוועדת הכספים שנאשר או נמליץ על הלוואה של 100 מיליון לירות לענף הטקסטיל.

היח"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי-הכנסת קופמן, אני מוכרתה להעיר לך שאין מדווחים על דיוני ועדה. אני מבקשת ממך לקחת זאת לתשומת-לב.

משה קצב (הליכוד):

אבל הדיון מתקיים עכשיו במליאה.

חיים קופמן (הליכוד):

אני הודעתי לו שחל עומד לתקוף את ההסתדרות והוא אמר לי שהוא מצטרף לעובדים למעלה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

הוא אינו חייב לשמוע את כולם. הוא שמע את דברי והצטרף לפועלים.

חיים קופמן (הליכוד):

אני רוצה להתייחס להסכם הזה, חברי-הכנסת אמיר. מה אומר ההסכם? זו החומרה הגדולה ביותר. בסעיף ה' של ההסכם נאמר: כל המטוויות תשלמנה למטוויה המושבתת 20 לירות לכל קילוגרם כושר ייצור. התש-לום יבוצע במשך שנתיים—שלוש שנים בהתאם לסי-כום שנערך במשא-ומתן עם המטוויות. אם ההסכם הזה הוא חוקי או לא — אני חושב שהוא "סופר-קארטלי" — זו בעיה בפני עצמה. אבל אם נניח שכמות הייצור מגיעה ל-280 טונה לחודש, הרי זה אומר שהמפעל מייצר כ-3,300 טונה בשנה, כך שה-פיצוי שתקבל "כלל" תמורת "כיתן בית-שאן" יגיע ל-66 מיליון לירות. זה אבסורד שאין כדוגמתו ועוד לא קרה דבר כזה במשק.

משה שחל (המערך):

זה בערך החצי ממה שארליך נתן ל"אגודת יש-ראל".

חיים קופמן (הליכוד):

מה זה שייך? מה הקשר בין שני הדברים? אני מתפלל עליך, אתה בחור חכם ופיקח, מה הקשר? אני רוצה לשמוע מה יגידו עובדי בית-שאן על הע-רויתך אלה.

עכשיו נשאלת השאלה: מגיין הכסף שיינתן למט-וויות? אני חוזר ואומר: כל הכסף בא מממשלת ישראל. זה תמריץ שלילי שניתן בצורה גבוהה מאוד לסגירת מפעל שהתפוקה שלו עולה. עכשיו אפשר להבין איך קרה הגס הזה ואיך. אף-על-פי שהם עשו מאמץ אדיר השנה כדי להעלות את התפוקה ב-50%, הם קיבלו סטירת לחי. מתנה כזאת לא מקבלים בכל יום. המסקנה: ככל שהתפוקה גדלה, כך הפיצוי הגדל-שם גדל והולך ומעודד מפעלים עם תפוקה גדולה להיסגר. זהו גס הנסים: יותר תפוקה, יותר פיצוי-יים. כל המצב הזה מוכיח לי "חד-גדיא": הממשלה נותנת, הממשלה מממנת, הממשלה בונה, הממשלה מפצה, וכך על גבה של עיירת הפיתוח מנהלים "מש-חק מנהלים".

יעקב זאק אמיר (המערך):

אבל לצער, הממשלה הזאת עוד לא נתנה שום דבר.

חיים קופמן (הליכוד):

אני חושב שהקונצרנים האלה הם בני הטיפוחים שלכם, זאק.

חיים קופמן (הליכוד):

סלח לי, אני מוכרח להעיר לך לא לקרוא לח-בר-הכנסת אמיר "זאק".

חיים קופמן (הליכוד):

אני מוכרח להגיד לך, גברתי היושבת-ראש, שקשה מאוד לא לקרוא לזאק "זאק".

חיים קופמן (הליכוד):

אתה יכול לקרוא לו "זאק" מחוץ לאולם המליאה אבל לא מעל במת הכנסת.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אתה יכול אפילו לקרוא לי: זאק ידידי ורעי.

חיים קופמן (הליכוד):

אני חושב שבני הטיפוחים של המשטר הקודם התחילו עכשיו לסבול ולכן הם פותחים בהתקפת גג. זוהי הבעיה האמיתית. אני קורא לקונצרן "כלל" לג-לות יותר אחריות, למנוע את סגירת המפעל, להקים ועדה משותפת עם הממשלה לפיתוח התעשייה בבית-שאן ולבצע הסבה, אם הדבר אפשרי.

ופה אני חייב להעיר כי השר המנוח פנחס ספיר בא לבית-שאן בומנו והבטיח להם הסבה עליידי ציוד נוסף להדפסה וכדומה. אולם לאן הלך הציוד הזה? בדרך לבית-שאן הוא עבר הסבה לרעננה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

את הסיפור הזה שמענו כבר מזמן.

חיים קופמן (הליכוד):

אם כך, בוא ונלך יחד. אני לא חושב שהממ-שלה אשמה בזה אלא זה קשור בקביעת מדיניות. אני מציע שכל הגורמים ישתפו פעולה: ממשלת ישראל, חברת העוהדים, ההסתדרות וקונצרן "כלל", כי כולם קשורים ושלובים בנושא הזה. כולם יחד יוכלו להקים, לשפר ולפתח את בית-שאן. חייבים לפ-תח את העיירה הזאת. אם לא נעלה את רמת ההכ-נסה שם, היא תהיה עיירה נחשלת. יש לעשות הכול כדי לפתח, לחזק ולבסס אותה. כפי שהגשתי קודם, זהו ישוב חשוב על קו העימות וזהו בעיה מוראלית ולאומית ממדרגה ראשונה. הפתרונות הרבים הצצים חדשים לבקרים, כמו למשל בניית מפעלים בסביבה, יכולים אולי להיות פתרונות זמניים. אולם אם המצב לא ישתנה באופן יסודי, עלול הדבר לגרום אחריו ירידה מבית-שאן ועזיבתה, דבר העלול להביא לעיר-עור יסודותיה.

אני חושב שאף פעם לא היה במשק מצב כה קל לפתור את בעיותיה של בית-שאן, כפי שהדבר היום. במקום שקיים מחסור בידים עובדות, צריכים רק להוסיף את התעשיות הנכונות למקום הזה. זו עובדה שאותו קונצרן מוכרח בנה ופיתח מפעל די חשוב בחצור הגלילית, והיום אין בו די ידיים עובדות. כלומר, צריך "לעשות חושבים" לתכנן, להביא למקום את התעשיות הנכונות ולפתור את הבעיות. אינני חושב שהדרך היא עליידי פעולות בזק, שתוך כמה ימים מחליטים על סגירת מפעל מורח שגם מאוני מוכי-חים על הצלחתו. אני רואה בכל זה "פעולת תג-מול", ואינני יודע אם היא מתחילה ונגמרת רק בבנק "טפחות", אולי היא נמשכת עד אשדוד ודי לחכימא ברמיזא.

חיים קופמן (הליכוד):

רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת מרדכי אלגרבלי.

חוברת ל"ב, ישיבה כ"א

— הצעות לסדר-היום (אלגרבלי, אמיר, ארבל-אלמוזלינו, קצב, יצחקי, הורביץ) —

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חיים בצל הפחד, הפחד מאבטלה, זה גורלן של עיירות הפיתוח.

ביום 19 באוקטובר העבירה הכנסת לוועדת העבודה והרווחה את ההצעה של ידידי ורעי חברי-הכנסת אמיר לדון בנושא: פיתוריהם של פועלי "כיתן דימונה".

יעקב זאק אמיר (המערך):

הפיתורים ההמוניים של פועלי "כיתן דימונה".

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

הפיתורים ההמוניים של פועלי "כיתן דימונה".

אתמול דימונה, היום בית-שאן ומחר אולי אור-עקיבא, חיים בצל הפחד מאבטלה. זוהי מנת חלקם של תושבי עיירות הפיתוח ובוהו אני מאשים את כל הממשלות הקודמות, אשר בנו עיירה שלמה על ענף אחד. לא היה כל תכנון בעבר בעניין זה, ואני מקווה שהוא יהיה היום.

בדיקה מעמיקה של המצב בעיירות הפיתוח מראה שבשנים שמאז 1960 ועד היום יש מאון הגירה שלילי ברוב עיירות הפיתוח. מספר היוצאים גדול ממספר הנכנסים. זה המצב גם בבית-שאן.

הר"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

הרשה לי תיקון אחד: במקום עיירות פיתוח, ערי פיתוח.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

מהמלה "פיתוח" נשאר רק יפיה, בשנה האחרונה בלבד עזבו את עיירות הפיתוח אלפי אנשים —

משה קצב (הליכוד):

20 אלף נפש.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

ואנו עושים פלסטר את כל המדיניות שעליה אנו מדברים גבוהה גבוהה ושאותה אנו עושים נמוכה נמוכה, עושים מעט מאוד. הקצב הוא איטי ביותר. אני מקווה שסגן השר יצחק פריץ, הממונה היום על עיירות הפיתוח, ייכנס לעבודה זו במרץ ויגרום לשינוי מירבי במדיניות.

רבותי חברי הכנסת, אם אכן אנו מתכוונים ברצינות לנושא ערי הפיתוח, אנו חייבים לשנות מן היסוד את כל התפיסה, את כל המדיניות שהיתה עד כה בנושא זה. אני רוצה למנות כאן את יסודות המדיניות שאותה אני מציע: הצעה ראשונה, גיוון מקורות התעסוקה כדי שגורל עיר ילמה לא יהיה תלוי בענף אחד, במפעל אחד. בלא פיתוח כלכלי אין שום עתיד לערי הפיתוח. זו איננה בעיה חברתית. הבעיה החברתית קיימת היום יותר בשכונות מצוקה בתל-אביב ובירושלים. בעיות של עבריינות נוער קיימות היום יותר בשכונות התקווה בתל-אביב מאשר בערי הפיתוח. בחלק ניכר מערי הפיתוח הציבור יותר בריא מאשר בערים, ישנה יותר אופטימיות מבחינה חברתית. אולם בעיית ערי הפיתוח היום היא בעיה כלכלית.

יצחק יצחקי (הליכוד):

תן דוגמה, מה אתה מציע? איזה מפעלים אפשר לפתח באזורי פיתוח?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

כפי שאמרת, יש לגוון את מקורות התעסוקה ואסור שגורל עיר פיתוח שלמה יהיה תלוי בענף אחד או בסקטור תעשייתי אחד בלבד. אם בעבר הפנו לשם את תעשיות הטקסטיל, היו לכך סיבות מסויימות. אני לא בטוח שלא היו כוה שגיאות אבל היום בוודאי אין שום סיבה. לכך שרוב ערי הפיתוח יחיו על הטקסטיל. אנחנו יודעים את מצבו של ענף זה בעולם. זה לא ענף משגשג ביותר, זה לא ענף שיש לנו בו יתרון יחסי. יש לנו יתרון יחסי בענפים כלכליים הצורכים כוח אדם מיומן, הדורשים כוח אדם טוב ולא פועלים שחורים. במדינת ישראל יש לנו יתרון יחסי באיכות, לא בכמות, ואין שום סיבה להפנות ולפתח ענף שאין לנו בו יתרון יחסי. כאן אני דורש שהמדיניות החדשה לגבי ערי הפיתוח תהיה בגיוון של גיוון מקורות התעסוקה, במיוחד באותם סקטורים שלמדינת ישראל יש אפשרות לייצא יותר ולהרוויח יותר. אנב, אלפי תלמידים במערכת החינוך הלומדים כיום בבתי-ספר מקצועיים ומסיימים ברמה גבוהה אינם מוצאים תעסוקה במקצועותיהם, בעיקר בעיירות הפיתוח, בגלל בעיה של מקורות תעסוקה ואי התאמה בין מה שלמדו ומה שמציעים להם. יש פער כלשהו בין מה שעושה מערכת החינוך, בין המקצועות שהיא מכשירה להם, לבין מה שמציע השוק במקום.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:

באיזה מקומות, למשל?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בבית-שאן יש היום בית-ספר מקיף טוב שמכשיר הרבה מאוד ילדים למקצועות מכשירנות, חשמל ואלקטרוניקה. בוגרי בית-הספר הזה צריכים לנדוד, וחבל בד בבד עם מאמץ מערכת החינוך לספק בתי-ספר מקצועיים ברמה גבוהה, צריך להיות מאמץ גם מצד התעשייה להתאים את המדיניות שלה ואת ההשקעות שלה למדיניות החינוך.

הצעה שנייה למדיניות: לא ייתכן לדבר על פיתוח ערי-פיתוח אם איננו חושבים במושגים כוללניים של חינוך ושיכון. אדם לא יכול לעבור לעיר פיתוח אם אין בה רמה תרבותית ורמה חינוכית גבוהה ואם חסר בה מורה או פסיכולוג או רופא. כך אנו ניכשל בכל מה שלא נעשה. חייבים ללכת בכל הממדים.

נושא שלישי: שינוי במדיניות התמריצים. יש משרד התעשייה, המסחר והתיירות; יש סגן שר שאחראי על הנושא וחייבים לתת לו את מלוא הסמכויות לפעול.

משה קצב (הליכוד):

יש ועדת שרים לענייני רווחה, יש ועדת שרים לערי פיתוח.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אני מסכים אחר, חברי-הכנסת קצב, גם שם צריך לעשות סדר. אני מצפה מהממשלה הזאת שתעשה סדר. הממשלות הקודמות לקו בבירוקרטיה, בסירבול ובפיצול נושא אחד בכמה משרדים. הגיע הזמן שהממשלה — ויש היום קרדיט לממשלה — תתעלם מבעיות סט-עניות קואליציוניות. חייבים לחתוך בבשר החי אפילו אם הדבר פוגע בי או במישהו אחר.

אדם צורך תרבות הוא צריך לשלם פחות, אם הוא צורך שיכון הוא משלם פחות. השיטה שאני מציע נבחנה על-ידי משרד התעשייה והמסחר ועל-ידי משרד האוצר והיא תמריץ לאדם באמצעות שכרו, שבו יעשה מה שהוא רוצה. ירצה לגור בדירה גדולה ולשלם — ישלם; ירצה לגור בדירה פחות גדולה — ישלם. אין זה מתפקידנו להיכנס לחייו של האזרח ולחת לו סוב-סידה דרך מה שהוא צורך אלא דרך השכר שלו. הייתי שוקל ומציע שאת כל התקציבים הניתנים לסוב-סידה בדרך-עקיפה יתנו בדרך גלויה, בדרך של מס הכנסה שלילי או בדרך של שכר גבוה יותר. זה עדיף על פני כל השיטות של מתן תמריצים מתחת לשולחן, שבדרך כלל אדם אינו משתמש בהם. אני חושב שכדאי לשקול נושא זה.

הצעה אחרונה: אני בעד זה שאותה יד שמכוונת תהיה יותר גמישה כדי שיהיו פחות בירוקראטיה, פחות מעבר ממשרד למשרד ואם יש כיום אדם שממונה על עיירות הפיתוח צריך להגדיל את סמכויותיו, לעזור לו ולא שכל משרד ינסה להיות בעל הבית. זה לא עוזר.

מנחם סבידור (הליכוד):
צריך לפזר את כל הוועדות.

משה קצב (הליכוד):
במיוחד את ועדת השרים.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אני מסכים אתך.

באשר לנושא של בית-שאן אני מציע בצורה מאוד תמציתית: (א) לא לסגור את המפעל; (ב) לא יפוטרו אדם אחד מן המפעל "כיתן בית-שאן" אלא אם יש לו עבודה חילונית נאותה באותה רמת הכנסה; (ג) גיוון התעסוקה. אני קורא כאן לשר התעשייה, המסחר והת-יירות להעביר מייד ולאחר שלוחות של מפעלים גדו-לים במשק לבית-שאן; (ד) יש לפעול בצורה נמרצת לשינוי חוקי מס הכנסה כדי שהתמריץ הניתן לאנשים החיים בערי הפיתוח יהיה המריץ משמעותי; (ה) אני שולל כל פתרון שיביא לנדידת תושבי בית-שאן למפ-עלים בסביבה. ישבתי עם אנשי בית-שאן פעמים רבות והם מתנגדים לכך. הם תושבי בית-שאן, הם אינם תושבי הקיבוצים, עם כל הכבוד. הם רוצים לחיות בבית-שאן, לעבוד בבית-שאן, לפתח אותה, ואין שום סיבה שהם יהיו פועלים ומנהלים של קיבוצים, הם רוצים לחיות שם, לעבוד שם ולפתח את המקום שלהם. כל המדיניות שהיתה נהוגה ושלפיה פיתחו את הקיבוצים מסביב והביאו אליהם פועלים מבית-שאן, היא מדיניות פסולה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת אבטבי.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אם דנים אנו היום בבעיה דחופה וחשובה של המפעל בבית-שאן והשלכותיו על בעיות עבודה וחברה, מן הראוי שניתן דעתנו על ענף הטקסטיל בכללותו מחד גיסא ועל בעיית התעסוקה והעובדים בערי פיתוח מאידך גיסא, במיוחד על אותן ערי פיתוח הנשענות על ענף אחד.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

בממשלה הזאת כל אחד מכריז הכרזות מדיניות ואילו בענייני פנים לא מדברים ולא עושים.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
חבר-הכנסת אמיר, על זה נשוחח אולי אחר-כך.

אני רוצה להסביר מה דעתי בנושא התמריצים: שיטה זו של מתן תמריצים למפעל איננה מעודדת עובדים לבוא אליו. אתה נותן בסך-הכול סובסידיה למשקיע, אתה לא נותן סובסידיה לעובד במפעל. סוב-סידה צריך להעניק לעובד והייתי ממליץ על שיטה של מתן הנחות משמעותיות במס הכנסה לעובדים ולא חשוב באיזו עבודה הם עוסקים — זה יכול להיות עובד נדרש, זה יכול להיות פועל, זה יכול להיות עובד בתעשייה, עובד עיריה או איש חינוך — חייבים לתת תמריץ לעובד.

מנחם סבידור (הליכוד):
יש תמריץ.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
חבר-הכנסת סבידור, התמריץ כיום הוא לעג לרש, 7% במס הכנסה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
תדייק: זה רק לאזורי פיתוח א' פלוס.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
ההבדל בין משכורתו של אדם שחי בעיר פיתוח כמו דימונה — אגב, מהרבה בחינות זו עיר מצויינת ובתחום החינוך היא עיר לתפארת — לבין משכורתו של אדם שגר בבאר-שבע היא 7% בלבד במס הכנסה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
5%.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תודה על הדיק.

האם אתה חושב שאדם יעדיף לגור בדימונה ולא בבאר-שבע בגלל 7%? זו לא רק בעיה כלכלית, לא רק על-ידי פתרון בעיות כלכליות יפתרו נושא זה, צריך גם קמח וגם תורה. בואו נדבר על קמח: האם 7% פותרים את הבעיה? רק הוצאות התחבורה מדי-מונה לבאר-שבע עולות יותר מאותם 7% לחודש. בואו נדבר על תמריץ לשיכון: התמריץ ניתן היום למצרך. אם אתה קונה שיכון, אתה מקבל הלוואה מסובסדת. אני נגד השיטות האלה שמביאות לבירוקראטיה עצומה.

חיים קורפו (הליכוד):
מה תעשה בוועדה כשאת כל זה אתה מגולל כבר כאן?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
חשוב שהדברים יישמעו גם פה מעל במת הכנסת. אתה לא חבר בוועדה שאליה זה יובא.

חיים קורפו (הליכוד):
רק זה חסר לי.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
היום אתה נותן את הסובסידיות בצורה זו שאם

יש לגבש רעיונות בעיקר במקומות אלה ולחפש יוזמים ליצירת מקומות עבודה כדי לא לחדד את הב-ציות במקומות רגישים כמו בית-שאן.

לדעתי צריך להבטיח שלכל עיירה תהיה תשתית כלכלית, חברתית ומינהלית-אורגנית משלה. אסור באף מקרה שציר זז או אחרת תהיה נשענת כולה על מפעל אחד או שניים גדולים, בין אם זה טקסטיל ובין אם זה ענף אחר, אלא צריך לחפש גיוון רב יותר במפעלים שונים. לדעתי, המצב הנוכחי בעיירות פיתוח בתחום של ניירות משפחות הוא תמור ומדאג. לפי סקר לא בדוק עדיין, יש עזיבה בסדר גודל של מספרים המצוי-רכים ב-20—50 אלף בשנה. זה מדאג ומחביב תשומת לב מיוחדת. לדעתי, עלינו למנוע את ההידרדרות הזאת. מחובתנו להבטיח לתושבי עיירות הפיתוח כלכלה בטו-חה, תשתית מבוססת ומגוונת כדי להבטיח להם עבודה וכלכלה במקום ולמנוע מהם דאגה מתמדת, חיפוש אחרי מקומות עבודה והרגשה של אי-יציבות.

היורץ ש. ארבל-אלמולינו :

תודה לחבר-הכנסת אבטבי. רשות הדיבור לאחרון המציעים בנושא זה, חבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו דנים בנושא חמור הנוגע הפעם לפעולי "כיתון" בבית-שאן אבל הוא נוגע היגע גם לפועלים רבים אחרים, אם לא יבוא שינוי במדיניות.

הנהלת חברת "כלל" החליטה לסגור את מפעל הטקסטיל שלה "כיתון" בבית-שאן. מה הנימוק לכך? חוסר רווחיות, הפסדים. הממשלה מבקשת אמנם לדחות לזמן קצר את סגירת המפעל אבל היא מסכימה לעצם סגירתו, בהתאם למדיניותה אשר הוכרזה רשמית, שמפ-עלים שאינם מכניסים רווחים — מוטב שיעלמו.

הן הנהלת קונצרן "כלל", שהוא אחת החברות המונופוליסטיות הגדולות ביותר בארץ, והן הממשלה הפועלת בהתאם לאינטרסים של בעלי ההון והמונו-פולים —

שר התעשייה, המסחר והתיירות 5. הורביץ :
באמריקה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
— דואגים אך ורק לרווחי המונופולים. בש-בילנו, אדוני השר, לא רווחי בעלי ההון והמונופולים הם נקודת המוצא אלא הבטחת העבודה לשבע מאות וחמישים הפועלים היהודים והערבים העובדים במפעל, דאגה להתפתחות המשק הלאומי.

הפיטורים בבית-החרושת לטקסטיל בבית-שאן הם תופעה חמורה אך איננה יחידה. קדמו פיטורים בכמה מפעלים אחרים ואנו עלולים להיות עדים לפיטורים במ-קומות נוספים. פיטורים וחוסר עבודה הם תופעת לוואי בלתי נמנעת של המשטר הקאפיטאליסטי ושל שלטון בעלי ההון על אמצעי הייצור תוך ניצול כוח העבודה של הפועלים. בשנים האחרונות האבטלה היא תופעה המונית מאוד וממושכת, המאשיינת את כל הארצות הקאפיטאליסטיות, ואף את המפותחות ביותר שבהן, כמו ארצות-הברית ומדינות מערב אירופה. לעומת זאת

ראשית, אני מצטרף לקריאתו של שר התעשייה, המסחר והתיירות לחברת "כלל" לתת ארכה של חצי שנה עד שנה כדי שאפשר יהיה להכין תכנית משותפת להבראת המפעל. עלינו למצות את ככל האפשרויות כדי לחזק את הענף ובל ניתן לו, חלילה, לפול או להיחלש. מאחר שהנגעים בדבר טרם הגיעו למיצוי כל האפשרויות להבראת המפעל הן בבית-שאן ובמקומות אחרים, מן הראוי לעשות ככול ואם יהיה צורך גם לתת תמיכה זמנית בתקופת ההבראה. לדעתי אין מקום להסס ויש ללכת לקראת המפעל מפני שבסגירתו יהיה הנזק גדול הרבה יותר וגם השלכותיו תהיינה קשות באשר הפגיעה תהיה בעיקר במוראל של התו-שבים. ביסוד אני עדיין מאמין שבמה שנוגע לענף הטקסטיל הגענו להישגים מרשימים הן ביצוא והן בתעסוקה שסופקה לתושבי אזורי הפיתוח. הטקסטיל היה במשך שנים גורם בלעדי לתעסוקה בערים אלה. ענף זה סיפק תעסוקה לאלפי אנשים ועדיין מספק עבודה ומיצא. תעשיית הטקסטיל סיפרו, שאם כי המצב קשה, אין הוא חמור ומוקדם לבוא ולהטיל כליה על הענף אלא יש צורך להתמודד עם הבעיות ועם הקשיים והוא בכוחם אם יוקצו סכומים, סכומים ניכרים, הן כהלוואות פיתוח והן כהון חוזר ואז הם יוכלו לצאת ממצוקה זמנית ומהפסד ניכר בשיווק. לדעתי, אל לו למשרד התעשייה, המסחר והתיירות להמתין אלא אנשי המשרד צריכים לבדוק את מצבו של מפעל באורח יסודי ואם ניתן יהיה על-ידי סיוע חד-פעמי פה ושם ואפילו על-ידי ליווי של המפעל במשך כמה שנים, להביא את המפעל לכך שיעמוד ברשות עצמו מבחינה כלכלית, יש לעשות זאת. נכון שהחלטה בדבר סגירת המפעל היא בידי מועצת המנהלים ובעלי המניות בל-בד, אך יחד עם זאת מוטלת אחריות כבדה הן על חברת "כלל" והן על המשרד. כל עוד לא מוצו כל האפשרויות אין לסגור אותו. כבר הוכיחו קודמי את העזרה והסיוע שהממשלה הגישה לחברת כלל, וטוב תעשה מועצת המנהלים אם היא תחליט שהיא נענית בחיוב לקריאתו של שר התעשייה, המסחר והתיירות.

לזכותם של עובדי הטקסטיל ייאמר, שהם נשאו בעול כבד והגיעו בעמל רב להתמחות בענף. לכן מוטלת על הממשלה ועל בעלי המניות במפעל אחריות מוסרית כלפי העובדים האלה שעבדו קשה והשתכרו מעט, כאשר השכר ההתחלתי בענף הטקסטיל היה כ-32% מן השכר הממוצע במשק ולאחר עשרים שנה הגיעו לשכר של 3,000—4,000 לירות לחודש. כלפי אלה עלינו לעשות כל מאמץ למען הבראת המפעל ואם, חלילה, לא ניתן יהיה להגיע הבראתו, יש לחפש מיד אטרנאטיבות המניחות את הדעת.

לדעתי, מה שקורה היום בבית-שאן מדליק אור אדום מול הענף כולו. אנשי מפעל "גיבור" הודיעו על אפשרות של פיטורי חמש-מאות עובדים בשל שפל בשוק העולמי. ואנחנו עוד זוכרים את המשבר שעבר על "כיתון דימונה". במצב כזה, כאשר מרבית העובדים בערי הפיתוח נשענים על ענף זה, צריך להקדים תר-יפה למכה. לדעתי צריך להקים צוות בראשותו של השר או סגן השר או המנכ"ל, צוות שיהיה מצויד בסקר מדויק, אשר יהיה מבוסס גם על סקר שווקים בער-לם, על הענף בכללותו. נזכור כי בענף זה הושקעו מיליונים ואל ניתן להם שירדו לטמיון.

ובמיוחד על-ידי שלושת הבנקים הגדולים השליטים במשק הפינאנסים הישראלי.

חיים קופמן (הליכוד):
גם על-ידי בנק הפועלים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון, גם בנק הפועלים. אינני מסכים למדיניות של בנק הפועלים ושל הנהלת הברת העובדים הפועלת ברוח קאפיטאליסטית ולא ברוח של דאגה לחברי ההסתדרות ולעובדים. גם אתם אינני מסכים כי הם אינם פועלים בהתאם לאינטרסים של העובדים.

יש סברות שונות לעיתוי ההחלטה של הנהלת "כלל" לסגור את מפעל הטקסטיל בבית-שאן. קיים חשש כי זוהי פעולת תגמול על כך שהממשלה מעדיפה למכור את מניותיה בבנק "טפחות" למשכנתאות למיליונרים קאנאדיים במקום לתברת "כלל". ייתכן שזה גורם מסוים בעיתוי, אך הוא אינו העיקרי. יש גם חשש, והוא רציני יותר, כי יש כאן נסיון, שאינו חדש, של בעלי הון בתיאום עם הממשלה להשתמש בשוט האבי-טלה כלחץ על הפועלים לקראת חתימת הסכמי העבודה החדשים. ההסכמים צריכים היו להיחתם ב-1 בינואר 1978, הומן שבו פג ההסכם הישן. הסכם חדש עדיין לא נחתם אף שעברה כבר כמעט חצי שנה, האם זה מקרה?

בהקשר זה יש לציין כי על-פי הסדר פנימי בין בעלי מפעלי הטקסטיל בארץ תקבל "כיתן" סכום של 60 מיליון לירות, כפי שהתברר, תמורת סגירת המטוויה בבית-שאן. סכום זה יינתן על-פי הסדר פנימי ביניהם ומטרתו לצמצם את ייצור החוטים.

בסיכומי של דבר, חברי הכנסת, אנו תובעים מהממשלה ואנו מציעים לכנסת להחליט כי מפעל "כיתן" בבית-שאן לא ייסגר. האם המונופול "כלל" אינו מוכן להפעיל, תלאימו הממשלה ותפעילו ותדאג לשווקים. על-ידי הכנסת ציוד חדש יכולים גם לשכלל את המפעל. יש אלה דרכים לפתרון, אם דואגים לעובדים ולמשק ולא דווקא לרווחי בעלי ההון. כל ההצעות הבאות לדחות את סגירת המפעל לזמן מה, עד אשר תימצא עבודה אלטרנטיבית לפועלי "כיתן" המפוטרים, אינן אלא הצעות סרק שניתנות כדי להזליך שולל את הפועלים הצפויים לפיטורים. כל הדיבורים על נידודת עובדים ועל העברתם למקומות אחרים אינם באים אלא כדי להחליש את ההתנגדות לסגירת המפעל. זאת הוכיח הנ-סיון גם במקרים אחרים. אין בישראל תנאים לניידות עובדים, לא מבחינת מציאת מקומות עבודה מתאימים, לא מבחינת תנאי דיור, לא מבחינת תנאים סוציאליים ולא מבחינת אחרות. פועלי "כיתן" השקיעו ממיטב שנות חייהם במפעל, התמחו, רכשו מקצוע, ועכשיו יורקו אותם ואת משפחותיהם לכלבים? גם הדיבורים על כך שיעבירו מפעלים אחרים לבית-שאן לאחר שייסגר "כיתן" אין להם יסוד ריאלי. פועלי "כיתן" בית-שאן צרי-כים לדחות את כל הצעות המכשילות הללו ולהיאבק בכל כוחם על דרישה אחת: המפעל ממשיך לעבוד. הנ-סיון בארץ ובשורות ארצות קאפיטאליסטיות אחרות מו-כיח כי מאבק תקיף של עובדים נגד סגירת מפעל נושא פרי. אנו קוראים גם לסולידאריות של ההסתדרות, שזה תפקידה, וגם לסולידאריות של כלל ציבור הפועלים

בארצות הסוציאליסטיות, שבין המניע לייצור אינו רווחים של בעלי הון ומונופולים אלא העלאה מתמדת ברמת החיים התמריט והתרבותית של העם העובד, אין אבטלה ואף קיים מחסור בכוח עבודה. בתנאים של ישראל מנסים לצמצם את ממדי האבטלה מאז מלחמת יוני 1967 על-ידי הרחבת הייצור הצבאי ועל-ידי פיתוח ענפים של אלקטרוניקה ומתכת להכנת המלחמות הבאות. אולם אמצעים מלאכותיים אלה של הגדלת התקציבים הצבאיים והמיליטאריזציה של המשק יכולים אך זמנית לבלום אבטלה המונית.

ההסכם עם השוק האירופי המשותף הנחית מכה רצינית על המשק הישראלי. אנו הוזהרו מראש, כש-הצבענו נגד אישור ההסכם עם השוק האירופי המ-שותף, כי לא נוכל לעמוד בתחרות עם התעשיות המערב אירופיות המפותחות יותר מהתעשיות שלנו ושהשוק הפנימי שלהן הוא רחב יותר. הוזהרו כי ההסכם יוביל לסגירת מפעלים אורחיים בישראל, יביא להתרחבות האבטלה ולהורדת רמת החיים של הפועלים ושכבות עממיות אחרות. ואכן מה שהוזהרו מפניו, בא.

והממשלה, המבזבזת מיליארדים לשם הקמת התחנה-ליות ומפעלי נפל בשטחים הערביים הכבושים — שבין כך ובין כך נהיה נאלצים לסגת מהם כשם שנאלצנו לסגת מהלבנון — מפקירה את העובדים, את המשק הלאומי ואת החברה הישראלית. נוסף לכל המכות של הקיטוב והפער החברתי, מתרחבת ומאיימת יותר ויותר מכת האבטלה. בשביל הפיאודלים בימים יש כסף ובשביל פועלי בית-שאן אין בתנאים של מדיניות אחרת, שנקודת מוצאה אינה רווחי המונופולים אלא טובת העובדים ואינטרס העצמאות הכלכלית, בתי-גאים של מדיניות שלום וקיום יחסים תקינים עם הארצות הערביות השכנות, עם ארצות אסיה ואפריקה ועם הארצות הסוציאליסטיות, יכולה היתה ישראל בלי קושי לפתח יחסי מסחר נרחבים, למצוא שווקים רבים וגדולים בתנאים המתאימים לצרכי המשק הישראלי ופיתוחו.

העובדים במפעל "כיתן" בבית-שאן הם עובדים ותיקים. יהיה זה פשע להשליך אותם החוצה בגלל דאגה לרווחי המונופול "כלל" ועל מובח המדיניות של ממשלת הליכוד, הדואגת אך ורק לבעלי ההון הזרים והמקומיים והמתנכרת: זכות הפועלים לעבודה, לשכר הוגן ולבטחון ביום מחר. חברי הכנסת, הזכות לעבודה היא זכות דמוקרטית ראשונית של האדם. היא עולה פי-מיליון על ה"זכות" של בעלי ההון לר-וחים. בלי הבטחת הזכות לעבודה אין דמוקרטיה ואין חברה תקינה. אם מדברים על זכויות האדם, הרי הזכות לעבודה היא זכות ראשונית בצד הזכות לחיים כלומר הזכות לשלום. בלי העבודה, האדם לא רק מופ-קר יחד עם משפחתו למר גורלו אלא הוא גם מושפל כאדם באשר הוא אדם. גם כך תנאי העבודה במפעלי הטקסטיל בארץ הם לעג לרש. עובדי "כיתן" והאחרים עובדים בתנאי שכן ירודים ביותר שאינם מגיעים אפילו ל-40% מהשכר הממוצע במשק. באותו זמן צומחים הרווחים הכוללים של חברת "כלל", שהיא אחת הח-ברות הרווחיות ביותר בארץ.

חברת "כלל" נשלטת על-ידי הון זר ומקומי,

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ביקרתי גם אותם.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
הגנבת ביקורת דרך אגב. חבר הכנסת ז'אק אמיר, יש לך כתובת מצויינת לנאום גלובלי פי כמה מהנאום הזה, לך לחבריק ותאמר: זה לסגור את המפעל. למה שיגאל הורביץ יצטרך להפציר לא לסגור את המפעל?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אף אחד לא מאשים רק אותך. גם הם אשמים יחד אתך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
לא אומר שאתה מדבר באופן דמאוגי, אבל ממתי 30% קובעים? אני דורש גם מה-30% האלה לנהוג ביד רחבה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
את עניין ה-30% אני שומע בדברייך רק פה. לא שמעתי אותם עדיין פרט לכאן. תקרא לישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות, מי מפריע לך?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
הוועד המרכזי יושבת באופן מיוחד ודנה בנושא זה ותשמע מה שהיא תחליט. היא תחייב את בנק הפועלים.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
כדי לא לחפש לי צרות, אינני יכול להימנע מלומר, שלו היו דנים בעניין "אל על" והטייסים, חברי-הכנסת משל היה נמצא כאן.

משה שחל (המערך):
הוא נמצא עם העובדים.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
שמעתי, המשלחת של בית-שאן — — —
(קריאת ביניים: המשלחת יושבת ביציע. תחפש את חברי-הכנסת משל ביציע.)

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אל תעשה עוול למזכ"ל ההסתדרות, הוא נשאר בכ"ס עד מאוחר. היות שהיתה לו התחייבות חשובה ביותר בשעה 16:00 בתל-אביב הוא אפילו איחר לשם בחצי שעה. הוא היה פה ושמע את הנואמים הראשונים.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אני חוזר על ההודעה שלך, כי לחברי-הכנסת משל יש התחייבות בתל-אביב.

יוסף רום (הליכוד):
חשובה יותר מאשר העניין בבית-שאן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
זאת אתה אמרת. דברייך הם דמאוגיה ודברי הבל. השר תמיד מנסה במקום לענות לעניין להכניס "טריק".

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
הלוואי שהיה לך האומץ לעסוק בענייניך כפי ש-
אני אעסוק בענייני.

עם פועלי "כיתן בית-שאן" ועם פועלים במפעלים אחרים, ששטו הפיטורים מאיים עליהם. אם פועלי בית-שאן וכל תושבי בית-שאן יילחמו בתוקף נגד סגירת המפעל ואם תהיה סולידאריות מצד הפועלים בישראל, כי אז המפעל לא ייסגר.

דו"רי ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לשר התעשייה, המסחר והתיירות, לתשובה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת. ראשית, ההודעה של הנהלת "כלל" על כוונתה לסגור את "כיתן בית-שאן" נכרכה כאן בדיון הזה ברמזים עבים על תר-גיל לחץ על הממשלה בעניין מניות "טפחות". נדמה לי שאחיה הוגן אם אומר שאין יזה קשר. אני מאמין להנהלת "כיתן" ולהנהלת "כלל" שאינה רוצה לכרוך את העניין הזה. מאבקה בעניין מניות "טפחות" הוא מאבק, ולכוונתה לסגור את כיתן בית-שאן אין קשר לכך. אני רוצה לקבוע זאת כהתרחשות שלי. אינני יודע אם אני משרת כאן איוז שהיא כוונה או מגמה של אחד מחברי הכנסת או כמה. מצאתי לנחוץ לומר זאת למען הדיון הברור והבהיר.

שנית, אני מאמין להנהלת "כלל" שהיא מפסידה כסף. אינני יודע כמה, אינני יודע מדוע, יכול להיות שבגלל גיהול גרוע, יכול מאוד להיות שבגלל טיפול לא מוצלח, אולי בגלל העובדים, אולי בגלל משטר העבודה. בעיניי זה עדיין בגדר נעלם. אני מאמין לעובדה שהם מפסידים כסף בבית-שאן ואני מאמין להצהרה הנוספת של הנהלת "כלל" כאשר הודיעה לי: קח את מפתחות, אל תיתן לנו כסף, אל תעזור לנו, קח את המפעל מאתנו, אנחנו רוצים לייבט.

רבותי, אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו בשום אופן שבבית-שאן אנשים יחפשו עבודה, שלא תהיה להם עבודה, שהם יעבדו בעבודות דחק כלשהן. תקופה זו עברה ואנחנו לא נרשה בשום אופן לא לעצמנו, לא לתושבי בית-שאן שלא יהיה להם מקור פרנסה בטוח, מסודר שאפשר לחיות ממנו בכבוד. לא ניתן לעצמנו מנוח, שאם חלילה וחס לאחר בדיקה יתברר באמת שזה לא עניין חולף, לא עניין של הצבת עובדים, ולא קווי ייצור חדשים, אלא נקבע, נגזר שהמפעל הזה מטעמים אלו ואלו, בכלל לא מקומיים אולי ולא בגלל גיהול כזה או אחר אלא ענף הטקסטיל עומד בפני קושי ניכר ו-המטוויות — קל וחומר, אזי צריכים למצוא מוצא לאורך ימים, וטקסטיל זה לא המוצא, ועלינו תהיה מוטלת חובה למצוא מקורות תעסוקה אלטרנטיביים בבית-שאן כדי שיתנו פרנסה בכבוד לעובדים בבית-שאן. אנחנו לא בורחים מהחובה הזאת אלא אנחנו מתייצבים בגלוי בפני המשימה שהיא מטילה עלינו.

ברצוני להגיב על דברים שהיו קצת דמאוגיים, קצת מתוך מצוות אנשים גלומדה. יש ממשלה, הבה נתקף אותה ונאמר עליה דברים. רבותי, אם אתם מדברים על סולידאריות של פועלים, כפי שאמר כאן חברי-הכנסת וילנר, הרי יש סולידאריות מצויינת. 30% של מניות "כלל" נמצאים ביד חברת העובדים וההסתדרות. מי מפריע להם להיות סולידאריים? מי מפריע להם לא לסגור את המפעל?

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אני לא חייבתי אותך להיות שר. אתה יכול להתפטר ותן לי את המקום. אל תעשה לי טובות.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
שמעתי שיש לך סיכוי גדול. אני לא אברח מחובותי, הלוואי שאתה. תהיה כך.

אנחנו מכירים את השיטה הזאת של להניח את ה"תינוק על המדרגות של האחר. בנק הפועלים ללא קושי יכול להביא לפי דעתי עליידי שליחיו לרביזיה של ההחלטה. אני משער שבנק הפועלים כמו כל השותפים האחרים, עושה את השיקול הכלכלי שלו, כי על כן זו חברה כלכלית. אינני בא בכלל בטענה לא אל "כלל" ולא אל מנהליה בכך, שאם הם באמת מפסידים ולא רואים תקומה הם באים ואומרים: הגיעה השעה להוציא מסקנות.

אני רוצה לומר היום: אנחנו נמנה ועדה עליונה לבדוק ברמה גבוהה של אנשי מקצוע שנוכל לסמוך עליהם מבחינה ציבורית את בעיות ענף הטקסטיל על כל מרכיביו, מהמטוויות ועד אחרון הפריטים. הם יביאו לפני המשרד הצעות על כל ענף הטקסטיל. אמנה ועדה זו ואבקש שהיא תסיק מסקנות לא יאוחר משישה חודשים. עד אז אני מתכוון לבדוק יפה מאוד מה קורה ב"כיתן בית-שאן": את ה"חשבונות, את סידור העבודה, את נוהלי העבודה, נש"מ מה אומרים בהנהלת "כיתן בית-שאן" ואולי גם מה הנוהג במקום. אם יש לנו סיכוי או יכולת להביא במ"שך ששת החודשים הללו, שאני מקווה שהנהלת "כלל" תענה לתביעתנו ותמשיך להפעיל את המפעל בהם, אם יתברר תוך ששת החודשים הללו שיהיו שינויים רציניים חיוביים בניהול המפעל וכמובן ברווחיות ש"ל, אם זה יקרה, יכול מאוד להיות ש"כלל" תגיע לרביזיה בדעתה מחישובים כלכליים. כך אני מקווה. אם יתברר שהם נחרצים בדעתם והם אינם מוכנים לסגת מטעמים כלכליים — אינני מאמין בשום שיקול אחר, לא רוע לב, לא נגד ממשלת הליכוד, לא מסע עונשין בגלל "טפחות" — נעביר מהר כבר בשבועות הקרובים, ומטפלים בכך סגן השר יצחק פרץ ועוזרו חיים חכם ואיש משרד העבודה מר חקלאי, ובאופן מזורז מפעלים לעיר. יזמים ותעשיינים מבקרים בבית-שאן עם אנשינו. אנחנו נבנה מפעלים "יחידו לאורך ימים ושיחיו רווחים ושישאו שכר הוגן לעובדים בבית-שאן, כך אני מאמין.

אריה אליאב (מחנה שלי):
תוך חצי שנה זה לא יכול להתסדר.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
חבר-הכנסת אליאב, הצהרתי בתחילה שאני לא מ"אמין שאנחנו נוכל להסכים בכל צורה שהיא שאנשים לא יעבדו בבית-שאן עבודה שמכבדת את בעליה ומפרי נסת אותם בכבוד. אם עליידי "כלל", אם עליידי "כיתן בית-שאן" או עליידי מפעלים אחרים. אנחנו נדאג לכך.

חיים קופמן (הליכוד):
כבוד השר, רציתי לשאול מדוע אינך מתייחס ל"הסכם הקארטלי של 66 מיליון לירות פיצוי ל"כיתן".

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אגיב על כך.

ייתכן שהמסקנות הללו שייציאו תוך שישה חודשים תהיינה בכלל מהפכניות ויביאו לממשלה הצעה לחד-שנות ולשינויים בציד, הצעות מרחיקות לכת. יכול מאוד להיות שתבוא הוועדה העליונה וחאמר בעניין ה"מטוויות: יש שינויים ויש צורך להשקיע מיליארד או מיליארד וחצי לירות או אינני יודע כמה כדי שהמפעלים הללו יתחרו עם מפעלים אחרים בחוץ-לארץ. יש לכך טעם כלכלי. אם יהיה לנו כוח ויכולת והצעות כאלה אכן תובאנה, נשקול אותן. אם לא, ואם המסקנות תהיינה תמורות, נוציא את המסקנות האלה מהדין-וחש"בון שיבוא מהוועדה.

חבר-הכנסת קופמן, אינני יודע מדוע אתה נרעש קצת. אני לא נרעשתי ולא נחרתי מהכוונה של ענף "כללטקס" שאנחנו לא שותפים לתכנית שלהם. אם הם באמת מפסידים הן תועפות על עודף כושר ייצור ומ"ייצרים יותר מהשוק המקומי קונה — מי כמוני רוצה שייצאו. אתם שומעים זאת מפי כל פעם עד כמה גאה אני בכך שהיצוא גדל — אבל אם גם היצוא עובר רם הוא אבן ריחיים ואין להם תמריצים מאתנו כי כך פסקנו, ואם הם רוצים להקטין את ההפסד שלהם כדי לסגור שני מפעלים, שתי מטוויות, אינני רואה בכך ע"בירה. איני רוצה שזה יהיה בבית-שאן. אם יסגרו ב"פחת-תקווה על חשבונם ולא על חשבון מפעל כלשהו, לא אראה בזה עבירה. הם רוצים להקל מעליהם את העול שרובץ עליהם כי יש להם שותפות, ואני לא רואה בזה תרגיל מכווער.

חיים קופמן (הליכוד):

אלה כספי ציבור כי הציבור משלם בעד הבגד יותר כסף ואלה כספי ממשלה. האם לא הממשלה צריכה לקבוע איפה סוגרים ואיפה לא סוגרים?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אני מודיע לך שהמפעל הזה לא ייסגר ויהי מה. הוא ייסגר כאשר בית-שאן ייסגר וכאשר אפשר יהיה להעביר את האנשים מהמקום הזה למקום אחר ולא ל"רוק אנשים החוצה עם תכניות שתוך שנה-שנתיים יהיה מפעל.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אני מבין את ההתרגשות שלך.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

זה לא התרגשות שלי. אני מודיע לך, זה אולי לא פאראמנטארי, אני רוצה להודיע לך שדיי לא תהיה בשפיכת דמים זו ומקומי לא יהיה בממשלה זו.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
כל הכבוד.

הר"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
על ההודעה של השר לוי לא צריך להוסיף.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
אני רוצה לחזק — — —

הר"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
לא צריך לחזק. היא די חזקה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אנו לא משתתפים בשום קומבינאציה של "כללטקס"

חוברת ל"ב, ישיבה קכ"א

— הצעות לסדר-היום (הורביץ, ארבל-אלמזלינו, קופמן, אמיר, פעיל, אלגרבל, אבטבי, וילנר, ברעם) —

חברי-הכנסת אמיר, האם אתה מסכים להעברת הצ-
עתך לוועדה?

יעקב זאק אמיר (המערך):
כן, גברתי היושבת-ראש.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת פעיל, האם אתה מסכים?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כן.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת קופמן, האם אתה מסכים?

חיים קופמן (הליכוד):
כן.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת אלגרבל, האם אתה מסכים?

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשנוי):
לוועדה משותפת.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת אבטבי, האם אתה מסכים?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):
כן.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת וילנר, האם אתה מסכים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לוועדת הכלכלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
כולם מסכימים להעביר את הנושא לוועדה, חלק ל-
וועדה משותפת וחלק לוועדה אחרת. כשיש הצעות שו-
נות, ועדת הכנסת היא שתקבע את הוועדה שאליה יועבר
הנושא. אני מעמידה את ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
שתקבע על-ידי ועדת הכנסת — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

כדי לסגור מפעל אחד. אילו הייתי צריך לבהור
מפעל כדי שהמפעל בבית-שאן יהיה פתוח, הייתי עושה
זאת. הייתי מוכן להשתתף בנוק כלשהו או השקעה
כלשהי כדי להשאיר את בית-שאן פתוחה ולא להיפך.
לא אשקיע גרוש כדי לסגור את בית-שאן ולקיים אח-
רים. להיפך אולי כן.

נפגשתי עם אנשי בית-שאן. שמעתי שהיתה הת-
קדמות יוצאת מן הכלל בפירוק העבודה. אני מאמין
שיש נכונות לגשת ברצינות לשיפור ולשיקום של היי-
צור במפעל. לי ברור, שאם המפעל לא יהיה חי נושא
את עצמו לאורך ימים, דינו נגזר. וכמו כל המפעלים
האחרים, נצטרך להחליף זאת במפעלים אחרים במקום.
אני רוצה להאמין שהמפעל יהיה רווחי ושיחיה לאורך
ימים ושיתן פרנסה בכבוד לעובדיו. אני לא משנה
כהוא זה את גישתי. בית-שאן לא תהיה קרבן למדיניות
הזאת, יימצא מפעל או מפעלים אחרים שכדאי יהיה
להשקיע בהם ואשר יתנו פרנסה. אם יתברר ש"כיתן
בית-שאן" הוא באמת נכה לאורך ימים, נהיה חייבים
למצוא לו תחליף. אני מאמין שההצעה של העוב-
דים שהם יעשו הכול כדי שהמפעל לא יהיה נכה
ושיהיה רווחי, אני מאמין שהודעתם נכונה והלוואי ש-
נגשים את התקווה הזאת שהמפעל הזה יתן עבודה ל-
אורך ימים לעובדיו.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של
הכנסת.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
יכולה להיות ועדה משותפת. אני מציעה שוועדת ה-
כנסת תחליט. חברי הכנסת — — —

חיים קופמן (הליכוד):
את מתכוונת לוועדת הכספים והכלכלה?
ועדת הכנסת תחליט.

יעקב זאק אמיר (המערך):
אני חושב שצריך לשמוע את דעתם של המציעים.
השר דיבר על ועדת הכלכלה, נצביע על זה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי-הכנסת אמיר, תן לי לנהל את הישיבה. אל
תיתן לי עצות.

3. הוצאה למכירה של דירות המיועדות לאוכלוסיית המצוקה בשוק החפשי

הצעתו בנושא: הוצאה למכירה של דירות המיועדות
לאוכלוסיית המצוקה בשוק החפשי.

עוזי ברעם (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני עומד
כאן כדי לתבוע עלבונה של שכבה מקופחת אחת. אני
ניצב כאן לתבוע את עלבונה של ירושלים, על חוש-
ביה, נוסה ועמידה.

באוקטובר 1977 בוצע מהפך כלכלי. שר האוצר
נראה מחייך מאוזן לאוזן בטלוויזיה ונראה היה כי ש-
מירת הסודיות בביצוע המהפך היתה הישג משני למה-
פך עצמו. כיום נראה המיבצע הזה כהישג היחיד של
המהפך.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי הכנסת, אני רוצה להקל על לבנו ולומר שחלק
מהנושאים שמצויים בסדר היום, העלאתם נדחתה
לשבות הבא. נדון היום בשלושה נושאים נוספים: נושא
אחד הצעה בעניין הוצאה למכירה בשוק החפשי של
דירות המיועדות לאוכלוסיית המצוקה; כמו כן הצעה
בדבר הצורך לצמצם את מימון המפלגות, הצעת חבר-
הכנסת אלגרבל; והצעה נוספת בעניין חוק לתיקון
פקודת מס הכנסה של חברת-הכנסת שולמית אלוני. אלה
הנושאים שנדון עליהם בישיבה היום.

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עוזי ברעם להעלות

חיים קורפו (הליכוד):

האם יש אדם שגר בשתי דירות?

עוזי ברעם (המערך):

הוא קנה שתי דירות, גר באחת ואת השנייה מוכר. אני מדבר על דירות מסובסדות שנמכרות במחירי שוק חפשי.

לפני כשבע שנים הותר שטח לבנייתן של מאתיים ושש עשרה דירות בשכונת הקטמונים לפתרון בעיות דיור ומצוקה של תושבי הקטמונים. שונה יעדו של שטח ירוק לשטח בנוי כדי להויל את הקרקע. עיריית ירושלים ויתרה על מס השבחה כמקובל לגבי קרקע לבנייה. העירייה התעלמה מכל ההגבלות הנהוגות לגבי אחוזי הבנייה. המגמה היתה אחת, לפתור באורח קומ" פאקטי בעיות מקומיות בקטמונים כפרויקט ניסויי עם מחירי סיבסוד גדולים. על דירה של ארבעה חדרים היו חיבים מס השבחה של 80,000 לירות לערך, ועל כך ויתרה העירייה. ארבעים דירות הוצאו למכירה בי שוק החפשי, כמובן במחירי שוק רגילים, בסיבסוד צי" בורי גבוה ביותר. כך רכשו בעלי אמצעים דירות במחירי נמוכים יחסית ועדיין נותר לקבל רווח ניכר.

חיים קורפו (הליכוד):

מי היה שר השיכון ומי היה הקבלן?

עוזי ברעם (המערך):

הן הוצאו למכירה עכשיו. אני משבח את הממשלה ואת מינהל מקרקעי ישראל שהקצו קרקע, אני משבח את העירייה שויתרה על מס השבחה, אינני משבח את הוצאת הדירות למכירה בשוק החפשי.

שרי-הבינוי-השיכון ג. פת:

על דעת ראש העיר, הוא היה שייך למערך.

עוזי ברעם (המערך):

הוא גם עכשיו שייך.

שרי-הבינוי-השיכון ג. פת:

אתה יודע?

הי"ר ש. ארבל-אלמולינו:

אדוני שר הבינוי והשיכון, תהיה לך הזכות לענות לו, או אגא.

עוזי ברעם (המערך):

הדירות היו מיועדות להתאכלס באמצעות החברה העירונית "פרוות", ארבעים דירות אלו הוצאו מה מחזור שלא באמצעות "פרוות", שר העבודה והרווחה הצהיר מפורשות שלא נועצו בו בנושא הקצאת הדי" רות. משרד הבינוי והשיכון מיהר להודיע שהטיפול הוא אינטגרציה בין בעלי מאתיים ושש-עשרה הדי" רות. נימק זה איננו מתקבל, כיוון שלא היתה כל בקרה או קריטריונים לביצוע האינטגרציה. אנשים בעלי רמה כזו או כזו יכלו לרכוש דירה ובלבד שעמדו ראשונים במחיר. רק אמש נודע מאמצעי הקומוניקציה שבמסמך של משרד הבינוי והשיכון עצמו מדובר על מגמה של הוצאת יותר ויותר דירות למכירה בשוק החפשי. וזאת כאשר קרוב לחצי מיליארד לירות של חסכוניות הזכאים נמצאות זה מכבר בידי משרד הבינוי והשיכון.

הליברליזציה של מטבע-חוץ נתנה לגיטימציה לפער הקיים בין בעלי וחסרי אמצעים. בשם החופש ה" כלכלי החלו ספקולנטים לבחוש יותר ויותר בשוק ה" דירות. הגברת הביקוש לא היתה תמיד צורך. אוב" ייקטיבי. היא הפכה השקעה להצאת התהליך של רווח אינפלציוני. בעידן הליברלי אין הלירה הישראלית מטבע העובר לסוחר בשוק הדירות בירושלים. עד ימים אלה יכולת לחתום חוזה שכירות עם בעל דירה על סכום מסויים. היום מחייבים אותך בהצמדה או כפי שכתוב בעתון "דירה בת ארבעה חדרים ברמת אשכול — 300 דולר לחודש", "דירה להשכרה בבית-הכרם — 350 דולר לחודש". הספקולציה, שסייעה למחסור מלאכותי בדירות על-ידי רכישת דירות בנות ארבעה-חמישה חדרים ל" צרכי מסחר, מכתיבה גם את שוק ההשכרה. מחירי הדירות אינם משקפים לרוב את ההוצאה הישירה על הבנייה. לעתים ניתן לומר שכל קשר בין הסכום שהושקע בבניין הדירה לבין המחיר שמשולם בעדה הוא מקרי. כאשר הביקוש עולה על ההיצע, מצליחים בעלי הקרקע והקבלן ליהנות מרווח עתק. וכך אנו נת" קלים במודעה: דירת גג במעלות דפנה ירושלים, יד שנייה — 1.3 מיליון לירות. בכלל בירושלים היום 1.3, 1.5, 1.7 בשיחת של אדם עם רעהו, מתייחסות למיל" יונים. בבית-הכרם דירה בת ארבעה חדרים עולה בי פשוט 100,000 דולר. כך פועל מכאניזם של שוק חפשי, אותו ביטוי שבו רצה שר האוצר לקנות את לב הציבור באוקטובר 1977.

וזוגת צעירים ותושבי שכונות עוני נאנקים בירו שלים תחת מדיניותו של משרד הבינוי הנוכחי. ממדי העזיבה של זוגות צעירים את ירושלים נעים לפי הערכה ריאלית בין 700 ל-800 זוגות לשנה. וזה בעיר בירה שנאבכת על מיקומה בתודעה העולמית, שנאבכת על מקומו של הישוב היהודי מול ישוב ערבי גדל ומת- ייצב.

שר הבינוי מתעלם מחסכונם של זכאים, מפריח ב" אוויר מספרים בלתי בדוקים ותחזיות מעורפלות, מר" ציא אלף ושלוש מאות דירות למכירה בשוק החפשי בירושלים, כאשר הזכאים לא מצליחים לעמוד בתחרות ולא נותר להם אלא להפגין. השר ניסה לצנן את ה" שוק בדרכו שלו. הספקולנטים רכשו דירה שנייה ו" שלישית והשר דיבר על מאמץ לפתרון בעיות המצוקה. אין הוכחה מהותית יותר והוכחת יותר על טיבה של מדיניות זו מפרשת הדירות ברחוב רשב"ג בקטמונים.

שרי-הבינוי-השיכון ג. פת:

בדקת מי רכש?

חיים קורפו (הליכוד):

כמה ספקולנטים?

עוזי ברעם (המערך):

הם מוכרים את הדירות אחרי-כך, הן לא מגיעות לאוכלוסיה הנוקטת.

שרי-הבינוי-השיכון ג. פת:

מי זכה בהגרלה?

עוזי ברעם (המערך):

אתה תענה. אני מציג לך שאלות, אתה תוכל להעיד אם העובדות שמסרתי הן נכונות או לא.

בתנאים המשפילים הללו לא יכולים לשכוח את מצבם, כאשר לנגד עיניהם קמים גורדי שחקים לבעלי היכולת.

ואו, ביום כזה, לפני שבע שנים, כמו בני מוסררה, הדור אשר גדל בצל העוני והפער, והניפו את דגל המרד. אך הפעם עם מגמה ברורה יותר. הפעם נשאו את דגל המרד בני מוסררה הפנתרים השחורים וגאה אני על הימנותי עמם.

גם ממשלת גולדה מאיר ניסתה לדכא את המרד החדש אך לא עזרו לה לא אלות המשרה היהודית ולא בתי-הכלא הישראליים. המרד עורר את דעת הקהל בישראל. תחת הלחץ הכבד של העתונות נאלצה הגברת גולדה מאיר למנות את ד"ר ישראל כץ ולהקים ועדה לבדיקת המצב. אז החלה הממשלה בבניית דיור מסובי סד שיועד לזוגות צעירים ולמפונים משכונות הניווני והעוני.

אלפי משפחות נרשמו במשרד השיכון ובחברות "פרות", "שקמונה" ו"חלמיש" כדי להביא קץ למצב הבתלי נסבל. אלפי משפחות אלה ציפו בכליון עיניים ליום שבו יקבלו את הודעת משרד השיכון על זכאותם לדיור. הדירות אשר מכר השר פת לפני חודש לבעלי ההון והספסרים למיניהם היו אותן דירות אשר להן ציפו אלפי הזוגות הצעירים מהקטמון גים וממוסררה. במעשה זה דוחפים אתם את תושבי השכונות ואת הזוגות הצעירים אל היאוש ותגובותיהם, לא תאחרנה לבוא. כנגד מעשה זה — אני מודיע לך, אדוני השר — יהיו פלישות לדירות, יהיו הפגנות מן הסוג הידוע ובסגנון הידוע, כי בלי זה לא תזכרו שקיימת מחצית שנייה של עמנו החיה בדרות ובניווני בגללכם.

מאז הגיעה לשלטון במדינה הזאת ממשלת בגין — ארליך, מטרה אחת כנגד עיניה והיא: להוריד ככל האפשר את רמת חיי העולים ולהעשיר ככל האפשר את בעלי ההון והספסרים. ממצמצים סובסידיות על מצרכים חיוניים ובכך מכפילים את רווחי הסוחרים הגדולים על חשבון דלת העם כי כך רוצים בגין — ארליך "להיטיב עם העם". מפחיתים את ערך הלירה כל שני וחמישי כדי להעשיר את בעלי ההון השחור וכדי להכפיל את הכנסתם של האוחזים באיגרות הון צמודות כי יש "להיטיב עם העם". סוגרים מפעלים רווחיים כדי לגרום לאבטלה גדולה ובכך להביטח כוח עבודה זול בשביל מפעלי בעלי ההון הפרטי וההעשרה הפרטית כי כך "מיטיבים עם העם". וליאחרונה, בונים דירתת מסובסדות המיועדות לכאורה לתושבי שכונות העוני, אך עם גמר בנייתן מוכרים אותן לקבלנים או לספסרים כי כך "מיטיבה" ממשלת בגין — ארליך עם העם. משחררים את הגנב הגדול ביותר בהיסטוריה של עמנו, הרי הוא יהושע בן-ציון, ידיד של שרי ממשלת בגין, כי המלך חפץ ביקרו וכי כך "מיטיבים עם העם", כי העם בעיני בגין וממשלתו הינו יהושע בן-ציון וחבריו, ואילו דלת העם תמשיך לחיות בציון: כאסירי-ציון. כך "מיטיבה" הממשלה הזאת עם העם.

חברי הכנסת, מעל במה זאת אני מאשים את ממשלת בגין בגזילת הדירות המיועדות לבני השכונות, ואתי כל בני הקטמונים, מוסררה ואחיהם הא-

מגמה זו של הוצאת דירות, מהאוכלוסיה שלה הן מיועדות והעברתן למשחקי היצע וביקוש, היא שימוש ציני בכסף ציבורי ובמוטיבאציה ציבורית למטרות פסולות. יש לזכור שאף הזכאים מצויים בקשיי נזירות. בעבר היתה מגמה כי תכניות הסיוע ידביקו את קצב העלאת המחירים. כיום ערך המשכנתה לזוג צעיר הוא כ-25% ממחיר דירה בת שלושה חדרים בירושלים. איזה זוג צעיר ממוצע מסוגל לגייס כ-350,000 לירות ולעמוד בתשלומי הלוואות אלו ומשכנתה ממשלתית?

לשר הבינוני והשיכון הבטחות ואשליות בנושא הבנייה בירושלים. מנכ"ל המשרד מכריו על כך שבשנת 1978 ייבנו כ-5,000 יחידות דיור בירושלים, ול-אחר מכן תוקן המספר ל-6,000 יחידות דיור. גורמי בניין רציניים בירושלים מעריכים את כוח הבנייה הנוכחי ב-1,500 דירות עד 1,800 התחלות בנייה בשנה זו, שהרי אין עבודות צנרת ותשתית מבחינת מסד לבנייה בשיעור המובטח. הבנייה המתועשת היא בהספק דל ביותר. אין התארגנות בשטח והשיטה כרגיל: כושר ביצוע חלש עם דיבורים רמים והתוצאות נראו בהפגנות.

מה יקרה בשנת 1979? התחלות הבנייה אינן מבטיחות שקט חברתי. נהפוך הוא. תושבי ירושלים אינם רוצים הפגנות פנתרים מחודשות, הפגנות זוגות צעירים ורווחים מופקעים של ספקולאנטים. מי שמעייניו נתונים לפיתוח ירושלים ואיכלוסה חייב להסכים לדיון בכנסת על מחדלי משרד הבינוני והשיכון בירושלים.

ירושלים איננה נקודה רגילה על מפת הארץ. אולם כל השומע על הנעשה באזורי הפיתוח בנושא הבנייה, על השוקת השבורה שבפניה ניצבות החברות הציבוריות, חדר לעתידה של החברה, שבית טוב הוא אחד מאבני היסוד שלה.

הד"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת צירלי ביטון באותו נושא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מזה שלושים שנה יותר מתגוררות כ-30 אלף משפחות, המהוות כ-200 אלף נפש מאזורי המדינה, בתנאים תת-אנושיים, בצפיפות בלתי נסבלת ובניווני נפשי ותרבותי. הורו המכריע של האלפים הללו הינו מיוצאי אסיה ואפריקה.

שלושים שנה הם מחכים לגואל שיוציאם מהמצב שבו הם חיים, וחיים בצפיפה כי יזכו עוד בחייהם לראות את הדירה המיוחלת. אך הם לא חיכו כבולי ידיים. הם נאבקו, הם הפגינו, הם מרדו בשלטון הערשק עד למרד ואדי סאליב בחיפה. איש מהאחרים לא רצה לדעת על הפער החברתי המכרסם בגוף המדינה.

אך לאחר דיכוי מרד הואדי בחיפה עשו ראשי השלטון הקודם את כל אשר ביכלתם, לא כדי לפתור את הבעיה המכאיבה, אלא כדי שהמרד ידעך וישכך. הם הצליחו זמנית כי דרי שכונות העוני החיים

— הצעות לסדר-היום (ביטון, קורפו, ארבל-אלמוזלינו, פת, וילנר, ברעם) —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה רק מראה על רמתך.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

— חברי-הכנסת עוזי ברעם העלה בעיה כאובה מאוד המצויה בירושלים העיר. בשנה שאני מכהן כשר הבינוי והשיכון לא השמעת דברי ביקורת על קודמי במשרד השיכון ועל מי שקדם לי במשרד השיכון, המנחה אברהם עופר. אילו היה מציע חברי-הכנסת ברעם לקיים דיון על מחדלי משרד השיכון, הייתי תומך בו, אבל לדבר על מחדלי משרד הבינוי והשיכון, המשרד שהוקם ב-20 ביוני 1977, יש בזה משום צביעות.

עוזי ברעם (המערך):

אני מוכן לקבל את החיקון שלך, שיהיה דיון על משרד השיכון. בסדר.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

אתה מבין יפה. תשאל את ידיך היושב לידך למה אני מתכוון. אני רוצה לתבוע את עלבונה של ירושלים. נאמר כאן שזוגות צעירים עוזבים את ירד-שלים — 800, 900, 1,200 — סיפורים ומספרים בעל-מא. ב-3 במאוס שנה זו יצאו משרד הבינוי והשיכון וחברות הבנייה בירושלים במודעות ענק על מכירת דירות, לא במחירים של 400—500 אלף לירות לדיירה, אלא במחירים של 220—230 אלף לירות לדיירה, במזרח תלפיות, בנווה-יעקב ובגילה. איש לא רכש את הדירות הללו. אני מוכן להראות את הדברים בכתובים. אין כל נימוק כלכלי לפאניקה שאחזה את תושבי ירושלים בנושא הדירות. ולא עוזבים זוגות צעירים את ירושלים. עוד לפני חודשים מספר היו מאות דירות ריקות בבית-שמש. היום מצויות מאות דירות ריקות בקריית-ארבע, במרחק של עשרים וחמש דקות נסיעה מירושלים. אף זוג צעיר אינו רוכש שם דירה. יש בעיה בירושלים, אבל לבוא ולהציג אותה כפי שהציג כאן חברי-הכנסת ברעם, זה חטא לאמת ולמצאיות.

משרד השיכון בנה ומשרד הבינוי והשיכון גמר לבנות אותן הדירות בקטמון, שעליהן דיבר חברי-הכנסת ברעם, בתיאום עם ראש עיריית ירושלים ועיריית ירושלים. משרד הבינוי והשיכון איננו בונה אך ורק עבור מפונים ומעוטי יכולת. זאת הטעות שנעשתה בעבר. בנו שכונות חדשות עבור מפונים ועבור מעוטי יכולת, איכלסו אותם באותן שכונות והזינו משכונות עוני ממקום. גאוגרפי אחד למקום גאוגרפי שני. כעבור שלושה חודשים או שישה חודשים שאלו מדוע נראים אותם בניינים שרק עכשיו נבנו כאותם שכונות עוני שמהן הוצאו אותם מפונים. לכן האיכלוס הנכון הוא בפרופורציות הנכונות וביתם הנכון. זה מה שמכוון את משרד הבינוי והשיכון.

מדוע אנחנו דואגים כל-יך לאותם מעוטי יכו-לת? משום שזאת חובתנו, אבל לא פחותה חובתנו לדאוג גם לשאר המוני בית ישראל. קשה מאוד למשפחה ברוכת ילדים לרכוש דירה עבור ילד שנישא ועבור בת שנישאת, אבל לא פחות קשה לאיש מהמ-עמד הבינוני, לעובד מדינה ולמורה כאשר הוא צריך

חרים החיים בתנאי ניוון וסבל מזה שלושים שנה. אני מאשים ודורש לבטל מייד את העסקאות שני-עשו לפני חודש על-ידי השר פת ולחלק את הדירות לוכאי משרד השיכון. ולשר פת אני אומר: פתי מי שיאמין לך ולתכניות הנזיר שלך. מכרת לספס-רים את הדירות ולנו אתה מנספך בתכניות נייר שאין מאחוריהם כלום. כל העם היושב במדינה הזאת יודע שתקציבי משרד השיכון צומצמו עד אפס. השר פת, אני קורא לך לבטל את העסקאות ולהחזיר לנו את הדירות. קח למשרדך את כל התכניות הללו.

חיים קורפו (הליכוד):

כדי להיטיב עם העם.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לשר הבינוי והשיכון, לתשובה.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דב-ריו של חברי-הכנסת צירלי ביטון עלה בדעתי להת-ייחס לדברים שנאמרו כאן על-ידי, אבל הרשי לי, גברתי היושבת-ראש, להביע את הודעויותי מהמשך דבריו, מן הנוסח, מן הרמה וממה שלמד חברי-הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי-הכנסת צירלי ביטון לא למד.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

הוא למד בתקופה האחרונה מחבריו, מן החוגים הידועים לכולנו. לא אתיחס לדברי חברי-הכנסת ציר-לי ביטון.

לדברי חברי-הכנסת עוזי ברעם —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה מראה על יחס מעמדי. לבן שכונות העוני אינך מתייחס. היית מיטיב לעשות אם היית דואג לכך שיהיו שם בתי-ספר כדי שיוכלו ללמוד בתיכון ובאוניברסיטה. זה יחס של זילזול.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

נכון, חברי-הכנסת וילנר, כולנו מזלזלים בכך. א-נחנו מצטערים שאתה יושב כאן. בזכותנו אתה כאן. הגיע הזמן אולי לחשוב אחרת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, יש גבול. שר אינו יכול להגיד שהוא מצטער שיושב כאן חבר כנסת.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

חברי-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני חושב שהוא חייב לחזור בו מדבריו. יש בחירות דמוקרטיות ומי שנבחר יושב בכנסת לא בזכות השר.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

איני חושבת שהוא חרג מן הנוהל הפארלאמנ-טארי המקובל. הוא אמר שהוא מצטער. מה יש בכך?

נים 1973/74 ו-1974/75 הוחל בבניית 30,000 דירות בממוצע בשלוש השנים שקדמו לשנת 1977 על-ידי הענף כולו.

לעומת ירידה מתונה יחסית בהתחלות הבנייה הפרטית חלה ירידה חדה בהתחלות הבנייה הציבורית. לעומת 30,000 התחלות בנייה של דירות בממוצע בשנים 1974 ו-1975 הוחל בשלוש השנים האחרונות בבניית 8,000 דירות בממוצע בלבד, דהיינו ירידה של למעלה מ-78%. יש לציין עוד כי למרות הירידה החדה בהתחלות הבנייה, היתה הבנייה בהתיישבות העירונית למעלה מרבע מסך כל ההתחלות של הבנייה הציבורית בכל הארץ, כך שסך כל התחלות הבנייה למגורים ביישובים עירוניים הגיע לכ-6,000 דירות בלבד בממוצע בשנים האחרונות. התחלות בנייה בהיקף נמוך כל-כך בשנים אלו הן הסיבה העיקרית למחסור בדירות שנוצר לאחרונה.

כדי למתן את קצב עליית המחירים בכל הארץ ובמיוחד בירושלים, החלטנו בראשית החודש על תחילתו של מיבצע מכירת דירות מבניות משרד הבינוי והשיכון בעיקר בירושלים. דירות אלו שנכללו במיבצע לא נלקחו ממלאי הדירות שיועד להטבת תנאי הדיור או לשאר הזכאים לכך. הדירות מוצעות במכירה חפזית ונמכרות במחירי שוק, כפי שנקבעו על-ידי השמאי הממשלתי, וזאת במטרה למנוע עיוותים במחירי הדירות בין מחירי בנייה פרטית, ובכלל זה "יד שנייה", ובין מחיר בנייה ציבורית, וגם במטרה למנוע התערבות ממשלתית בקביעת מחירים, וכתוצאה מכך להגיע לקיצוב בדירות.

הדירות הכלולות במיבצע המכירות נמצאות בשלבי בנייה שונים. חלקן בשלבי בנייה מוקדמים וחלקן בשלבי בנייה מתקדמים, וזאת כדי לאפשר היצע דיור גדול ככל האפשר.

חיים קורפו (הליכוד):

מדוע אי-אפשר היה להעביר את הדירות לזכאים?

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

כי לזכאים יש הדירות שלהם.

חיים קורפו (הליכוד):

זה יהיה בעוד ארבע שנים.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

חבר-הכנסת קורפו, אלו אינן 1,400 הדירות האחרונות הנמצאות בשלבי בנייה בירושלים. יש לנו התחייבות לדירות לקליטת עולים והתחייבות זו חכר בד. יש לנו התחייבות לדירות למעוטי יכולת ומפונים והתחייבות זו תכובד.

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

אני אגיע מייד לנושא הקשור באיכלוס הדירות.

בעקבות המחסור הקיים בדירות לאחר ההאטה בבנייה של דירות בשנים האחרונות החלטנו על הגדלה ניכרת של התחלות הבנייה הציבורית בשנת 1978. בשנה זו יוחל בבנייה של 13,500 דירות בכל רחבי הארץ, מהן 5,000 דירות בעיר ירושלים.

להשיא בן או בת. גם להם אין 250 אלף לירות או 300 אלף לירות לרכוש אותן דירות.

עוזי ברעם (המערך):

האם אתם מסכים שלהם לא מגיעה אותה סובסידיה?

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

גם להם ולמעוטי היכולת מגיע יותר, והבעיה איננה סובסידיה. הבעיה איננה גודל המשכנתה. הבעיה היא עלות הדירה. רבותי חברי הכנסת, אפ"ר להוסיף למשכנתה ככל שתוצא. אבל משכנתה צריך להחזיר. ואין זה משנה מהו משך התקופה של החזר המשכנתה, כי על זוג צעיר מכביד הדבר גם אם הוא צריך להחזיר 1,500—2,000 לירות לחודש על חשבון משכנתה שקיבל מהמדינה ובסובסידיה גדולה מאוד.

חבר-הכנסת עוזי ברעם דיבר על התחלות בנייה. בשנת 1976/77 התחיל משרד השיכון בבניית 1,000 דירות בירושלים בלבד; בשנת 1975/76 התחיל משרד השיכון בבניית 1,140 דירות בירושלים בלבד; בשנת 1974/75 התחיל בבנייה של 900 דירות בירושלים בלבד. משרד הבינוי והשיכון מתחיל בחודש יוני בבניית 1,000 דירות בירושלים, ויתחיל בבניית — — —

עוזי ברעם (המערך):

המספר שמסרת על שנת 1975 איננו נכון. באותה שנה הוחל בבניית 3,000 יחידות דיור.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

חבר-הכנסת ברעם, חברי במפלגתי ובתנועתי טורענים שאני מקבל את האינפורמציה שלי ממנגנון שקיבלתי וירשתי — וחלק אני שמח שירשתי — מהשלטון הקודם ומהמשטר הקודם. והם בוודאי אינם נותנים לי מספרים בלתי נכונים בכדי להמעט את דמותה של הממשלה הקודמת.

משה שחל (המערך):

— — — הרצון שלכם להחליף את המנגנון.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני טענתי שהמנגנון הקודם מטעה אותך בכמה דברים.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

אבל לא בכיוון זה.

דב שילנסקי (הליכוד):

בכיוון ההפוך.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

חבר-הכנסת ברעם דיבר על כך שאין כושר ייצור וביצוע בירושלים וכי הבנייה הטרומית איננה מפו"תחת. אחת הערים שבהן הבנייה הטרומית מפותחת ביותר היא דווקא העיר ירושלים. ואפשר לראות זאת באזור התעשייה בעטורח.

גברתי היושבת-ראש, בשנים 1975/76 ו-1976/77 חלה ירידה דראסטית בהתחלות בנייה למגורים בישראל. לעומת ממוצע התחלות בנייה של 55,000 דירות בש-

אה זו, גברתי היושבת-ראש, עם כל הכבוד, היא "צביעות סוציאלית" מסוג חדש. אין זו מדיניותנו, כבר ציינתי זאת קודם לכן, להעביר משפחות מצוקה במספרים גדולים לארמונות עוני חדשים. בזמנו היו הפגנות של תושבי נווה-יעקב, רמות וגילה על כי בשלבי האכלוס הראשונים שלחנו מקרים סוציאליים רבים מדי להתגורר בשכונות החדשות. יש לומר את זה אמת ובגלוי: תנו לשכונות החדשות בירושלים להתבסס ולהתחזק ולגדול עליידי זוגות צעירים, עולים חדשים, חוסכי מפעל החסכון לבניין וקוני דירות מהשוק החפשי, ורק לאחר מכן הן תוכלנה לקלוט בצורה אינטגרטיבית אמיתית משפחות מצוקה.

על-פי אומדן יש היום בכל הארץ כ-70 אלף דירות ריקות וכ-5,000 דירות דירות בעיר ירושלים, רובן דירות הנמצאות בבעלות פרטית ובעלות. אחד הפתרונות היעילים להגדלת היצע הדירות הוא להביא לידי השכרתן של דירות אלה לציבור. אני מקיים דיונים עם האוצר — כבר מסרתי על כך בכנסת לפני זמן מה — לנקוט בצעדים להקלת המיסוי על השכרת דירות אלו. סיום מוצלח של דיונים אלה עשוי להביא להשכרתן של אלפי דירות ריקות לציבור כולו.

עקב המחסור שהתהווה בדירות נערך משרד הבינוי והשיכון לניצולן של כ-13 אלף דירות ריקות הנמצאות כיום בידי החברות הציבוריות "עמידר" ו"ע"מגור", שיפוצן ואיתודן של דירות אלה בד בבד עם ייעול תהליך האכלוס של אותן דירות יביא אף הוא להקלה במחסור הזמני בדירות.

עד לפני כארבעה חודשים — כבר עמדתי על כך קודם לכן — הצענו, משרד הבינוי והשיכון יחד עם חברות שונות, דירות בירושלים למכירה ולא היה להן קונה. כבר אמרתי קודם לכן שמדעיה אחרונה בנידון פורסמה בעתונות ב-3 במרס שנה זו. אל מלא פעל משרד הבינוי והשיכון להרגעת השוק, היו מחירי הדירות מרקיעים לשחקים וכל תכניות הסיוע שלנו לשכבות החלשות היו מתפוצצות. מחירי גברו והם בשוק הדירות הפכו לרוועץ כל תכנית סיוע שנגבש, כי לעולם לא נוכל להדביק בסיוע את הגידול במחירי הדירות.

השבוע פנו אלי קבלנים בתרעומת, בעיקר קב"לני ירושלים, שהצעת הזירות של המשרד פונעת בכללי פעילות השוק החפשי ונתנה כבר את את אחתותיה החיוביים. אחד הקבלנים אמר לי: אתה הורס לנו את הפרוספריטי. אני משוכנע שהוצאת 200 דירות למכירה בעיר ירושלים בחודש מאי ו-200 דירות נוספות מדי חודש בחודש עד סוף 1978 תסייע בריסון המחירים ותביא לרגיעה כלשהי בשוק הדירות. ואכן כבר היום הוכח כי הוצאת הדירות למכירה ציננה במקצת את שוק הדירות וגרמה להפסקה חלקית אולם משמעותית בסחרור שבמחירי הדירות.

אם מחירי הדירות ימשיכו לעלות כפי שקרה בשלושה-ארבעה החודשים האחרונים, שום זוג צעיר ושום משפחה תוכלנה להטבת תנאי הדיור שלה לא יוכלו להגיע לדיירה חדשה אלא אם המדינה תהיה מוכנה לסבסד אותן דירות במונחים של מיליארדי לירות שאני אינני רואה להם את המקור.

כדי לזרז את תהליך הרגיעה בשוק הדירות יחול מייד עם תחילת הבנייה בהוצאת הדירות למכירה. בבית זה קוימו דיונים רבים על בעיות הדיור בשנים 1971-1974. משני חלקי הבית, ללא הבדל השתייכות מפלגתית, הועלתה בזמנו הדרישה להוציא לשוק דירות כבר בשלבי הבנייה הראשונים ולהציע אותן לציבור כדי להרגיעו וכדי לרסן את האמרת המחירים של הדירות. היתה דעה מקובלת בזמנו, שהיתה זו טעות שמשרד הבינוי והשיכון החזיק דירות בשלבי בנייה שונים והוציא למכירה רק בשלב הגמר. צדקו המבקרים ואנו למדנו את הלקח ושינינו את התכנית. גם אנשי בנק ישראל וכלכלני האוצר דרשו בזמנו להוציא דירות לשוק בשלבי בנייה מוקדמים. למרות הוצאת הדירות למכירה חפשיה, כדי להרגיע את שוק הביקוש על כל מרכיביו, מתבטאת עדיפותה של אוכלוסיית הזכאים במתן ההלוואות לרכישת דירה. מי שזכאי לכך יקבל סיוע ממשרד הבינוי והשיכון.

אני יכול לבשר כבר מעל במה זו, כי בחודש יולי 1978 יועלו ההלוואות לזוגות צעירים בעלי הגי קוד הגבוה בכ-50% ולזוגות צעירים בעלי ניקוד אחר בכ-20%. לדוגמה, בעלי ניקוד 1400 פליס בירושלים יוכלו לקבל הלוואה בגובה 205 אלף לירות לעומת 140 אלף לירות עד עתה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): והדירה עולה 500 אלף לירות ויותר.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:
אני אינני מציע לכל אחד לקנות רק את הדירות שעולות 500 אלף לירות.

משפחות המתגוררות בצפיפות של יותר משלוש נפשות לחדר תזכינה בירושלים להלוואה מאקסימאלית של 240 אלף לירות לעומת 160 אלף לירות עד עתה, ובכל הארץ להלוואה של 220 אלף לירות לעומת 150 אלף לירות עד עתה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): זה לעג לרש.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:
בד בבד עם הוצאת דירות למכירה בעיר ירושלים, כאמור 1,400 דירות, נערך משרד הבינוי והשיכון למתן פתרונות ליתר זכאי המשרד: עולים חדשים ומשפחות מעוטות יכולת. משרד הבינוי והשיכון נתן 4,450 פתרונות דיור בעיר ירושלים ילי תושביה בשנת 1977, מזה ניתנו 290 דירות ו-450 הלוואות להטבת תנאי דיור, 180 דירות גם להטבת תנאי דיור ו-1,250 הלוואות לזוגות צעירים, ו-280 הלוואות סיוע למשפחות המתגוררות בצפיפות של שלוש נפשות ויותר לחדר.

בשנת 1978 מתכנן המשרד לתת בירושלים 2,600 פתרונות דיור, מזה 400 דירות חדשות מהבנייה הציבורית, וכן הקצאת דירות בשכירות למשפחות במצוקה, ו-700 הלוואות להטבת תנאי דיור ולתכנית 3 פלוס, ו-1,200 הלוואות לזוגות צעירים.

נשמעו קריאות להקצות את הדירות המוצעות היום למכירה בשכונות החדשות להטבת תנאי הדיור. קרי

חברת ל"ב, ישיבה קכ"א

— הצעות לסדר-היום (פת, ארבל-אלמזלינו, אליאב); חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית) (ארבל-אלמזלינו, אלוני) —

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

ובכן לפנינו שתי הצעות: הצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת והצעתו של השר להגידה והצעה של חבר-הכנסת אליאב להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אעמיד תחילה להצבעה את ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לא נתקבלה.

גברתי היושבת-ראש, הבעיה כאובה, היא כאובה לכולנו. אילו היינו בונים יותר דירות בשנים 1974—1976 לא היינו עומדים היום במצב שבו אנו עומדים. התחלות הבנייה של שנת 1978 יבטיחו שבסוף 1979 או התחלת 1980 לא נעמוד במצב המביש שבו אנו עומדים היום.

אינני סבור שהצעתו של חבר-הכנסת ברעם והצעה השנייה שהיגשה כאן באו לטפל בנושא בענייניות. הן באו לנגח את הממשלה ללא כל צורך. לכן אני מבקש מהכנסת להוריד את ההצעה מסדר-היום.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

הצעה אחרת לחבר-הכנסת פעיל. חבר-הכנסת פעיל איננו באולם.

אריה אליאב (מחנה שלי):

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

ז. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית).

תשל"ח—1978 *

(הצעת חברת הכנסת ש. אלוני)

שהמשכורת ברוטו של מורה מתחילה היא 4,087 לי-רות לחודש, וגם אחרי חמש שנות עבודה היא עדיין פחותה מהסכום הזה.

אם נביא בחשבון שהמוטיבציה של החברה שלנו עד כה היתה לתת שירותים למשפחות נחשלות וחי-לשות, להקל על משפחות עם ילדים בתחום של שירותי משפחה לגיל הרך, כמו פעוטונים, יום ליי-מודים ארוך וכדומה, נמצא למעשה שהמעמד הבינוני, משלמי המסים — כי אשר שני בני הזוג עובדים הם הנושאים בנטל העיקרי של המסים — הם למעשה המקופחים ביותר מבחינת יכולת ההכנסה שלהם.

לכן אני מביאה לפני הכנסת את ההצעה שהכתיבתי בכנסת הקודמת, ואשר הרוב תמך בה, ואני מבקשת להעביר אותה לדיון בוועדה בלי להרחיב את הדברים. אף שבכנסת הזאת יש חמישים ושניים חברים כנסת חדשים, אני מניחה שמשום שהם חברים כנסת בחור עמם הם יושבים, ובוודאי מכירים את הבעיה הנוגעת לכלל הנשים העובדות השכירות בכל מערכת המשק והנוגעת גם לכלל הנשים במושב שבהם שני בני הזוג עובדים ולמעשה אין להם אפשרות ליהנות מעזרה.

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לדיון בועדת הכספים.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

פנן שר האוצר י. פלומי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מקובל עלינו

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו: אנו עוברים להצעת חוק ק"מ, של חברת-הכנסת שולמית אלוני: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית), תשל"ח—1978. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה המוצעת על ידי נידונה בכנסת הקודמת. היא גיבאת כלשונוה ואומרת שיש לתקן את פקודת מס הכנסה כך שבמשפחה אשר בה שני בני הזוג עובדים ויש להם הוצאות על טיפול בילדים ומשק הבית, הוצאות אלו יהיו כהוצאה לצורך יצירת הכנסה ויגורו כן ממס.

בכנסת הקודמת הצביעו על כך רוב חברי הכנסת, חברי הליכוד, חברי המערך. היא גם מופיעה במצעים של ד"ש, מפלגת העבודה, הליכוד והמפד"ל. שהגישה בעצמה הצעה דומה בכנסת הקודמת. היתה אז פעילות רבה לתמיכה בחוק, ובכללה זו של השר משה נסים. הבעיה ידועה ואינני רוצה להרחיב, היא רק נעשית חמורה יותר מיום ליום.

לפי הנתונים היום, אשה עובדת, אם זו מורה או אחות, משתכרת פחות מאשר ההוצאה שלה על עזרה בבית ועל הטיפול בילדיה, גם אם העזרת עובדת רק חמישה ימים בשבוע, חמש שעות ביום. כלומר העובדת מקבלת בעד חמש שעות ליום, חמישה ימים בשבוע, לפי 35 לירות לשעה, היום זה כבר 5,500 לירות לחודש, וזה נטו בלי מס, שעה

— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית) (ארבלי-אלמוזלינו, פלומין, אלוני) —

הטובה נחה עליו: אם יש לו איזה שהיא הצעה או איזה שהוא פתרון שיסייע לקידום הבעיה, תוך פ"י שוט העניין ותוך מניעת המורכבות הכרוכה בהצעה כפי שהוגשה על-ידי חברת-הכנסת שולמית אלוני, יבורך.

אני חושב שלאור ההבהרות האלה, מן הדין ומן הראוי היה שחברת-הכנסת שולמית אלוני תקח את הצעתה בחזרה ולא תעמיד אותה להצבעה. ואני מצוין שוב שאנו מטפלים בנושא באופן אינטנסיבי במשך רדנו וכל הצעה שתבוא מכל צד שהוא תתקבל בברכה.

ד"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

גברתי היושבת-ראש, אני ערה לקשיים של יישום הדברים, בייחוד שישנן שיטות שונות ואנו הולכים כל הזמן לכיוון אחד. יש דרך שכאשר שני בני זוג עובדים, למעשה ההכנסה מתחלקת בין שלושה עובדים, ודין העובדת הוא כדין הניכויים שניתנים לע"ק בית שגם היא עובדת, אשר עבודתה היא בבחינת ערך, ואשר יש ניכויים מיוחדים לגביה אף שאין לה הכנסה כספית מבחוץ. יש גם אפשרות של הש"לכה לכיוון הזה.

אני מקבלת את הצעתו של סגן שר האוצר יחזר קאל פלומין, שהנושא ייבדק באופן יסודי במשרד האוצר. אני מבקשת זכות להיות שותפה לבדיקות האלה, ברשותך.

סגן שר האוצר י. פלומין:

בבקשה, ברצון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אינני לוקחת את הצעתי בחזרה אבל אני מבקשת לדחות את ההצבעה ולהשאיר לעצמנו אפשרות לחזור ולדון בנושא, לאור דברים שיתפתחו, במושב הבא.

ד"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני מבינה שיש הסכמה לדחות את ההצבעה מח"יום לישיבה אחרת.

סגן שר האוצר י. פלומין:

לאחת הישיבות, בהסכמה.

ד"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

לאחת הישיבות. אנו איננו קובעים מתי המועד ייקבע בהיאום עם הממשלה ולאור המצב. היום נדחת ההצבעה על הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית), תשל"ח (1978—), שהועלתה על-ידי חברת-הכנסת שולמית אלוני.

חברי הכנסת, חם סדר-היום. אני מודה לחברי הכנסת שנשארו עד חום הישיבה. הישיבה הקרובה תתקיים ביום שני הבא בשעה 4:00 אחרי-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

עקרונית כי לאם יילדים היוצאת לעבודה מחוץ למשק ביתה נגרמות הוצאות מיוחדות. כבר החוק הקיים כיום מכיר בכך ומעניק לאם לילד אחד או שניים היוצאת לעבודה נקודת זיכוי נוספת שערכה כיום הוא 228 לירות והיא שקולה כנגד ניכוי של 912 לירות. לאם לשלושה ילדים או ארבעה ילדים מוענקות שתי נקודות זיכוי השקולות כנגד ניכוי בסך של 1,824 לירות בחודש. המצב החוקי מאפשר גם עריכת חישוב נפרד לשני בני זוג עובדים, הודך הזרת זיכויים לאשה בגין הילדים. הדבר גורם הקלה ניכרת בנטל המס המוטל על משפחה שבה עובדים שני בני הזוג לעומת המס המתחייב מחישוב משותף.

הצעת החוק של חברת-הכנסת שולמית אלוני מת-ייחסת לנושא זה והיא מורכבת מבחינת הביצוע והיישום שלה. במיוחד קשה ההבחנה בין השירותים הניתנים למשק בית בתשלום ואשר אין להם קשר לשמירה על הילדים לבין הטיפול ההכרחי בילדים, שבלעדיו אין אותה אשה יכולה לצאת לעבודה מחוץ למשק ביתה. גם לא ברור אם הצעת החוק לא חג-רום לקשיים נוספים לעקרות הבית אשר תבקשנה להשיג עזרה ותיחקלנה בסירוב מצד עובדות משק הבית כי זה יהיה כרוך בדיווח שלטונות המס. מה גם שהפרכת העוזרת לעובד תחייב כל עקרת בית להפוך למעסיקה עם פתיחת חיק ניכויים מורכב ועם כל החבויות של תשלום מסים, מילואות, ניכויים וכל הגיירת הכרוכה בכך.

נוסף על כך, ההכרה בהוצאות בדרך כלשהי תחייב את ביטול נקודות הזיכוי המיוחדות המוענקות היום באופן אוטומטי לכל האמהות העובדות, בין אם יש להן עזרה במשק הבית ובין אם אין להן עזרה במשק הבית, חלקית או מלאה.

אני חושש, אם כי הדבר טרם נבדק —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אבל הן מקבלות ניכויים בגין ילדים.

סגן שר האוצר י. פלומין:

קיצבאות מתקבלות בגין ילדים, אבל אם עובדת מקבלת נקודת זיכוי אחת לכל שני ילדים. במידה שנעבור לשיטה המוצעת של הכרה בהוצאות, הרי לא נוכל לתת גם את זה וגם את זה ונצטרך לבטל את הניכוי האוניברסאלי ולתת לכל מקרה לגופו. לדע-תנו, ייפגעו מכך שכל משפחותיהן עוזרים האח או האחיות המבוגרים בשמירה על הילדים או מש-פחות שבהן הסכחות מסיעות לאם העובדת וכו'. מש-פחות אלה יפסידו את נקודות הזיכוי.

אני רוצה לציין שאנו מודעים לבעיה שהעלתה חברת-הכנסת שולמית אלוני. העניין נכלל גם במצע הליכוד. יחד עם זאת, הפתרון אינו פשוט כל-כך כפי שחשבנו בעבר. אנו בכנסת הקודמת, על כל חלקיה, שיתפנו פעולה בנושא זה, ואני חוזר ואומר כי אנו מודעים לבעיה. אולם הפתרון שהוצע אינו עונה על הבעיה.

עם זאת, אני אישית ביקשתי באוצר לטפל בגו-שא ואני פונה בהודמנות זו לכל מי שרות העצה

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קי"ט-קכ"א

- א. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- ב. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו — תש"ר בת השר.
- ג. חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 17), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק המוסד העליון ללשון העברית (תיקון מס' 3), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה) — הצעת חבר-הכנסת א. ידלין.
- ה. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 12), תשל"ח—1978 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 13), תשל"ח—1978 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 11), תשל"ח—1978 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 32), תשל"ח—1978 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מד-הב.
- י. סקירת שר התחבורה ושר התקשורת על פעולות משרדיו ודיון.
- יא. שאלות ותשובות.
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. סקירת שר הפנים על פעולות משרדו — המשך הדיון.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קי"ט-קכ"א

314. א. אבן (המערך): מצב החינוך הגבוה והמחקר המדעי במדינת ישראל.
315. ש. ארבל-אלמזלני (המערך): מניעת פיטורים בבית-החרושת לצמיגים "מששון".
316. י. רבינוביץ (המערך): ההידרדרות בתחום ה"משק".
317. ע. הדר (הורביץ) (המערך): עקורי בירעם ואיק-רית.
318. ש. ארבל-אלמזלני (המערך): הצורך בהגברת קצב ההתיישבות ברמת-הגולן.
- 319—320. איכות הסביבה ושינוע פחם מחיפה לתחנת הכוח בחדרה — הצעות חברי-הכנסת מ. כהן ומ. שחל.
- 321—326. מניעת סגירתו של מפעל הטקסטיל בבית-שאן — הצעות חברי-הכנסת י. ז. אמיר, מ. פעיל, ח. קופמן, מ. אלגרבל, א. אבטבי ות. טובי.
- 327—328. הוצאה למכירה של דירות המיועדות לאוכלוסית המצוקה בשוק החפשי — הצעות חברי-הכנסת ע. ברעם ות. טובי.

ג. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 12), תשל"ח—1978

(3) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
 "(ג) בסעיף זה, "קשה חינוך" ו"בעל מום" — מי שמומחה או רופא מאלה שנקבעו לפי סעיף 4א(ב) קבע שהוא קשה חינוך או בעל מום."

2. תחולה

חוק זה תחולתו לגבי שנת הלימודים תשל"ט ואילך.

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק לימוד חובה, תש"ט—1949 —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "בצו" יבוא "על-פי כללים שייקבע באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת", ובמקום "לחינוך חובה חינם" יבוא "לחינוך חנם";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "חינוך חובה" יבוא "לחינוך חובה" יבוא "לחינוך";

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 287; תש"י, עמ' 126, עמ' 314; תשי"ג, עמ' 141; תשכ"ט, עמ' 33, עמ' 176, עמ' 178; תשל"א, עמ' 146; תשל"ב, עמ' 102, עמ' 122; תשל"ג, עמ' 99; תשל"ח, עמ' 128.

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 32), תשל"ח—1978

— עולה), שנכותו נוצרה לפני היותו תושב ישראל, יהיה זכאי לגימלה לפי פרק זה.

(ב) הוראות פרק זה יחולו על כל עולה בשי-בניים אלה:

(1) לא ידון המוסד בתביעה לגימלה לפי פרק זה של עולה אלא אחרי תום עשרים ואחד חודשים מהיום שבו נעשה עולה; הוראה זו באה להוסיף, לגבי עולה שנתו כותו נוצרה בהיותו תושב ישראל, על הוראות סעיף 127כב(ב), ולא לגרוע מהן;

(2) הזכות לגימלה לפי פרק זה של עולה תתחיל בתום שנתיים מהיום שבו נעשה עולה; הוראה זו באה להוסיף, לגבי עולה שנכותו נוצרה בהיותו תושב ישראל, על הוראות סעיף 127כב(ג), ולא לגרוע מהן;

(3) לשם הקביעה שצימצום בכומר ההשתכרות של עולה חל לאחר שהיה תושב ישראל, לענין הגדרת נכה שבסעיף 127כא, לא תובא בחשבון הכנסה שהיתה לו בהיותו מחוץ לישראל;

(4) על אף האמור בסעיף 127כג, עולה שנכותו נוצרה לפני היותו תושב ישראל לא יודקק לתקופת אכשרה.

(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, הוראות בדבר ניכויים מקיצבה של עולה לפי סעיף 127זלט בשל קיצבה המשתלמת לעולה לפי דיני חוץ.

5. תוספת סעיף 142

אחרי סעיף 142 לחוק העיקרי יבוא:

142א. תחילת זכות

1. תיקון סעיף 78

בסעיף 78 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח—1968¹ (להלן — החוק העיקרי), בפס"ק 1, במקום "בסעיף 76(1) או (5)" יבוא "בסעיף 76(1)".

2. תוספת סעיף 109א

אחרי סעיף 109 לחוק העיקרי יבוא:

"109א. הפחתת קיצבה

נמצא ילד במקום בתנאי פנימיה ועיקר החזקתו באותו מקום הוא על המדינה, על רשות מקומית או על הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, יופחת מקיצבת הילדים המשולמת בעד אותו ילד לפי סעיף 109 סכום השווה לנקודת קיצבה כמש"מעותה באותו סעיף, הכול לפי תנאים וכללים שנקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת."

3. תיקון סעיף 127כא

בסעיף 127כא לחוק העיקרי, בהגדרת "מבוטח", אחרי פסקה (1) יבוא:

"(1א) תושב ישראל שבידו אשרת עולה או תעודת עולה לפי חוק השבות, תשי"ג—1950², ואינו מבוטח לפי פרק ב' בגלל האמור בסעיף 7(2)";

4. תוספת סעיף 127כבא

אחרי סעיף 127כב לחוק העיקרי יבוא:

"127כבא. הוראות מיוחדות לענין עולים

(א) על אף האמור בסעיף 127כב(א), תושב ישראל שבידו אשרת עולה או תעודת עולה לפי חוק השבות, תשי"ג—1950 (להלן בסעיף זה

¹ ס"ח תשכ"ח, עמ' 108; תשל"ח, עמ' 116.

² ס"ח תשי"ג, עמ' 159.

מקום שנקבע בחוק זה כי זכות לגימלה תהיה לפי תנאים, כללים, מבחנים או כיוצא באלה, שייקבעו או נקבעו בתקנות, תהיה תחילתה של הזכות ביום תחילתן של התקנות."

6. תיקון סעיף 186

בסעיף 186 לחוק העיקרי, בפסקה (5), במקום פסקת משנה (ה) יבוא:

"(ה) מבוטח שהוא תלמיד במוסד להשכלה;".

7. תיקון לוח י'

בלוח י' לחוק העיקרי, פרטים 7 עד 10 יסומנו 8 עד 11, לפי הסדר.

8. תיקון חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28)

בסעיף 11 לחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28), תשל"ז—1977³ במקום סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יבוא: "(ב) תחילתם של יתר סעיפי חוק זה היא ביום ד' בניסן תשל"ט (1 באפריל 1979)".

9. תחילה ותחילה

(א) תחילתו של סעיף 1 ביום תחילת חוק הבי-

³ ס"ח תשל"ז, עמ' 150.

⁴ ס"ח תשל"ז, עמ' 268.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 5

ש. ארבל—אלמזוליניו, ח. גרופמן מציעות: למחוק את הסעיף.

אם הצעה זו לא תתקבל

בסעיף 142 לחוק העיקרי, במקום "ביום תחילתן של התקנות" יבוא "ביום תחילתה של הוראת החוק שבה נקבעה הזכות לגימלה, וזו לת אם נקבע בתקנות מועד מאוחר יותר".

לסעיף 8

ש. ארבל—אלמזוליניו, ח. גרופמן ומ. פעיל מציעים: למחוק את הסעיף.

לסעיף 9

אם ההסתייגות לסעיף 8 תתקבל:

ש. ארבל—אלמזוליניו, ח. גרופמן ומ. פעיל מציעים: במקום סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ד) תחילתו של סעיף 7 ביום כ"ג באדר ב' תשל"ח (1 באפריל 1978)".

לסעיף 10

ש. ארבל—אלמזוליניו, ח. גרופמן מציעות: למחוק את הסעיף.

לסעיף 2

צ. ביטון מציע:

למחוק את הסעיף.

מ. פעיל מציע:

בסעיף 109 לחוק העיקרי, במקום "ועיקר הח" זקתו" יבוא "וכל החוקתו".

ש. ארבל—אלמזוליניו מציעה:

האמור בסעיף 109 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) הסכומים שהופחתו כאמור בסעיף קטן (א) ייועדו למטרות שייקבעו בתקנות בא"י שור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת."

לסעיף 4

ש. ארבל—אלמזוליניו מציעה:

בסוף פסקה (2) ייוסף "כל עוד לא התחילה הזכות לגימלה של עולה לפי פרק זה, יהיה זכאי העולה לגימלה דומה מאת המדינה, בשיעורים ובתנאים שקבע שר העבודה והרווחה בתקנות באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת".

ה. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 11), תשל"ח—1978

תיים לאחר הנישואין, והיא תחושב על בסיס שיעור הקיצבה שהיתה משתלמת לו אותה שעה לולא נישא;" ;

(5) בסעיף קטן (ג) —
(א) במקום "שנתיים" יבוא בכל מקום "חמש שנים" ;

(ב) במקום "אולם אם כבר שולם לו המ-ענק" יבוא "אולם אם כבר שולם לו מענק או מתציתו".

3. תיקון סעיף 48
בסעיף 48 לחוק העיקרי, בפיסקה (3), במקום "מענק שחרורים" יבוא "מענק שחרורין".

4. הוראת מעבר
סעיף 2(5)(א) יחול, לגבי התקופה שמיום פיר-סומו של חוק זה, גם על —

(1) בן זוג שנישואיו השניים הופקעו לפני יום פירסומו של חוק זה, אך תוך חמש שנים מיום שנתקיימו הנישואין ;

(2) בן זוג שנישואיו השניים הופקעו בשל הלי-כיכם שהחלו בהם תוך חמש שנים מיום שנת-קיימו הנישואין, בין שהחלו בהם לפני יום פיר-סומו של חוק זה ובין לאחר מכן ;

(3) בן זוג שביום פירסומו של חוק זה עדיין לא עברו חמש שנים מיום שנתקיימו נישואיו השניים.

1. תיקון סעיף 25
בסעיף 25(א)(1) לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות), תשי"ד—1954¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום "ובלבד שקיצבתה" יבוא "ובלבד ש-קיצבתו".

2. יקון סעיף 28
בסעיף 28 לחוק העיקרי —
(1) בסעיף קטן (א), במקום "ישולם לו מענק קציבה שהיה זכאי לה לאחרונה לפני נישואיו" יבוא "ישולם לו מענק כסכום הקיצבה שהיה זכאי לה, לולא נישא, כמפורט בסעיף קטן (ב)".

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא :
"(א) לעניין קביעת המענק המגיע לפי סעיף קטן (א) לבן זוג שסעיף 23 חל עליו, לא ינוכה כל סכום לפי סעיף 23(א)(2)";

(3) במקום סעיף קטן (ב) יבוא :
"(ב) שולם מענק לבן זוג לפי סעיף 33(א), תנוכה מחצית ממנו מהמחצית הראשונה של המענק המשולם לפי סעיף קטן (ב), והמח-צית השנייה ממנו תנוכה מהמחצית השנייה של המענק המשולם לפי סעיף קטן (ב)".

(4) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא :
"(ב) מחצית המענק לפי סעיף זה תשולם לבן זוג עם הגשת בקשתו לכך, אך לא לפני הנישואין, והיא תחושב על בסיס שיעור ה-קיצבה שהיה זכאי לה לאחרונה לפני הנישוא-ין, והמחצית השנייה תשולם לו בתום שנ-

1. ס"ח תשי"ד, עמ' 179 ; תשל"ז, עמ' 314.

ו. הצעת חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (תיקון), תשל"ח—1978

(הצעת חברה-הכנסת א. מלמד)

קביעה בהחלטה על-פי סעיף 1 עדיפה על הוראות חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משו-לב), תשל"ז—1970² או חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות), תשי"ד—1954³.

2. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום קבלתו

1. הופכת סעיף 2

אחרי סעיף 2 לחוק גימלאות לנושאי משרה בר-שויות השלטון, תשכ"ט—1969¹ (להלן — החוק העי-קרי) יבוא :

2. עדיפות הוראות

1. ס"ח תשכ"ט, עמ' 98.

2. ס"ח תשל"ז, עמ' 65.

3. ס"ח תשי"ד, עמ' 179.

דברי הסבר

סתירות בין הנקבע בהחלטות, כאמור, ובין הכתוב בחוק שירות המדינה (גימלאות), תש"ל-1970, או בחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות), תשי"ד-1954 בדבר מניעת גימלאות כפל ובדבר האחרון המירבי של גימלה לה יהיה זכאי אם המקבל קיצ-בה הן בעד תקופה שעבד כעובד מדינה או חייל בשירות הקבע והן בעד תקופה שכיהן במשרה בר-שויות השלטון.

לאור העובדה כי בחוק הגדון מדובר במספר מצומצם של בעלי משרות חשובות ביותר ברשויות השלטון ובהתחשב בכך שוועדת הכספים או ועדת הכנסת פועלות בעניינים אלה בשם הכנסת (ראה סעיף 1 דלעיל), מוצע שבמקרה של סתירה תהיה עדיפות להחלטות הוועדה על-פני הוראות החוקים האמורים.

סעיף 1 לחוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, תשכ"ט-1969, קובע לאמור: "לנושאי משרה המפורטים בתוספת ולשאריריהם ישולמו, מאוצר המדינה, גימלאות ותשלומים אחרים נוספים כפי שייקבע בהחלטות הכנסת והיא רשאית להסמיק לכך ועדה מועדונית".

לגבי חברי הכנסת הסמיכה הכנסת את ועדת הכנסת, ולגבי יתר נושאי המשרות — דהיינו: נשיא המדינה, שרים, שופטים, רבנים ראשיים, דיינים, קאדים, מבקר המדינה, נגיד בנק ישראל ומשנהו — הסמיכה הכנסת את ועדת הכספים. בהתאם לכך פורסמו בשנת תש"ל החלטות הוועדות לגבי נשיא המדינה, שרים, מבקר המדינה, נגיד בנק ישראל וחברי הכנסת בק"ת מס' 2453; ולגבי שופטים, דיינים וקאדים בק"ת מס' 2479. אולם מסתבר שעלויות להיווצר

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון) (ניכוי הוצאות לעזרה בבית), תשל"ח-1978

(הצעת חברת-הכנסת ש. אלוני)

הוצאות שהוציא הנישום לתשלום בעד שירותים בבית ולטיפול בילדים על-מנת לאפשר לו לצאת לעבודה מחוץ לבית ובלבד שאין לו כוונה שאינו עובד מחוץ לבית".

1. תיקון סעיף 17

בסעיף 17 לפקודת מס הכנסה¹, אחרי פיסקה (11) יבוא:

"(11) הוצאות לעזרה בבית

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

דברי הסבר

הואיל וקיימות משפחות רבות שבהן שני בני הזוג עובדים מחוץ למשק ביתם וכן משפחות בנות ראש משפחה אחד אשר נאלצים לקנות שירותים; והואיל ורכישת שירותים אלה של עזרה בבית וטיפול בילדים היא תנאי ליציאה לעבודה וללימודים, נוסה, והואיל וההוצאה היא נטל כבד (שעת עבודה במשק בית כיום היא 30 לירות), יש לתקן את החוק על-מנת להכיר בהוצאה על קניית השירותים הנ"ל כהוצאה לצורך יצירת הכנסה.

כדי למנוע ניכוי כפול במקרים שבהם יש שומה נפרדת לבני זוג יקבע שר האוצר בתקנות כיצד יחולק שב הניכוי ומאיו שומה.

סעיף 17 לפקודת מס הכנסה קובע את ניכוי ההוצאות המותרים לשם בירור הכנסתו. החייבת של אדם. מוצע להוסיף לסעיף 17 את פיסקה (11) כדי להתיר את ניכוי ההוצאה שהוציא אדם בתשלום בעד שירותים בנייהול משק ביתו ובטיפול בילדיו.

הניכוי המותר לפי סעיף 17 לפקודה כפוף לסיג הכללי הקבוע בסעיף 30, ולפיו לא יותר ניכוי "בסכום העולה על הדרוש לפי צרכי ייצור ההכנסה של הנישום". כמו כן רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת על-פי סעיף 31 לפקודה, להתקין תקנות בדבר הגבלת סכום הניכוי או אי התרת ניכוי הוצאות מסויימות המגויות בסעיף 17.

ח. מסקנות הוועדה המשותפת לוועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הפנים ואיכות הסביבה לעניין שינוי הטיפול במקרי אונס

(חלק ב')

א. הטיפול בנאנסת במשטרה, בבית-החולים, ובמסגרות אחרות, מערכת הסדרים הניתנים לביצוע באופן מינהלי.

ב. הסוגיות המשפטיות, לרבות הגדרת העבירה, הליכי המשפט והעונש.

הוועדה דנה וסיכמה את המלצותיה לאחר שמיעת

הוועדה המשותפת לעניין שינוי הטיפול במקרי אונס הוקמה ביום י"ח באב תשל"ז (2 באוגוסט 1977) בעקבות הצעה לסדר-היום שהגישה חברת-הכנסת ת. אשל בנושא הנ"ל. היא התחילה בדיוניה ביום ה' בכסלו תשל"ח (15 בנובמבר 1977).

הוועדה חילקה את עבודתה לשתיים:

הוועדה נעזרה בעבודתה בגברת יהודית קרם, גברת רחל לידיה שוקרון ומר ד. גולדפרב מטעם משרד המשפטים. ריכוזה את עבודת הוועדה הגברת רחל מלחי.

הוועה מביעה תודתה לכל אלה שהנפיעו לפניה, הגישו לה הצעות וסייעו לה בעבודתה.

ביום י"ד באדר א' תשל"ח (21 בפברואר 1978) סיכמה הוועדה חלק א' של המלצותיה והניחה אותן על שולחן הכנסת. ההמלצות הועברו לכל הגורמים הנוגעים בדבר.

להלן סיכום חלק ב' של עבודת הוועדה, החלטותיה והמלצותיה:

כל הגורמים הקשורים לנושא במישרין או בעקיפין, ובהם היועץ המשפטי לממשלה פרופסור א. ברק, פרקליט המדינה ג. כך, סגן ראש אגף החקירות במשרד טרה תת-ניצב ר. יעקבי, ראש מחלקת החקירות במר-חב ירושלים פקד אמסלם, ראש המכון לקרימינולוגיה של האוניברסיטה העברית ד"ר מ. אמיר, מנהל היחידה לטיפול במקרי אונס בבית-החולים "שערי צדק" ד"ר מ. איזק, מנהל האגף לשירותי תיקון במשרד העבודה והרווחה ד"ר מ. הורוביץ, נציגי איגוד העובדים הסוציאליים, נציגי אירגון "נשים למען נשים", נציגי אירגון ש.ל.ל. (שירות ייעוץ לאורח), נציגת לשכת עורכי-הדין ד"ר ע. קפלן וד"ר ל. סבא מהמכון לקרימינולוגיה של האוניברסיטה העברית בירושלים.

חלק ב': הסוגיות המשפטיות, לרבות הגדרת העבירה, הליכי המשפט והעונש

מוש בכוח או באימו עליה במוות או בחבלת גוף קשה, או כשהיא בחוסר הכרה או במצב המונע את התנגדותה, דינו... הכרה או הכנסת המונע:

גירסה א': הבעל אשה שלא כדיו, נגד רצון נה תוך שימוש בכוח או באימו עליה במוות או בחבלת גוף קשה, או כשהיא בחוסר הכרה או במצב המונע את התנגדותה, או המכניס את אבר המין לכל מקום בגופה לצורך סיפוק תאוה מינית בנסיבות כא-מור דינו...".

גירסה ב': הבעל אשה נגד רצונה תוך שימוש בכוח או באימו עליה במוות או בחבלת גוף קשה, או כשהיא בחוסר הכרה או במצב המונע את התנגדותה, או המכניס את אבר המין לכל מקום בגופה לצורך סיפוק תאוה מינית בנסיבות כאמור דינו...".

5. הגדרת העבירה של מעשה מגונה בכוח הוועדה ממליצה להוסיף להגדרת העבירה של מעשה מגונה בכוח החדרת גוף זר.

6. עונשים הוועדה ממליצה לקבוע בחוק את העונשים הבאים:

א. אונס ונסיון לאונס בנסיבות מחמירות — מאסר עולם;

ב. אונס — 16 שנים;

ג. נסיון לאונס ואונס סטאטוטורי — 14 שנים;

ד. מעשה מגונה בכוח בנסיבות מחמירות — 14 שנים;

1. נעילת דלתות בית-המשפט

משפט בעניין אונס ובעבירות מין יתנהל כולו בדלתיים סגורות, אלא אם החליט בית-המשפט אחרת בהסכמת הנפגע(ת) או על-פי בקשתו(ה).

2. איסור פירסום שם הנפגע

א. יש לאסור פירסום שם ופרטים מזהים של הנפגע(ת) אלא אם כן הסכימו(ה), או ביקש(ה), הנפגע(ת) לניהול המשפט בדלתיים פתוחות, או שנתן(ה) הסכמתו(ה) לפירסום שמו(ה) עם סיום המשפט, בפני בית-המשפט.

ב. בית-המשפט רשאי להתיר פירסום פסק-הדין בלי שם ופרטים מזהים של הנפגע(ת).

3. גביית עדות מוקדמת

הוועדה ממליצה על תיקון סעיף 111א לחוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה—1965, באופן שיכלול גם אונס ועבירות מין אחרות (הסעיף מאפשר גביית עדות לאלתר בעבירות מסוימות).

4. הגדרת העבירה של האונס

הוועדה הביעה דעתה כי חומרת העבירה מבחינת הנפגע(ת) אינה תלויה דווקא בחדירה לאבר המין, ושלצורך קביעת העבירה אין הכרח להוכיח חדירה ממש.

הוועדה קבעה כי דין הכנסת אבר המין לכל מקום בגוף לצורך סיפוק תאוה מינית דינו כדיון בעילה.

הוועדה דנה בשאלה אם להשאיר את המלים "שלא כדיו" בהגדרת העבירה או למחקן, וקיבלה שתי גירסאות.

נוסח החוק היום (סעיף 345):

"הבעל אשה, שלא כדיו, נגד רצונה תוך שי-

ב. שתי גירסאות:

גירסה א:

אין באמור לעיל כדי למעט מההוראות הקיימות היום בחוק לגבי עדות קטינים (הוראת סעיפים 9 ו-11 לחוק לתיקון דיני ראיות (הגנת ילדים), תשט"ו—1955² והוראת סעיף 55 לפקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"א—1971³).

גירסה ב':

בעבירות מין בילדים — להשאיר בעינה ובמלואה את דרישת הסיוע.

7. חקירת העבר

במהלך החקירה לא תישאלנה שאלות על מג"עיה של המתלוננת עם גברים אחרים. בית-המשפט לא יתיר שאלות כאלה אלא אם הוא סבור כי פסילתן עלולה לגרום עיוות דין לנאשם ולקפח אותו בהגנתו.

ה. בעילת נערה הנתונה למרותו של אדם (א"ב) או אפטרופסה (ס' 348 בנוסח החדש); 12 שנים;

ו. מעשה מגונה בכוח — 10 שנים.

הצעת מיעוט:

ב. עמאר מציע:

העונש על אונס ונסיון לאונס בניסיונות מחמיר-רות יהיה 20 שנה.

7. סיוע

א. לקבוע כי ניתן להרשיע על סמך עדותה של המתלוננת בלבד כאשר השאלה השנויה במחלוקת נוגעת לזהות העברייני. כאשר השאלה השנויה במחלוקת היא עצם ביצוע העבירה, ניתן להרשיע על סמך עדות המתלוננת רק אם מצא בית-המשפט בחומר הראיות דבר מה נוסף המחזק את גירסתה.

הערות

(1) לא היתה לנאשם הזדמנות לחקור את העד;

(א1) לא ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה למנות לעצמו סניגור כדי שיהיה נוכח בעת גביית העדות וחקור את העד;

(2) חקירת העד היתה בפני שופט אחר;

(3) במהלך המשפט נתגלו עובדות חדשות.

(ד) הוראות סעיפים 108 ו-109 יחולו גם על גביית עדות לפי סעיף זה.

(2) חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), תשט"ו—1955

9. ראיות כשרות

עדות בעבירה נגד המוסד שנגבתה ונרשמה על-ידי חוקר נוער, וכן זכרון דברים או דין-וחשבון בדבר חקירה בעבירה כזאת שנרשמו על-ידי חוקר נוער בשעת החקירה או אחריה — כשרים להתקבל כראיה בבית-המשפט.

11. עדות מסייעת

לא יורשע אדם על סמך ראיה לפי סעיף 9 אלא אם יש לה סיוע בראיה אחרת.

(3) פקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"א—1971

55. עדות קטין שלא בשבועה

לא יורשע נאשם על סמך עדותו של קטין שנתקבלה שלא בשבועה אלא אם יש לה סיוע.

(1) 111א. גביית עדות בעבירות מסויימות

(א) בעבירה לפי חוק דיני העונשין (עבירות זנות), תשכ"ב—1962, בקשר למעשה זנות של אשה, רשאי בית-המשפט מחוזי, לבקשת תור-לגבות עדותה של אותה אשה לאלתר וכן רשאי בית-המשפט לגבות לאלתר עדותו של עד אחר בעבירה לפי סעיפים 11 או 12 לחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות מרמה, סחיטה ועושיק), תשכ"ג—1963, או לפי פקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש), תשל"ג—1973, למעט עבירה הקשורה רק בשימוש עצמי בסמים, ובעבירה שנעברה לשם ביצועה או אגב ביצועה של אחת מעבירות אלה.

(ב) העדות תיגבה בפני הנאשם או מי שעי"ל להיות נאשם, וזולת אם החליט בית-המשפט לגבותה שלא בפניו מטעמים שיירשמו. לפי גביית העדות יסביר בית-המשפט לנאשם או למי שעלול להיות נאשם את זכותו למנות לעצמו סניגור ויתן לו הזדמנות סבירה לעשות כן; סעיף 13 יחול על גביית עדות לפי סעיף זה, אולם אם הנאשם או מי שעלול להיות נאשם הוא מחוסר אמצעים ואין לו סניגור, ימנה לו בית-המשפט לבקשתו סניגור.

(ג) עדות שנגבתה לפי סעיף זה דינה כדין עדות שנגבתה במהלך המשפט, ובית-המשפט לא ירשה להזמין את העד לעדות נוספת אלא אם שוכנע שיש בהזמנתו כדי להשפיע על תוצאות המשפט ושהדבר דרוש בשל אחת מאלה:

² ראה הערות, להלן.

³ ראה הערות, להלן.

ט. מסקנות ועדת החוקה, חוק ומשפט בעניין מניעת חנינה לאסירים לרגל שלוש שנות קיום המדינה

- בישיבת הכנסת ביום כ"ו באדר ב' תשל"ח (4 באפריל 1978) העלתה חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוז לינו הצעה לסדר-היום בנושא הנ"ל.
- הוועדה, לאחר ששמעה בנדון את שר-המשפטים ש. תמיר, באה לידי המסקנות הבאות:
1. ועדת החוקה, חוק ומשפט דנה בנושא החנינה לרגל חגיגות ה-30 של המדינה.
 2. הוועדה אינה רואה מקום לחנינה כללית והיא רושמת לפניה את הודעתו של שר המשפטים בדבר
- הקמת ועדות לבידור שאלת החנינה ותנאיה באופן אינדיבידואלי לגבי כל אסיר.
3. הוועדה ממליצה כי החנינה, במקרים שתינתן, תהיה חנינה על תנאי.
 4. הוועדה ממליצה להגדיל את מספר ועדות הבידור כדי להחיש את גמר הטיפול.
 5. הוועדה מביעה תקווה שייעשה הכול כדי שוועדות החנינה תסיימנה את עבודתן בהקדם האפשרי.

הצעות מיעוט

1. שילנסקי, מ. עמאר ומ. וירשובסקי מציעים להוסיף:
 2. האזנר מציע להוסיף:
- הוועדה ממליצה כי הסיכוי לשיקומו המוסרי של האסיר יהווה קו מנחה בשיקולי ועדות הבידור.
- הוועדה ממליצה שיינתן לכל אסיר הרוצה בכך להופיע אישית לפני הוועדה.

י. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בעניין הנצחת זכרם, פעלם ותרומתם של מתנדבי גח"ל במלחמת השיחרור במסגרת אירועי שנת השלושים למדינה

1. משרד התקשורת ייזום הנפקת בול לזכר חללי גח"ל במלחמת השיחרור.
 2. משרד הבטחון יחקור ככל יכלתו את 300 המצבות שעליהן חקק "אלמוני" כדי לזהות את החללים הקבורים תחתן.
 3. משרד הבטחון יודיע בציבור שאנשי גח"ל זכאים לאות על"ה.
 4. אחר הנצחה במשטרת לטרון
1. ועדת השרים לסמלים וטקסים תקים לאלתר ועדה משותפת למשרד ראש הממשלה, משרד החינוך והתרבות, משרד הבטחון, צה"ל, מרכז ההסברה, הקרן הקיימת לישראל והמועצה האזורית מטה יהודה. ועדה זו תיווץ הקמת אתר הנצחה במשטרת לטרון. באתר יקוימו:
 - א. מדרשה של צה"ל.
 - ב. בית-ספר שדה מטעם משרד החינוך והתרבות.
 - ג. מוויאוון להנצחת המאורעות שחלו בעמק איילון למן כיבוש יהושע בן-נון ועד למלחמת ששת הימים.
 - ד. במסגרת המוויאוון תוקדש פינה לעלילות גח"ל בכיבוש לטרון.
 2. ועדת החינוך והתרבות מפנה מסקנות אלו לכנסת ולממשלה ומקווה כי עוד בשנת השלושים תחל בביצוען.
 3. ועדת החינוך והתרבות מבקשת ממשרד הבטחון, ממשרד החינוך והתרבות, מן המועצה להשכלה גבוהה ו"ידי-ושם" לדווח לה כעבור שנה על התקדמותם בביצוע מסקנות אלה.
- בישיבת הכנסת ביום ד' באדר ב' תשל"ח (13 בארס 1978) העלה חבר-הכנסת ד. שילנסקי הצעה לסדר-היום בנושא הנ"ל. הכנסת העבירה את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות.
- ועדת החינוך והתרבות הקדישה לנושא ישיבה ובמהלכה שמעה דברים מפי אנשי גיוס חוץ-לארץ, נציגי "ידי-ושם", נציגי מרכז ההסברה ונציגי צה"ל.
- הוועדה התרשמה עד כה כי לא פעלו המוסדות הרשמיים להנצחת זכרם של חללי גיוס חוץ-לארץ וכי פרשה זו בהיסטוריה של מלחמת השיחרור עדיין לא ידועה לפרטיה. הוועדה למדה כי נושא זה הוזנח עד כה בתודעה הציבורית וכי שלובים בו יסודות של עליית שארית הפליטה, התנודות של יהודים מצ"פון-אפריקה ומופת של אנשים שהלכו מהאניה אלי-קרב. כן ציינה הוועדה את החשיבות שהיתה לגיוס זה במילוי השורות המדולדלות של החטיבות הלוחמות במלחמה.
- לאחר דיונים אלה באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:
- א. הנצחת זכרו של גח"ל
 1. משרד הבטחון בשיתוף עם "ידי-ושם" יקים אנדרטה בירושלים לחללי גח"ל והאלמונים אשר לא זכו להתיישב בשום ישוב בארץ.
 2. משרד החינוך והתרבות ייזום מחקר בשיתוף עם המכונים להיסטוריה יהודית חדשה ו"ידי-ושם". מטרת המחקר — הוצאת ספר מדעי על חלקו של גח"ל במלחמת השיחרור.
 3. משרד החינוך והתרבות ידאג לקיום שיתוף מתוך בבתי-ספר על נושא זה ולא ימוץ קברים אלמונים על-ידי כיתות.

